

SCRISORI

către

TUDOR
VIANU

II

(1936—1949)

editura minerva

SCRISORI CĂTRE TUDOR VIANU

**SCRISORI
CĂTRE TUDOR VIANU
II**

(1936—1949)

Ediție îngrijită de
MARIA ALEXANDRESCU VIANU
și
VLAD ALEXANDRESCU
Note de
VLAD ALEXANDRESCU

EDITURA MINERVA
București, 1994

COMANDĂ DE STAT

Prețul cu amănuntul este cel imprimat pe copertă

ISBN 973-21-0379-5

ISBN 973-21-0237-3

De la Anton Golopenția

Leipzig, 12 ianuarie 1936
C. 1. Schreiberstr. 1 (Arnold)

Stimate domnule Profesor,

Vă mulțumesc pentru scrisoare și urări. M-a mângâiat să aflu că impasurile n-au lipsit în anii dv. de studiu; pot să nădăjduiesc, ca atare, mai mult decât o fac, că după anii aceștia, în care am încercat să iau lucrurile de la capăt, cu aspectul lor deconcertant de grămădire de fel de fel de materiale al căror rost în clădirea ce va să fie nu e prezent totdeauna, vor veni alții, siguri și productivi, cum sunt ai dv. de când vă știu. De împrejurarea că scrierea profesorului Ihering v-a făcut atâta plăcere câtă nădăjduiam, am fost foarte bucuros.

Trimit azi textul contribuției profesorului Freyer, primit abia de câteva zile, împreună cu traducerea ei și a contribuțiilor Spranger și Krueger. Nădăjduiesc că s-a găsit în țară cine să le traducă pe celelalte, ca cetitorii de la noi să le aibă folosul.

Mai e contribuția d-lui Beutler despre monografiile din Silezia. Mi-o trimisese înainte de Crăciun. Părându-mi prea lungă și socotind că unele părți nu ne interesează în măsură mai mare, l-am rugat s-o pună la punct. Mi-a promis asta, deși corecturile unei voluminoase monografii sătești îi dau mult de lucru. O aștept din zi în zi. Vi-o voi trimite de-ndată ce-mi va sosi. Dacă se face prea târziu pentru *Omagiu* se va găsi chip să fie tipărită în *Arhiva*.

De la mine să nu mai așteptați contribuție. M-am hotărât să nu trimit ce am pregătit. Fiindcă e formularea esențialului din munca mea de lămurire asupra principiilor științelor sociale, simt nevoia să revăd redacțiunea de acum după un răstimp de ocupare cu altceva. Ca să vă fac ceva de circumstanță e și prea târziu și apoi eu nici nu sunt în stare să tratez amănuntele până nu am

o întâie siguranță a principiilor și a orizontului. Îi voi scrie domnului Gusti când se va face înmânarea volumului. Fusesem hotărât la-nceput să nu dau nimic, în sensul planului de a mă ține numai de pregătire în decursul acestei șederi. După scrisoarea dv., am zis să formulez ceva din agoniseala din urmă. Silit de împrejurări, revin la planul vechi.

Eu trăiesc chibzuit, ca s-o scot la cale cu puterea care mi-a rămas. Mă pun de acum să-mi redactez teza. Cum nu mai am de stat decât până-n vară, e timpul dacă vreau să isprăvesc din vreme. Prețuirea unora dintre profesorii mei de aci mi-a dat mult imbold. Cred că voi isprăvi cu bine.

În caz că studiul despre „rostul sociologiei“ ar căpăta formă definitivă încă înainte de întoarcerea mea în țară, vi-l voi trimite.

Îngăduiți-mi să-i mulțumesc doamnei Vianu pentru urările ei și să-i prezint omagiul meu respectuos.

Vă sunt și rămân recunoscător și devotat,

Anton Golopenția

Voi cere lămuriri la Giessen chiar într-una din zilele următoare.

320

De la Anton Golopenția

Leipzig, 20 ianuarie 1936
C. 1. Schreiberstrasse 1 (Arnold)

Stimate domnule Profesor,

Pot să vă trimit azi și ultima contribuție. Cum monografiile acestea din Silezia sunt în oarecare măsură altoi de pe trunchiul cercetărilor inițiate de profesorul Gusti (vedeți, de pildă, pag. 3 și 5), am crezut că o înfățișare a

istoriei lor ar putea fi bine venită și îmbucurătoare. Nădăduiesc că va mai prinde loc în *Omagiu*.

Eu mă țin de teză.

Omagii respectuoase doamnei Vianu ; dv. mărturisirea devotamentului meu.

Anton Golopenția

321

De la Liviu Rusu

Cluj, str. Bolintineanu, 3 A
25 ian. 936

Mult stimată domnule Vianu,

V-am expediat astăzi două lucrări ale mele apărute în limba franceză și vă rog să le primiți ca un omagiu sincer din partea mea. În același timp v-aș ruga foarte mult să aveți bunătatea de a-mi da o mică informație. D-l Max Dessoir din Berlin îmi scrie că aproximativ prin 22 aprilie o să țină la București, în sânul Soc. Rom. de Filosofie, câteva conferințe și mă întreabă dacă nu cumva s-ar putea opri și la Cluj. Bineînțeles, i-am răspuns imediat că este cât se poate de bine venit. Dar m-ar interesa acum latura practică a chestiunii, în special condițiile materiale. V-aș fi foarte recunoscător dacă m-ați informa cine suportă cheltuielile venirii d-sale la București. Vine oare pe propria sa cheltuială, sau poate Soc. de Filosofie s-a angajat ea cu acoperirea cheltuielilor? Sau se face pe jumătate? Propriu-zis de aceste chestiuni depinde venirea sa la Cluj, deoarece noi aici, neavând o societate care ar dispune de fonduri, va trebui să țină conferințele în sânul Facultății, care însă nu dispune de nici un leu. Lui direct mă jenam să-i pun aceste întrebări, mai ales că în ce privește organizarea practică m-a rugat să intru în legătură cu d-voastră.

Mulțumindu-vă înainte, vă rog să primiți asigurarea sentimentelor mele cele mai cordiale.

Liviu Rusu

De la Edgar Papu

Viena, 31/I/1936

Stimate și iubite d-le Profesor,

Este a cincea zi de când am venit în Viena și mă grăbesc să vă scriu, pentru a vă da primele informații. Inscrierea mea la Universitate se va face săptămâna viitoare, și — fiindcă sunt străin — numai cu aprobarea unei comisii, am aflat, de altfel, că această aprobare ar fi o simplă formalitate.

Emil Reich¹ nu mai ține cursuri, fiind pensionat. Titular la estetică este acum Kainz², un om extrem de fin și amabil; vorbește la curs despre *Concepția modernă a stilului*. A auzit chiar și a citit ceva de „Theodor Vianu...“ Fiindcă citește perfect românește — chiar și vorbește puțin (a făcut războiul într-un regiment ardelenesc) — îi voi da să consulte *Estetica* dv., pe care o am la mine.

A aprobat, cu entuziasm, subiectul tezei mele de doctorat. Îmi spune că s-a ocupat și el cu chestiunea fragmentului în artă. Mi-a indicat să dau trei examene, dintre care ultimul a fost ales de mine istoria artei, unde nu mai e Strzygowsky³, ci Schlosser⁴.

De asemenea, am avut marea plăcere să stau de vorbă cu Lucian Blaga; mă voi revedea cu dânsul.

Până la alte noutăți, vă rog să transmiteți cele mai bune sentimente familiei, iar eu rămân al dv. cu constantă simpatie,

Edgar Papu

Adresa mea :
Frau Teml, für Edgar Papu
Obere Angartenstrasse 40, Wien II

De la Al. Dima

[Sibiu,] 31 ianuarie [1936, d. p.]

Scumpe d-le Vianu,

Cred că veți fi primit între timp înștiințarea „Astrei“, care vă invită la conferință pentru 22 martie. Data pe care o fixasem împreună — 29 martie — fusese mai dinainte luată de altcineva. M-am gândit că diferența de o săptămână nu e prea mare, în definitiv. Sunt totuși îngrijorat să nu vă fi pricinuit neplăceri.

D-l Pillat urmează să vină la 25 martie, când e o sărbătoare. Un „eveniment“ deosebit s-a întâmplat aci. Duminica trecută am pus bazele unei societăți a scriitorilor români din Ardeal, cu Victor Papilian, Ion Chinezu, Octav Șuluțiu, Pavel Dan, subsemnatul și alții. Unii dintre noi cred într-un vânt de „îndreptări“ — vorba lui D. Zamfirescu — de pe meleagurile noastre.

N-am nici o știre despre volumul omagial al d-lui Gusti. Pe când va fi gata ?

Sărutări de mâini doamnei, și pe d-ta te așteptăm cu nerăbdare,

Al. Dima
Manejului, 8, Sibiu

De la Liviu Rusu

Cluj, 10 feb. 936

Mult stimat domnule Vianu,

Vă mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea d-voastră și pentru informațiile ce mi le dați. Vă rog să nu vă supărați dacă revin din nou asupra vizitei d-lui Dessoir

cerându-vă câteva informații suplimentare. Zilele acestea aş vrea să-i scriu, totuși, pentru ca să-i pot face propuneri mai precise. M-am gândit să recurg încă o dată la sfatul d-voastră.

În ce privește conferințele cu taxă de intrare, la Cluj nu ne putem gândi la ele, noi neavând aici publicul bucureștean. În general, conferințele la Cluj sunt, ce-i drept, foarte cercetate, lumea însă este deprinsă cu intrarea liberă. Nu am vrea să riscăm o experiență dureroasă tocmai cu Dessoir.

Am avut un caz rușinos acum vreo 4 ani, când Sombart a trebuit să vorbească în fața unei săli goale. E adevărat că a fost la mijloc și imbecilitatea organizatorilor, care puseseră niște prețuri fantastice.

Sfătuindu-mă cu rectorul nostru, am ajuns la concluzia că i-am putea asigura la Cluj, în condiții foarte bune, întreaga întreținere pe mai multe zile chiar. Câteva mii de lei tot găsim noi cumva. Dar oare este aceasta suficient? E adevărat că fie la ducere, fie la întoarcere, drumul îl duce prin Cluj, deci călătoria până la noi, mai ales că are biletul liber despre care îmi scrieți, nu l-ar costa. Iar noi ne angajăm cu toate cheltuielile de aici, însă atât. Credeți, domnule Vianu, că putem veni cu propunerea aceasta?

V-aș ruga în special să aveți bunătatea de a-mi preciza: v-ați angajat față de dânsul cu un onorariu precis, sau v-ați angajat numai să-i predați suma încasărilor, câtă o fi? Sau poate și d-voastră v-ați angajat numai cu cheltuielile sale de la București, adică întreținerea lui? În special d-l rector m-a rugat să vă cer aceste informații, deoarece d-sa este de părere, și cred că are perfectă dreptate, că eventualul onorariu ar trebui fixat în raport cu importanța personalității, ceea ce ar întrece posibilitățile noastre de plată. Cu un cuvânt, noi am vrea să știm dacă d-l Dessoir vrea să-și acopere întreaga călătorie din veniturile conferințelor sale, sau se mulțumește cu biletul liber de călătorie și cu întreținerea ce i se poate asigura în localitățile unde ține conferințe?

Pe scurt, propunerea pe care i-o putem face ar fi următoarea: să fie invitat să țină vreo două conferințe în sânul Facultății, urmând ca din momentul coborârii sale din tren până la plecare să fie oaspetele nostru lu-

ând asupra noastră întreaga sa întreținere. Țineam să vă cer în privința aceasta și părerea d-voastră, pentru ca nu cumva să-i fac o propunere prea meschină. Poate răspunsul d-voastră o să ne dea încă vreo idee.

Mulțumindu-vă de amabilitate, vă rog să primiți salutările mele cele mai devotate.

Al d-voastră,

Liviu Rusu

325

De la Al. Dima

[Sibiu,] 8. III [1936]

Scumpe domnule Vianu,

Iată, sorocul venirii d-tale în burgul nostru s-a apropiat și noi am vrea să știm cu de-amănuntul ultimile d-tale hotărâri în ce privește data și ceasul sosirii. Subiectul socotesc că l-ați anunțat conducerii „Astrei“. Prietenii și prețuitorii vă așteaptă cu bucurie și nerăbdare și ar dori să nu se întâmple colindarea singuratică a urbei ca pe ulițele pustii ale Brașovului. Îndrept de aceea rugare să ni se lămurească din timp toate cele mai sus cerute.

Și acum încă o mică întrebare. Întrucât prezidați comisiunea ce acordă Premii scriitorilor tineri la Fundația Regală „Carol II“, v-aș ruga să-mi comunicați *pe când* se vor publica rezultatele pe care anume amici interesați de aci le așteaptă de la 1 martie, când urmau să fie cunoscute?

În așteptarea răspunsului d-tale și în dorința de a vă revedea cât mai curând, rămân al d-tale

Al. Dima
Manejului, 8 — Sibiu

De la Anton Golopenția

[Leipzig,] 11 martie 1936

Stimate domnule Profesor,

Iertați-mă dacă răspund târziu la scrisoarea dv. din 29 ianuarie. Am așteptat să văd dacă nu cumva contribuția pentru omagiul Gusti se va înfiripa totuși. Trebuia să întregesc apoi informația privitoare la doctoratul lui Maiorescu.

N-am găsit până azi răgazul și liniștea pentru a încheia o contribuție. Am primit însă azi răspunsul foarte mulțumitor al celor de la Giessen. Cred că o să vă producă tot atâta plăcere ca mie. Vi-l trimit dar fără întârziere (achit cu aceeași poștă costul transcrierii).¹

Dacă veți scoate omagiul încă-n vară, cred că nu mai pot da ceva. Sunt tot mai aproape de sfârșitul pregătirii mele, ca să-mi mai vie să lucrez la altceva decât la teză. Aceasta va fi bună, cred. Îi zice : *Comte's Ontologie des geistigen Seins*. Fac două lucruri într-însa : încerc să folosesc în sociologie (mai bine pentru lămurirea impasului științelor sociale) ceea ce e substanțial în filosofia nouă (întrecerea prin ontologia „nouă“ a scepticismului subiectivist și aprehensiunea istoricității realității sociale pe care o îngăduie analiza existenței omenești) și caut să recâștig din opera lui Comte, din tradiție tot mai superficial repudiată, elementele ce pot fi de-ndrumare și acum. Privesc adecă pe Comte în lumina rezultatelor, fără îndoială cu mare viitor, ale filosofiei noi și caut să câștig pentru aceasta câteva realizări utile ale lui Comte. Cu asta însă sunt cu doi pași și nu cu unul înaintea profesorilor, aminteri excelenți tălmăcitori ai faptelor, mei de sociologie, ale căror categorii sunt toate câștigate pe la 1920 : neoidealism, dialectică, acțiunea lui Dilthey : teoria interpretării și a întrupărilor culturale. Ceea ce-mi îngreuează lucrul. Nu că ei mi-ar fi împotriva, ci că trebuie

să-mi fac singur drum în neumblat, să am curajul îndrăznelilor mele. Să nu credeți că socotesc teza aceasta drept mai mult decât este. O scriu în grabă : încep de abia redactarea și sunt hotărât s-o termin de 12 mai. Sunt mai bucuros să știu, să simt, că *pregătirea* mea filosofică se-ncheie și ea bine. Că am câștigat câteva puncte și axe de orientare, ce se dovedesc trainice. Cealaltă : orientarea în spațiu și timp, în situația lumii și a țării, în istoria și societatea noastră, cred că am încheiat-o cu bine aproape de un an. Nădăjduiesc să isprăvesc cu totul prin iunie. Voi putea să mă-ntorc atunci în țară, căreia îi duc greu dorul. Când, ieșind la aer, îmi vine-n gând că-n 4 luni voi fi acasă aproape că nu-mi vine să cred și pier de bucuros.

Profesorul Spranger mi-a scris acum câteva săptămâni îngrijat de soarta manuscrisului lui. Dacă vă e cu putință dați-l la cules și trimite-ți-i corectura. L-am rugat pe Comarnescu, căruia îi scriam tocmai în ziua în care mi-a venit această veste de la Berlin, să vă vorbească despre ea. Poate că ați satisfăcut-o. Eu vorbisem de o tipărire iminentă, în toamnă.

Îngăduiți-mi să-i exprim doamnei Vianu omagiul meu respectuos și să vă încredințez de devotamentul meu.

Anton Golopenția

327

De la Liviu Rusu

Cluj, 19 martie, 1936

Mult stimată domnule Vianu,

Astăzi am primit din nou o scrisoare de la d-l Des-soir, în care se declară foarte mulțumit cu condițiile de primire la Cluj, pe care i le-am comunicat mai demult. Îmi mai scrie totodată că de același lucru a fost asigurat

și la Cernăuți și că acum tot planul său de a veni în România depinde de București, de unde i-ați scris, după cum mi-ați comunicat și mie, că sfârșitul lui aprilie n-ar fi potrivit pentru ținerea conferințelor. D-l Dessoir însă ar ține totuși foarte mult să vină la această dată. Partea bănească n-o consideră gravă; dacă are biletul de tren și ospitalitatea de care a fost asigurat, este foarte mulțumit, fiindcă înțelege să cheltuiască și din banii proprii o sumă oarecare. Dar chestiunea mai importantă e că, după cât îl cunosc eu, nici mai târziu, adevărat în alt an școlar, n-ar putea să vină decât tot cam la aceeași dată. Aceasta pentru simplul fapt că iarna călătoria pentru dânsul este foarte anevoioasă, fiind deja la o etate înaintată. Mai ales trebuie apoi să ținem seama de faptul că dânsul ar vrea să ne cunoască și țara, în măsura posibilităților. Or, aceasta rar o poate spera înainte de Paști, nefiind niciodată sigur de vreme bună. Acum doi ani a ținut o serie de conferințe aproape exact la aceeași epocă la Paris, singurul timp când anul școlar este încă relativ în toi, iar primăvara destul de avansată ca să nu fie nevoit să stea închis în cameră. Problema aceasta se pune în special pentru noi, deoarece dacă nu are posibilitatea să se miște în liber, într-adevăr nu se poate alege cu nici o impresie despre țara noastră, deci scopul principal al venirii sale la noi ar fi eșuat.

Pentru aceea eu aș fi de părere, ținând seamă mai ales de dorința foarte vie a d-lui Dessoir, să încercați tot ce vă stă în putință ca Soc[ietatea] Rom[ână] de Fil[osofie] să-l invite totuși la sfârșitul lui aprilie. Dacă e sigur că la această epocă va avea un auditoriu mai restrâns, totuși d-l Dessoir se gândește că cel puțin acest auditoriu este select, care se interesează în mod real de problemele filosofice. Și d-sa tocmai cu acest public vrea să ia legătura. Noi, cei din Cluj, o să vă fim recunoscători.

În speranța unui bun aranjament, vă rog să primiți expresia sentimentelor mele cele mai sincere.

Al d-voastră,

L. Rusu

De la Edgar Papu

Viena, 23/III/936

Mult stimată domnule Profesor,

Aș ține foarte mult să mai aflu vești de la dv., în special dacă a apărut volumul II al *Esteticii*, sau dacă va apare în curând.

După cum v-am comunicat în scrisoarea precedentă, profesor de estetică este aici Kainz, în locul lui Emil Reich, pensionat. Kainz este autorul unui sistem *Persönalistische Aestetik*, apărut în 1932. Lucrarea este o aplicare la estetică a concepției generale organologice, așa cum apare la Spann, Driesch și mai cu seamă William Stern, pe care Kainz îl are, în primul rând, în vedere.

Mai există la Universitatea de aici și o a doua catedră de estetică, la care predă Hildebrand; acesta este reprezentantul unui curent catolic, de nuanță neoscolastică.

Mă întâlnesc [foarte] des cu Lucian Blaga, întreținând discuții extrem de interesante; îmi dau seama că vă apreciază și dânsul foarte mult.

La concerte mă duc mai rar, dar frecventez cu plăcere conferințele. În cadrul „Kulturbund-ului“ am ascultat conferința lui Eduard Spranger, *Destinele științei în cultura prezentului*; deși mi s-a părut întrucâtva utopică și prea ideală, concluzia conferențiarului m-a interesat într-o mare măsură. Am ascultat de asemenea și două conferințe ale lui Klages; mai mult decât materialul conferințelor m-a impresionat persoana deosebită a lui Klages.

Profesorul Kainz mi-a sugerat, pentru lucrarea mea de doctorat, titlul *Fragmentul și schița ca forme de artă*; vom vedea dacă este cazul să mă opresc la acest titlu. Deocamdată adun încă material, fiindcă văd că profesorul ține, aproape exclusiv, la o bibliografie germană. Ajuns acasă, voi începe numaidecât lucrarea, pe care țin s-o termin încă în timpul verii.

Fiindcă viața este extrem de scumpă și înscrierea la Universitate m-a costat enorm, cred că nu-mi vor

permite mijloacele să mai pot rămâne și după 15 mai, astfel încât ne vom revedea relativ curând.

Aș vrea să știu ce mai face bunul meu prieten Ionel ; îmi închipui că trebuie să fie tot atât de drăguț cum l-am lăsat. Vă rog, d-le Profesor, să transnuteți omagiile mele respectuoase doamnei, iar pe dv. vă salut cu adâncă simpatie și cu dorința de a vă revedea.

Edgar Papu

W.G. Frau Teml für H. Edgar Papu, Obere Angartenstrasse 40, Wien II.

329

De la Al. Cludian

IAȘI, LĂȚESCU, 9

Iași, joi, 16 aprilie 1936

Dragă Tudore,

Dorim mult să avem de la voi confirmarea grabnică a însănătoșirii tale definitive. Când am încercat — fără să reușesc — să te văd, păzit cum erai prin prescripțiile severe ale medicilor de orice oboseală, spunea duduia Lilica că ești aproape restabilit. Câteva rânduri scrise cu propria ta mână și cu aceeași impecabilă caligrafie (sau numai : „grafie“ ?) ar avea darul de a ne liniști complet. Să le așteptăm.

Cu dor mare,

Alexandru

Multe salutări afectuoase de la toți ai mei pentru întreaga familie Lilica-Tudor Vianu. Și cât mai mare prelungire a vacanței ! Și cât mai puțină oboseală !

Zoe, Alexandru

De la Al. Dima

[Sibiu, 2 mai 1936, d.p.]

Scumpe d-le Vianu,

Am primit al doilea volum al *Esteticei*, pe care ați binevoit a mi-l trimite și pe care îl așteptam cu nerăbdare. Toate mulțumirile mele mișcate. Avem în sfârșit un sistem complet de estetică în românește a cărui valoare nu se va țărături desigur numai la o contribuție filosofică, ci va înrâuri într-o frumoasă măsură critica literară și artistică militantă. La primul răgaz, voi continua recenziunea mea la volumul dintâi, scriind și despre cel de-al doilea, într-o revistă din Ardeal.

Încă o dată, mulțumirile mele cele mai vii.

Dima

331

De la Al. Dima

[Sibiu,] 8 mai [1936, d.p.]

Scumpe d-le Vianu,

Din scrisoarea d-tale aflu dezolat primejdia prin care ai trecut și pe care o bănuiesc serioasă, întrucât te-a hotărât să părăsești imediat capitala. Frumoasele clipe ce am petrecut împreună la Sibiu au fost deci întunecate de nefericirea ce-a urmat. Sunt însă sigur că toate măsurile ce ați luat vor fi cu totul suficiente spre a vă pune la adăpost în viitor față de vreo întâmplare similară. Vă urez din toată inima o refacere completă pe care acolo, în odihna și aerul Sinaii, o veți avea cu prisosință.

Cum în iunie e foarte probabil să bat drumurile capi-

talii, mă voi opri *negreșit* de la un tren la altul în Sinaia spre a vă vedea. Nădăjduiesc că vă voi găsi pe deplin întremat și cu moralul refăcut.

Socotesc mai ales că o completă odihnă a spiritului vă este recomandabilă după neobișnuitele eforturi ce ați făcut până acum.

Am fost acum o săptămână la o conferință la Cluj, unde cu mulți și aleși prieteni am vorbit despre domnia ta. Era printre ei Ion Chinezu.

Mulțumindu-ți încă o dată pentru cel de-al doilea volum al *Esteticii*, vă doresc o grabnică și fericită însănătoșire.

Omagiile mele doamnei și salutări din partea lui Cioranu și d-nului I. Popescu-Sibiu.

Al d-tale, cu afecțiune,

Al. Dima

str. Manejului, 8, Sibiu

332

De la Ramiro Ortiz

Padova, 10 mai 1936
Via Giordano Bruno, 176-B

Stimate și iubite coleg,

Am primit al doilea volum din *Estetica* d-tale, lucrare care face cinste și d-tale și învățământului universitar al României. Judecata clară și sigură, perfectă informație, metoda desăvârșită și gustul rafinat care ies la iveală din fiecare pagină fac din această lucrare un adevărat model de publicație științifică. Felicitările mele cele mai sincere și prietenești ! Mă-ntorc în acest moment de la Mantova, unde am văzut lucruri minunate mai ales în Palazzo-Ducale și Palazzo del Tè. Aseară în Piazza Sordello am fost de față la proclamarea imperială și am ascultat discursul lui Mussolini. Trăim clipe superbe, frumoase și

de neuitat. O nouă Italie se ivește în lume. Și avântul tineretului (care știe și să moară !) e minunat !

Cu cele mai frumoase și colegiale amintiri,

Ramiro Ortiz

333

De la Anton Golopenția

Leipzig, 10 mai 1936
C. 1. Schreberstr. 1 (Arnold)

Stimate domnule Profesor,

Scrisoarea alăturată a profesorului Spranger mă împinge să vă mulțumesc mai degrabă decât credeam pentru volumele tratatului de *Estetică* și cuvintele scumpe mie ale dedicației. Nu voi putea să le citesc decât la vară ; m-am înviorat însă de câteva ori frunzărind într-însele.

Vâr în plic și copia răspunsului trimis profesorului Spranger. Vă rog să-i răspundeți degrabă : e un om fragil, cu toane și bănuitor. Ar fi păcat să-și retragă contribuția.

V-aș pomeni cartea lui Kurt Riezlen, *Traktat vom Schönen. Zur Ontologie der Kunst*, Frankfurt a. M. Klostermann, 1935, 232 pag., broșat 7 Rm. E un elev al lui Cassirer cu o strălucită cultură filosofică și multă independență și siguranță în a trata lucrurile de la rădăcini. Îl prețuiesc deosebit de mult pentru câteva lucrări de filosofie a politicii și de filosofie a naturii.

Eu sunt în frigurile scrisului tezei. Până la urmă am ajuns la o temă mult mai directă. Dezvolt după sfatul profesorilor mei de aci câteva idei care figurau în prefața și în concluzia lucrării despre Comte pe care vi-o pomenisem. Nădăjduiesc s-o măntui până la începutul lui iunie, ca să mai fiu admis la examen în semestrul acesta.

Mă bucur la gândul că vremea întorsului în țară e așa de aproape și că voi putea să vă întâlnesc în curând.

Omagiul meu respectuos doamnei Vianu.

Vă doresc tot binele și vă încredințez de gratitudinea mea.

A. Golopenția

334

De la N. Bagdasar

„REVISTA DE FILOSOFIE“
REDACȚIA
STR. EPISCOPIEI, 3 BIS

București, 14 mai 1936

Dragă domnule Vianu,

Îți trimit alăturat planul lucrării¹, dimpreună cu colaboratorii și numărul de pagini aproximativ, pentru fiecare capitol. Am stat de vorbă asupra lui și cu Claudiu, Noica și Brucăr. Ți-l trimit ca să reflectezi și d-ta asupra lui și să putem apoi lua o hotărâre definitivă. Căci dacă am intrat în horă, trebuie să jucăm. Timpul este destul de înaintat, dacă lucrarea trebuie să apară — și trebuie — până în aprilie 1937. Așa că e musai să punem pe colaboratori de pe acum la lucru.

Poate că să mă reped pentru o zi la Sinaia, ca să stăm mai pe îndelete de vorbă. Și asta cred că până în maximum două săptămâni.

Rugându-te să transmiți și doamnei sărutări de mâini și lui Ionel multe complimente, îți doresc multă sănătate și-ți zic la revedere.

N. Bagdasar

De la Victor Iancu

București, 13 mai 1936

Mult stimate domnule Profesor,

Reintors din Germania și din nou în capitală, cea dintâi dorință mi-a fost să vă pot întâlni, pentru a vă prezinta teza mea de doctorat, precum și pentru a discuta o serie de chestiuni, solicitând în unele sfatul și sprijinul d-voastră. Cu părere de rău am aflat însă știrea că d-voastră v-ați îmbolnăvit și că vă găsiți la Sinaia — din fericire — în convalescență. Bănuiesc că v-ați retras și pentru motivul de a vă odihni și de a nu fi tulburat în timpul refacerii sănătății, totuși mă văd constrâns să vă deranjez chiar eu în liniștea care, fără îndoială, vă este necesară. Adresa d-voastră am obținut-o de la d-l Dr. Irimescu, care a binevoit să mi-o comunice telefonic. Dat fiind că rămân în capitală numai vreo 10 zile și cum în timpul acesta aș fi dorit în măsura posibilității să am onoarea de a vă putea întâlni, v-aș ruga, cu deosebită stimă, să-mi răspundeți dacă nu prezintă vreun impediment o eventuală vizită de a mea la Sinaia. În cazul pozitiv v-aș ruga să-mi fixați d-voastră, cel mai bine, timpul precis — ziua și ora — vizitei mele, pentru a nu vă deranja într-un timp inoportun.

Primiți, vă rog, domnule Profesor, expresiunea simțămintelor mele de profund devotament.

Al d-voastră elev,

Victor Iancu

Parcul Bonaparte, str. Paris, 4, etajul I

- De la Victor Iancu

București, 22 mai 1936

Mult stimate domnule Profesor,

De data aceasta sunt pus într-o situație într-adevăr neplăcută față de d-voastră, trebuind să vă deranjez din pricina unei neglijențe de-ale mele. Prezentându-vă exemplarul pregătit pentru d-voastră al tezei mele de doctorat, m-ați întrebat dacă nu cumva aş avea încă nevoie de el. Bazându-mă pe faptul că eu mai am două exemplare la Petroșani, am socotit că într-adevăr mă pot dispensa de acest exemplar pregătit dintru început pentru d-voastră. La Sinaia însă uitasem că la București mi-ar fi trebuit încă pentru câteva zile exemplarul acesta. Nevrând să vă deranjez și în chestiunea aceasta, am scris de urgență acasă să mi se trimită neîntârziat un exemplar. Logodnica mea, care le îngrijește și care le-a bătut la mașină, îmi comunică însă că ultimul capitol al lucrării este incomplet în cele două exemplare de acasă. Cum pe de o parte aş avea nevoie pentru câteva zile de lucrarea mea și cum, firește, doresc să-mi completez capitolul ultim și din celelalte exemplare, v-aș ruga stăruitor, domnule Profesor, să mă scuzați, pentru deranjul și maniera aceasta, în aparență lipsită de deferența cuvenită, și să-mi restituiți doar pentru scurt timp exemplarul de la d-voastră. Regret foarte mult și mă jenează peste măsură împrejurarea aceasta, sper însă că d-voastră o veți privi cu înțelegere. Dacă îmi permiteți, v-aș ruga să mi-l trimiteti pe adresa mea din București recomandat cu ramburs. Peste aproximativ două săptămâni aş dori să vi-l trimit din nou, de data aceasta definitiv, pentru că aş ține mult ca d-voastră să luați cunoștință de lucrare încă înainte de a fi ea tipărită. Din acest motiv v-aș ruga să binevoiți a-mi comunica dacă în acest timp mai este actuală adresa d-voastră de la Sinaia sau vă găsiți din nou la București. Aceasta aş dori, s-o știu și pentru referințele pe care le aștept de la München cu pri-

vire la lucrurile care interesează eventuala d-voastră vizită în acel oraș.

Cerându-mi încă o dată scuze pentru actul acesta lipsit de finețe, vă rog, domnule Profesor, să primiți expresiunea simțămintelor mele de profundă stimă și grațitudine,

Al dv. devotat elev,

Victor Iancu

Parcul Bonaparte
Str. Paris, 4, et. I

337

De la Emanoil Bucuța

FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ
„PRINCIPELE CAROL“
STRADA LATINĂ, NR. 8

București III, 23 mai 1936

Dragă Vianu,

Am primit rândurile d-tale scrise cu cea mai albastră culoare. Mă bucur ; trebuie să fii sănătos.

Nu ți-am trimes corectura studiului d-tale de la *Arhiva* pentru că nu s-a cules încă. Cred că ți-aduci aminte de rânduiala noastră, ca să scoatem întâiul volum cu contribuțiile în limbi străine și abia al doilea volum cu contribuțiile în limba noastră. D-ta ai să fii în volumul al doilea. Ne zorim acum ca să încheiem cele 33 de studii franțuzești, nemțești, italienești, englezești, cu toate mașinile disponibile ale tipografiei.

Am trimes de mai multe zile, numaidecât după ce-am primit cartea d-tale poștală, corecturile Spranger și Freyer lui Golopenția, arătându-i și cum trebuie să scuze întârzierea apariției volumului. Astă-seară mă duc la d-l Gusti cu tot materialul cules, ca să-l vadă și d-lui, și să hotărâm definitiv dacă ordinea are să fie cea alfabetică

sau una organică. Eu înclin, din foarte multe motive, pentru cea dintâi. Iar de luni începem tiparul.

Îmi pare foarte rău că n-ai fost tocmai acum în București ca să participi la o muncă al cărei merit este, mi se pare, în cea mai mare parte al d-tale. Fă-te însă mai bine sănătos și rămâi acolo cât trebuie. Zilele acestea am isprăvit de citit cele două volume din *Estetica*, după ce am reluat pe cel dintâi, ca să pot prinde mai bine firul. Este o construcție care-ți face cinste, cum face cinste și literaturii filosofice românești.

Cu deosebite salutări și urări de sănătate,

Emanoil Bucuța

338

De la Alecu Vianu

[București,] Marți [26 mai 1936, d. p.]

Dragă Tudorică,

Am telefonat imediat inginerului Boehm, cu care am avut o lungă convorbire de natură până la urmă să mă impacienteze. A susținut că el nu are nici o obligație decât cel mult să repare aparatul la domiciliul lui, în București. N-ar înțelege să trimită pe cineva la Sinaia decât în întregime pe cheltuiala ta. I-am explicat situația, i-am arătat că vrei să poți folosi cât mai repede aparatul de radio, a cărui funcționare el e ținut s-o garanteze, i-am spus chiar — fără să fiu autorizat — că vei suporta în tot cazul jumătate din cheltuielile de deplasare ale omului care ar pleca, dar n-am reușit totuși să obțin o soluție imediată. Mi-a spus că până sâmbătă vei avea pe cineva acolo, un funcționar de-al lui care locuiește la Ploiești și căruia va trebui să-i plătești numai drumul pe distanța Ploiești—Sinaia și înapoi. I-am comunicat toată nemulțumirea mea pe tonul care i se cuvenea. Am telefonat apoi lui Codin, care a făcut un al doilea demers, dar fără rezultate mai bune. Vei aștepta

deci până sâmbătă — s-ar putea totuși să trimită pe cineva și înainte — afară numai dacă nu credeți că Li-lica ar putea aduce aparatul joi, care cred că ar fi pus la punct până seara. (Dar dacă vine omul tocmai joi ?)

Dragul meu, aș vrea să mă crezi că în fiecare zi — de când venirea mea la Sinaia a fost făcută posibilă de comunicările tale — am avut impulsul de a mă urca în tren. Dar mai întâi am avut puțin de lucru — un articol pentru *Libertatea*¹, pe care de mult îl puneam la cale și pe care nu l-am terminat decât cu eforturi. Nu sunt nici eu în cele mai senine dispoziții. Atâtea întrebări și atâtea negăsite răspunsuri, uneori o nervozitate pe care atâtea împrejurări o explică, în sfârșit e greu să descriu ceea ce mai ușor poți tu intui. Dar îți cer, în tot cazul, să nu fii injust. Eu știu — cel puțin eu — cât te iubesc și mai știu că a veni la Sinaia ar fi din toate privințele, mai ales *pentru mine*, o mare plăcere. O voi face deci cât mai curând, de îndată ce mica mea activitate și un minimum de liniște personală îmi vor îngădui. Sper să nu te gălesc încrunțat, deși înțeleg bine toate motivele tale. N-am nevoie de prea multă comprehensiune pentru a-ți da dreptate în totul și, dacă vrei, a recunoaște că eu n-am nici una.

Îmi vei scrie poate un cuvânt. Joi o așteptăm pe Li-lica ; o așteptăm la masă joi seara, cum mi-ai spus tu.

Vă sărută

- Alecu

339

De la Al. Dima

[Sibiu,] 27 mai [1936]

Scumpe d-le Vianu,

Am primit azi volumașul *Generație și creație* în noul veștmânt al „Bibliotecii pentru toți“, ce a reușit astfel, atât prin numele colaboratorilor cât și prin prezentarea

tehnică, să se bucure de un sigur succes. Printre elevi, mai ales, volumașele au mare trecere.

Mulțumindu-vă pentru darul făcut, vă cer scuze că nu mă aflu în situația de a vă trimite și eu volumul meu apărut la Fundații. Căci în timp ce el se află de aproape zece zile în vitrinele din capitală, în provincie n-a sosit încă, iar Editura a neglijat pur și simplu să-și amintească de existența undeva în depărtare a unui autor nerăbdător. De îndată ce se vor milostivi a-mi trimite câteva exemplare, veți fi bineînțeles primul ce-l va primi.

Dar cum mai merge cu sănătatea? Judecând după faptul că v-ați legat atât de timpuriu de Sinaia, am nădejdea să cred că intenția ce vi-o acordați vă va consolida definitiv trupul.

Al dv. cu urările unei depline restabiliri,

Al. Dima

Manejului, 8, Sibiu

340

De la Victor Iancu

București, 27 mai 1936

Mult stimată domnule Profesor,

Venind acasă la amiază am găsit lucrarea mea cu scrisoarea d-voastră pe masă. Vă mulțumesc foarte mult pentru grija pe care ați avut-o și vă rog încă o dată să mă iertați pentru deranjul pe care vi l-am pricinuit.

Lucrarea a venit tocmai bine — deseară plec la Petroșani. Îmi voi permite să vă scriu de acolo și să vă trimit un exemplar al lucrării.

Cu respectuoase salutări,

Victor Iancu

De la Ion Chinezu

[Cluj, 28 mai 1936, d. p.]

Iubite domnule Vianu,

Am primit chiar astăzi cartea d-tale, *Generație și creație*. Îți mulțumesc din inimă. Voi vorbi despre ea de îndată ce voi avea ocazia. Când mă gândesc câte datorii am față de d-ta (*Estetica* în primul rând...), nici nu știu dacă mai pot îndrăzni să-ți cer colaborarea. Dar d-ta înțelegi, desigur, situația mea foarte grea. Prea puțini din lumea de aici înțeleg rostul unei reviste și numai eu știu cât mă costă să rezist zeloșilor de tot soiul care ar vrea să o vadă transformată în nu știu ce organ de „propagandă”, sub cuvânt că astfel ea ar fi mai „dinamică”. Plăcerea gândirii pur și simplu și a expresiei formulate în liniște, cu grijă pentru adevăr, e necunoscută acestor iubitori de „tam-tam“-uri care nu pot pricepe că nu din agitația lor sterilă va rămâne ceva! — Sunt cam singur pe aici, domnule Vianu.

Mi-a părut rău că nu te-am putut vedea la București. M-ar interesa să știu cât stai la Sinaia. Între 1 și 8 poate să fac un drum la București. La întoarcere m-aș opri, între două trenuri, la Sinaia, să te văd.

Cu toată prietenia,

Ion Chinezu
Cluj, str. Băii, 16

De la Al. Rosetti

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURA
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”
GABINETUL DIRECTORULUI

București, I, 29—5. 1936
39, B-dul Lascăr Catargi
Tel. 240-70 și 206-40

Iubite domnule Tudorel,

Mă grăbesc să-ți mulțumesc pentru volumaș¹, primit ieri. (Nu te lași de rele! La drept vorbind, mi se pare că e o boală incurabilă! Cartea!)

Mă gândesc deseori la d-ta. În zilele din urmă, cu părerea de rău că trebuie să stai în casă, din cauza ploilor (aproape zilnice, aci).

Vizita lui Bröndal² (amicul meu danez), apoi, obligațiile mele literare (?) față de R.F.R. m-au abătut de la lucrările mele. Și cursul, pe care, slavă Domnului, îl închei astăzi. De aceea, imediat, mă repun pe lucru și deci, sînt legat de masa de scris. Totuși, aș fi venit *luni*, să te văd. Dar mai e ceva : tânărul Mihai, nepotul meu, are scarlatină ; cum Gheorghe s-a jucat cu el, trebuie să aștept să văd dacă nu cumva s-a molipsit și el — fie să nu ! Dacă toate lucrurile merg bine, voi veni, deci, în cursul vreunei săptămâni viitoare (eram să spui la 8 iunie, dar îmi amintesc că vor fi diferite recepții și că la unele voi fi obligat să particip).

Ce face doamna ? Ne gândim des la voi.

„Homo Hușensis“³ e mai bine și cred că diverși găr-găuni din cap încep să-l părăsească. Cu Fetița⁴ sînt foarte agitați : cumpără o casă în Parcul Filipescu. (Et puis quoi, après ?)

Sînt înconjurat de dușmăni, după cum știi. Când ele se manifestă, răspund și lovesc. Acum a venit rîndul Academiei Române : am dat un interview, în *Facla*, care cred că va avea urmări !

Multe complimente lui Ion ; respectuoase omagii doamnei (cred că grațioasa sa prietenă va sfârși prin a adopta numele amicului nostru Ion-Marin ; am și văzut „un couple à quatre“, în care soții Prodan făceau onorabilul oficiu de... (să nu mă auză doamna !).

Cu drag te îmbrățișează
al d-tale devotat,

Al. Rosetti

Tot felul de scribi absurzi îmi cer *Estetica*. Ieri, un anume Petrașincu, romancier agramat, care, evident, nu va înțelege nimic. Dar mă gândesc la reclama pentru amicul meu Tudorel, și dau !

R.

De la Traian Herseni

[București,] 31.V.36

Stimate domnule Vianu,

Cu toate că sunt informat că nu sunteți în București, vă scriu, în speranța că vi se trimite corespondența. Știu că după boala de care ați suferit aveți nevoie de o odihnă mai îndelungată. Pe de altă parte, se apropie examenele și mă gândesc că n-ar fi tocmai prudent să supravegheați singur tezele, încât dacă vă pot fi în această privință de folos, vă stau cu plăcere la dispoziție; se înțelege, fără nici o pretenție. Mi-ați da subiectele, aș supraveghea în locul dv. și v-aș trimite apoi lucrările să le corectați. Acceptați, dacă aveți nevoie, fără grijă propunerea mea, vă servesc cu cea mai mare plăcere.

Am primit *Estetica*, II. Vă mulțumesc foarte mult și sper să pot face o recenzie curând, la *Sociologie românească*.

Vă doresc însănătoșire deplină.

Cu vechi sentimente de stimă,

Traian Herseni
Str. Dr. Radovici, 11

De la Alecu Vianu

[București,] Joi [4 iunie 1936, d. p.]

Drață Tudorică,

Am vorbit acum la telefon cu Bagdasar care mi-a spus că ți-a fixat examenele pe marți, întrucât sâmbătă Universitatea este închisă. Îmi închipui că ai primit scri-

soarea lui Bagdasar dar îți fac și eu comunicarea pentru mai multă certitudine. Scrie-mi dacă într-adevăr vii luni seara și când ieși mesele la noi. Apucasem să spun lui Rosetti și lui Barbu că vii vineri și se bucurau să te vadă. Ar fi poate bine să le scrii câteva rânduri pentru a le comunica schimbarea intervenită. Barbu pleacă în străinătate la 12 iunie.

Ce faceți voi și cum mai e vremea pe-acolo? Mie mi-au făcut mult bine zilele petrecute la Sinaia și mă gândesc cu nerăbdare la cele care vor veni. Deocamdată însă am treburi pe aici. De altfel, ne vom vedea, probabil, luni seara. Sărutări lui Ionel de la „unchi“.

Cu mare dragoste, vă sărută

Alecu

345

De la *Perpessicius*

[București,] 8 iunie 1936

Scumpe Tudor,

Am primit ultima ta carte, pe care ai avut bunăvoința să mi-o trimiți, cum am primit de la editură, și mi-a părut bine să am ambele volume, al doilea din *Estetică* și nu peste mult, anul școlar fiind oricum pe sfârșite, voi putea să le citesc pe îndelete. Este pentru mine o profitabilă delectare pe care ți-o datorez încă de mulți ani.

Mai mult însă decât mulțumiri, cerc să-ți comunic, afară dacă certitudinea corespondențelor noastre sufletești nu va fi îndeplinit oficiul, că am fost și afectat adânc și îngrijorat tot timpul de când, de la începutul lui aprilie, parcă, aflam, la radio, de la d-rul Voiculescu, că ai fost destul de serios bolnav. Mă și informam, cum și unde se putea, și aflam că trecuseră minutele grele și că te pregăteai de convalescență. Mă pregăteam să-ți scriu două rânduri, să-ți împărtășesc simpatia și îngrijorarea, când în vacanța Paștelui, o nouă măciucă, din nesfârșita

serie care mă încearcă la răstimpuri, mă izbea în moalele capului (fără metaforă !). Pierdeam pe fratele meu, a cărui familie cu copii trebuia ajutată, în toate chipurile, iar, printre picături, alergam la Brăila, să nu afle mama bătrână și pe sfârșite și fără de alte lovituri. Să fii întristat și să n-ai timp să-ți sorbi lacrimile, e încă una din nedreptățile condiției noastre muritoare...

Iată de ce, când am aflat că ești la Sinaia și am și primit după aceasta cartea ta, m-am bucurat peste fire. Și fiindcă ești bine și pentru că nu m-ai uitat. Între bucuriile vieții mele este prietenia ta, printre puținele la locul de cinste. Lasă-mă să-ți strâng mâna și-ți doresc, înainte de toate, sănătate ție și alor tăi.

Perpessicius

346

De la Edgar Papu

București, 17/VI/936

Mult stimată domnule Profesor,

În primul rând țin să vă mulțumesc pentru *Genezație și creație*, pe care mi-ați trimis-o atât de repede.

În al doilea rând, mă roagă d. prof. Marcu să vă întreb dacă doriți să colaborați la no. viitor din *Studii italiene*. Mi-a spus că s-ar bucura foarte mult și ar fi onorat, dacă i-ați putea da studiul la care vă gândeați, asupra legăturii între opera lui d'Annunzio și a lui Macedonski; ar dori să afle încă din luna asta.

Îmi veți răspunde sau mie sau direct d-lui prof. Marcu (care n-a avut timp să vă scrie) numai în cazul când nu veniți în București pentru examene. Dacă, însă, la 25 iunie veți fi aci, nu trebuie să vă mai deranjați cu scrisul, fiindcă îmi veți comunica în acea zi.

Alaltăieri mi-a sosit din Viena *Spațiul mioritic*. Azi l-am văzut pe Noica, aflat pentru câteva zile în București.

Vă rog, domnule Profesor, să transmiteți cele cuvenite onoratei familii, iar pe dv. vă salută, cu respectuoasă simpatie,

Edgar Papu

De la Alecu Vianu

[București,] Marți [17 iunie 1936, d.p.]

Dragă Tudorică,

Iată rezultatul primelor două comisioane : Dragoș locuiește la Athenée-Palace și este actualmente în București iar Perp[essicius] stă în str. Romană, 122. În ce privește chestiunea cu Radu M[ironescu], nu l-am văzut astăzi pe Codin dar mâine îl voi căuta și-l voi ruga să intervină cu toată autoritatea lui.

Până la sfârșitul lunii aș vrea, în tot cazul, să mai stai 3—4 zile la voi ; poate la începutul săptămânii viitoare. Dar tu când vii în București pentru a doua serie de examene ?

În ziua plecării tale te-am așteptat în zadar la Corso, unde îți dădusem întâlnire. A fost desigur o confuzie a ta, explicabilă prin faptul că ne întâlnisem cu o zi înainte la Wilson ; am fost dezolat.

Ce mai faceți ? Cum e vremea ? Vă sărut cu, dor,

Alecu

348

De la Dan Barbilian

KONDIȚOREI
DIETRICH MENKE
KAFFEE — TEESTUBE — KONDIȚOREI !

[Hamburg,] 19 iunie 1935 ?

*Iubite Tudor, lamă vie,
De ce nu-mi stai în dreapta acum
Să practicăm pe-un alb tegum*
O liberă dichotomie ?*

* tegument = înveliș.

*E un nesfârșit de bun amurg.
O miazănoapte-n insomnie...
Un decedat poet învie
— Și-un Gastprofessor ³, in Hamburg !*

Al tău Dan

349

De la Dan Barbilian

[Hamburg, 23 iunie 1936, d.p.]

TANTE BUHR ¹

1783

de Ion Barbu

*Purtat-am Lyrei noastre, sus,
Și Pezevenghi și Kyre ² Huss.
Dar zborul poate cel mai sur
E prin Hamburg, la Tante Buhr.
Făptura ei se-nchide-n zinc
Doi ani în urma lui Lessing,
Dar marea faimă a ei de Hură ³
Din spate, coaste, îl concură !
— E Tante Buhr azi un Principiu
Sunând pios ⁴ în Municipiu.
Prompti coribanți ⁵ și coribante
Se zbat ⁶ în cinstea Marei Tante.
— O, Tudor drag, o, Duh chiabur,
Te cheamă-Hamburgul Tantei Buhr...*

Ion Barbuhr

[București,] Duminică [29 iunie 1936]

Scumpii mei,

Matinala mea călătorie a decurs în bune condițiuni. Desigur, plecarea mea în zorii zilei a amuzat pe cei de-aici, după cum, deopotrivă, v-a surprins și v-a amuzat pe voi. Adevărul e că îmi venea greu să vă părăsesc; o întrerupere bruscată a agreabilei mele vilegiaturi alături de voi mi-a evitat câteva ore neplăcute în care trebuia să trăiesc cu perspectiva despărțirii.

Vreau mai ales să vă mulțumesc pentru ospitalitatea voastră și pentru zilele reconfortante pe care mi le-ați oferit. Ție, dragă Lilico, pentru toată drăgălășenia și grația perfectă ce ai adăugat la această ospitalitate.

Trecerea la București n-a fost până acum însoțită de suferința unor prea mari călduri. Le aștept intimidat și cu speranța că voi avea prilejul să mai vin măcar o zi la Sinaia. Acolo a mai plouat mult?

Ce face scumpul, dulcele nostru Ionel? Admirabilul și spiritualul lui limbaj s-a mai îmbogățit? Spuneți-i cât îl iubește al lui „onchi“.

Despre Tantzi vă pot da știri mai bune. A început să iasă, deși este foarte slăbită. Va pleca la munte probabil peste câteva zile.

Îmi veți scrie câteva rânduri? Vă sărut cu o mare dragoste frățească,

Alecu

Tudorică, am dat dispoziții și ți s-a expedit de către Librăria Franceză (Kohn) *La légende des siècles* (Nelson, 3 vol.) fără ramburs.

Măine, luni, îți expediez mandatul. Merci.

Am mai primit corespondență după plecarea mea?

De la Dan Barbilian

KAKADU 1
 TANZ-BAR-KABARETT
 BERLIN W. JOACHIMSTHALERSTRASSE 10

30 Juni 1936

*Un sage esprit habite ce trou !
 L'amer Caca, on l'amadou,
 Et c'est le doux, blond Kakadou...
 — Je le propose et le loue ;
 Il fait si bon qu'on y échoue !
 Ce qu'il me manque c'est toi, mon chou,
 Et notre chique² Tata Mochou.
 Ton Dan fichu.*

Un duh cuminte e stăpânul bombei ăsteia !
 Caca amarul, pe care-l îmbunezi,
 Și-atunci e dulcele, e blondul Kakadu.
 — Ți-l sugerez și-l laud ;
 Grozav mai e de bine să ancorezi aici !
 Nu-ți duc decât ție lipsa, scumpule,
 Și drăgălașei noastre mușite, Tata Moșu.

(traducere de Romulus Vulpescu)

De la Charles Lalo

[Paris, 3 Juillet 1936, d.p.]

Monsieur et cher Collègue,

Je vous remercie de l'envoi de votre *Estetică* et je vous en félicite. J'ai déjà pu me rendre compte de l'intérêt de ces deux volumes (en grande partie grâce à des amis roumains), et j'en rendrai compte dans la

*Revue Philosophique*¹. J'espère avoir le plaisir de vous rencontrer au Congrès d'Esthétique de Paris en 1937.

Je suis, mon cher Collègue, bien cordialement à vous.

Ch. Lalo

[Paris, 3 iulie 1936, d.p.]

Domnule și iubite coleg,

Vă mulțumesc pentru trimiterea *Esteticii* dvs. și vă felicit. Mi-am putut deja da seama de interesul acestor două volume (în mare parte grație unor prieteni români) și le voi semnala în *Revue Philosophique*¹. Nădăjduiesc să am plăcerea de a vă întâlni la Congresul de Estetică de la Paris în 1937.

Sunt, iubite coleg, al dvs.,

foarte cordial,

Ch. Lalo

353

De la Max Dessoir

[Oberhof,] ce 4. 7. 1936

Monsieur et cher confrère,

On me mande de Berlin que vous avez eu la bonté de m'envoyer un exemplaire de votre nouveau livre¹. En vous remerciant de tout coeur, je prends la liberté de vous avertir que je vais publier au mois de Septembre une *Introduction à la Philosophie*. Il me sera un grand plaisir de vous en présenter un exemplaire.

Mes respects à M. Rădulescu-Motru et les autres représentants de votre Société philosophique.

Bien à vous

Max Dessoir

[Oberhof,] 4 iulie 1936

Domnule și iubite confrate,

Sunt anunțat de la Berlin că ați avut bunătatea să-mi trimiteți un exemplar din noua dvs. carte. Mulțumindu-vă din toată inima, îmi iau îngăduința să vă înștiințez că voi publica

în luna septembrie o *Introducere în filosofie*. Îmi va fi extrem de plăcut să vă ofer un exemplar.

Omagiile mele d-lui Rădulescu-Motru și celorlalți reprezentanți ai Societății dvs. de Filosofie.

Al dvs.

Max Dessoir

354

De la Dan Barbilian

[Cottbus, 11 iulie 1936, d.p.]

Dragă Tudor,

Nu ți-am mai scris de multă vreme. Berlinul a fost la înălțime. Am dezgropat câteva încântătoare mumii din bunul timp de altădată, între altele pe neuitata Helene Braun. A rămas mare, grandilocventă și întinsă ca o mască a tragediei... Interesanta partidă de necrophilie am să ți-o povestesc în țară.

Nu mai am o singură marcă ! Am tocat 500 de mărci ale mele, plus 300 de mărci, cât mi-a produs turneul matematic. La Goettingen mai ales am avut mare succes.

Sunt de 5 zile la Cottbus, în refacere, iar astă-seară plec prin Kiel cu vaporul la Oslo.

Scrie-mi, putoare ! : Oslo, Hotel Westminster. Stau acolo până la 21 iulie. Poșta îmi va fi trimisă însă la Stockholm.

Al tău

D. B.

355

De la Dan Barbilian

Vaporul Kong Dag
3 noduri la Sud de insula LAESE
Duminică, 13 iulie [1936],
ora 6

37

„O, Palinure, fii cu luare-aminte
Căci stele înșală, marea minte.“¹

*Convexă, fixă, densă ca o linte,
De insule încinsă ca un șnur,
Această mare-a doua aduce aminte
De versul tău mai tânăr, Palinur !*

*L-aud în centrul verzilor incinte
Cum virginal, virgilian cânta.
O mare aud, sălbatecă : a ta
De voci săpată-n urmă, înainte...*

Ion Barbu

356

De la Dan Barbilian

[Oslo, 18 iulie 1936, d.p.]

Tudoris Magaa Ars

„Juifs errants de Norvège,
Dites-moi la neige !“
Rimbaud

*Zăpezi, o vechi echivalențe !
În ce tipar, ce spart contur
Sleiește scump acest velur,
Acest înalt argint în zdrențe ?*

*Vă știu din strictele cadențe
Căzând „benedictin“ și pur
Sau lunecând cu Palinur :
Lunare, libere decențe !*

De la Dan Bărbilian

[Laerdal,] 19 iulie 1936

Dragă Tudore,

Am ajuns în valea Laerdal, capătul fiordului Soemer, după ce am străbătut în automobil o natură opio-mană. Munții ca niște turnuri străvechi fumegau sub ploaie. Suntem în plină Saga! Ce este piatra aceasta cu vine de apă? Norge, trup al lui Odin! Maëlstrom! Stăpân e aici Dumnezeuul Val. Totul împietrește în creșe de val...

*[Dan Barbilian]***Dan Barbilian
Către Alecu Vianu**

Sognefiord, Balestrand, 20 iulie 1936

Iubite Alecule,

Mă țin de fâgăduială și-ți scriu înainte de a ajunge la Stockholm. Ce să-ți spun? Aici e de noi! Să jurăm de azi înainte pe Venera Scandinava, care tocmai se ridică palidă și redutabilă, în față, la masă.

Soarele a apus tocmai (e ceasul 11 1/2), dar a și ră-sărit scânteietor de alge blonde, sub forma unei Solveige.

Adio, cred că voi locui fundurile fiordului blondei condensări, la noapte și de aci înainte!

Sunt nebun!

D. B.

De la Dan Barbilian

[Bergen,] 22 iulie 1936

Salutări din „Berga Norvegiae“, vechia colonie a Hansei.

Aceste rânduri sunt scrise pe un butoi din port la lumina egală a crepusculului acestei zone. Ceasornicul arată 11 1/2 noaptea.

Al tău

Dan

De la Al. Rosetti

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II“
CABINETUL DIRECTORULUI

București, I, 22—7. 1936
39, B-dul Lascăr Catargi
Tel. 240-70 și 206-40

Iubite domnule Tudorel,

Se prea poate ca să am plăcerea de a dejuna cu d-ta duminică (26 cor.), la Sinaia. Va fi acolo și Generalul¹, așa încât am lua masa cu toții împreună, la restaurant (Condiescu va alege unde).

Dacă vin, îți telegrafiez. Probabil că sosesc noaptea și că dorm la Sinaia. Ne-am vedea dimineața și am fixa întâlnirea, telefonic, cu Generalul.

(Firește, doamna nu va lipsi. Mențione expresă din partea g-ralului. Și, cu voia d-tale, și din partea mea !)

Cu drag te îmbrățișează
al d-tale afecționat

Al. Rosetti

De la Dan Barbilian

[Sogne,] 25 iulie 1936

Îți trimet o vedere a fiordului Gudvangen, o derivație a fiordului principal Sogne. E ultima noastră escață în sânul unei naturi geniale. Măine plecăm la Stockholm.

Aș vrea să vezi odată acești pereți plini de legiferări criptice, replică nautică a Edificiului Usher. Un Edgar Poe nativ.

D. B.

De la Al. Rosetti

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURA
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”
CABINETUL DIRECTORULUI

București, I, 26—7. 1936
39, B-dul Lascăr Catargi
Tel. 206-40

Iubite domnule Tudor,

Intors acum de la Sinaia și telefonând la d-na Bucișteanu, după știri, aflu vestea pe care mă refuz să o cred.

Cum se poate așa ceva ?!

Neputând fi lângă d-ta, în aceste momente atât de dureroase, mă grăbesc să-ți spun ce parte iau la doliul d-tale atât de neașteptat¹.

Cu drag te îmbrățișează
al d-tale

Al. Rosetti

De la Dan Barbilian

[Stockholm,] 28 iulie 1936

Dragă Tudore,

La trecerea prin Oslo am ridicat cartea ta poștală. Așadar, în octobree, cu sănătate! Sunt de două zile în Stockholm, de unde pornesc poimăine spre Copenhaga. Acolo sper să întârzii mai mult.

Caut să regăsesc în bolta măreață a acestui oraș ceva din *Mechanica Universală* a scumpului nostru Cartesius.

Deocamdată, o etimologie :
 nemțește : bezahlen
 suedeză : betalan (prin : ptala)
 slavă (rom.) : plata.

Sunt un mare inspirat ! Ce zici ?

D. B.

De la Dan Barbilian
Către Alecu Vianu

[Stockholm,] 28 iulie 1936

Dragă Alecu,

Din orașul reginei Christina, al Marei Grete și al lui Carol al XII-lea, îți trimet salutările promise.

Sunt ras în fiecare zi de tinere Garbo, începătoare. Prin protestantism, sport și jocuri lesbice s-a ajuns, într-adevăr, aici la izolarea unui tip de femeie absolută.

Din acest înalt tron al Aphroditei Swerge s-a întâmplat să-mi revină câteva sfărâmături. Nimica toată. Îți voi povesti în țară. Stockholm e un oraș fără cafenele. Deci o monstruoșitate.

D. Barbilian

De la Constantin Noica

28.VII.1936, Sinaia
Vila Wendy

Mult stimate domnule Profesor,

Mi-e greu să găsesc cuvintele potrivite pentru a vă spune ce impresionat am fost de nenorocirea pe care-o încercați. Îmi pot închipui, până la un punct, starea în care vă aflați prin aceea că, nu de prea mulți ani, am pierdut și eu un frate, în împrejurări la fel de neverosimile. Dacă simpatia adâncă a unuia ca mine vă poate fi de vreun folos în clipele prin care treceți, vă rog să știți că o aveți întreagă.

Cu sincer devotament, al d-voastre

Constantin Noica

De la Dragoș Protopopescu

Galați, 115c, Domnească
29.VII.36

Scumpe Tudor,

De aici, unde în ultimele luni am stat mult retras, având pe mama bolnavă și bolnav fiind eu însumi, am auzit întâi de boala ta, când ți-am trimis urări de însănătoșire, însănătoșire care, nădăjduiesc, la ora asta, e completă, și azi de marea nenorocire.

A fost pentru mine ca și pentru noi toți un trăsnet.

Deplâng din toată inima pe frumosul, tânărul și atât de nefericitul Alecu și sunt alături de tine și ai tăi într-o durere pe care rog cerul să ți-o facă ușoară.

Multe sărutări de mâini stimatei tale
tovarășe de viață, sărutări frumosului mic.

Te îmbrățișez cu dragoste și îmbărbătare
de frate.

Dragoș

[București,] 30 iulie 1936

Iubite d-le Vianu,

Întors ieri de la mare, am primit lovitura de trăsnet a unei știri sinistre pe care n-aș fi crezut-o în sfera posibilităților : moartea fratelui d-tale și a tânărului meu amic Alexandru Vianu.

Bietul băiat !

Parcă îl văd venind la mine, încadrat de prietenii săi și aș putea să fixeze în cele mai mici nuanțe felul său de apariție și de comportare, atât de fin și atâta de personal !

Nu mă pot deprinde cu gândul că niciodată de aci înainte n-am să-l mai văd intrând la mine acasă, că ceata selectă a celor 4 prietini, a rămas a celor 3, și nu numai numericește scăzută, dar deprimată și cu privirile întoarse spre limanurile obscure ale morții, spre care nu este rostul tinerilor să privească. Și acum că brutalitatea unui destin incomprehensibil l-a scos din rândurile celor vii, simt parcă — pentru alții — căința indelicateților care i s-au făcut în ultimele luni de zile, în partidul politic în care pășise cu atâta încredere și cu atâta entuziasm. Toate jignirile care i s-au adus lui, și altora în situația sa, le-am resimțit viu în mine, sub forma unei decepții care mi-o procură, nu turma turbată a ignorantilor, ci oameni de la care te-ai fi așteptat la altceva... Dar nu vreau să alunec într-un domeniu fără directă legătură cu durerea d-tale de frate, căreia pot să-i alătur și îndolierea mea sinceră de prieten, care nu-și poate reveni în fire și caută în șirul slovelor gazetei posibilitatea unei confuzii, capabilă să fie dintr-un moment într-altul dezmințită ! De ! și vai ! lucrul nu se va produce și situația va rămâne definitivă, cu implacabila ei amuțire...

Primește, iubite d-le Vianu, o cordială îmbrățișare în care pun toată afecțiunea ce ți-o port personal, precum și pe-aceea pe care o purtam nefericitului d-tale frate și pe care o trec tot asupra d-tale.

I. Petrovici

De la Dimitrie Gusti

Carmen Sylva, jud. Constanța,
vila Claudia, 31.7.1935

Iubite domnule Vianu,

Am rămas uluit când am auzit de groaznica nenorocire ce te-a lovit prin pierderea de neconceput a fratelui d-tale, pe care eu l-am apreciat mult de când era încă membru al Seminarului de Sociologie!

Sunt dezolat totdeauna când îmi vine vestea dispariției vreunui tânăr de talent, prea timpuriu! Dar acum fiind vorba de fratele d-tale și de un fost elev iubit al meu, îți mărturisesc că mă aflu sub stăpânirea unui sentiment de imensă jale!

Primește, te rog, profunda mea simpatie și arată și doamnei, soției, cât și doamnei, sorei d-tale, cele mai simțite și vii condoleanțe!

Te încredințez, dragă domnule Vianu, și cu acest trist prilej de toată vechea mea prietenie devotată.

Cu cele mai cordiale salutări,

D. Gusti

De la Victor Iancu

Petroșani, 31 iulie 1936
(Jud. Hunedoara)

Mult stimată domnule Profesor,

Aflu din ziare sinistra veste a morții preatimpurii a fratelui d-voastră, Alexandru Vianu. Eu n-am avut prilejul să-l cunosc, însă reîntors în țară i-am citit unele cronici și articole, în care s-a afirmat ca un publicist ta-

lentat și instruit. De la d-l Vulcănescu am aflat odată că a studiat la Paris. Înzestrat, din câte am putut remarca, cu frumoase calități, având și relațiuni eminente, moartea îl răpește într-un chip atât de absurd. În durerea care vă copleșește, îmi permiteți, mult stimat domnule Profesor, să-mi exprim condoleanțele mele profunde.

Al d-voastră elev,

Victor Iancu

370

De la Constanța Ianulescu

București, 31.VII.36

Drașul și iubitul meu frățior,

Vreau să stau puțin de vorbă cu tine. Am nevoia asta și poate mă vei citi până la urmă. În superioritatea ta intelectuală, ai un prea mare dispreț pentru tot ce iese din gura mea. Dar să știi că nu numărul cărților citite formează fondul curat sufletesc, marile sentimente, motiuitatea și adâncimile marilor dureri. Natural că nu o să îndrăznesc să fac aci teorii psihologice cu tine. Am verificat însă cu ocazia asta, o dată mai mult, că știința biologiei ca și celelalte speculațiuni științifice încurcă mersul normal al lucrurilor. Totul este imperfect.

De când economiștii se agită să dea soluțiuni omennirii, au încurcat economia financiară a țărilor până la haos. Stau învățații până la bătrânețe în laboratorii, făcând experiențe, și din toate numai 2—3 au fost utile umanității, celelalte sunt dezaastroase, sunt criminale experiențe. Iar cât despre marile probleme filosofice, până nu vă veți pune de acord toți, nu aveți nici o valoare. Care este soluția în problema vieții? Nu o veți găsi decât în înțelegere, în iertare, în dragoste! Dragostea trebuie să călăuzească lumea și numai prin ea vom fi salvați. Dar dragostea nu este numai o vorbă, ea trebuie tradusă în fapte. Dragostea mare pentru toți, nu numai dragostea

egoistă, aceea de pe urma căreia ai plăceri. Dragostea mare, generoasă.

Eu sunt obosită de viață și în mine nu mai sunt alte resurse pentru a întrevedea utilitatea ei. Numai un clocot al durerii am în suflet. Toată viața care mi-e rezervată voi avea sentimentul ăsta. Nu-mi mai rămâne decât o slabă narcoză, care ar putea fi mângâierile voastre. Nu fiți prea pretențioși cu mine și înțelegeți, pentru Dumnezeu, că dacă cuvintele banale, convenționale, pe care le spun cu timiditate nu sunt la înălțimea criticii voastre, sunt totuși de iertat ! Cu toții putem fi imperfecti !

Sunt mândră însă de sentimentele mele, căci știu cât vă iubesc, până la ce nețărmurite margini poate să meargă iubirea mea pentru toți ai mei și vă rog nu-mi refuzați iertarea prostiei mele și primiți-mi dragostea fără rețențe.

Alecu nostru, Alecuțu nostru, Benjaminul nostru a fost toată viața un nemulțumit, a avut un suflet mare, dar n-a știut să înfrunte viața. Nu pot să mă consolez când mă gândesc câtă adversitate i-a arătat scarta, de când am pierdut-o pe măicuța noastră. Războiul cu lagărele de exantematici, unde l-a urmat pe Tăicuțu, restricții materiale, Parisul nefast cu accidentul lui. Aici lupta prea grea a vieții din zilele noastre, față de organismul lui delicat și încoronat de cea mai teribilă nedreptate a soartei. Îmi aduc aminte cu emoție de Alecuțu, când am stat la papa, după divorț, ce bucuros era când voiam să cânt la pian și el la vioară numai notele de sus ale unei étude de Chopin. Îmi aduc aminte când a fost Tăicuțu pe front la Turtucaia și veneați la mine la masă, ce copil bun și delicat era și ce frumos știa să mă mângâie. Noaptea și ziua stau și mă gândesc la tot trecutul copilăriei noastre, la toată viața lui și la grozăvia ultimelor evenimente, care mi l-au luat pentru întotdeauna. Acum, când orice îmi este egal, am avut marele curaj să-ți scriu, să înfrâng teama ironiei tale. Poate vei spune că sunt nebună și trebuie să fiu pusă sub interdicție. Poate vei spune că făceam mai bine să nu-ți fi scris inutil. Poate o vei lua-o drept o dojană. Tu, Tudorel dragă, să știi că te iubesc pe tine, pe Lilica și pe Ion ca pe copiii mei și că

voiam numai să vă spun asta și mai ales să vă cer și eu un pic de dragoste în marea mea nenorocire, pe care știu că o simțiți și voi foarte intens. Sunt sora voastră

Tantzi

371

De la Dan Barbilian

Cabaret Valencia, Vesterbrogade, 32
Copenhaga, 1 august 1936

*Many and many a year ago*¹
*Citeam, în Poe, Amontillado*² :
Știi tu, acel zidit butoi
Și-un Pierrot în multe foi,
În al Florenței Carnaval.
— *Dar după-„amont”*³ *urmează „aval” !*
Deci acel rece, epic astru,
Îl introduc în epigastru
Acum, și beau Amontillado...
Salut, Itadio, Helado !
E — la — do
Și bravo ție, Copenhago !

372

De la Dan Barbilian

2 august 1936
Helsingör

Celui mai hamletic poet, această terasă „à jamais littéraire” !

Umbra marelui William, dacă nu umbra regească din piesă, a ras acest peisagiu. Shakespeare a fost la Else-neur ; Hamlet se pare că nu.

Țărmlul suedez e numai la trei kilometri. Nota bene :
acest gât de ape se numește *sund*.¹

Dan

373

De la Miron Nicolescu

ROMÂNIA
UNIVERSITATEA „REGELE CAROL II“
DIN CERNĂUȚI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE
GEOMETRIA ANALITICĂ ȘI SUPERIOARA

Sinaia, 8.VIII.1936

Iubite Tudor Vianu,

Pierderea bruscă, neașteptată, a fratelui d-tale și prietenului nostru ne-a zăpăcit prin absurdul ei — și ne-a îndurerat adânc.

În aceste momente de groaznică încercare pentru d-ta, poate că îți va fi o slabă alinare simpatia și afecțiunea caldă cu care te vor înconjura toți cei ce te-au cunoscut și admirat. Te rugăm, nevastă-mea și cu mine, să ne numeri și pe noi printre aceștia din urmă.

Al d-tale, cu toată prietenia,

Miron Nicolescu

374

De la Victoria Budișteanu

[București,] 18.VIII.36

Scumpul meu Tudorel,

Îți închipui cât mi-a părut de rău că n-am putut vorbi cu tine în seara în care mi-ai telefonat. Sunt întotdeauna

acasă și până și seara cu foarte rare excepții și s-a întâmplat să-mi telefonezi tocmai într-o seară când mă dușesem să-mi port durerea nu mai știu unde. Tudorele dragă, întotdeauna ai fost pentru mine, pentru noi toate surorile tale; lumina ochilor din cap, dar îți dai tu seama ceea ce ești azi pentru noi, când nu te mai avem decât pe tine, unic și drag frate? Cred că bunătatea sufletului tău, comprehensiunea ta în toate sensurile nu poate să nu realizeze dragostea frenetică ce avem noi pentru tine, dragoste dublată prin dispariția scumpului nostru Alecuțu și dorința arzătoare de a te simți legat de noi, căci numai pe tine te mai avem!! Ce să-ți mai spun de pe aci și despre noi? Nu știu nimic nou și totul se învârteste în jurul copleșitoarei mele suferințe. Continuu primesc știri de consternare și compătimire pentru pierderea dulcelui meu Alecuțu și eu personal mă simt *năruită*. Nu cred, vreodată să-mi mai revin; privesc existența mea ca ceva fără de rost și caut în zadar să pricep forța inexplicată a unui destin așa de tragic ca acela al lui Alecu meu iubit.

Duminecă i-am făcut parastasul de 3 săptămâni; zilnic — cu rare excepții — merg lângă el și-i îngrijesc mormântul; i-am comandat o placă de marmoră albă care va fi așezată chiar pe locul unde doarme el vecinic și care va fi darul meu pentru onomastica lui, de care vorbeam împreună, nu demult. Sâmbătă în 5 sept. sau duminică în 6 sept. voi face parastasul cel mare de 40 de zile. Să vii și tu, Tudorele dragă, și să vii la mine, bineînțeles. Desigur împreună cu Lilica, dacă va veni și dânsa. Iartă-mă dacă îți răscolesc reculegerea cu durerea rândurilor mele, dar durere va fi însăși esența sufletului meu de aci înainte și niciodată nu mă voi putea separa de ea. Mi-e dor de voi toți, de draga mea Lilica, de băiețelul vostru, și pe toți trei vă îmbrățișez cu nespusă dragoste și dor,

Viky

375

De la Dan Barbilian

[Neuzauche, Cottbus,] 19. VIII. 1936

În Copenhaga, Marcel Romanescu mi-a spus acel lucru de neînchipuit ce s-a întâmplat. N-am crezut. Zilele

astea, tată-meu îmi comunică aceeași stupidă veste. Deci nu mai poate fi îndoială !

Iartă-mi tonul ușuratic al ultimelor scrisori. Niciodată opacitatea la anticipațiile soartei nu mi-a părut mai grozavă. Când mă gândesc că, pe când el trecea, îi trimiteam cărți poștale frivole din călătorie !

Te îmbrățișez și renunț a te consola !

Dan

376

De la Edgar Papu

Buziaș, 21/VIII/1936

Mult stimată domnule Profesor,

Mai am de stat două zile în această localitate băănățeană, unde am fost alungat, fără să vreau, de un surmenaj atroce. Acum mă simt, însă, perfect restabilit și gata de muncă.

Între timp, abia ieri am aflat că ați avut amabilitatea să-mi scrieți. În același timp cu mulțumirile, îmi permit să exprim și propria mea îndurerare pentru moartea neașteptată a lui Alexandru Vianu. Totodată, vă rog, d-le profesor, ca în aceste momente neplăcute din viața dv. să conați pe adâncă noastră simpatie, a celor cari vă prețuim mințea și vă iubim sufletul.

Poate că ați aflat din ziare numirea mea la Iași, lucru care m-a pus în mare încercătură. Înainte de a lua vreo decizie (m-am gândit la un concediu prelungit) aș dori să am și sfatul dv. De aceea, dacă în cursul săplământii aveți prilejul unei veniri la București, vă rog să mă anunțați : dacă nu, vineri sau sâmbătă, voi trece eu pentru o oră-două, la Sinaia. Bineînțeles, în caz că vă deranjez îmi spuneți dinainte și, atunci, găsim altă modalitate.

Transmiteți omagiile mele respectuoase doamnei, salutări lui Ionel, iar pe dv. vă rog, încă o dată, să primiți dovada simpatiei mele.

Edgar Papu

De la Al. Rosetti

[București,] 22—8. 36

Iubite domnule Tudorel,

Plec mâine la Copenhaga (al 4-lea congres internațional] al linguiștilor), cu părerea de rău de a nu te fi revăzut. Am fost într-o duminică ploioasă, de abia m-am putut coborî din tren, la Predeal, să-l văd pe Mișu ; și nu m-am putut opri la Sinaia. Vreau să-ți spun cel puțin pe această cale cât de mult mă gândesc la d-ta, și permanența gândurilor afectuoase ce se îndreaptă către d-ta. Ah, iubite d-le Tudorel, dacă aceste sentimente ți-ar putea alina cât de puțin marea durere, ce fericit aș fi !

Aștept cu nerăbdare revederea, sper pe la 4—6 septembrie.

Prezintă, te rog, respectuoasele mele omagii doamnei Lilica ; sărut pe Ion.

Cu drag te îmbrățișează
al d-tale devotat

Al. Rosetti

De la Ion Marin Sadoveanu

București, în 24 august 1936

Dragă Tudore,

Am sosit la București cu mașina, în două ore, pe o ploaie cumplită. Aci plouă și e răcoare. Sper să pot pleca mâine înspre Predeal, la Iancu, iar joi, 27.VIII, la dejun, sunt sigur la voi.

Ai să te miri de ce îți scriu ! Iată : te rog mult un lucru, care, dacă nu supără pe nimeni și vrei să-l faci, să

rămână în taină mare (intervenția mea pe lângă tine, fi-rește). Vrei să o inviți joi la dejun și pe Lila ? Mi-ai face o nespasă plăcere și aș rămâne adânc recunoscător Lili-căi. Dar propunerea să vină ca din partea ta.

Îți mulțumesc cu recunoștință, cu toată frățietatea mea veche și multe îmbrățișări.

Al tău,

Ion Marin

379

De la Al. Rosetti

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL III”
CABINETUL DIRECTORULUI

București, I, 10—9. 1936
39, B-dul Lascăr Catargi
Tel. 206—40

Iubite domnule Tudorel,

Am dispus să ți se trimeată n-rele cerute din *R[e-
vista] F[undațiilor] R[egale]*.

Am regretat mult că nu ne-am putut vedea azi. (Toc-mai în acea zi mă întorsesem din Copenhaga.) Acum mă pregătesc de plecare : duminică. Mitza vine mâine seară, cu Gheorghe, care a împlinit 7 ani (am fost la Câmpu-lung de Sf. Maria — ziua mamei și fiului ! ; după-amiaz și-a primit prietenii și prietenele, o cruciadă de copii în alb, de albise strada). Gheorghe merge în Moldova, unde va petrece în tovărășia tinerilor Petre și Mihai, cei mai buni prieteni ai săi.

În Italia, obiectivele noastre sînt Roma, Napoli și Si-cilia. Oprire la Veneția, la întoarcere.

Respectuoase omagii doamnei Lilica, sărut pe Ion.
Cu toată afecțiunea,
al d-tale devotat

Al. Rosetti

380

De la L. Brunshvicg

30 sept. 36
93 r. Scheffer, Paris XVI

Mon cher Collègue,

J'ai conservé un trop excellent souvenir de mes rencontres avec le Professeur Petrovici, de l'accueil que j'ai reçu de la Société Roumaine de Philosophie comme de l'Académie pour ne pas m'empresser de répondre à votre appel. Et j'espère que je pourrai en Janvier prochain vous envoyer quelques pages dans le sens que vous voulez bien m'indiquer si aimablement.

Recevez pour vous et vos confrères l'expression de ma très sympathique considération

L. Brunshvicg

30 sept. 36
93, s. Scheffer, Paris XVI

Scumpe coleg,

Am păstrat o amintire prea bună întâlnirilor mele cu profesorul Petrovici, precum și primirii de care m-am bucurat la Societatea Română de Filosofie și la Academie pentru a nu mă grăbi să răspund chemării dv. Nădăjduiesc deci că voi putea să vă trimit în ianuarie viitor câteva pagini în direcția pe care sunteți atât de amabil să mi-o indicați.

Primiți, pentru dv. și pentru confracții dv., expresia considerației mele pline de simpatie.

L. Brunshvicg

De la Jacques Chevalier

FACULTÉ
DES
LETTRES
CABINET DU DOYEN

Université de Grenoble
Cérilly Allier, le 2 Octobre 1936

Monsieur et cher collègue,

Je vous remercie bien sincèrement de la lettre que vous avez bien voulu m'écrire, au nom de la Société Roumaine de Philosophie, en vue de fournir une contribution au volume d'hommage qui doit être remis à M. Petrovici pour son trentième anniversaire d'enseignement supérieur. Je suis très touché de votre requête et serai très heureux d'y répondre, en témoignage de ma profonde sympathie pour votre pays ami de la France, pour votre Société Roumaine de Philosophie et pour son éminent fondateur.

Je vous enverrai donc en Janvier prochain quelques pages sur les tendances actuelles de la philosophie (particulièrement en France), en connexion avec mes propres directives.

Veillez, je vous prie, mon cher collègue, transmettre à la Société Roumaine de Philosophie tous mes remerciements et mes hommages les meilleurs, et agréer pour vous l'expression de mes sentiments très cordialement dévoués.

Jacques Chevalier

Doyen de la Faculté des lettres de Grenoble

FACULTATEA
DE
LITERE
CABINETUL DECANULUI

Universitatea din Grenoble
Cérilly Allier, 2 octombrie 1936

Domnule și stimată coleg,

Vă mulțumesc sincer pentru scrisoarea pe care mi-ați scris-o, în numele Societății Române de Filosofie, și în

care îmi cereți o contribuție la volumul omagial care va fi dăruit d-lui Petrovici la cea de-a treizecea sa aniversare în învățământul superior. Sunt foarte onorat de cererea dv. și voi fi foarte fericit să-i răspund, ca semn al profundeii mele simpatii pentru țara dv., prietenă a Franței, pentru Societatea Română de Filosofie și pentru eminentul ei fondator.

Vă voi trimite, așadar, în ianuarie viitor câteva pagini asupra tendințelor actuale ale filosofiei (mai ales în Franța), în legătură și cu propria mea direcție.

Transmiteți, vă rog, stimate coleg, Societății Române de Filosofie toate mulțumirile mele și cele mai sincere omagii, iar dv. primiți expresia sentimentelor mele cordial devotate.

Jacques Chevalier

Decan al Facultății de Litere din Grenoble

382

De la Abel Rey

UNIVERSITÉ DE PARIS
INSTITUT D'HISTOIRE DES SCIENCES ET DES TECHNIQUES
13, RUE DU FOUR (VI-e)

Paris, le 7 Octobre 1936

Mon cher Collègue,

C'est entendu, bien sûr ; malgré tout le travail dont je suis accablé. J'ai pour M. Petrovici la plus grande estime, pour votre pays, la plus grande sympathie et pour l'amitié de la Roumanie et de la France trop de zèle ; il n'en peut être autrement.

Veillez agréer, mon cher Collègue, l'expression de mes cordiaux et confraternels sentiments.

-Abel Rey

Paris, 7 octombrie 1936

Scumpe coleg,

Rămâne stabilit, desigur ; cu tot lucrul de care sunt împovărat. Pentru d-l Petrovici am stima cea mai înaltă, pentru țara dv., cea mai mare simpatie, iar pentru prietenia între România și Franța nu se poate mai multă râvnă ; nu se poate altfel.

Primiți vă rog, scumpe coleg, expresia sentimentelor mele cordiale și frățești.

Abel Rey

383

De la C. Rădulescu-Motru

9 oct. 1936
Butoiești—Mehedinți

Iubite domnule Vianu,

Scrisoarea d-tale a fost adresată în Bd. Ferdinand la mine acasă, așa că poșta mi-a expedit-o la moșie. De aceea o primești cu întârziere.

Pe aici un timp oribil. Ploaie mărunță care amenință să se transforme în lapoviță și noi, agricultorii, n-am pus nici grâul de toamnă.

La revedere cu sănătate
și voie bună,
devotat,

C. R. Motru

De la André Lalande

UNIVERSITÉ DE PARIS
FACULTÉ DES LETTRES

Paris, le 15 Octobre 1935

Monsieur et très honoré Collègue,

Je suis très sensible à la demande que vous voulez bien me faire de joindre ma modeste contribution au volume que la Société Roumaine de Philosophie prépare en l'honneur de M. Petrovici. Je me ferai un plaisir de vous adresser avant la fin de Janvier quelques pages sur le sujet que vous voulez bien m'indiquer.

Veillez agréer, Monsieur et très honoré Collègue, l'expression de ma haute considération et de mes sentiments dévoués.

A. Lalande

UNIVERSITATEA DIN PARIS
FACULTATEA DE LITERE

Paris, 15 octombrie 1936

Domnule și preaonorate coleg,

Sunt foarte mișcat de rugămintea pe care mi-o faceți de a-mi aduce contribuția modestă la volumul pe care Societatea Română de Filosofie îl pregătește în onoarea d-lui Petrovici. Va fi pentru mine o plăcere de a vă trimite până la sfârșitul lui ianuarie câteva pagini despre subiectul pe care mi-l indicați.

Primiți, vă rog, domnule și preaonorate coleg, expresia înaltei mele considerații și sentimentelor mele devotate.

- *A. Lalande*

Cluj, 16 oct. 1936

Mult stimate domnule Vianu,

Sosind la Cluj, am primit vizita unui absolvent al Facultății noastre, care în primăvară și-a trecut doctoratul la Berlin și săptămâna trecută s-a întors din Germania. Pe la mijlocul lui septembrie a văzut pe Gamillscheg, care a adus și de astă dată vorba despre Dessoir. I-a vorbit cam în același sens cum i-a vorbit și secretarului Facultății d-voastră. În cuvinte foarte politicoase, dar hotărâte, și-a manifestat adâncă nemulțumire față de jignirea adusă lui Dessoir. A repetat cuvântul „Beleidigung“. Și-a exprimat mirarea că aceiași români, care pe dânsul l-au primit cu atâta căldură, sunt capabili de o atitudine atât de irreverențioasă față de un om de talia lui Dessoir. Mirarea lui Gamillscheg este cu atât mai mare, cu cât la noi se aranjase totul, se făcuse până și intervenția la Ministerul de Instrucție al Prusiei. Deci angajamentele noastre erau atât de înaintate, încât o dare înapoi, după părerea lui Gamillscheg, este foarte condamabilă. Și a mai adăugat un lucru foarte semnificativ: dânsul, care a invitat atâția savanți din România și a organizat atâtea cicluri de conferințe despre noi, se consideră protectorul oficial al culturii românești la Berlin. Deci gestul nostru, în mod indirect, îl atinge și pe dânsul. Despre ce cultură românească mai poate vorbi dânsul, când reprezentanții acestei culturi sunt capabili de atitudini atât de necivilizate? Părerea lui este că sau trebuia să refuzăm de la început, sau apoi să ne ținem de angajamentul luat.

Cam acestea mi le-a reprodus fostul meu elev. Conversația a decurs în termeni foarte fini și cordiali, totuși — spune băiatul — simțea cum îi crapă obrazul, după cum crăp și eu de rușine.

Domnule Vianu, cred că trebuie să facem tot posibilul ca să reparăm ce se mai poate repara. Sunt convins că riscul nu este mare. Înainte de plecarea mea din București am vorbit și cu Bagdasar. Și dânsul este în mod ho-

tărât de părerea că nu s-ar produce absolut nimic. Anunțând că e vorba de un profesor din Berlin, nu cred că cineva se gândește la originea lui semită. Chiar eu, care îl cunosc personal și i-am audiat cursurile, până astăzi nu sunt sigur de originea lui ; până la incidentul de față eram convins că este hugenotte. La Cluj am răspândit de la început acest zvon și nimeni nu se gândește măcar că ar putea să fie de origină evreiască. Cred că același lucru ar trebui făcut și la București ; să nici nu se mai amintească măcar despre eventuala lui origine semită. La Cluj nici nu s-a pus alternativa dacă este evreu sau german, ci dacă este francez sau german. Aceeași alternativă ar trebui discutată și la București excluzând de la început posibilitatea celei de a treia alternative.

Eu din partea mea sunt de părerea, domnule Vianu, că ar trebui să reluați cât mai neîntârziat firul chestiunii. Bagdasar o să vă stea în ajutor și sunt convins că totul va reuși bine.

V-aș fi foarte recunoscător dacă în curând mi-ați putea scrie ceva pozitiv, fiindcă, după cum v-am spus, Dessoir așteaptă un răspuns de la mine. În starea actuală a lucrurilor n-am curajul să-i scriu, fiindcă să-i anunț o nouă amânare ar însemna să ne compromitem definitiv.

Cu cele mai sincere salutări, al d-voastră

L. Rusu

386

De la Liviu Rusu

Cluj, 27 oct. 1936

Mult stimat domnule Vianu,

Domnul Goangă, care la București a vorbit cu d-l Motru, mi-a comunicat zilele acestea că Societatea de Filozofie, prin dumneata, o să reînnoiască invitația lui Dessoir. Aceasta m-a îndemnat să-i și scriu imediat, de-

oarece aștepta cam demult un răspuns de la mine. Scrisoarea a plecat ieri, și îmi pare bine că astăzi primesc confirmarea și din partea d-tale. Lui Dessoir i-am comunicat exact cum îmi scrii (de altfel, cred că scrisoarea d-tale o să-i sosească înaintea celei ale mele) : epoca cu totul nefavorabilă, după Paști, pentru conferințe. Dar am mai adăogat și o altă explicație, aceasta ținând seama de faptul că Sân-Giorgiu, după cum mi-a scris-o însuși Dessoir, i-a flecărit ceva despre politică. Mă gândeam că aici negreșit trebuie reparat ceva. Și atunci i-am scris, în loc de „politische Motive“, despre „ausserpolitische Motive“. Anume că tocmai atunci ocupase Hitler Renania, ceea ce în mod fatal a produs la noi oarecari resentimente și că din cercurile Ministerului de Externe ni s-ar fi dat să înțelegem că momentul n-ar fi tocmai prielnic pentru oaspeți germani. Aceasta nu fiindcă Ministerul însuși ar avea ceva împotrivă, dar pentru ca nu cumva cineva, din public să ia o atitudine ce ar putea fi supărătoare oaspetelui. Am adăogat însă că filosofii au fost foarte neplăcut surprinși de această sugestie și că mai târziu ne-am putut convinge că bănuiala era cu totul nefondată, deoarece publicul nostru primește cu multă simpatie și entuziasm profesorii germani. În orice caz și acest motiv a întărit ideea amânării până ce va dispărea atmosfera produsă de acel eveniment.

Cam acestea i le-am scris, bineînțeles într-o formă foarte politicoasă. M-am simțit dator să-i dau și această explicație, deoarece din scrisoarea lui vedeam precis că Sân-Giorgiu a făcut unele aluzii pe care n-ar fi trebuit să le facă. Sper că Dessoir va părăsi bănuiala pe care o avea.

În ce privește data conferințelor, nouă ne convine oricând. Mă gândesc însă dacă n-ar fi mai bine să se oprească întâi la Cluj. Pe de altă parte fiindcă Clujul ușor îi cade în drum, apoi fiindcă d-voastră la București o să aveți mijloace să-i faceți o primire mai intensă și poate ar fi bine ca cea mai puternică impresie să-i vină la urmă. Dar să vedem ce ne răspunde și dânsul.

Cu cele mai călduroase sentimente, al d-tale

L. Rusu

De la Max Dessoir

Ascona, 3. XI. 936
Anschrift : Berlin W 30

Verehrter Herr Kollege,

Ihr freundlicher Brief vom 26. Okt. erreichte mich in der Süd-Schweiz, wo ich mich von einer langen und schweren Krankheit zu erholen hoffe. Vor Ende November werde ich nicht heimkehren. Im Dezember und Januar bin ich durch andere Verpflichtungen in Anspruch genommen (ich soll in der Tschechoslowakei sprechen sowie an der Londoner und Cambridger Universität). Aber am 15. Februar könnte ich von Berlin abreisen. Ich würde dann am 17. Febr. in Krakau vortragen und könnte am 19. Febr. in Bukarest eintreffen. Die Vortragsthemen blieben dieselben, die wir vor 1 Jahr verabredeten 1) *La création artistique*; 2) *Télépathie et clairvoyance*.

Was die anderen Bedingungen betrifft, so würde ich bitten, für freie Fahrt auf rumänischem Gebiet zu sorgen, und zwar für meine Frau und mich. Ohne meine Frau kann ich nicht reisen, zumal nicht nach dieser schweren Krankheit. Auf ein festes Honorar verzichte ich in der Annahme, dass die Einkünfte der Vorträge meine sonstigen Reisekosten wenigstens zum grossen Teil ersetzen.

So wäre uns eine Freude, Bucarest und Cluj kennen zu lernen; wir hoffen darauf, Ihnen und Herrn Radulescu-Motru die Hand drücken zu können.

Mit den besten Grüssen

Ihr

Max Dessoir

Ascona, 3. XI. 936
Adresa : Berlin W 30

Stimate domnule coleg,

Scrisoarea dv. prietenoasă din 26 octombrie mi-a ajuns în sudul Elveției, unde sper să mă refac după o boală lungă și grea. Înainte de sfârșitul lui noiembrie nu mă voi întoarce acasă. În

decembrie și ianuarie sunt ocupat cu alte îndatoriri (trebuie să conferențiez în Cehoslovacia ca și la Universitățile din Londra și Cambridge). Dar la 15 februarie aș putea porni la drum de la Berlin. Aș ține apoi o prelegere la 17 februarie la Cracovia și aș putea sosi la 19 februarie în București. Temele conferințelor ar rămâne aceleași, asupra cărora am convenit acum un an: 1) *La création artistique*; 2) *Télépathie et clairvoyance*.

În ceea ce privește celelalte condiții, aș vrea să vă rog să-mi obțineți bilete de călătorie gratuite pe teritoriul românesc, și anume pentru soția mea și pentru mine. Fără soția mea nu pot călători, mai cu seamă după această boală grea. Renunț la un onorar fix în ipoteza că veniturile conferințelor acoperă cel puțin în mare parte celelalte cheltuieli de călătorie.

Ar fi pentru noi o bucurie să cunoaștem Bucureștiul și Clujul, sperăm să vă putem strânge mâna, dv. și d-lui Rădulescu-Motru.

Cu cele mai bune salutări,
al dv.

Max Dessoir

388

De la Emanoil Bucuța

[București,] 5 noiembrie 936

Dragă Vianu,

1. Îți trimit corectura în pagini. Fă un rezumat de 1/2 pagină. Dacă vrei, de-a dreptul în franțuzește.

2. Trebuie neapărat să am textul Lambrino. Altfel trec. Știi că materialul e așezat alfabetic.

3. Sărbătorirea¹ trebuie să se facă la sfârșitul lui noiembrie sau la începutul lui decembrie. (Poate duminică, 29 noiembrie.) Trebuie organizat lucrul, cu d-ta, Herseni, Costin, Bușilă, Banu (Institutul, cele 4 Universități etc.).

Cu salutări colegiale,

Emanoil Bucuța

De la Cella Delavrancea

[Siena,] 22 n-bre 1936

Imagini italiene m-au făcut să mă gândesc la dumneata la Siena. Ce contrast armonios între matitatea pietrelor și vibrația madonelor, cu priviri de chinezoaice!

Cu multe gânduri bune la amândoi,

Cella Delavrancea-Lahovary

De la Liviu Rusu

Cluj, 23 nov. 936

Mult stimată domnule Vianu,

Acum două săptămâni mi-am deschis cursul de estetică și ședințele de seminar. La seminar plănuiam să iau în dezbateri largă și temeinică vreuna din problemele fundamentale ale esteticii. — însă anchetând puțin sfera de cunoștințe a studenților mei, m-am convins că le lipsește pregătirea care le-ar da posibilitatea unor discuții mai aprofundate. Atunci am luat hotărârea să fac ceva mai simplu, dar foarte necesar : să iau un tratat de estetică, pentru ca în fiecare ședință să discut cu studenții cu amănunțime câte un capitol (recurgând, bineînțeles, după nevoi, și la bibliografie de completare pentru fiecare problemă). Poate nu-ți este greu să ghicești că alegerea a căzut asupra tratatului d-tale. Sper că în felul acesta până la sfârșitul anului școlar, să parcurg, prin discuții active, problematica mai importantă a esteticii. Ceva mai mult : lectura cărții d-tale este obligatorie și pentru cursul meu. Am decretat în mod dictatorial că

nimeni nu se va putea prezenta la mine la examen fără să cunoască tratatul d-tale (aceasta oricâtă supărare i-ar cauza d-lui Iorga). Dar, bineînțeles, această măsură îmi impune și mie o îndatorire tot atât de dictatorială : mă simt obligat să pun la dispoziția studenților exemplarele necesare. Însă luând în primire biblioteca seminarului, am constatat cu regret că fostul suplinitor al catedrei n-a cumpărat nici măcar un singur exemplar. Atunci imediat am parcurs toate librăriile de aici — nimic. Am încercat, în același timp, prin filiala de aici a Cărții Românești, la editură — rezultatul a fost același. În felul acesta lucrările seminarului și bunele mele intențiuni sunt foarte mult stânjenite. M-am hotărât, ca ultim refugiu, să mă adresez autorului. Nu cumva ai putea să ne scoți din încurcătură, dragă domnule Vianu ? Mă gândesc că poate la insistențele d-tale editura ar face o sforțare să regăsească o serie de exemplare la diferiți depozitari, din capitală și mai ales din provincie. Cred că pe undeva tot trebuie să se mai găsească ceva. Nu e vorba numai de unul sau două exemplare, pe care le-ar cumpăra seminarul, ci de mai multe, fiindcă un număr însemnat de studenți le-ar cumpăra ei înșiși, deoarece în felul acesta se pot pregăti mai bine pentru fiecare ședință.

Dar chiar dacă s-ar găsi pe undeva, desigur că aceasta reclamă timp, or noi nu ne putem intrerupe lucrările. Și atunci ți-aș face o rugămintă : nu cumva răătăcește prin biblioteca d-tale câte un exemplar de prisos din cele două volume ? Seminarul și-ar avea, în sfârșit, și el exemplarul lui, urmând ca imediat ce s-ar mai găsi, să mai cumpăr câteva exemplare. Ți-am fi foarte recunoscători, și seminarul, bineînțeles, ar achita costul lor.

Te rog să nu te superi, dragă domnule Vianu, dacă în același timp te rog să mă înștiințezi cât mai repede posibil de rezultatul demersurilor d-tale.

Cu cele mai călduroase salutări și mulțumiri, al d-tale

L. Rusu

De la Anton Golopenția

[Leipzig,] 29 noiembrie 1936

Stimate domnule Profesor,

Am tăcut iar un răstimp. N-am ajuns să vă scriu nici în vară, când am aflat de la Comarnescu durerea de care ați fost încercat. Eram istovit de o încercare prematură de a-mi formula intențiile și mă încordam să nu scapăt în cea pe care o pregăteam.

De data aceasta am izbutit să fiu întrucâtva pe măsura vrerilor mele. Mi-am depus teza înainte de 10 și am susținut-o înainte de 2 zile. Mâine părăsesc Germania. În țară trebuie să mă încorporez. Nu voi putea veni la București și trece la dv. decât de-abia în vacanța de Crăciun, în caz că nu voi fi repartizat la Buc.

Omagiul meu respectuos doamnei Vianu; pe dv. vă încredințez de afecțiunea mea respectuoasă,

A. Golopenția

De la André Lalande

[Paris,] 26 Décembre 1936

Monsieur et cher Collègue,

Au moment de rédiger la petite contribution que vous avez bien voulu me demander pour le livre dédié à M. le Professeur Petrovici, je suis arrêté par un doute sur le caractère que doit avoir cette notice.

Vous me disiez dans votre lettre du 27 sept. que l'ouvrage devait former „une histoire de la philosophie depuis Descartes jusqu'à nos jours.“ Faut-il, pour répondre à ce plan, que ma contribution soit une sorte de *Selbst-recension*, exposant la suite et le rapport de mes

divers travaux philosophiques, et qui se coordonnerait avec des auto-présentations semblables des doctrines de mes confrères et collègues ? ou bien au contraire qu'elle expose une question philosophique déterminée, parmi celle auxquelles je m'intéresse ?

Veuillez agréer, Monsieur et cher Collègue, avec mes meilleurs souhaits de nouvel an, l'expression de ma haute considération et de mes sentiments dévoués.

A. Lalande

[Paris,] 26 Décembre 1936

Domnule și iubite coleg,

În clipa în care vreau să încep redactarea contribuției pe care ați binevoit a mi-o cere pentru cartea dedicată d-lui profesor Petrovici, sunt oprit de o îndoială asupra caracterului pe care trebuie să-l aibă ea.

Îmi spuneți în scrisoarea dv. din 27 septembrie că lucrarea trebuie să alcătuiască „o istorie a filosofiei de la Descartes până în zilele noastre“. Este necesar, pentru a răspunde la acest plan, ca articolul meu să fie un fel de autorecenzie, care să înfățișeze continuitatea și relația diverselor mele lucrări filosofice și care să se coordoneze cu autprezentări similare ale doctrinelor confrăților și colegilor mei ? sau dimpotrivă, să expună o problemă filosofică determinată, dintre cele care mă preocupă ?

Primiți vă rog, domnule și iubite coleg, împreună cu urările mele pentru anul nou, expresia înaltei mele considerații și a sentimentelor mele devotate.

A. Lalande

393

De la Max Dessoir

Berlin W 30, den. 4.1.1937

Verehrter Herr Kollege,

Zunaechst sende ich Ihnen, Herrn Prof. Rădulescu-Motru und allen den Kollegen, Freunden und ehemaligen Schülern, die zu Ihrer Philosophischen Gesellschaft gehören, meine besten Glückwünsche für das neue Jahr.

Alsdann möchte ich Sie fragen, ob Sie nicht Herr Dr. Bagdasar (str. Episcopiei 3 bis) veranlassen können, mir

jetzt die Besprechung Ihrer *Aesthetik* zu schicken. Ich hatte die zwei Bände Herrn Dr. Luşa übergeben. Dieser lehnte schliesslich ab, weil er nicht sachkundig genug sei, und berichtete mir, dass Dr. Bagdasar die Würdigung in der *Zeitschrift für Aesthetik* übernehmen wuerde. Ich möchte die Anzeige im April-Heft veröffentlichen und muss sie daher bald erhalten¹.

Schliesslich muss ich Ihnen mit grossem Bedauern mitteilen, dass mein Gesundheitszustand mich zwingt, die Reise nach Rumänien wieder zu verschieben. Ich habe mit Mühe von den Ärzten die Erlaubnis erhalten, nach England zu fahren; von weiteren Reisen zur Winterszeit haben sie mir dringend abgeraten. Hiesige Kenner des Landes warnen mich vor dem rumänischen Winter. Vielleicht lassen sich die Vorträge doch in eine bessere Jahreszeit legen?

Mit den verbindlichsten Grüssen

Ihr

Max Dessoir

Berlin W 30, 4 januarie 1937

Stimate domnule coleg,

Mai întâi vă trimet dv., d-lui prof. Rădulescu-Motru și tuturor colegilor, prietenilor și foștilor elevi care aparțin Societății dv. de Filosofie cele mai bune urări pentru noul an.

Apoi aş vrea să vă întreb dacă nu puteți convinge pe d-l dr. Bagdasar (str. Episcopiei, 3 bis) să-mi trimeată acum recenzia *Esteticii* dv. Îi predasem cele două volume d-lui dr. Luşa. Acesta a refuzat în cele din urmă, nesocotindu-se destul de competent pentru aprecierea acestei lucrări, și m-a informat că dr. Bagdasar ar fi dispus să preia recenzia în *Revista de estetică*. Aş vrea să public comunicarea în numărul pe aprilie și de aceea trebuie să o primesc curând¹.

În fine, trebuie să vă fac cunoscut cu mare regret că starea sănătății mele mă obligă să amân din nou călătoria mea în România. Am obținut cu greu de la doctori permisiunea să plec în Anglia; m-au sfătuit însă insistent să mă abțin de la alte călătorii pe timpul iernii. Cunoșcătorii de aici ai țării mă previn împotriva iernii românești. Se va găsi poate o cale să amânăm conferințele pentru un anotimp mai prielnic?

Cu salutările cele mai îndatorate,

al dv.

Max Dessoir

De la Edgar Papu

Viena, 8. I. 937

Mult stimat domnule Profesor,

Aș vrea să vă adresez o mare rugămintă. Deoarece am lipsit tocmai în ultimul semestru, de iarnă, când erau seminariile cele mai importante, profesorul Kainz n-a avut prilejul să-și afirme o idee precisă despre mine ; mă cunoaște mai mult din discuții particulare. De aceea ar dori ca — până a ajunge la examen — să aibă și părerea unui profesor din București, cu care am lucrat până acum. În felul acesta v-aș fi extrem de recunoscător, dacă ați binevoi să exprimați în scris opinia d-voastră despre mine¹, trimițând-o pe adresa mea de aci, și urmând ca eu să i-o înmânez. Vă rog, d-le Profesor, să mă iertați pentru noua supărare pe care v-o fac, m-ați servi, însă, considerabil prin aceasta. Cred că sunteți complet restabilit cu sănătatea, ceea ce vă doresc în orice caz. Mai târziu vă voi expedia o scrisoare mai cuprinzătoare. Pentru moment, o dată cu mulțumirile mele, vă rog să transmiteți și familiei dv. cele cuvenite, iar eu rămân al dv. devotat,

Edgar Papu

Adresa mea : Edgar Papu, bei Frau Teml, Obere Angartenstr. 40, Wien II

De la Al. Dima

[Sibiu,] 13 ian. 937

Scumpe domnule Vianu,

Vă comunic o seamă de știri privind mersul lucrării mele, cu rugămintea de a mă îndruma și de data asta cu sfatul și experiența d-tale.

Am rămas definitiv la subiectul ce mi-ai sugerat și anume la *Problemele sociologice și estetice ale artei populare*, continuând astfel pe un plan mai înalt vechile mele preocupări literare. Hotărârea mea a fost întărită și de faptul că la noi lucrări teoretice asupra artei populare nu s-au prea făcut, cu tot imensul material folcloric ce s-a adunat de la Alecsandri și Russo încoace. Am rămas încă la faza aglomerării de fapte, a descripției lor, și numai incidental s-a trecut la explicări. După cunoștința mea de până acum, încercări de studiu privind problemele sociologice, psihologice și estetice ale artei pop[ulare] n-au dat decât P. Cancel (*Originea poeziei populare*, 1922), Tache Papahagi în legătură cu folclorul din Maramureș și Ion Diaconu, un articol în *Arhiva de folclor*. Sunt toate acestea trei studii scurte fără largă respirație teoretică și construind îndrăzneț, pe baza unor fapte cu totul reduse. Lucrările d-lui O. Densusianu ancorează de asemeni în grămada imensă de fapte, dau importante explicări privind circulația și originea păstorească a baladelor noastre, dar nu urmăresc concluziuni de ordin general.

Am deci oarecari motive să nădăjduiesc în rodnicia lucrării mele. Iată intențiunile ce am : ca țintă finală a lucrării voiesc să fixez mai bogat și mai adânc conceptul de artă populară. Va trebui în acest scop să cercetez mai întâi *problema creației artei populare*, având la îndemână pentru aceasta un material vast, cuprinzând multe soluții de la Herder și până astăzi. Aci voi cerceta originea individuală, colectivă sau plurală (mai puțini indivizi decât într-o comunitate) a artei pop[ulare], paralel cu factorii creatori ai artei culte. Fiecare din aceste soluții are, de altfel, mai multe fețe : originea individuală poate porni din „popor“, dar și din clasele culte producând fenomenul de „gesunkenes Kulturgut“ (școala lui J. Meyer și acum H. Naumann) ; comunitatea, pe de altă parte, are posibilități deosebite de a crea sau recrea modele culte sau reînvierea, cel puțin ca schelet de construcție, a vechilor semne ale primitivității pe care le-a studiat Lévy Bruhl. Voi ajunge deci la tipuri deosebite ale creației populare în raport cu evoluția culturală a unităților sociale și pe baza lor sper să extrag o seamă de caracterizări de ordin estetic privind opera culturală popu-

iară prin relevarea câtorva forme tipice de manifestări (formule, generalizări etc.).

Va trebui, în sfârșit, pentru partea estetică să cercețez și esteticieni care s-au ocupat de conceptul artei pop[ulare]. O excelentă istorie a conceptului de „Volkslied“, scrisă de Paul Levy la 1911, îmi dă numai 3 nume de esteticieni cu astfel de preocupări : Schopenhauer (o citație în treacăt în *Welt als Wille...*), Vischer și un Grube. Ați putea să-mi dați și alte nume în această direcție ?

Va fi necesar, cred, de asemeni, o paralelă între arta pop[ulară] primitivă și infantilă, în felul celei întreprinsă în estetica dv.

V-aș rămâne recunoscător dacă mi-ați comunica părerea dv. despre planul meu, cu toate sugestiile ce le-ați socoti necesare.

Într-altă ordine de idei : am citit în ziare despre sărbătorirea d-lui Gusti. Am regretat că n-am putut fi de față. Dar s-ar putea dispune să mi se trimită și mie un volum cu studiile în românește ? Am văzut în *Rev. de filosofie* execuția lui Al. Posescu. E într-adevăr meritată, dar rămâne întrebarea : cum de s-a putut strecura articolul lui în revistă ?

În așteptarea răspunsului dv., rugându-vă a comunica respectul meu d-nei, rămân al dv.

Al. Dima

396

De la Al. Cludian

Iași, 25 ianuarie 1937

Dragă Tudore,

Iată, am înviat din morți și îți doresc ție și familiei întregi la mulți ani ! Știu cât ai fost de nedumerit și chiar îngrijorat de muțenia mea. N-aveai de unde să știi *exact* toate vicisitudinile vieții mele sufletești : simptome

plicticoase, neîncredere în medici (inclusiv fratele meu, care pe de o parte râde de boala mea imaginară, pe de altă parte îmi impune un regim alimentar care mi-a diminuat mult forțele...), bănuială că *mi se ascunde adevărul* etc. Acum toate acestea aparțin mai mult trecutului, deși sunt încă preocupat de nervii și de sistemul meu digestiv. Simțindu-mă, oricum, capabil să mă gândesc și la altceva decât la radioscopii și la medicamente (pe care Ionel le face sau le dă cu aceeași imperturbabilă convingere că... boala mea e în imaginație!), aș vrea să-ți spun sau măcar să-ți scriu multe, multe lucruri, din care unele te-ar surprinde. Dezvoltarea temei o rezerv însă pentru mai târziu, și comunic cu anticipație concluzia (rugându-te să fii, deocamdată, discret). Știi că se tot vorbește de *conferința* care mi-ar fi oarecum destinată... Această conferință înseamnă să devin, după ce am fost la rând sociolog și filosof (în felul meu), *logician*. Adică să mă apuc de studii la 39 ani! E oricum idiot, nu-i așa? E cam absurdă pretenția ca, în schimbul marei procopseli a unei conferințe, să renunț la toate planurile mele de activitate intelectuală proprie, pe terenuri proprii. Deci, Tudore, concluzia e că Universitatea nu e de mine, nici eu de ea. Tu n-ai ce face: te leagă de școala care nu te prețuiește suficient catedra pe care o iubești. Pe mine împrejurările mă vor dezlega, în anul viitor, de robia universitară. Ce voi face? Nu știu, dar la Universitate nu voi rămâne și aventurierul din mine se bucură.

I-am scris lui Bagdasar.

Te sărut,

Alexandru

Contribuția la omagiu o trimit la 20 martie; înainte nu pot.

Cu dragoste amicală nestrămutată,

Alexandru

397

De la Edgar Papu

Viena, 25/I/1937

Mult stimat domnule Profesor,

Am primit amabila dv. scrisoare de recomandare, pentru care n-am cuvinte să vă mulțumesc, deoarece mi-a servit foarte mult.

Deocamdată nu vă pot informa precis despre situația mea, fiindcă examenele nu mi-au fost încă anunțate. Am asistat, însă, la câteva seminarii de estetică, unde am avut și eu două ore pe rând niște mici referate despre *Le rire* al lui Bergson. Celelalte ore ale seminarului sunt rezervate pentru comentarea manifestărilor pseudo-literare : *Schundliteratur*, *Schmutzliteratur* și alte fenomene din aceeași categorie.

După cum știți, am de dat trei examene, care vor dura împreună vreo 3—4 ore ; se pare că vor fi destul de complexe : la estetică mi se va da să traduc și dintr-un text latin de Cicero sau Quintilian. Probabil că aceste examene au loc vineri sau sâmbătă, după cum le fixează profesorul. Nu știu dacă voi mai avea timp să-mi trec și teza acum, deși aș dori foarte mult.

Acum două zile am luat masa cu Blaga, care a întrebat de dv. Știți că pe ziua de 1 februarie e mutat la Berna, așa încât foarte curând va părăsi Viena. Noua schimbare îl bucură deoarece se pare că atmosfera de aci i-a devenit insuportabilă.

Îmi închipui că sunteți complet restabilit cu sănătatea ; de fapt, mă voi putea convinge în curând, deoarece doresc să vă văd, imediat după întoarcerea mea în țară.

Vă rog, domnule Profesor, să transmiteți omagiile mele distinsei familii, iar eu, cu plăcerea de a exprima încă o dată toată recunoștința și simpatia mea, rămân al dv. devotat

Edgar Papu

398

De la Abel Rey

UNIVERSITÉ DE PARIS
INSTITUT D'HISTOIRE DES SCIENCES ET DES TECHNIQUES
13, RUE DU FOUR (VI-c)
LE DIRECTEUR, PROFESSEUR A LA SORBONNE
77. BOULEVARD DE MONTMORENCY (XVI-c)

Paris, le 29 Janvier 1937

Mon cher Collègue,

Je vous envoie ci-inclus ma collaboration au volume de *Mélanges* en l'honneur de M. Petrovici. J'espère qu'elle n'arrivera pas trop tard.

Veillez agréer, mon cher Collègue, l'expression de mes sentiments les meilleurs.

Abel Rey

UNIVERSITATEA DIN PARIS
INSTITUTUL DE ISTORIA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII

Paris, 29 ianuarie 1937

Iubite coleg,

Vă trimit alăturat colaborarea mea la volumul de *Omagiu* în onoarea d-lui Petrovici. Sper că ea nu va ajunge prea târziu.

Primiți vă rog, iubite coleg, expresia sentimentelor mele cele mai bune.

Abel Rey

399

De la Émile Bréhier

Paris, 3 Février 1937

Monsieur,

J'ai l'honneur de vous accuser réception de votre communication : *Origine et validité des valeurs*¹, dont je vous remercie au nom du comité. Je me permets d'y ajouter mes félicitations pour la manière particulièrement claire dont vous avez su distinguer des problèmes qui retiendront l'attention du Congrès.

Croyez à mes bien dévoués sentiments.

Bréhier

Paris, 3 februarie 1937

Domnule,

Am onoarea de a vă confirma primirea comunicării dvs.: *Originea și validitatea valorilor*¹, pentru care vă mulțumesc în numele Comitetului. Îmi îngădui să vă adaug și felicitările mele pentru felul deosebit de limpede în care ați știut să distingeți niște probleme care vor reține atenția Congresului.

Fiți încredințat de sentimentele mele devotate.

Bréhier

De la Al. Dima

[Sibiu,] 8.II.937

Scumpe domnule Vianu,

Îți mulțumesc foarte mișcat pentru ultima d-tale scri-soare din 30.I., prin care-mi dai o serie de prețioase su-gestii privind lucrarea mea. Mulțumirile mele sunt cu atât mai vii cu cât știu că răspunzându-mi, îți răpești din timpul d-tale prețios mai ales acum când văd că te pre-gătești pentru comunicările congresului de filosofie de la Paris. Vei da desigur — și de data aceasta — contribu-țiuni, care din păcate nu-și găsesc ecoul meritat la noi, unde mentalitatea și valorificările au încă un nivel orien-tal. Cum însă bucuriile pure ale științei constituiesc prin ele însele cea mai înaltă satisfacție, ele pot compensa în parte unele mizerii ale locului pe care în diferite grade și modalități le împărtășim cu toții.

Am citit cu deosebită grijă scris[oarea] d-tale cu pri-vire la obiecțiile și lămuririle ce-mi dați.

Nu mă voi mărgini, firește, la poezia populară, ci voi vedea și alte domenii ale artei. Se întâmplă însă că în genere poezia pop[ulară] a fost mai mult studiată în anume probleme ca, de pildă, cele psihologice, sociologice, decât alte arte. Un cercetător dă chiar explicația plauzi-bilă că poezia pop[ulară] a interesat prin noile îndemnuri pe care din romantism le dă poeziei culte, pe când plas-tica socotită ca un „gesunhenes Kulturgut“ n-a putut deștepta un interes deosebit. Firește că eu mă voi com-

pleta cu toate domeniile artei, pe cât e posibil astăzi, când domină mai ales punctul de vedere etnografic. O prețioasă sursă de acest fel a publicat de curând Adolf Spamer : *Die Deutsche Volkskunde*, 2 mari volume scrise în colaborare cu cei mai de seamă etnografi germani contemporani.

Îmi atrageți atenția că alături de explicarea artei pop[ulare] prin împrumutul de sus, există și aceea a lui „überliefert Kulturgut“. Am cules și în această direcție însemnări bogate găsite în H. Naumann, dar și în Levy Bruhl în *Mitologia primitivă*, unde se ocupă și el despre supraviețuirile din concepțiile primitive. În lit[eratura] germană a problemei se numește teoria aceasta a lui „primitives Gemeinschaftsgut“ asimilată cu cea a lui „überliefert Kulturgut“.

În ce privește, în sfârșit, punctul de vedere estetic, el nu va fi neglijat în lucrarea mea, deși mi-i teamă de pe acum de proporții prea mari. Cum însă eu năzuiesc să determin numai *conceptul de artă populară* (mai exact rurală), paralel cu cel de *artă cultă, artă primitivă și arta copilului*, voi studia numai problemele fundamentale în vederea definirii artei populare fără aprofundări speciale la fiecare.

Potrivit planului meu de lucru și cu toate neplăcerile pe care mi le face uneori o rezistență fizică destul de capricioasă, pentru o pregătire și mai serioasă a lucrării voi pleca la începutul lui aprilie pentru vreo 6 luni la Berlin. Voi sta de vorbă cu profesori, voi culege în biblioteci lucrările mai vechi ce nu le-am găsit aci și voi vedea muzeele. Mi s-au făcut oarecari înlesniri de valută, dar nu prea sensibile. Și iată aci intervine o rugămintă a mea, pe care multă vreme am ezitat s-o fac, fiindcă n-aș vrea să te inoportunez mereu, dar pe care o încerc totuși pentru că d-ta însuși mi-ai sugerat-o astă-toamnă. După cum știți, mijloacele mele materiale sunt minime. Îmi spuneți că S.S.R. m-ar putea ajuta cel puțin cu o sumă mai mică. De altfel, d-l N. I. Herescu, secretarul societății, mi-a oferit la Craiova, în toamnă, la un bacalaureat, aceeași soluție. Eu însă nu sunt membru al S.S.R. Aș vrea să devin în acest an și i-am scris în acest sens d-lui Herescu să-mi comunice ce formalități am de îndeplinit. D-sa nu mi-a răspuns însă încă. Știu că d-ta ești membru în comitet. *M-ai putea lămuri ce am de făcut*

spre a fi ales și eu și de asemeni cum să fac cererea și către cine pentru ajutorul de studii ce aş solicita?

Te rog, domnule Vianu, să crezi că cele de mai sus îmi sunt destul de penibile, că am ezitat mult să ți le scriu, dar dacă altuia nu m-aş fi putut adresa, am făcut-o totuși cu d-ta care-mi cunoști situația ca și intențiunile de lucru serios ce am.

În nădejdea că nu-mi vei lua în nume de rău rugămintea pe care am fost silit s-o fac, rămân al d-tale cu toată prețuirea și cu anticipate și vii mulțumiri,

A. Dima

Manejului, 8, Sibiu

401

De la André Lalande

95, BOULEVARD JOURDAN
PARIS — XIV

10 Février 1937

Monsieur et cher Collègue,

Usant de la liberté que vous avez bien voulu me donner par votre lettre, j'ai choisi pour la petite contribution que je vous envoie ci incluse la philosophie morale plutôt que la philosophie des sciences. C'est un domaine sur lequel j'ai aussi souvent travaillé, notamment dans mon *Précis raisonné de morale pratique*, et dans les chapitres V à XVII des *Illusions évolutionnistes*. Peut-être est-ce en cette matière que je suis arrivé aux idées qui m'inspirent le plus de confiance.

Il m'a semblé aussi qu'en quelques pages je ne pourrais traiter que trop en gros une question de philosophie des sciences; car les révolutions de la physique et des mathématiques actuelles demandent une critique et une

enquête minutieuse bien plus qu'elles ne permettent une synthèse — tandis que ce problème de philosophie morale, central à mon sens, et qu'il est urgent d'éclaircir à notre époque, pouvait être traité plus brièvement.

Je suis heureux de me joindre à cet hommage adressé à M. Petrovici, et je vous prie de vouloir bien agréer, Monsieur et cher Collègue, l'expression de mes sentiments dévoués.

A. Lalande

Il sera utile, je pense, que je relise ces pages, en épreuves, avant l'impression, pour qu'il n'y reste pas de fautes du genre de celles que j'ai dû corriger déjà sur la dactylographie.

95, BOULEVARD JOURDAN
PARIS — XIV

10 februarie, 1937

Domnule și iubite coleg,

Profitând de libertatea pe care ați binevoit să mi-o dați prin scrisoarea dv., am ales pentru contribuția pe care v-o trimit alăturat filosofia morală mai degrabă decât filosofia științelor. Este un domeniu asupra căruia am stăruit mai des, mai cu seamă în *Manual rațional de morală practică* și în capitolele V—XVII din *Iluzii evoluționiste*. Poate că este tocmai domeniul în care am ajuns la idei care îmi inspiră cea mai mare încredere.

Mi s-a părut de asemenea că în câteva pagini nu voi putea să mă ocup decât în mare de o problemă de filosofie a științelor; căci revoluțiile fizicii și matematicii actuale cer o critică minuțioasă mai degrabă decât îngăduie o sinteză, în vreme ce această problemă de filosofie morală, centrală după mine, și urgent de lămurit în epoca noastră, putea fi tratată mai pe scurt.

Sunt fericit că mă pot alătura acestui omagiu adresat d-lui Petrovici și vă rog să primiți, domnule și iubite coleg, expresia sentimentelor mele devotate.

A. Lalande

Va fi util, cred, să recitesc aceste pagini în corectură, înaintea publicării, spre a nu rămâne greșeli de genul aceloră pe care a trebuit să le corectez deja pe dactilogramă.

De la Arthur Liebert

GESELLSCHAFT „PHILOSOPHIA“
 LEITUNG : Dr. ARTHUR LIEBERT
 PROFESSOR DER PHILOSOPHIE UND DER PÄDAGOGIK
 AN DER UNIVERSITÄT BEOGRAD
 BEOGRAD (JUGOSLAVIEN), DOSITEJEVA ULICA 43

Beograd (Jugoslavien), 11.2.1937
 Dositejeva ulica 43

Mein sehr verehrter Herr Kollege,

nehmen Sie bitte meinen erfreutesten und verbindlichsten Dank für die liebenswürdige und mir sehr wertvolle Zustellung der beiden Bände Ihrer *Aesthetik* entgegen. Diese Bände besitzen für mich darum einen besonderen Wert, weil Sie auch die Liebenswürdigkeit hatten, eine Widmung einzuschreiben.

Nun komm ich noch mit einer Bitte. Da ich nicht weiss, wer als Rezensent Ihres Werkes in Betracht kommt, so wäre ich Ihnen dankbar, wenn Sie mir die betreffende Persönlichkeit nennen oder vielleicht gleich direkt mit dem betreffenden Herrn sprechen würden. Die Besprechung könnte am liebsten in deutscher Sprache oder auch, wenn es nicht anders geht, in französischer Sprache verfasst sein. Für diese Unterstützung wäre ich Ihnen sehr verbunden.

Und nun noch eine zweite Bitte. In beifolgender Drucksache übersende ich Ihnen einen „Aufruf“ über unsere Gesellschaft und Zeitschrift „Philosophia“. Ich füge die ergebene und herzliche Bitte hinzu, unserer Gesellschaft doch auch die Ehre Ihrer Mitgliedschaft zu erweisen. Wir würden Ihren Eintritt mit lebhafter Freude und als eine wertvolle Bereicherung unseres Mitgliederkreises begrüßen. Ich bin sicher, dass unsere Absichten und Bestrebungen Ihren vollen Beifall finden werden. Soeben ist auch der erste, äusserlich und innerlich sehr stattliche Jahrgang der *Philosophia* erschienen.

Darf ich bei dieser Gelegenheit die ergebene Frage äussern, wann die Festschrift für den verehrten Professor Petrovici erscheint? In aufrichtiger Wertschätzung und mit hochachtungsvoller Begrüssung.

Ihr sehr ergebener

Dr. Arthur Liebert

Belgrad, 11.2.1937

Onorate domnule coleg,

Primiți vă rog mulțumirile mele cele mai bucuroase și mai calde pentru expedierea atât de amabilă iar mie atât de valoroasă a celor două volume din *Estetica* dv. Aceste volume posedă pentru mine o valoare cu atât mai specială cu cât ați avut gentilețea de a înscrie pe ele și o dedicație.

Mai am o rugămintă. Deoarece nu știu cine e vorba să fie recenzentul operei dv., v-aș fi recunoscător dacă mi-ați numi persoana respectivă sau dacă ați putea chiar vorbi direct cu aceasta. Recenzia ar putea fi scrisă cel mai bine în limba germană sau, dacă nu se poate altfel, în franceză. V-aș rămâne foarte îndatorat pentru acest sprijin.

Și acum o a doua rugămintă. Vă trimit alăturat un „apel“ tipărit despre Societatea noastră și despre revista *Philosophia*. Adaug rugămintea devotată și cordială de a acorda Societății noastre onoarea participării dv. Am saluta intrarea dv. cu mare bucurie și ca pe o îmbogățire prețioasă a cercului nostru de membri. Sunt sigur că intențiile și năzuințele noastre vor găsi consimțământul dv. Tocmai a apărut și primul număr anual, impunător atât exterior cât și interior, al *Philosophiei*.

Pot să pun cu acest prilej și întrebarea când va apărea omagiul pentru veneratul profesor Petrovici?

Cu adevărată considerație și cu un salut respectuos,
al dv. devotat

Dr. Arthur Liebert

403

De la Émile Bréhier

Paris (XVIe) 40, Rue de l'Yvette
26 Février 1937

Cher monsieur,

Je suis très sensible à la demande que vous voulez bien me faire d'une collaboration au volume que vous préparez ; et j'y répondrai de grand cœur : oui, si je sa-

vais le délai que vous pourrez m'accorder ; car, en ce moment, il m'est impossible de songer à faire le travail que vous me demandez ; veuillez donc me dire s'il s'agit de quelques semaines ou quelques mois.

Veuillez agréer, cher monsieur, l'assurance de mes bien dévoués sentiments.

Émile Bréhier

Paris (XVIe), 40, Rue de l'Yvette

26 februarie 1937

Dragă domnule,

Sunt măgulit de rugămintea pe care mi-o faceți de a colabora la volumul pe care-l pregătiți și voi răspunde din toată inima : da, dacă voi afla termenul pe care mi-l puteți acorda, căci în acest moment mi-este cu neputință să mă gândesc la lucrarea pe care mi-o cereți ; spuneți-mi deci, vă rog, dacă este vorba de câteva săptămâni sau de câteva luni.

Primiți, vă rog, dragă domnule, asigurarea sentimentelor mele cele mai devotate

Émile Bréhier

404

De la M. Samarineanu ¹

REVISTA
„FAMILIA“
ORADEA

13.III.1937

Domnule Profesor,

Îmi e rușine. Dar e și o coincidență afurisită. Am dat manuscrisul tipografului și abia a cules un șpalt, m-am îmbolnăvit grav. Festivalul organizat pentru Eminescu l-am pus la punct din pat, cu sângele înflorind batista. A

fost un efort titanic. Am avut trei profesori de limba română, trei nulități de aci, care au redactat un manifest în care mă făceau ca pe-o albie de porci. Erau ciraci naționaliști de-ai lui Goga. Și nu vroiau altceva decât să împiedice acest festival. De ce? Așa înțeleg profesorii politicieni să activeze aci. E trist.

Ei bine, cu toate ticăloșiile pe care le-au pus la cale, cu toate că m-au îmbolnăvit (am avut hemoptizie zdra-vănă), totuși nu m-am lăsat. Festivalul a fost grandios. Merita să-mi risc chiar viața.

În această situație m-a găsit scrisoarea d-tale. În care îmi și spuneai : „cred că de data aceasta voi avea un răspuns“. Și nu l-ai avut. Abia azi am părăsit patul. Voi sta o săptămână încă în casă. Între timp se va culege însă cartea. Și o vei primi, începând de miercuri, în șpalte, pentru corectură.

Vă rog încă o dată să iertați. Tocmai pentru cine ai mai multă dragoste, tocmai cine este mai delicat și mai valoros, ai atitudinea, forțat de împrejurări, care e condamnabilă. Mă condamn singur. Și te rog să mă ierți. Mai ales că iar viș să mă adresez (dacă nu marelui estetik, cui ?) pentru un articol pentru Mihail Eminescu. Numărul viitor al revistei care apare la 10 aprilie va fi închinat în întregime lui Eminescu. Știi, s-au împlinit 71 ani de când a publicat prima poezie în *Familia* !

Te rog deci, domnule Profesor, să faci tot posibilul și să-mi trimiți ceva². Ce ar fi un *Eminescu estetik* ? În sfârșit, nu îngrădesc inspirația. Orice, numai să-mi trimiți până la 25—28 martie.

Cu toată considerația și cu toată prietenia,

M. Samarineanu

405

De la Victor Slăvescu

[București,] 16 martie 1937

Vă mulțumesc,

stimată domnule Vianu, pentru atențiunea și amabilitatea dvs. de a-mi trimite opera fratelui¹. O voi citi — sau mai bine zis reciti — căci multe din studiile sale le cu-

nosc din *Revista Fundațiilor Regale* — cu tot interesul, căci întotdeauna m-a atras tot ce poartă semnătura Vianu.

Rămân, cu cele mai alese sentimente, al dvs.

Victor Slăvescu

406

De la Jacques Chevalier

UNIVERSITÉ DE GRENOBLE
FACULTÉ
DES LETTRES
CABINET DU DOYEN

Grenoble, le 18 Mars 1937

Monsieur et cher collègue,

Je vous remercie de votre aimable carte. Accablé de besogne en ce moment — et faisant toujours fonction de Recteur, — je n'ai pu encore trouver le temps de rédiger la contribution que je vous ai promise sur les *Tendances de la philosophie contemporaine en France*, pour les mélanges Petrovici. Mais je tâcherai de la rédiger pendant les vacances de Pâques et de vous l'envoyer en Avril.

Votre bien sincèrement dévoué

J. Chevalier

UNIVERSITATEA DIN GRENOBLE
FACULTATEA
DE LITERE
CABINETUL DECANULUI

Grenoble, 18 martie 1937

Domnule și stimată coleg,

Vă mulțumesc pentru amabila dv. carte poștală. Covârșit de lucru în acest moment — și ținând în continuare locul Rectorului — n-am putut încă găsi timpul de a redacta contribuția pe

care v-am făgăduit-o despre *Tendențele filosofiei contemporane în Franța*, pentru omagiul Petrovici. Dar voi avea grijă să o redactez în timpul vacanței de Paști și să v-o trimit în aprilie.

Al dv. sincer devotat,

J. Chevalier

407

De la Al. Claudian

Iași, 28 martie 1937

Dragă Tudore,

Îți mulțumesc mult pentru gândul ce ai avut de a-mi trimite cartea scumpului nostru Alecu. Volumul se prezintă frumos. L-am citit cu mult interes și, mai mult decât atâta, am regăsit cu emoție, între Alecu și mine, unele afinități de judecată politică, de preocupări spirituale. Ce întâmplare stupidă ne-a putut despărți de Alexandru Vianu? Retrăiesc discuțiile noastre de astăvară din parcul Sinaiei — și nu pot accepta destinul tragic care ni l-a răpit. Bine ai făcut că ai tipărit cartea, îndeplinind astfel dorința lui de care ne vorbea acum mai puțin decât un an.

Pe la noi a venit, în sfârșit, primăvara. Întâmplările triste de la Universitate ne-au adus un concediu forțat, pe care eu l-am utilizat odihnindu-mă sau scriind articole politice. Vreau să devin mai militant. Cultura și ceea ce a mai rămas din omenia de altădată trebuie apărute în tranșeele, oricât de neospitaliere, ale politicii. Indiferentismul politic al celor mai buni e totdeauna în avantajul demagogilor și aventurierilor.

Am expediat zilele trecute și studiul despre *Stânga hegeliană*, de mult început. Am rugat pe Bagdasar să-mi trimeată mie corectura. Nu îmi închipui că s-ar putea face corecturile la București, dată fiind întinderea lucrării. Pe când apare volumul?

În ziua când te-am vizitat la București am fost și la D. Gusti, care m-a primit cu gentilețe și mi-a dat unele nădejdi, cam vagi, privitoare la o bursă Rockefeller. Profesorii de aici au făcut din vechea conferință de „Filosofie“ a lui Dan Bădărău o conferință de „Logică și Etică“ — și acum insistă pe lângă mine să mă prezint la examen, când era mult mai simplu să lase conferinții vechiul ei titlu, care îmi convenea. Eu renunț să le mai înțeleg planurile misterioase și îmi văd de treburile mele. Nici prin gând nu-mi trece să mă prezint la o astfel de conferință. Mi-am luat ca principiu: nici o abatere, pentru nici o „situație“, de la linia preocupărilor personale. Cartea de politică contemporană de care vorbeam sper s-o pot scrie până în vară.

Am vrea cu toții să avem de la voi vești bune. Sper că în cursul vacanței de Paști să ne decidem, Zoe și cu mine, la o călătorie la București, cu speranța că veți fi acolo.

Sărutări de mâini duduii Lilica. Pe tine te îmbrățișez,

Alexandru

P.S. În aprilie ne mutăm în „Iașul cel nou“, într-un cartier nou din vârful Copoului, mai departe de aspectul provincial, meschin, al orașului propriu-zis. Voi comunica la timp noua adresă.

Al.

408

De la Octav Șuluțiu

Brașov, 3 aprilie 1937

Mult stimat d-le Profesor,

Regret foarte mult că nu pot să fac personal demersul pe care îl fac acum în scris. Și vă rog să mă iertați că-mi iau permisiunea de a vă cere serviciul pe care îl cer, sunt însă sigur că voi găsi la d-voastră toată bunăvoința, deoarece nu vă cer ceva în interesul meu, ci un lucru care e în folosul unui intelectual meritabil și al unui critic pe care poate că-l cunoașteți din citit, sigur. E vorba de Au-

rel D. Broșteanu, care e judecător la Zărnești aici la o oră departe de Brașov. La 10 aprilie se face o mișcare în magistratură și el ar putea fi mutat în Brașov. Dar știți foarte bine că în țara noastră nu se face nimic fără o intervenție puternică. Și deoarece mi-am amintit că ați fost coleg cu Benteoiu, care va face, el, această mișcare, vă rog să aveți bunătatea să vorbiți cu el ca să-l aibă în vedere pe Broșteanu și să-l aducă în Brașov. Trebuie să știți că e îngrozitor pentru un intelectual subțire, un critic plastic care are nevoie de expoziții, om de 35 de ani aproape, să fie silit să stea într-un sat infect! Bietul om e acolo de 3 ani și jumătate! Mie mi se rupe inima când mă gândesc cum trăiește el acolo! Și mi-am pus în cap că trebuie scos de acolo și adus aici. Rugămintea pe care v-o fac este întărită și de aceea a lui Sassu, care și el îl cunoaște și-l apreciază pe Broșteanu. Aducându-l aici am întări cercul intelectual de aici, și am putea eventual să pornim o activitate culturală mai intensă. Broșteanu, care are o vastă cultură și în materie de artă și de literatură și de muzică — și care e și un eminent magistrat! — ne-ar putea fi de mare folos. Vă rog să nu-mi luați în nume de rău intervenția mea, dar cred că sunteți singurul care mă puteți ajuta. Benteoiu cred că nu v-ar refuza. Vă rog să nu vă supărați și să mă iertați pentru tot deranjul pe care vi-l provoc. Și vă rog să credeți că nu interveniți nici pentru un om nedemn, nici pentru unul care n-are dreptul de a fi mutat. Însă ar fi atât de ușor să se treacă peste dreptul său!

La Crăciun când am venit la București n-am putut trece pe la d-voastră, așa după cum v-am spus, deoarece am stat prea puțin. Sper să vin de Paști. Mi-ați promis însă că-mi trimiteți volumul regretatului d-voastră frate, și nu l-am primit până acum. După câte am citit în ziare a apărut. Știți că am apreciat totdeauna pe Alecu, deși nu l-am cunoscut îndeaproape, doar din ceea ce scria. Aș ține mult să am cartea lui.

Am început să citesc *Estetica*. Merge însă tare greu. Viața de fiecare zi, necazurile materiale, nu sunt favorabile unei lecturi savante. Cred că numai la vară am să mă pot consacra lecturii — sau mai bine zis *studiului*, căci un studiu e necesar *Esteticii*. Deocamdată fac doar o lectură pregătitoare.

Vă mulțumesc dinainte pentru bunăvoință și aștept cu speranță un răspuns favorabil în chestia Broșteanu. Vă rog să mă credeți că și eu și Sassu vă vom rămâne recunoscători, socotind intervenția d-voastră ca un serviciu făcut nouă personal.

Vă rog să transmiteți respectuoasele mele omagii doamnei soția d-voastră și un salut micuțului moștenitor, care sper că este în deplină și voioasă sănătate.

Cu deosebită admirație și afecțiune,

O. Șuluțiu

409

De la M. Samarineanu

„FAMILIA“ REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ
REDACȚIA STR. TACHE IONESCU, 42
ADMINISTRAȚIA STR. REG. CAROL, 6

Oradea, 6 april 1937

Domnule Profesor,

Mă urmărește ghinionul. La București fiind, s-a trimis corectura pe adresa mea. Și nu mi s-a adus cât timp am stat acolo. Acum aflu.

Azi vă trimit o parte iar.

Joi termin cu culesul. Și săptămâna viitoare tipărim și terminăm. Vedeți dar că am ajuns la un punct avansat.

Sper că toate dificultățile pe care le-am întâmpinat să se transforme în succes al cărții¹.

Ce este cu articolul promis? Mi se pare că și pe Eminescu îl paște, și azi încă, nenorocul. Cred, totuși, că v-ați făcut bine și că-mi veți trimite articolul.

Cu toată considerațiunea și prietenia,

M. Samarineanu

Vă trimit și prima parte a corecturii. Fără manuscris. Am tras din nou șpalturile trimise la București pe adresa mea, care se găsesc la Hotel Union. Dau dispozițiuni, telefonic, să vi se trimită și ele. În tot cazul, eu vi le trag din nou și vi le trimit. Cum sunt gata, expediați-mi-le.

M.S.

410

De la Ana Al. Macedonski

[București.] 7 aprilie 1937

Stimate domnule Vianu,

Vă trimit un caiet cu articole care cred că o să vă fie de folos și o să vă intereseze. Cât despre *Moartea lui Dante*, v-o trimet peste câteva zile, căci trebuie să caut și alte manuscrise și să compar de sunt la fel; pentru asta trebuie să le găsesc în cutii ce sunt în diferite odăi, așa încât va trebui puțină zăbavă. Când vă trimit o să-mi spuneți ziua ce veți decide să veniți la mine ca să vedeți ce anume mai publicați din materialul ce vom orându-i ca să vă arăt la acea dată și pe care trebuie să caut până ce veniți¹.

Cu mulțumiri și toată stima,

Ana Al. Macedonski

Vă rog a-mi înapoia și acest caiet cu celelalte manuscrise, căci nu mai am altul.

Cât despre alegerea poeziilor ce veți publica, cred că vă puteți înțelege cu fiica mea și cu soțul ei, Mihai Celarianu, care împreună cu dv. veți alege ceea ce va fi mai bun.

De la Octav Șuluțiu

Brașov, 8 aprilie 1937

Mult stimate domnule Profesor,

Vă mulțumesc în primul rând pentru amabilitatea ce ați avut răspunzând atât de prompt la scrisoarea mea. În al doilea rând, încă o dată și cu mai multă căldură vă mulțumesc și vă rămân recunoscător pentru sprijinul pe care mi-l dați — recte lui Aurel D. Broșteanu. Sassu, de asemeni, mulțumindu-vă prin mine pentru salutări, vă rămâne și el obligat în această chestiune. Țin să vă dau însă o mică lămurire. Aveți dreptate că Consiliul Magistraturii e acela care face *propunerile* — câte trei pentru un loc, de magistrați. Ministrul, în speță aci Bentoiu, alege pe unu din trei. De altfel, tot el e acela care dă sugestii chiar la propuneri. În orice caz, dacă Bentoiu *vrea*, el poate sigur să *facă*.

Vă mulțumesc nespus și pentru cartea lui Alecu, pe care am primit-o în aceeași zi cu scrisoarea — ieri. M-a bucurat regăsind în ea — deși încă n-am citit-o, dar am răsfoit-o și m-am oprit îndelung asupra unor lucruri — multe din convingerile mele. Spre exemplu, chiar titlul cărții, care exprimă convingerea profund liberală a regretatului d-voastră frate, e și o convingere a mea. Pentru mine de mult libertate este sinonim cu cultură, deoarece cultură e sinonim cu spirit și spirit fără libertate nu e posibil! Îmi promit să citesc chiar zilele acestea, cu mare atenție, tot volumul și desigur că-l voi recenza în cronica mea din *Familia*. Am putut însă regreta încă o dată marea pierdere pe care a făcut-o cultura română, pierdere pe care valoarea acestui volum o face mai adânc simțită.

N-aș vrea să rămână o neînțelegere în privința *Esteticii*, Doamne ferește! Nu e vina cărții că nu o pot citi cu ușurință. Dimpotrivă, condiția esențială, a clarității, e perfect îndeplinită. Vina e a mea și iată în ce sens. Coleșit de meditații și de lecturi pentru recenzii (numai pentru *Vremea* citesc 2 volume pe săptămână!), nu pot

açorda acestei lecturi serioase decât câteva ore pe săptămână — și încă ! În aceste condiții, lectura se fragmentează și-și pierde puterea ei asupra memoriei, care e mereu distrasă în altă parte. Când m-am gândit să studiez *Estetica*, m-am gândit să o învăț ! Asta vreau.

Regret nespus că sunt vinovat într-o măsură mare de incurcătura în care vă aflați cu volumul dat spre tipărire lui Samarineanu, care e plin de bunăvoință dar și cam zăpăcit și cam lipsit de noțiunea realității. În revistă îl văd anunțat că va apare la 20 aprilie ? ! Asta însemnează că e aproape gata ! Și eu sper că în curând îl vom avea.

Din lecturile mele pentru recenzii rareori mă aleg cu ceva substanțial. Mă bucur însă când găsesc un lucru de mare valoare, și în acest sens îmi permit să vă atrag atenția asupra ultimului volum al prințesei Bibescu : *Images d'Épinal*. E un volum de portrete. Sunt lucruri pur și simplu extraordinare ! Atâta inteligență, pătrundere psihologică și talent evocator sunt rare, mai ales la o femeie ! Mai ales portretul regelui Carol I și al reginei Maria a Iugoslaviei sunt adevărate capodopere, asemeni portretului regelui Ferdinand, al aceleiași, pe care desigur îl cunoașteți.

Închei pentru a nu vă mai răpi prea mult timpul — lucru pentru care îmi cer mii de scuze — și mulțumindu-vă încă o dată pentru toată bunăvoința ce mi-ați arătat, rămân al d-voastră devotat și afectuos,

O. Șuluțiu

412

De la Jacques Chevalier

UNIVERSITÉ DE GRENOBLE
FACULTÉ DES LETTRES
CABINET DU DOYEN

Grenoble, le 12 Avril 1937

Cher Collègue,

Voici le travail promis pour le volume dédié à notre collègue M. Petrovici. J'espère qu'il vous agréera, et que vous n'aurez pas de difficulté à le faire imprimer ; je

n'ai pas eu le temps de le faire polycopier. Voudriez-vous avoir l'obligeance :

- 1) de m'en accuser réception d'un mot ;
- 2) de m'en adresser ultérieurement les épreuves à corriger.

Votre bien dévoué

J. Chevalier

Je dois partir Vendredi pour Paris, puis Sofia.

UNIVERSITATEA DIN GRENOBLE
FACULTATEA DE LITERE
CABINETUL DECANULUI

Grenoble, 12 aprilie 1937

Stimate coleg,

Întă lucrarea făgăduită pentru volumul dedicat colegului nostru, d-l Petrovici. Nădăjduiesc că vă va fi pe plac și că nu veți întâmpina dificultăți în a-l publica ; n-am găsit răgazul de a-l polycopia. Ați putea avea amabilitatea :

- 1) de a-mi confirma primirea lui ;
- 2) de a-mi trimite ulterior corecturile.

Al dv. devotat

J. Chevalier

Trebuie să plec vineri la Paris, apoi la Sofia.

413

De la Vasile Voiculescu

[București,] 18.IV.37

Drağă Tudore,

Îți trimet volumul (ultima coală nu este încă trasă și nici corectată în proba ce o ai în față) cu rugămintea să scrii prefața ce mi-ai promis. Te rog să ții seama că sunt bucăți scrise între 16 și 20 ani și să le judeci ca atare.

Voi încerca să te văd marți pe la 7 la [...]*

Cu mulțumiri,

dr. Voiculescu

* Cuvânt indescifrabil (n.ed.).

De la Al. Dima

[Berlin,] 21.IV.937

Scumpe domnule Vianu,

Vă scriu de la Berlin, unde mă aflu de o lună întru realizarea planului meu din acest an. Aci s-au limpezit, în sfârșit, toate orizonturile lucrării mele prin puncte de vedere tot mai bogate prin care subiectul poate fi îmbrățișat, în urma cutreierării unei bibliografii aproape complete. Am găsit, firește, în bibliotecă tot ce-mi trebuia și e o adevărată și rară plăcere a spiritului să știi că ai oricând la îndemână lucrări după care zadarnic suspinai în țară. Voi rămâne aci până la toamnă pentru a-mi aduna un material de demonstrație cât mai vast, cu atât mai mult cu cât am găsit aci o înțelegere reală pentru strădaniile mele. Pe lângă munca de bibliotecă, lucrez și în muzeul „für deutsche Volkskunde“, unde prof. dr. Konrad Hahn — directorul instituției — și colaboratorii săi îmi dau tot concursul lor științific. Cum subiectul meu — arta populară : conceptul — a fost studiat mai mult în cadrul etnografiei, dezvoltări estetice și de știința artei fiind întreprinse mai mult de etnografii germani, o familiarizare cu etnografia a trebuit să se producă fatal.

Intențiunea e dar să explorez ținuturile de știință ce am găsit aci, să adun materialul ca apoi în toamnă să-mi fac un drum în capitală, spre a sta de vorbă cu d-ta pe larg asupra planului detailat al lucrării mele și numai apoi să încep redactarea.

O informație : volumul d-lui prof. Gusti a ajuns și aci în cercurile universitare (cel românesc, cu rezumatele în franceză) și, după discuțiile ce am avut, pare a fi primit cu mult interes.

Trimițându-vă cele mai vii salutări și expresia afecțiunii și prețuirii mele adânci, rămân al dv.

Al. Dima

Berlin N 4, August str. 1, Treppe I (bei Kaselow)

De la Pius Servien

8.6.37

25, r. des Plantes, Paris XIV

Scumpe domnule Vianu,

Îți mulțumesc mult pentru luminosul studiu¹ ce mi-l trimiteți, care îmi ajută să cunosc situația poeziei noastre de azi și locul de frunte ce îl ține într-însa bogata personalitate a prietenului nostru d-l Ion Barbu. Și mai aflu un lucru — spre rușinea mea, trăit cam prea îndelung departe de țară, unde mai nu am venit decât cu haina militară în spate — mai aflu de atât de întinsa și interesanta activitate estetică a d-tale. Cu vie plăcere trimet, prin urmare, unui confrate ultima mea carte în această direcție.

Și mi se pare că mai înțeleg, după datele cărților d-tale și a versurilor d-lui Ion Barbu, că am publicat mai în același an cu d-ta prima mea carte de estetică, mai în același an cu d-lui primele versuri — adică suntem cam tot de o vârstă, ceea ce ne apropie și mai mult și se adaogă aceor aspirații comune ce le indici d-ta în foarte gentila dedicație. Încă o dată, mulțumesc pentru această carte, studiu filologic și estetic atât de limpede și pătrunzător, și de o așa plăcută citire; și crede-mă, te rog, scumpe domnule Vianu, cu prietenie al d-tale

Pius Servien

De la Émile Bréhier

Paris, 22 Juin 1937

Monsieur et cher Collègue,

Des besognes urgentes m'ont complètement empêché de trouver le temps, comme je l'espérais, de rédiger l'étude que je vous avais promise. J'ai dû consacrer plus

de timp ce je ne pensais à la préparation du Congrès, où nous sommes heureux de pouvoir compter sur une brillante représentation de la philosophie roumaine.

Avec mes excuses et mes meilleurs sentiments,

Émile Bréhier

Paris, 22 iunie 1937

Domnule și iubite coleg,

Lucrări urgente m-au împiedicat cu totul de a găsi timpul așa cum aș fi vrut, pentru a redacta studiul pe care vi-l făgăduisem. A trebuit să consacru mai mult timp decât aș fi crezut pentru pregătirea Congresului, la care suntem fericiți să putem conta pe o reprezentare strălucită a filosofiei românești.

Cu scuzele și sentimentele mele cele mai bune,

Émile Bréhier

417

De la Pius Servien

[Paris,] 27.6.37

Scumpe domnule Vianu,

Tocmai pusesem la poștă o carte prin care îți mulțumeam pentru *Estetica*, și primesc și foarte gentila d-tale scrisoare, cu vestea că vei fi pe aci în august. Le-am dat și eu comunicări pentru acele congrese — dar sper că vom fi așa numeroși, că totul se va petrece la iuțeală, pe șoptite și în unghere tainice. Altfel, cum în viața mea mai nu am deschis gura când erau mai mulți de doi-trei la sfat — o să mă ascund și eu după d-ta, dacă îmi dai voie; care, cum aflu cu plăcere din scrisoarea d-tale, ai făcut cursuri multe și în amfiteatre desigur pline. Văd, după o listă mai veche (în care paremi-se nu suntem încă trecuți nici d-ta nici eu) că vom fi mai mulți români, pe care n-am încă plăcerea să-i cunosc. Filosofia ca filosofia (mai ales în ședință publică, cum vor ei să ajungem să ne împăcăm în cinci minute — ceea ce, ca filosofi, n-am reușit în trei mii de ani) — dar peripatetisme amicale, fie pe la Louvre, sau și pe

cărările Expoziției, sunt o fericită perspectivă. Sper că la sosirea d-tale mult pomenita „Expoziție 1937“ va fi gata — că mai ieri semăna a „Expoziție 1938“ ; și din păcate (acest suspin trădând un regret pentru Franța și pentru dulcile tabieturi democratice) face reclamă mai ales statelor „autoritare“ : Italia, U.R.S.S., Germania, pavilioane sfârșite din timp și destul de arătoase... Mărturisesc că așa o perspectivă de plimbări amicale mi se pare mult mai potrivită decât congresele ; care, în toiul vacanțiilor, mă tem că vor aduce mult cu examenele de corigență. Îmi face o vie plăcere venirea d-tale ; și de pe acum s-au anunțat, cu a d-tale, câteva călătorii care mă bucură mult : d-l prof. Musceleanu ; — vechiul meu amic, matematicianul și compozitorul G. Călugăreanu, și acest exemplu poetic-matematic nu te va ajuta să îndupleci și pe amicul nostru d-l Ion Barbu să ia, dimpreună cu d-ta, bățul călătorului ? Sper să vină și tatăl meu, fie în august, fie poate mai spre sfârșitul anului. Așa că veți reprezenta în număr mare Universitatea din București.

Dar eu uitai că ești încă departe și începui vorba ca și cum ai și fi aci.

Așteptându-te cu multă plăcere — și în această așteptare voi citi pe îndelete *Estetica*, în care, din puținul ce am apucat a răsfoi, am avut impresia unei expuneri de o energică claritate, foarte plăcută — te rog, crede-mă, scumpe domnule Vianu, cu prietenie al d-tăle.

Pius Servien

418

De la Elena Vianu

Sinaia, luni, ora 3 d.a.
[28 iunie 1937, d.p.]

Dragă Duț,

Aci plouă de ieri la prânz neîncetat și sunt fericită că pot ocupa un sfert de ceas cu scrierea unei scrisori. Plictiseala sinaiotă e la culmea ei și toată noaptea mi-a cântat burlanul la cap. Astăzi însă mi-a venit o scrisoare

de la Londra. Hotelul Whitehall ne răspunde cu un prospect în care sunt indicate prețurile. Cameră și breakfast pentru noi doi cu serviciu 18/ și cu ceai și dineu 24/. Nu prea scump, cum vezi (adică 800 lei și 1100 lei).

Dar acum să revin la capitolul principal : Pupe, zis (după ultimul nume care și-l dă el singur) Cățelandrul. E sănătos (pune mâna pe lemn !), frumos și deștept cum nu se mai poate. Acum e într-o fază lirică. Cântă toată ziua și spune niște versuri nuntești cam obscure pe un accent patetic de teatru național. Afară de asta îi privește pe Sandu și pe Nelu cu multă atenție admirativă și cred că în curând va înjura iarăși, tot așa de bine ca anul trecut. Dacă poți, cumpără-i de la Tg. Mureș o bască albă sau bleumarine (ca aceea pe care o avea) și o pereche de galoși (dacă se poate marron) n° 26. N-am mai găsit la București.

De la tine n-am primit nici o scrisoare. Voi primi ? Te aștept cât de repede fiindcă mi-e foarte urât fără tine și mie și Splendoarii. Să nu te întorci cu buza umflată ! (La figurat și la propriu.)

Te aștept și te sărut cu mare drag,

Lilica

419

De la Elena Vianu

Marti — ora 2 d.a.
[Sinaia, 29 iunie 1937]

Scumpul meu Duș,

Am primit chiar acum scrisoarea ta¹ și nu știi cu câtă nerăbdare o aștept pe aceea pe care mi-o anunți pentru mâine și în care sper că îmi vei fixa venirea ta. Mi-e foarte dor de tine și — pentru a vorbi drept — nu regret că ai o comisie așa de mică, care va face mai scurtă absența ta.

Aci timpul trece așa cum trece el totdeauna la Sinaia : monoton și pe nebăgate de seamă. Nu mă plâng

însă ! Ionel îmi ține perfect de urât. Ai să-l găsești crescut și mai deștept decât l-ai lăsat. Astăzi ne-a apucat ploaia la mănăstire și ca să ne adăpostim am intrat în biserică. Nu știi ce a fost pentru el ! Întors acasă nu vorbește decât de lumânări, icoane, cruci ; iar el este popă, însă popă de : „Mäuschen“.

Astăzi sunt singură. Moni și cu mama s-au dus la Brebu — un sanatoriu lângă Câmpina — unde sunt invitate la o masă. Acolo îl vor întâlni pe tata, cu care se vor întoarce diseară în Sinaia.

Mă întrebi de afacerile noastre valutare. Despre francii francezi nu știu nimic. Aștept pe tata pentru a vedea ce a făcut. Eu am vărsat în contul lor numai 8000 lei pentru că Bădăuță nu mi-a trimes nimic. În ce privește celelalte chestiuni care rămăseseră, le-am rezolvat înainte de a pleca.

Împreună cu scrisoarea ta am primit răspunsul celorlalte două hoteluri din Londra. *Grosvenor* — cel pe care mi l-a recomandat tata — este exact dubla lui *Whitehall*, *Premier* este ceva mai ieftin decât acesta din urmă. La întoarcerea ta trebuie să dăm un răspuns imediat.

Nu mai am nici un fel de răbdare până la întoarcerea ta și mă gândesc că mai sunt până atunci trei mari zile. Vino mai repede ! (Nu te supăra că te grăbesc !) Te sărut cu mare drag și mult dor,

Lilica

420

De la Al. Dima

Berlin, 11 iulie 1937

Scumpe domnule Vianu,

Nu știu dacă această scrisoare va avea norocul de a vă găsi acum în vacanță, dar dacă va izbuti totuși — v-aș ruga mult a-i da grabnică ascultare și rezolvare. Iată despre ce e vorba : Fundațiunea Alex. von Humboldt din Berlin, în urma recomandării Facultății de Litere din București și a lucrărilor mele de aci, mi-a

oferit pentru anul școlar 1937/38 un *stipendiu* de 110 R.M. lunar. Deși suma e insuficientă pentru mine ca familist și altă bursă mai mare nu există aci, voi încerca totuși să-mi aranjez ceva. E însă o piedecă la mijloc : onoratul Minister al Instrucțiunii. Am nevoie de aceea de diverse acte, printre care — din partea d-tale personal ca titular al conferinței de estetică și ca unul la care lucrez de fapt subiectul meu — o *Adeverință* din care să se vadă că d-l *Al. Dima*, prof. la lic[eu] „Lazăr“-Sibiu, doctorand înmatriculat la nò. 321 la Facultatea de Litere din București, a fost înscris în anul doi — doctorat în 1936/37 și lucrează sub conducerea d-tale o teză despre *Conceptul de artă populară*, pentru care a adunat material și la Berlin, în semestrul de vară 1937. Mi-aș îngădui să vă cer și oarecari aprecieri asupra felului meu de a lucra, pentru ca Ministerul să fie îndemnat să-mi dea fără dificultăți *concediul*. În toamnă vă voi arăta, de altfel, planul meu detaliat ca și unele capitole gata redactate, dintre care unul îl voi trimite la *Rev[ista] Fundațiilor Regale*.

Adeverința aceasta mi-ar fi necesară cât de curând posibil, întrucât cererile de concediu se înaintează încă în iulie. V-aș ruga să trimiteți acest aviz al dv. *acasă la Sibiu : Manejului, 8*, unde voi pleca la sfârșitul acestei luni. (Soția mea va primi scrisoarea chiar în lipsa mea.)

În posesia recomandării d-tale și împreună cu alte recomandări ce am de aici, voi putea dezbate cu „familia“ chestiunea solicitării concediului meu. E probabil că mă voi hotări în cele din urmă a-l cere. De aceea scris[oarea] d-tale e foarte necesară și urgentă.

Încă o rugăminte : aș dori să scriu recenzii despre cartea fratelui d-tale, cu a cărei structură spiritual am fost înrudit, și despre *Filosofie și poezie*. V-ar supăra dacă v-aș ruga a mi le trimite la Sibiu ?

Zilele acestea plec la Bonn și probabil Tübingen spre a vedea dacă nu mi-aș putea construi acolo vreun cuib mai retras pentru un an. Vreau să iau mai întâi informații despre profesori și condițiile de viață.

Cu multe mulțumiri și vii salutări, al d-tale mereu același,

Al. Dima

P.S. Voi rămâne în Berlin până pe la 22 iulie.

De la Al. Rosetti

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”
CABINETUL DIRECTORULUI

București, III, 24-7. 1937
39, B-dul Lascar Catargi
Tel. 240-70 și 206-40

Iubite domnule Tudorel,

Îmi fac mare plăcere bunele d-tale cuvinte din Londra („ah, blondă londoneză... !”). Și eu mă pregăteam să-ți scriu, ca să-ți spun că presimt nevoia de a te revedea și de a sta de vorbă cu d-ta. Rogu-te, la întoarcere, dă-mi de știre, ca să vii să te văd la Sinaia (am pierdut adresa, acolo !).

Îți mulțumesc pentru bunele și grațioasele complimente la adresa câmpulungenilor Mitza și Gheorghe. Le voi transmite chiar azi.

Respectuoase omagii grațioasei doamne Lilica.

Cu drag te îmbrățișează
al d-tale devotat

Al. Rosetti

De la Edgar Papu

București, 21/VIII 1937

Stimate și iubite domnule Profesor,

Vă mulțumesc pentru frumoasele gânduri pe care mi le-ați transmis de la Paris. Aflând că vă întoarceți pe ziua de 20 august, am fost ieri la dv., dar mi s-a spus că plecașerăți din ajun. Am aflat, de asemenea, că prele-

gerile dv. de la Paris¹ s-au bucurat de un deosebit succes. Sunt curios să aflu relatări mai amănunțite în această privință.

Eu, constrâns de anumite împrejurări, a trebuit să-mi amân plecarea la Viena ; mă voi duce, pentru câteva zile, acum în toamnă.

Aș dori, totodată, să vă rog în privința sprijinului ce mi l-ați promis pentru detașarea mea de la Iași. Dacă dv. credeți de cuviință, vă rog să-i comunicați lui Kiritzescu de la Sinaia, printr-o scrisoare, dezideratul meu ; în cazul când acest procedeu vi s-ar părea ineficace, v-aș ruga să-mi comunicați ziua când sosiți la București, pentru a ne sfătui împreună. În orice caz, detașările se fac numai până la 1 septembrie.

Mă iertați pentru supărarea ce v-o fac, dar n-am pe nimeni mai apropiat la care să apelez. Cred că ați văzut noua *Istorie a filosofiei*.

Transmiteți cele convenite doamnei și salutări lui Ionel — de care mi-e dor — iar eu, în așteptarea impresiilor dv. din străinătate, rămân, cu vechea stimă și afecțiune,

Edgar Papu

423

De la Charles Lalo

Paris, 30.VIII.37

Mon cher Collègue,

Je reçois, au moment de partir pour un voyage, votre *Filosofie și Poesie*, dont vous m'aviez déjà parlé au Congrès. Merci beaucoup de votre aimable envoi, qui m'intéresse fort. Comme pour vos *Textes d'Esthétique* et votre *Esthétique*, je ne pourrai le bien connaître, sinon, indirectement, par l'intermédiaire d'amis roumains habitant Paris. Mais je n'y manquerai pas pour mon plaisir et profit et je le signalerai dans une revue.

Merci encore et bien cordialement à vous

Ch. Lalo

Iubite coleg,

Primesc, înainte de a pleca într-o călătorie, cartea dv. *Filosofie și poezie*, de care mi-ați vorbit deja la Congres. Mulțumesc mult pentru trimiterea amabilă, care mă interesează. Ca și în cazul *Antologiei de estetică și Estetică* dv.; nu o voi putea cunoaște decât prin intermediul unor prieteni români care locuiesc la Paris. Dar o voi face spre plăcerea și profitul meu și o voi semnala într-o revistă.

Mulțumesc încă o dată și cordial, al dv.

Ch. Lalo

424

De la Arthur Liebert

Beograd, den 1. September 1937

Mein sehr geehrter und lieber Herr Kollege,

Würden Sie die besondere Liebenswürdigkeit haben, mir möglichst umgehend ein oder zwei Korrekturabzüge oder Separata meines Nietzsche-Aufsatzes zuzusenden, den ich für die Petrovici-Festschrift verfasst habe? Ich würde ein solches Separatum gern als Grundlage für einen Vortrag benutzen, den ich demnächst zu halten habe. In Paris sprachen wir uns leider nur kurz und flüchtig. Aber ich hoffe, dass wir uns bald und ausführlich sehen werden, vielleicht in Bukarest. Ihrer verehrten Frau Gemahlin und Ihnen die besten Grüsse und Wünsche von Ihrem hochachtungsvoll ergebenen

Dr. Arthur Liebert

Belgrad, 1 septembrie 1937

Mult stimată și iubite domnule coleg,

Ați putea avea deosebita amabilitate de a-mi trimite urgent unul sau două șpalturi de corectură ori extrase ale articolului meu despre Nietzsche pe care l-am scris pentru Omagiul

Petrovici? Aș vrea să utilizez un astfel de extras ca bază pentru o conferință pe care trebuie să o țin în curând. La Paris n-am vorbit din păcate decât puțin și superficial. Dar sper că ne vom vedea grabnic și îndeajuns, poate la București.

Stimatei dv. soții și dv. cele mai bune salutări și urări de la al dv. devotat și respectuos

Dr. Arthur Liebert

425

De la J. Segond

Vittel, 6 sept. 37

J. Segond — Professeur de Philosophie à la Faculté des Lettres, Correspondant de l'Institut — remercie bien vivement Monsieur le Professeur Vianu pour l'aimable envoi de son beau livre *Filosofie și Poesie*, qu'après un effort d'assimilation linguistique il est arrivé à lire couramment, et dont il a admiré l'érudition si riche et la construction lumineuse.

Vittel, 6 sept. 37

J. Segond — profesor de filosofie la Facultatea de Litere, membru corespondent al Institutului Franței — mulțumește călduros domnului profesor Vianu pentru trimiterea amabilă a frumoasei sale cărți *Filosofie și poezie*, pe care, după un efort de asimilare lingvistică, a ajuns să o citească curent și ale cărei erudiție bogată și construcție luminoasă le-a admirat.

426

De la Al. Rosetti

Firenze, 10. 9. 37

Iubite d-le Tudorel,

De la S. Miniato m-am gândit cu drag la d-ta... Am avut zile calde, cu soare din belșug.

102

Respectuoase omagii d-nei Lilica. Pe d-ta te îmbrățișează

al d-tale afectuos devotat

Al. Rosetti

Îmi pare foarte rău că nu v-am putut vedea când am trecut prin București. Cred că Ion e bine de tot. Îl sărut dulce și pe Lilica.

Afectuoase prietenii,

Mitza

427

De la V. Nedelcovici ¹

„REVUE D'ART ET D'ESTHÉTIQUE“
8, VILLA DE SÉGUR, PARIS 7-ème

Paris, le 13 Septembre 1937

Monsieur,

J'ai trouvé, en rentrant à Paris, le livre que vous m'avez adressé — avec votre aimable mot — et vous en remercie bien vivement.

J'ai moi-même regretté de ne pas avoir pu m'entretenir plus longtemps avec vous à Paris — car j'aurais voulu vous prier de nous faire l'honneur d'accepter de faire partie : 1° du *Comité d'Etudes* de „l'Association pour l'étude des Arts et des recherches relatives à la Science de l'art“ — 2° ainsi que du *Conseil de Rédaction* de la revue. D'autre part, je voulais vous demander de nous donner, à l'occasion d'un de vos prochains voyages à Paris, une Conférence à l'Institut d'art et d'archéologie — siège de notre Association — sur un sujet que vous choisirez à votre gré. Si je ne craignais de trop vous importuner, je vous demanderais aussi un article pour le *Vocabulaire d'art et d'Esthétique*, que publie la revue. Je me propose, à la rentrée, de reprendre — en leur

donnant une plus grande extension -- les travaux se référant à ce Vocabulaire — qui sont, à mon avis, d'une importance de premier ordre pour maintenir l'unité dans nos multiples recherches. Vous serait-il possible de nous envoyer un article très succinct, pour notre prochaine séance de Novembre ? Nous vous en serions très reconnaissants. Vous pourrez étudier le *mot* que vous voudrez bien choisir, excepté : *air, catharsis, échelle, Einfühlung, forme, formalisme* et *grâce*, qui ont déjà été étudiés. Ces articles doivent être rédigés selon le plan indiqué par M. Basch, dans l'article qu'il a publié dans notre revue — le numéro de juin 1935, que vous possédez. L'article que vous m'enverrez sera lu en Séance, soit par M. Lalo, soit par M. Bayer ou par moi-même — et je ne manquerai pas de vous faire parvenir les observations qui seront faites et les annotations que l'on jugera utile d'y joindre.

Je suis très heureuse que la Roumanie ait été si bien représentée au Congrès d'Esthétique — et j'espère que les Délégués — et notamment vous-même — avez remporté un bon souvenir de nos travaux.

En vous remerciant à l'avance de votre collaboration à nos recherches, je vous prie de recevoir, Monsieur, l'expression de mes sentiments très distingués,

V. Nedelcovici

Paris, 13 septembre 1937

Domnule,

Am găsit, întorcându-mă la Paris, cartea pe care mi-ați adresat-o, împreună cu amabilele dvs. cuvinte, și vă mulțumesc mult.

Și eu am regretat că nu am avut vreme să stau mai mult de vorbă cu dvs. la Paris, căci aș fi vrut să vă rog să ne faceți onoarea de a primi să faceți parte : 1° din *Comitetul de Studii* al „Asociației pentru studiul Artelor și pentru cercetări referitoare la Știința artei“, 2° cât și din *Consiliul de Redacție* al revistei. Pe de altă parte, voiam să vă rog de a ne ține, cu prilejul uneia din viitoarele dvs. călătorii la Paris, o conferință la Institutul de artă și arheologie — sediul Asociației noastre — asupra unui subiect pe care să-l alegeți după plac. Dacă nu m-aș teme să nu vă supăr prea tare, v-aș cere de asemenea un articol pentru *Vocabularul de artă și estetică*, pe care îl publică revista. Îmi propun, o dată cu începerea anului universitar, să reiau, dându-le o amploare mai mare, lucrările la acest Vocabular — care sunt, după părerea mea, de cea mai mare importanță pentru a menține unitatea multiplelor noastre cerce-

tări. V-ar fi cu putință să ne trimiteți un articol foarte succint, pentru ședința noastră viitoare din noiembrie? V-am fi foarte recunoscători. Ați putea studia orice cuvânt pe care doriți să-l alegeți, în afară de : *air, catharsis, échelle, Einfühlung forme, formalisme* și *grâce*, care au fost deja studiate. Articolele trebuie redactate după planul indicat de d-l Basch în articolul pe care l-a publicat în revista noastră — numărul din iunie 1935, pe care îl posedați. Articolul pe care mi-i veți trimite va fi citit în ședință, fie de către d-l Lalo, fie de d-l Bayer, fie de mine însămi — și nu voi omite să fac să vă parvină observațiile care vor fi făcute și adnotările pe care se va considera util să fie adăugate.

Sunt foarte fericită că România a fost atât de bine reprezentată la Congresul de Estetică — și sper că delegații, și mai ales dvs., au rămas cu o amintire bună a lucrărilor noastre.

Mulțumindu-vă dinainte pentru colaborarea dvs. la cercetările noastre, vă rog să primiți, domnule, expresia sentimentelor mele cele mai distinse,

V. Nedelcovici

428

De la L. Tatarkiewicz

[Varsovie,] 1. X. 37

Cher Monsieur et Collège,

Je vous remercie bien sincèrement pour le livre sur la *Philosophie et la Poésie* que vous avez bien voulu m'envoyer. Un étudiant connaissant le roumain en fera le compte-rendu à une réunion de mon séminaire d'Esthétique. J'espère que mon étude anglaise sur *L'Art et la Poésie en Grèce* sera prête vers la fin du mois, et ce me sera un plaisir de vous l'envoyer. Veuillez agréer, Monsieur et cher Collège, l'expression de mes sentiments les meilleurs.

L. Tatarkiewicz

[Varşovia,] 1 X.37

Stimate domn și coleg,

Vă mulțumesc sincer pentru cartea despre *Filosofie și poezie* pe care ați binevoit să mi-o trimiteți. Un student cunoscător de română va face o prezentare la o ședință a seminarului meu de estetică. Nădăjduiesc că studiul meu englezesc despre *Arta*

și poezia în Grecia va fi gata către sfârșitul lunii și va fi pentru mine o plăcere să vi-l trimit.

Primiți, domnule și stimate coleg, expresia sentimentelor mele cele bune.

L. Tatarkiewicz

429

De la V. Nedelcovici

„REVUE D'ART ET D'ESTHÉTIQUE“
23, RUE DE CONSTANTINOPLÉ — PARIS (8-e)

Paris, le 3 Octobre 1937

Monsieur,

Je vous remercie infiniment de l'honneur que vous voulez bien me faire d'accepter de faire partie du Comité d'Étude de notre association, ainsi que du Conseil de Rédaction de la revue ; nous vous en sommes sincèrement reconnaissants.

Je vous adresse, en même temps, ma vive gratitude pour la collaboration que vous voulez bien accorder aux travaux du *Vocabulaire d'Esthétique et de Science de l'art*. J'ai inscrit le mot : *admiration*, que vous avez choisi, sur la liste des mots déjà étudiés, afin de vous réserver la propriété de cet article.

En vous renouvelant l'expression de mes sincères remerciements, je vous prie de recevoir, Monsieur, l'assurance de mes sentiments très distingués,

V. Nedelcovici

Paris, 3 octobre 1937

Domnule,

Vă mulțumesc mult pentru onoarea pe care binevoiți să mi-o faceți de a accepta calitatea de membru în Comitetul de Studiu al asociației noastre, precum și în Consiliul de redacție al revistei ; vă suntem sincer recunoscători.

Vă adresez, în același timp, gratitudinea mea vie pentru colaborarea pe care binevoiți s-o acordați lucrărilor *Vocabularului de Estetică și de Știință a artei*. Am înscris cuvântul *Admirație*, pe care l-ați ales, pe lista cuvintelor deja studiate, pentru a vă rezerva proprietatea acestui articol.

Reînnoindu-vă expresia sincerelor mele mulțumiri, vă rog să primiți, domnule, asigurarea sentimentelor mele distinse,

V. Nedelcovici

430

De la Arthur Liebert

Beograd, 18 Oktober 1937

Mein sehr geehrter und lieber Herr Kollege,

Darf ich mir wohl erlauben, Ihre Gefälligkeit in Anspruch zu nehmen? Ich übersende Ihnen nämlich in beifolgender Drucksache die korrigierten Fahnen meines Nietzsche-Aufsatzes mit der Bitte, bei der Druckerei dringend sorgfältige Korrektur der ziemlich grossen Anzahl von Fehlern zu empfehlen. Es ist wohl nötig, dass ich der Sicherheit halber doch *noch einmal* Korrektur lese: Meine Adresse für die nächsten 3 Wochen lautet: Arthur Liebert, bei Herrn Alfred Sidler, *Luzern*, Schweiz, Hersteinstr. 58.

Mit herzlichem Dank und hochachtungsvoller Begrüssung

Ihr sehr ergebener

Dr. Arthur Liebert

Belgrad, 15 octombrie 1937

Stimate și iubite domnule coleg,

Imi pot oare îngădui să iau în considerație amabilitatea dv. ? Vă trimit alăturat spalturile corectate ale articolului meu despre Nietzsche cu rugămintea de a recomanda la tipografie corectura minuțioasă a numărului considerabil de greșeli. Este necesar, spre siguranță, să mai citesc încă o dată textul. Adresa

mea pentru următoarele 3 săptămâni este : Arthur Liebert, la d-l Alfred Sidler, Lucerna, Elveția, Herstensteinstr. 58.

Cu mulțumiri călduroase și salutări pline de respect,
al dv. foarte devotat

Dr. Arthur Liebert

431

De la Mircea Vulcănescu

[București,] 20.10.37

Stimate domnule Vianu,

Vă trimit textul lui Vorländer. După cum v-am spus, e mai complet decât al lui Cassirer, deși mai mărunț tipărit și mai puțin aerisit decât acesta. Are în schimb referințe critice și comparații între manuscris și textul diferitelor ediții, fapt care-l face mai util.

De-ndată ce primesc pe Bacon de la legător, cel mai târziu vineri, vă trimit *Novum Organum*.

Cu cele mai alese sentimente,

Mircea Vulcănescu

432

De la V. Nedelcovici

„REVUE D'ART ET D'ESTHETIQUE“
23, RUE DE CONSTANTINOPLE — PARIS (8-e)

Paris, le 7 Novembre 1937

Monsieur,

J'ai reçu le très intéressant article sur : *Admiration*, que vous avez bien voulu m'envoyer et vous en remercie très sincèrement. Je vais faire remettre, la semaine pro-

108

chaine, des copies aux principaux collaborateurs du *Vocabulaire* et ne manquerai pas de vous tenir au courant des remarques qui me seront adressées.

Dès que M. Basch aura achevé son article sur : *Einfühlung*, nous fixerons notre prochaine séance publique concernant le *Vocabulaire*.

Je vous adresserai, sous peu, une copie de l'article *Forme*, que m'a donné M. Souriau, et auquel j'ai ajouté moi-même la définition de *forme artistique* et de *forme esthétique*. Peut-être vous plaira-t-il d'y joindre vous-même quelques observations.

Je fais en ce moment *un grande offensive*, afin de trouver les fonds nécessaires, qui me manquent, pour faire paraître, en décembre, le prochain numéro de la revue. Sous ce même pli je vous remets le *Sommaire* de ce numéro.

En vous exprimant une fois encore mes bien vifs remerciements, je vous prie de recevoir, Monsieur, l'expression de mes sentiments très distingués.

V. Nedelcovici

Paris, 7 noiembrie 1937

Domnule,

Am primit articolul foarte interesant despre *Admirație*, pe care ați binevoit să mi-l trimiteți, și vă mulțumesc sincer. Voi expedia săptămâna viitoare copii principalilor colaboratori ai *Vocabularului* și vă voi ține negreșit la curent cu observațiile care-mi vor fi adresate.

Îndată ce d-l Basch va termina articolul său despre *Einfühlung*, vom fixa următoarea noastră ședință publică privitoare la *Vocabular*.

Vă voi trimite în curând o copie a articolului *Formă*, pe care mi l-a dat d-l Souriau și căruia i-am adăugat eu însămi definiția *formei artistice* și *formeii estetice*. Veți voi poate să adăugați și dv. câteva observații.

Duc acum o *mare ofensivă*, pentru a găsi fondurile necesare, care îmi lipsesc, pentru a publica, în decembrie, numărul următor al revistei. În același plic vă expediez *Sumarul* acestui număr.

Exprimându-vă încă o dată mulțumirile mele vii, vă rog să primiți, domnule, expresia sentimentelor mele distinse.

V. Nedelcovici

De la Ion Pillat

8 decembrie 1937, Berlin
Hotel Adlon

Cele mai afectuoase amintiri din Berlin, unde îmi țin azi conferința la Universitate și pe care îl părăsesc chiar mâine pentru Catedra de Înalte practice electorale de la Dorohoi. Am rămas încântați de muzeele (mai ales Pergamonul) și de teatrele de aici. Am cunoscut multă lume interesantă.

Cu toată afecțiunea,

Ion Pillat, Marie Pillat

De la V. Nedelcovici

„REVUE D'ART ET D'ESTHÉTIQUE“
8, VILLA DE SÉGUR — PARIS 7-ème

Paris, le 23 Décembre 1937

Monsieur,

Faisant suite à la lettre que je vous ai adressée le 7 Novembre dernier, je vous remets, sous ce pli, les deux articles de M. Souriau sur : *Forme* et *Formalisme*, ainsi que mon article : une définition de la *forme artistique* et de la *forme esthétique*, qui sera publié comme *Observation*, à l'article de M. Souriau. Les idées que je résume dans ce travail ont fait l'objet, de la communication que j'ai présentée au Congrès du mois d'août, sous le titre : *L'expérience des formes artistiques et des formes esthétiques*. Je vous serai très obligée de m'adresser les remarques que vous jugerez nécessaires par rapport à ces trois articles.

À la réunion que nous avons eue samedi dernier (dont vous trouverez, ci-joint, l'ordre du jour), M. Lalo nous a dit que les Actes du Congrès étaient imprimés et que nous devions les recevoir avant la fin de l'année. Dans ces conditions, nous pouvons fixer en Janvier notre première *Séance de Vocabulaire* de cette année scolaire, pour étudier les derniers articles qui nous ont été envoyés — notamment le vôtre, sur : *Admiration*. Je vous remets, ci-joint, la liste des mots déjà retenus (dont quelques-uns sont déjà étudiés) et vous serais très obligée de me faire savoir quels sont les mots que vous voulez que je vous réserve — sans vous donner, évidemment, aucun délai pour leur rédaction, vous les travaillerez dans vos moments de loisir comme nous le faisons tous ici ; je tiens à inscrire à l'avance ces mots, afin d'éviter que plusieurs de nos collaborateurs rédigent, en même temps, des articles sur des chapitres déjà travaillés.

En vous renouvelant l'expression de ma gratitude pour l'intérêt que vous prenez à nos recherches, je vous prie de recevoir, Monsieur, l'assurance de mes sentiments très distingués.

V. Nedelcovici

P.S. Excusez-moi, je vous prie, de vous remettre une copie si peu présentable de l'article de M. Souriau sur : *Formalisme* ; l'exemplaire que je vous envoie a passé, depuis six mois, entre les mains de plusieurs collaborateurs ; je n'ai plus d'autres copies à ma disposition.

Paris, 23 decembrie 1937

Domnule,

Ca urmare la scrisoarea pe care v-am adresat-o la 7 noiembrie trecut, vă trimit, în acest plic, cele două articole ale d-lui Souriau despre *Formă și Formalism*, precum și articolul meu : o definiție a *formeii artistice* și a *formeii estetice*, care va fi publicat ca o *observație* la articolul d-lui Souriau. Ideile pe care le rezum în acest text au făcut obiectul unei comunicări pe care am prezentat-o la Congres în luna august, sub titlul *Experiența formelor artistice și a formelor estetice*. V-aș fi foarte îndatorată dacă mi-ați adresa observațiile pe care le veți socoti necesare față de aceste trei articole.

La ședința pe care am avut-o sâmbăta trecută (a cărei ordine de zi o veți găsi alăturat), d-l Lalo ne-a spus că Actele Congresului sunt tipărite și că le vom primi înaintea sfârșitului

anului. În aceste condiții, putem fixa în ianuarie prima noastră *Ședință de vocabular* a acestui an școlar, pentru a studia ultimele articole care ne-au fost trimise — în special al dv. despre *Admirație*. Vă trimit de asemenea lista cuvintelor deja reținute (dintre care unele sunt deja studiate) și v-aș ruga să-mi scrieți care sunt cuvintele pe care vreți să vi le rezerv, fără să vă indic, desigur, nici un termen pentru redactarea lor; le veți lucra în clipele de răgaz, așa cum o facem toți aici; țin însă să înscriu dinaintea acestor cuvinte, pentru a evita ca mai mulți colaboratori să redacteze în același timp articolele despre un capitol deja lucrat.

Asigurându-vă încă o dată de gratitudinea mea pentru interesul pe care îl arătați cercetărilor noastre, vă rog să primiți, domnule, expresia sentimentelor mele distinse.

V. Nedelcovici

P.S. Iertați-mă că vă trimit o copie atât de puțin arătoasă a articolului d-lui Souriau despre *Formalism*; exemplarul pe care vi-l expediez a trecut, de șase luni, prin mâinile mai multor colaboratori; alte copii nu am la dispoziție.

435

De la Raymond Bayer

II-e CONGRÈS INTERNATIONAL D'ESTHÉTIQUE

ET DE SCIENCE DE L'ART

PARIS — AOÛT 1937

COMITÉ D'ORGANISATION

PRÉSIDENT

M. VICTOR BASCH,

PROFESSEUR HONORAIRE À LA SORBONNE,

8, RUE HUYSMANS, PARIS — VI-e.

VICE-PRÉSIDENT TRÉSORIER

M. CHARLES LALO,

CHARGÉ DE COURS À LA SORBONNE,

7, RUE MIRABEAU, PARIS — XVI-e.

SECRETARE GÉNÉRAL

M. RAYMOND BAYER

DOCTEUR ÈS-LETTRES, AGRÉGÉ DE PHILOSOPHIE,

26, AVENUE THÉOPHILE-GAUTIER, PARIS — XVI-e.

Monsieur et cher confrère,

Permettez-moi de vous faire savoir qu'au IIe Congrès International d'Esthétique et de Science de l'Art, tenu à Paris au mois d'Août dernier, la réunion préparatoire a décidé de vous élire membre du Comité permanent des Congrès Internationaux d'Esthétique.

Le prochain congrès aura lieu à Budapest en Septembre 1940 : il sera organisé par MM. de Brandenstein et Baumgarten, membres hongrois du Comité.

Croyez, Monsieur et cher Confrère, à l'assurance de mes bien dévoués et cordiaux sentiments.

Le Secrétaire Général du IIe Congrès
International d'Esthétique :
Raymond Bayer

Chargé de cours à l'Université de Caen (France)
Membre du comité permanent

Paris, 29 decembrie 1937

Domnule și stimate confrate,

Ingăduiți-mi să vă înștiințez că la cel de-al II-lea Congres Internațional de Estetică și de Știința Artei, ținut la Paris în august trecut, reuniunea preparatoare a hotărât să vă aleagă membru al Comitetului permanent al Congreselor internaționale de Estetică.

Următorul congres va avea loc la Budapesta în septembrie 1940 și va fi organizat de d-nii Brandenstein și Baumgarten membri unguri ai Comitetului.

Primiți, domnule și stimate confrate, asigurarea sentimentelor mele foarte devotate și cordiale.

Secretarul General al celui de-al doilea Congres
Internațional de Estetică :
Raymond Bayer

Lector la Universitatea din Caen (Franța)
Memburu al Comitetului permanent

De la Raymond Bayer

II-e CONGRÈS INTERNATIONAL
D'ESTHÉTIQUE
ET DE SCIENCE DE L'ART
PARIS — AOÛT 1937

SECRÉTAIRE GÉNÉRAL
M. RAYMOND BAYER,
DOCTEUR ÈS-LETTRES, AGRÉGÉ DE PHILOSOPHIE
26, AVENUE THÉOPHILE GAUTIER. PARIS — XVI-e

Paris, 30 Décembre 1937

Mon cher Confrère et Ami,

Voici bien longtemps que je voulais vous remercier pour l'excellent et beau petit livre que vous m'avez fait parvenir sur *Philosophie et Poésie*. Il marque la fermeté de pensée et — autant que j'en puis juger dans une langue étrangère — d'écriture, d'un esthéticien dont nous avons appris à connaître en France, par son beau traité d'*Esthétique*, toute la valeur.

Je m'excuse d'être tellement en retard pour vous dire ainsi l'intérêt avec lequel je suis tous vos travaux ; mais la liquidation des deux Congrès et l'édition des volumes des actes du Congrès d'Esthétique (que vous venez, je suppose, de recevoir) m'en ont empêché. Qu'il me soit permis, maintenant que j'ai pu prendre connaissance de votre petit livre et me donner le loisir de méditer sur lui, de vous remercier cordialement de votre envoi et de votre souvenir. En cette fin d'année, où il nous a été donné de vous voir et de faire personnellement connaissance, je vous adresse également, mon cher collègue, l'expression de mes vœux bien amicaux et de mes sentiments dévoués et fidèles. Merci encore,

R. Bayer

Chargé du cours de philosophie à
l'Université de Caen

P.S. Je m'aperçois que la liste des membres du Congrès d'Esthétique ne porte pas de no. à votre rue. Ecrivez-moi si les deux volumes de nos actes ne vous étaient point parvenus !

Paris, 30 decembrie 1937

Iubite confrate și prieten,

De mult voiam să vă mulțumesc pentru excelenta și frumoasa cârtică pe care mi-ați trimis-o despre *Filosofie și poezie*. Ea arată fermitatea gândirii și — pe cât îmi pot da seama într-o limbă străină — a stilului, a unui estetician a cărui valoare am putut s-o cunoaștem în Franța prin frumosul său tratat de *Estetică*.

Îmi cer iertare de a fi atât de în întârziere pentru a vă mărturisi interesul cu care urmăresc toate lucrările dv. ; dar sfârșitul celor două Congrese și ediția volumelor de acte ale Congresului de Estetică (pe care le-ați primit, presupun) m-au împiedicat. Fie-mi permis, acum când am putut lua cunoștință de cârticica dv. și mi-am dat răgazul de a medita asupra lui, să vă mulțumesc cordial pentru trimiterea ei și pentru amintirea dv. La sfârșitul acestui an când ne-a fost dat să vă vedem și să facem cunoștința dv. personal, vă adresez de asemenea, iubite coleg, expresia urărilor mele prietenești și a sentimentelor mele devotate și fidele.

Mulțumesc încă o dată,

R. Bayer

Conferențiar de filosofie la
Universitatea din Caen

P.S. Îmi dau seama că lista membrilor Congresului de Estetică nu indică numărul străzii dv. Scrieți-mi dacă nu v-au ajuns cele două volume ale actelor noastre !

437

De la Ion Frunzetti

[Tg. Ocna, 31 decembrie 1937, d.p.]

Dacă aceeași scrisoare ar fi fost sortită începutului de an trecut, 1937, ea v-ar fi adus deopotrivă admirația și invidia mea.

Și poate-a fost de aceea, netrimisă.

Azi renunțările-au scindat invidia-n păreri de rău + admirație.

Păstrez regretele (care mi se cuvin deplin), pentru ve-ghile mele.

Și-ncredințez buchiilor ăstora inexpressive, echivalen-tul formulei de anul trecut :

admirație + admirație.

Și silă că, în locul atâtor urări propuse, nu pot spune decât atât.

Ion Frunzetti

438

De la Al. Dima

[Sibiu,] 7 ianuarie 1938

Scumpe domnule Vianu,

De multă vreme n-am mai dat semne de viață, deși deseori am vrut s-o fac. Evenimentele cu tot surprinzătorul lor m-au luat ca apa și m-au îndepărtat pentru o vreme de la preocupările mele mai scumpe. Printre ele, unul merită mai ales a fi citat : mi s-a cerut de Minister să renunț la plecarea mea în Germania, de unde aveam bursa Humboldt, spre a mi se încredința direcția liceului „Lazăr“ de aci. Am primit situația, am fost numit la 15 oct. 937, am activat pe linii noi și cu avânt și civilizație pentru ca pe ziua de 1 ian. 1938, adică după 2 luni, d-l I. Petrovici — intelectualul pentru care eu aveam o stimă ce mă îndemnase fără ezitări să colaborez la vo-lumul său omagial — [să hotărască] să fiu înlocuit fără nici o motivare de ordin școlar cu un coleg, e drept mult mai în vârstă, dar care venea direct din rândul acelor preoți ai satelor de unde s-au recrutat în Ardeal atâția profesori după Unire. N-am înțeles să reacționez decât într-un singur fel : înaintând un raport de activitate pe cele 2 luni, în care vorbeam, printre altele, și de „sufletul și entuziasmul“ cerut profesorilor de d-l ministru eu prile-

jul cuvântării de Anul Nou. A daug că numirea mea se făcuse numai prin recomandarea inspectorilor generali, fără amestec politic, pe când înlocuirea mea a urmărit numai acest criteriu politic. Te rog să mă ierți pentru că am expus acest caz personal, dar vă știu prieten cu d-l Petrovici și poate veți găsi prilejul de a-i spune faptul vreodată. Mai important decât toate aceste mizerii ome-nești e însă pentru mine dorința de a-mi prezenta anul acesta teza de doctorat. Am lucrat-o pe îndelete la Berlin și Bonn, am discutat-o cu specialiști în arta populară din Berlin și, în sfârșit, realizând un gând pe care mi l-ai sugerat d-ta, am ajuns la capătul efortărilor mele, redac-tându-mi teza despre *Conceptul de artă populară*. Vor fi aproximativ 200 pagini de manuscris și lucrez acum la copierea lor. Problema pe care mi-o pun e încercarea de a fixa conceptul artei pop[ulare] printr-un studiu esențial al principiilor ei în raport cu conceptul artei culte, a primitivilor, artei infantile și schizofrenice. Urmărind și în lucrarea mea acel triplu *distinguo* ce caracterizează *Estetica* d-tale, mă întreb ce note apropie și diferențiază arta pop[ulară] de conceptele înrudite cu ea. Folosesc o foarte bogată bibliografie germană mai ales, cuprinzând cărțile și articolele de revistă cele mai recente în această chestiune. Problema structurii „operei“ pop[ulare], a crea-ției ei și a circulației nu sunt firește studiate pentru ele însele, ci numai întru cât pot da criterii de fixare a con-ceptului.

Pentru o orientare mai amănunțită a d-tale, mi-am îngăduit a vă trimite alăturat planul detaliat al lucrării mele. V-aș ruga să aveți bunăvoința de a-l citi și a-mi comunica impresiile d-tale. Intenționez apoi când copiatul va fi gata în manuscris, înainte de a-l da la mașina de scris, să vi-l trimit în întregime, spre a-mi spune păre-rea dv.

Nu știu dacă nu vă cer prea mult, dar ați fost totdea-una atât de atent cu mine, încât nu-mi pot închipui că v-aș supăra de data aceasta.

Două capitole pe de-a-ntregul redactate am publicat în *Gând rom[ânesc]* (pe aug.-oct. 1937) despre *Clasificarea artei populare* și în *Rev[ista] Fundațiilor Regale* despre *Arta pop[ulară] și valoarea estetică* (numărul de pe de-cembrie 1938).

Însoțind rândurile mele de cele mai frumoase urări pentru acest nou an pentru d-ta, băiețașul pe care nu l-am văzut de un an și pentru soție, rămân al d-tale cu vechea mea afecțiune,

Al. Dîma

la liceul „Lazăr”, Sibiu

439

De la Al. Claudian

Paris, 20 ianuarie 1938

Dragă Tudore,

Am plecat din țară în decembrie. Și pregătirile de plecare, și unele necazuri personale m-au împiedicat să aflu vești mai precise despre starea sănătății tale, de care aflasem, cu puține zile înaintea plecării, că nu era perfectă. Ar fi trebuit, firește, să-ți scriu imediat din Paris, pe care l-am descoperit atât de târziu și care mi-a cam zdruncinat nervii. După multe peripeții și schimbări de domiciliu, ne-am instalat cel puțin pentru o lună de acum înainte la adresa de pe verso. N-am dreptul să-ți pretind câteva rânduri pe o [arte] p[ostală], dar tot sper că, iertându-mi neglijența, ca în atâtea alte dăți, vei fi tu mai bun decât mine și-mi vei da cdată vești bune, bune de tot, despre tine, ai tăi și tot ce te privește. Nu mă îndoiesc că, după acest ultim necaz, vei avea mai multă grijă de sănătatea ta, care ar fi *de fier* dacă, într-un elan intelectual fără pereche, n-ai supune corpul la un regim cam aspru, uitând că materia are și ea drepturile ei. Îți recomand deci *mai multă lene* și te rog să crezi că ne gândim des la voi și că vă dorim mult. Afectuoase salutări de la noi pentru Lilica, Tudor și Ion Vianu.

Alexandru

De la V. Nedelcovici

„REVUE D'ART ET D'ESTHÉTIQUE“
8, VILLA DE SÉGUR — PARIS, 7-ème

Paris, le 12 Février 1938

Monsieur,

Ayant remis, en Décembre dernier, des copies de votre article sur : *Admiration*, à MM. Basch, Souriau, Lalo et Bayer — M. Souriau vient de m'adresser une note, concernant cet article¹; je m'empresse de vous en adresser, ci-joint, une copie.

Veillez recevoir, Monsieur, je vous prie, l'expression de mes sentiments les plus distingués².

V. Nedelcovici

Paris, 12 februarie 1938

Domnule,

După ce am distribuit, în decembrie trecut, copii ale articolului dv. despre *Admirație* domnilor Basch, Souriau, Lalo și Bayer, d-l Souriau mi-a trimis o notă privitoare la acest articol¹; mă grăbesc să vă trimit alăturat o copie a acesteia.

Primiți vă rog, domnule, expresia sentimentelor mele cele mai distinse².

V. Nedelcovici

441

De la Scarlat Lambrino

București, 20 februarie 1938

Iubite domnule Vianu,

În legătură cu cele discutate mai alaltăieri, țin să-ți comunic că m-am uitat la cele câteva exemple de 'αργός = „alb“ din Homer. Sunt foarte rare și, de altă parte,

Homer întrebuițează pretutindeni aiurea termenul comun λευκός = „alb“. Sub acest cuvânt, iată ce spune dicționarul lui *Liddell-Scott*, cel mai bun, mai complet și mai nou pentru limba greacă : „the common sense of colour, *white*, very often in Homer, but, like all Greek names of colours, very indefinite“ etc. Îmi pare rău că nu-ți pot pune la dispoziție vreun studiu asupra acestui caracter nedefinit al culorilor în limba greacă. În schimb, poate te-ar interesa — deși e vorba de o vreme mai nouă — o carte recentă : J. Dumortier, *Les images dans la poésie d'Eschyle*, Paris, 1935 (despre ea se pot citi dări de seamă în *Rivista di Filologia*, 1936, p. 180—183, se află la Academie, sau în *Revue des Études Anciennes*, 1936, p. 78—79 ; o am eu, dacă-ți face trebuință).

Cu cele mai prietenești sentimente,

S. Lambrino

442

De la Ion Petrovici

[Roma,] 23 martie 1938

De ieri dimineață mă aflu la Roma, pe care o cutreier pilotat de amicul nostru Orestano, dar care, sătul de monumente, mă poartă de preferință prin pimniți cu Chianti și Lacrima Christi. Cel puțin nu mă pune să-mi plătesc partea, ca amicii noștri franțuji !...

Salutări afectuoase pentru amândoi de la nevastă-mea și de la mine.

I. Petrovici

443

De la Ștefan Teodorescu

Freiburg, în 26 martie 1938

Mult stimată domnule Profesor,

Acum câțva timp s-au încheiat doi ani de când am avut prilejul și bucuria, nu prea comună, de a găsi în dv.

120

nu numai un spontan și dezinteresat sprijinitor, ci și unul din puținii oameni față de care se poate constitui ceea ce înțeleg eu prin „existenzielle Kommunikation“. De aceea m-ar întrista mult dacă aș ști că dv. interpretați faptul de a nu fi dat nici un semn de viață până acum într-un mod care ar prejudicia realitatea atitudinii mele față de dv.

De îndreptățirea verosimilă a unei astfel de explicații îmi dau foarte bine seama ; încălțarea uzanțelor normale, de care m-am făcut, în general, într-o neobișnuită măsură, vinovat, s-a răzbunat în experiențele mele așa de radical încât a căpătat aproape semnificație metafizică, arătându-mi pregnant un aspect al realității umane imposibil de înțeles cu categoriile idealismului curent.

Sper să am în curând prilejul de a vă comunica personal cel puțin câteva din motivele preocupărilor și zăbuciumului meu sufletesc, de care am fost stăpânit tot acest timp și în care sper că a intervenit o anumită ușurare... fie și provizorie.

Acum doi ani, când m-am prezentat dv., venisem în țară cu o sumă de probleme nerezolvate ; în primul rând, nu avusesem răgazul să mă dedau, cum doream, exclusiv pentru câțva timp, anumitor probleme de filosofie, în special ceea ce nemții numesc Geistesphilosophie și Geisteswissenschaften. Rezolvarea lor, într-un fel sau altul, îmi era o necesitate simțită până la fiece pas în preocupările speciale de filosofie, către care m-a atras întotdeauna numai conținutul spiritual. Astfel am fost adus peste preocupările de înțelegere și aprofundare a Humanismului la problemele de metafizica spiritului obiectiv, a culturii.

Am luat parte astfel, între altele, la un seminar al lui Spranger „über Kulturphilosophie“ și i-am ascultat cu adâncimea respectivă un curs de filosofie și istorie. Dezbaterile din seminar în care puneam mari speranțe au fost însă foarte puțin lucrative. Cu toate sau tocmai datorită cunoștințelor lui întinse și adânci din istoria spiritului, în care se străduiește vădit să-și urmeze ereditatea lui Dilthey, se transformă într-un fel de relativism problematic și sufletesc. Evident că pe lângă lipsa „Lebensdämone“-ei și „Lebensnahe“-i lui Dilthey, îl mai slăbește și doza de spirit critic către care înclină (e un magistral cunoscător și interpret al lui Kant) doza lui, rară astăzi, în

vremuri de amoralism principial profesat, de simț etic și foarte autentic etos moral, iar în cele din urmă caracterul de „ultima ratio“ : e prea aproape de etosul protestant, azi simțit prea just ca factice. Tot astfel se pare că are o atitudine rezervată față de problema valorilor. În generațiile actuale nu mai posedă rezonanța de până acum — iar în cercurile semioficiale ale lui Bäumler, spre ex. — este cel mult tolerat pentru curățenia și patriotismul lui „burghez“.

Desigur că am urmat cu toată ardoarea pe urmașul tradiției clasice germane, Nicolai Hartmann, deținătorul tronului lui Hegel. Din nefericire însă personalitatea lui, incontestabil de neobișnuit nivel filosofic, are mari slăbiciuni individuale, care, combinându-se într-un mod straniu cu ambițiile filosofice, duc la o insuportabilă alură de tiran intolerabil și cu accentuate capricii prea ome-nești.

Conlucrarea în seminar este astfel subminată de aceste dificultăți. Principala diferență, pe care am simțit-o însă, provine din structura lui total aistorică ; astfel că în afară de o admirabilă prelegere asupra teoriei cunoașterii, n-am profitat prea mult în cele două semestre berlineze.

Am considerat todeauna drept ultim vis al tinereții posibilitatea de a lucra la Heidegger. În primăvara trecută reușii în sfârșit să mă transfer la Freiburg, unde am rămas până acum. În Martin Heidegger am găsit, într-adevăr, ceea ce speram și căutam : o adâncime posedată, mare și radicală seriozitate. „Angst u. Zittern“, „Schauern“, înclinare spre profetism, ceva din existența filosofilor antici, unită cu o incomparabilă stăpânire a materiei : virtuozitate matematică lângă uimitoare cunoștințe istorice.

De ce n-am reușit totuși să mă „izbăvesc“ de chinul întrebărilor vă voi spune poate cu alt prilej ; poate că rezidă în caracterul lui, profund german, o dimensiune, pe care n-o pot accepta în nici un caz : ceva neantic, un fel de Hybris, o surprinzătoare doză de exclusivism... (Despre Hartmann spune, de ex. : „es ist traurig dass man so etwas Philosoph nennt“) și ceea ce nemții numesc menschliche Unzulänglichkeit.

Dacă nu-l pot urma până la sfârșit — o bună parte din tezele și concepțiile lui îmi convin pe deplin și m-au adâncit considerabil. Este, între altele, un excelent cunos-

cător al filosofiei grecești, stăpânind admirabil limba e-lenă. Ședințele lui de seminar sunt întotdeauna un eveniment în Freiburg : e un incomparabil maestru al didacticei filosofice.

Cu toate rezervele expuse, relațiile mele cu maestrul și cercul său sunt cât se poate de bune : el mi-a dat recomandarea pentru bursa de la Humboldtstiftung și alte facilități de studii. În cele din urmă m-am hotărât chiar să mă habilitez la el cu o lucrare asupra problemei dialogului platonice, asupra căreia avem opinii în mare parte divergente. Faptul că este enorm de pretențios e un imbold în plus. Personal este, contrariu lui Hartmann, cuceritor prin spontaneitatea și intensitatea comunicării. Intenția mea i-a convenit atât de mult încât mi-a fost greu să obțin permisia de a pleca deocamdată din Freiburg, deși el și-a luat peste vară concediu.

O dată cu acest punct, ating unul din gândurile cele mai grele și asupra căruia sper să găsesc la dv. un sfat hotărâtor : dacă nu voi reuși să mă împac și integrez în viața din țară, față de sistemul și structura căreia sunt așa de puțin pregătit, mă port cu gândul de a mă stabili pe-aici, în Apus, unde am reușit până acum mult mai ușor să-mi procur o bază minunată de existență umană, decât în propria mea patrie. Evident, îmi vine încă foarte greu să iau definitiv această hotărâre, legată de o dezrădăcinare foarte dureroasă de tot fundalul existenței mele sufletești. Și nu o voi face decât în cazul extrem al eșuării tuturor încercărilor. Deocamdată încerc să lichidez toate dificultățile financiare în legătură cu tipărirea disertației, al cărei ultim termen a devenit iminent. În acest scop sper să vin în cea. trei săptămâni în țară și să depun toate eforturile pentru a obține un ajutor de 10—12 mii de lei.

Încrederea în bunăvoința dv., arătată rândul trecut, îmi dă mult curaj și vă rog să-mi iertați aceste mențiuni. În general, n-am avut mari dificultăți, dar dese și penibile dezamăgiri din țară, care m-au chinuit cu mult peste semnificația lor pur practică.

Astfel am trimis, de ex., la *Revista Fundațiilor*, prin Cicerone Teodorescu câteva note asupra problematicei sistematice a culturii, e drept într-o factură neadecvată în titlul structurii literare a *Revistei*. Aflu că în cele din

urmă, după o întârziere de 5 luni, Camil Petrescu nu voiește să le publice.

Drept mărturisind, eu nu înțeleg cum poate cineva scrie acele ridicule enormități pe care le-am citit deunăzi, în volumul lui Camil Petrescu, în special despre fenomenologie. Cum n-am ascuns niciodată această atitudine asupra diletantismului filosofic al d-lui C. Petrescu am înțeles motivul — și voi căuta să răspund definitiv acestor ridicule superficialități semidocte cu care prostituează fenomenologia.

Preastimate domnule Profesor, iertați-mi aceste amărăciuni : îmi dau seama cât de predestinat sunt constitutiv pentru astfel de conflicte — și le accept întru totul, ca momente ale destinului personal, iar valoarea lor dialectică pentru adâncirea în semnificațiile existenței am încercat-o destul de des.

Vă rog încă o dată să nu interpretați altfel lipsa mea de comunicare până acum : dificultățile sufletești, practice și de exprimare cu care lupt au contribuit esențial la acel stil de viață, în aparență aventuros și iresponsabil, dar în fond cu totul altfel.

Sper de aceea să vă pot găsi în aceleași dispoziții sufletești ca rândul trecut, când întâlnirea cu dv. mi-a constituit una din cele mai pozitive mijloace de încurajare și tărie sufletească.

Iertați-mi vă rog repezeala scrisului și expresiei : peste o oră plec într-o excursie la Basel, anunțată tocmai în timpul cât vă scriam.

Al dvs.

Ștefan Teodorescu

444

De la Ion Petrovici

[Taormina,] 10 aprilie 1938

Iubite amice,

Ocolul Siciliei m-a adus de două zile în Taormina, unde mai rămân vreo patru. Călătoria a fost bogată în impresii și, fără îndoială, țara e foarte pitorească, dar, în

genere, așa-zisa „Primavera siciliana“ este o mare exagerație. Foarte departe de icoana paradisiacă pe care ne-au obligat reclamele să ne-o făurim, Sicilia e totuși foarte interesantă prin amestecul de civilizații și prin amestecul de seminții, care se pot urmări în fizicul și moralul populației actuale. Am aflat din jurnalele italiene și pariziene schimbările politice din țară¹ (pe altă cale n-am avut absolut nici o informație). Te pot felicita pentru ascensiunea nașului, desigur foarte meritată... De asemeni, ne putem hiritisi că școala e subț patrafir...

Cu toată afecțiunea noastră pentru amândoi,

I. Petrovici

445

De la V. Nedelcovici

REVUE D'ART ET D'ESTHÉTIQUE
3, VILLA DE SÉGUR — PARIS 7-ème

Paris, le 7 Mai 1938

Cher Monsieur,

Excusez-moi, je vous prie, de répondre tardivement à votre lettre. J'ai remis d'un jour à l'autre l'envoi de ma lettre, car je voulais vous entretenir de certains projets concernant „l'Association pour l'étude des Arts“ et la *Revue d'art et d'Esthétique*, — et le temps m'a manqué de la faire plus tôt, ayant eu des travaux urgents à remettre à date fixe.

Mais avant de vous parler de ces questions, je voudrais vous remercier, vivement, de bien vouloir nous donner pour le *Vocabulaire* deux nouveaux articles : l'un sur *Perfection*, l'autre sur *Profondeur*. Au sujet du *Vocabulaire*, je vous remets, sous ce même pli, comme vous me l'avez demandé, une copie de votre article sur : *Admiration*. Très probablement nous aurons à la fin de ce mois une Séance de *Vocabulaire* — et ne manquerai pas de vous tenir au courant des remarques qui seront faites

par rapport à votre article sur : *Admiration* et la dernière *Note* que vous m'avez adressée.

Voici, Monsieur, les questions dont je voulais vous entretenir : je voulais vous demander si vous pensez qu'il serait possible de fonder en Roumanie, une *Section* de notre Association de Paris, — et s'il vous était possible d'organiser vous-même, cette section ? Je vous remets, ci-joint, les Statuts de notre Société — mais, évidemment, vous pourriez modifier l'ensemble de ce travail, si, pour aboutir, vous jugerez cela utile. Ce que personnellement j'ai voulu réaliser, en 1931, au moment où j'ai commencé mes démarches en vue de la fondation de l'Association et de la publication de la revue (qui telles que je les ai conçues ne devaient constituer qu'une seule et même activité) — c'était de créer un centre d'études portant sur les manifestations complexes de nos puissances créatrices ; en premier lieu, sur les formes artistiques et les formes esthétiques — et faire de la revue, par rapport à ces études, en même temps qu'un organe d'information, une oeuvre de construction ; c'est-à-dire un instrument de travail nous permettant de dégager les tendances générales de l'esprit créateur et réaliser ainsi : la *Science de l'art et l'Esthétique*, comme un ensemble de recherches synthétiques et objectives. — Ce travail n'existait pas, ni en France, ni à l'étranger ; et il nous était, à tous points de vue, nécessaire. Pour le réaliser, j'ai voulu réserver dans ces recherches une part dominante aux travaux se référant aux manifestations de la pensée créatrice en France ; étudier, à travers les oeuvres, les aspects divers du génie français ; notamment cet apport fait de goût et de raison, que la sensibilité et l'esprit créateur français ont ajouté à la réalité des objets enfin d'élaborer l'ordre qu'exige notre être pour *construire* et pour *parfaire* ; apport qui, dans certaines oeuvres pures, réalisées librement, spontanément, a permis d'exprimer, au plus haut degré, les lois créatrices de l'esprit humain.

C'est là, à mon sens, la part originale que la *Science de l'art et l'Esthétique* peuvent apporter, à côté des autres sciences, dans l'oeuvre commune à réaliser : la *Science de l'Esprit* ; — la *Science de l'Homme* — science qui n'existe pas actuellement, car en dernier lieu, c'est bien cette *Science de l'Homme* que je voulais atteindre

et réaliser par nos recherches. À ce sujet, la Science de l'art et l'Esthétique doivent occuper une place de premier ordre : car elles peuvent, mieux que toutes les autres disciplines, nous faire connaître les caractères propres, éternels de nos créations, et, par suite, les possibilités de constitution d'une culture vraiment humaine, répondant aux besoins d'équilibre et d'harmonie de notre être.

C'est dans cet esprit que j'ai poursuivi mon travail, ici, et que j'ai voulu le réaliser dans la revue. Mais ce que j'ai obtenu en France devait, d'autre part, s'étendre à l'étranger, par la création de plusieurs Sections de notre Association. La fondation de ces Sections est, pour moi, une nécessité ; c'est une prolongation naturelle de nos travaux ; son complément indispensable ; pour ainsi dire, son achèvement — chaque Section ayant à réaliser un même travail d'ensemble, mais en se basant surtout sur des recherches originales, portées sur le génie de chaque nation.

Jusqu'à ce jour, je n'ai encore fait aucune démarche à l'étranger concernant la constitution de ces Sections, car je voudrais que la première Section fondée fut celle de la Roumanie. Je serai heureuse, Monsieur, s'il vous était possible de me doner à ce sujet, une réponse favorable.

Veillez recevoir, cher Monsieur, avec mes sentiments reconnaissants pour tout ce que vous voudrez bien faire pour nous, l'assurance de ma considération très distinguée.

V. Nedelcovici

P.S. Je vous ai adressé, en Avril comme vous me l'aviez demandé, un exemplaire de la revue.

V. N.

Paris, 7 mai 1938

Stimate domnule,

Iertați-mă, vă rog, că răspund târziu la scrisoarea dv. Am amânat de pe o zi pe alta expedierea scrisorii mele, căci voiam să vă întrețin despre unele proiecte privitoare la „Asociația pentru studiul artelor“ și la *Revista de artă și estetică*, iar timpul mi-a lipsit să o fac mai devreme, având niște lucrări urgente de predat la dată fixă.

Dar înainte de a vă vorbi de aceste lucruri, aș vrea să vă mulțumesc mult pentru bunăvoia dv. de a da pentru *Vocabular*

două noi articole : unul despre *Perfecțiune*, celălalt despre *Profunzime*. În aceeași ordine de idei, vă trimit alăturat, așa cum mi-ați cerut-o, o copie a articolului dv. despre *Admirație*. Este foarte probabil să avem la sfârșitul acestei luni o ședință de *Vocabular* și vă voi ține la curent asupra observațiilor care vor fi făcute la articolul dv. despre *Admirație* și la ultima *Notă* pe care mi-ați adresat-o.

Iată, domnule, chestiunile despre care voiam să vă întrețin : voiam să vă întreb dacă socotiți posibilă întemeierea în România a unei *Secții* a Asociației noastre de la Paris — și dacă v-ar sta în putință să organizați dv. înșivă această secție ? Vă trimit și Statutul Societății noastre, dar veți putea modifica desigur caracterul său, dacă considerați util acest lucru. Ceea ce personal am vrut să realizez în 1931, când am început demersurile în vederea întemeierii Asociației și publicării revistei (care, așa cum le-am conceput, nu trebuiau să constituie decât o singură și aceeași activitate) era să creez un centru de studii pri-vitoare la manifestările complexe ale forțelor noastre creatoare ; în primul rând, privind formele artistice și formele estetice — și să fac din revistă atât un organ de informare cât și o operă de construcție, adică un instrument de lucru care să ne îngăduie să discernem tendințele generale ale spiritului creator, astfel încât să putem realiza *Știința artei* și *Estetica*, rezultând dintr-un ansamblu de cercetări sintetice și obiective. Aceste demersuri nu aveau echivalent nici în Franța, nici în străinătate. Pentru a le realiza, am vrut să rezerv în aceste cercetări o parte dominantă lucrărilor referitoare la manifestările gândirii creatoare în Franța ; să studiez, în opere, aspectele diverse ale specificului francez, și mai ales această contribuție alcătuită din gust și rațiune, pe care sensibilitatea și spiritul creator francez au adăugat-o realității obiectelor pentru a elabora ordinea pe care o cere ființa noastră spre a *construi* și a *desăvârși* ; contribuție care, în unele opere pure, realizate liber și spontan, a îngăduit să fie exprimate, la cel mai înalt grad, legile creatoare ale spiritului uman.

Aici se situează, după părerea mea, partea originală pe care *Știința artei* și *Estetica* o pot aduce, alături de alte științe, realizării operei comune : *Știința Spiritului* ; *Știința Omului* — știință care nu există deocamdată, căci în ultimă instanță as fi vrut ca cercetările noastre să atingă și să realizeze tocmai această *Știință a Omului*. Astfel privite, *Știința artei* și *Estetica* trebuie să ocupe un prim rang, căci ele, mai mult decât toate celelalte discipline, ne pot ajuta să cunoaștem caracterele specifice și eterne ale creațiilor noastre și, prin urmare, posibilitățile constituirii unei culturi cu adevărat omenești, care să răspundă nevoilor de echilibru și armonie ale ființei noastre.

În acest spirit mi-am urmat munca aici și aceasta am vrut să realizez în revistă. Dar ceea ce am obținut în Franța trebuia să se extindă, pe de altă parte, în străinătate, prin crearea mar multor *Secții* ale Asociației noastre. Întemeierea acestor *Secții* este pentru mine o necesitate, o prelungire naturală a lucrărilor noastre, complementul ei de neînlocuit, încoronarea ei — fiecare *Secție* urmând să realizeze aceeași muncă de ansamblu, dar întemeindu-se în special pe cercetări originale, privind specificul fiecărei națiuni.

Până azi nu am făcut încă nici un demers în străinătate în legătură cu întemeierea acestor Secții, deoarece aş vrea ca cea dintâi Secție să fie cea din România. Aş fi bucuroasă, domnule, dacă ați putea să-mi dați un răspuns favorabil în această chestiune.

Primiți, stimate domnule, o dată cu recunoștința mea pentru tot ceea ce veți voi să faceți pentru noi, asigurarea considerației mele distinse.

V. Nedelcovici

P.S. V-am trimis în aprilie, așa cum mi-ați cerut, un exemplar din revistă.

V.N.

446

De la Al. Dima

[Sibiu,] 14 mai 1938

Iubite d-le Vianu,

Am primit azi volumașul d-tale *Raționalism și istorism* în care retipărești din *Arhiva* și din extrasul de atunci unul din cele mai prețioase studii ale d-tale, folosit și de mine adeseori. Toate mulțumirile pentru atenția d-tale. V-am trimis zilele astea cartea lui Lugnet despre arta primitivă. De asemeni, pe curând veți primi noile mele lucrări : una despre *Fenomenul românesc sub noi priviri critice* apărută la *Ramuri* și mai târziu, la sfârșitul lunii, o cercetare de istorie literară asupra activității lui Coșbuc la Sibiu.

În ce privește teza mea, am avut o discuțiune cu d-l Gusti și o alta cu d-l Oprescu, ce mi-au examinat planul. Voi ține cu plăcere cont de observațiile d-tale, întregind materialul cu elemente românești în cadrul planului și țelului meu. La toamnă va trebui să prezint negreșit lucrarea, care cred că-și are totuși meritele ei, judecând cel puțin după studiile românești care au atacat acel subiect. Îmi vor fi la ultima redactare de mare folos observările d-tale, pe care regret numai că nu le-ai întins asupra întregii mele lucrări.

Al d-tale cu vechea prețuire,

Al. Dima

Sibiu, str. Haller 6, II

De la Constantin Noica

23.V.1938, Sinaia

Mult stimate domnule Profesor,

Vă mulțumesc călduros pentru mica lucrare trimisă, ca și pentru îndatoritorul cuvânt de prietenie scris asupra-i. Nu mi-ați făcut numai o măgulită plăcere trimițându-mi-l; mi-ați făcut și serviciul de a mă stimula să întreprind în sfârșit lectura prea mult amânată a lucrărilor d-voastre din ultima vreme.

În cele câteva rânduri când am stat de vorbă împreună, v-am putut da impresiunea că sunt străin de preocupările d-voastre. Dar, dacă nu eram întotdeauna la zi cu cele ce tipăreați, nu am încetat defel să vă port acel interes pe care numai câțiva, în țara noastră, mi-l pot deștepta. Și, desigur, lucrul ar putea suna ca o simplă amabilitate, dacă nu aș fi hotărât să fac, odată străbătute ultimele d-voastre lucrări, o dare de seamă asupra-le, spre a da mărturie și altfel decât printr-o scrisoare de interesul amintit mai sus.

Până atunci, vă rog să credeți în admirația mea devotată și să primiți, o dată cu respectuoase omagii către doamna, asigurarea unei vechi și calde supuneri

a lui

Constantin Noica

De la Emil Cioran

Paris, 4 iunie 1939
13, rue du Sommerard
Hôtel Marignan

Stimate domnule Profesor,

Fără ca să formulez o scuză de circumstanță, aș vrea totuși să mă credeți că nu o dată prin melancolicile rătăcirii pariziene m-am gândit să adresez un cuvânt de recunoștință și afecțiune profesorului meu de estetică și dis-

tinției neîntrecute a omului. Dar mai mult decât în orice parte a lumii, la Paris îți face plăcere să-ți îngropi intențiunile și să te abandonezi iresponsabil și visător orașului, în care și vulgaritatea se subțiază în nu știu ce noblețe tristă. Cred, într-adevăr, că Parisul m-a îmbogățit, dacă nu în inspirație, cum generos bănuieți d-voastră, în tot cazul într-o distanță poetică de lume, pe care n-aș fi putut-o câștiga decât doar printr-un lung contact cu marea sau cu deșerturile. Dincolo de strălucirea lui cuceritoare, există un ritm grav și surd, ce te invită să fii trist, în mod plăcut trist. Și cum Parisul grăbește nemilos auto-cunoașterea, oamenii își descoperă aici, mai repede decât aiurea, vidul, nefericirea sau norocul.

După sonetele ce le-am găsit în *Paris-Journal*, Macedonski, deși incomplet ca sensibilitate și abuzând de inestimabil, mi se pare cel mai parizian dintre poeții români, precum, bunăoară, pe Matei Caragiale mi-l închipui adesea în Praga altor secole.

Începând din 30 mai 1912, *Paris-Journal*, gazetă scrisă aproape numai de literați, publică în fiecare număr o poezie. N-am găsit însă nici în 1912, nici în 1914 și nici în 1911 pe Macedonski.

În anul 1913, la rubrica „Le poème du jour“, am aflat următoarele sonete :

No.

17 februarie	(1593) : <i>L'Éphèbe aux pâles yeux</i>
12 iunie	(1997) : <i>Sonnet Scythe</i>
26 iunie	(2011) : <i>La Forge</i>
27 septembrie	(2103) : <i>Le Louvre</i>
30 noiembrie	(2137) : <i>Tarvis</i> ¹

Dacă nu aveți vreunul din sonetele de mai sus, vă rog scrieți-mi ca să-l copiez. Sau dac-am omis vreo poezie, de asemenea, pentru a putea să revăd colecția din 1913.

Orice serviciu pe care vi l-aș putea face îl consider în măsură egală plăcere și datorie. De aceea, vă rog să-mi scrieți pentru orice informație ce nu vă e accesibilă în București. Eu plec din Paris la 1 iulie și mă reîntorc probabil pe la sfârșitul lui august.

Toată admirația și afecțiunea lui

Emil Cioran

De la Șt. Zissulescu

Berlin, 9 iunie 1938

Mult stimat domnule Profesor,

Vă rog să-mi scuzați întârzierea răspunsului meu, deoarece rugămintea dv. m-a nimerit într-un timp așa de nepotrivit, încât nici nu mă pot mișca. Aștept din zi în zi să mă cheme la examenul de doctorat și stau de vreo câteva săptămâni sub o indescriptibilă teroare. Nu teama de examen mă neliniștește însă ci faptul că decanul ăsta (Koch) a schimbat anul acesta regulamentul de vreo trei ori. Nu mai târziu decât la 1 iunie îl schimbă din nou în sensul că toate observațiile profesorilor la disertație trebuiesc făcute înainte de începerea oralului, nu cum a fost până acum, după examen. Ne-a dat deci din nou de lucru acum când așteptam să ne prezentăm la oral. În afară de asta am drept coreferent la disertație pe A. Baeumler, care e foarte străin de psihologie și ale cărui observații dacă le-aș introduce în lucrare, pe lângă că i-ar strica unitatea, dar mai m-aș și compromite. Teza mea tratează despre „die produktive Phantasie“, iar el spune să modific lucrarea în așa fel încât să iasă la iveală contribuția franceză pe de o parte și contribuția germană pe de alta. Apoi să văd dacă nu cumva în acest fel de a privi al acestor 2 popoare nu s-ar oglindi înseși calitățile lor specifice : francezul fantast și neamțul realist (așa crede dânsul) ; ceva mai mult, să compar și situația politică de azi : francezul nu vede realitățile, ex. Liga Națiunilor ; neamțul le vede : e împotriva acestor instituții fantastice, utopiste. Rupp se opune însă (referentul), iar acum se ceartă amândoi și păgubesc eu. Nădăjduiesc totuși să mă pot prezenta la examen măcar pe la 23 iunie, în ultima zi. Toate aceste necazuri m-au consumat, adânc și n-am găsit răgazul necesar să vă servesc mai prompt. Am căutat totuși operă lui Zschokke și am constatat că e destul de vastă, în special proza. Poezii are numai un volum. Frunzărindu-le n-am găsit o poezie intitulată *Romanță*, cum ați găsit dv. la Macedonski, dar m-a izbit

atmosfera asemănătoare dintre una *Beruhigung*, pe care v-o alătur, și între așa-zisa adaptare a lui Macedonski. La celelalte sunt alte motive de inspirație, care n-au asemănare cu Macedonski. Poezia *Beruhigung* a compus-o Z. cu ocazia dureroasei pierderi a primului său copil în vârstă de doi ani. V-o transcriu aci exact ca în text.

Beruhigung *

(März 1812)

*Warum, und lischt auch jedes Licht,
Zagt doch das Herz so schnell!
Die ew'ge Liebe zürnt ja nicht,
Sie macht es wieder hell.*

*Sie senkten dort mein Kind ins Grab,
Ein Engel schön und rein
Stieg auf, warf nur die Hülle ab.
Um bald bei Gott zu sein.*

*Was göttlich ist, steht nie verwaist ;
Nichts wird des Todes Raub ;
Im Ew'gen eint sich Geist und Geist,
Hienieden Staub mit Staub.*

*So schweige denn mein Trauer hier ;
Es ist nicht alles aus !
Ich bin im Gott, Gott ist in mir,
Sein Weltall ist mein Haus.*

* Obiges Gedicht wurde von Zschokke nach dem schmerzlichen Verluste seines ersten Kindes, eines hoffnungsvollen Knaben von 2 Jahren geschrieben.

Anmerk[ung] des Herausg[ebers]

Dacă totuși n-ați găsi o asemănare prea mare cum găsesc eu între „So schweige denn...“ și „Acum durerea când mi-l frânge, copilă dragă, nu-l mai plânge“ (probabil !), în primele versuri din ambii, atunci puteți să cereți opera lui fie prin Academie, fie prin d-l Tistu, șeful meu

de la biblioteca Facultății de Litere, căci se poate. Vă dau aci opera și cota :

H. Zschokke : *Gesammelte Schriften*, Aarau, Druck und Verlag von H. R. Sauerländer, 1851. I. Abteilung, *Novellen u. Dichtungen* in fünfzehn Bändchen. / Signatur AK 3356 la Staatsbibliothek /.

Poeziile sunt în vol. 15.

Poezia *Beruhigung* e din vol. 15, pag. 289. M-am interesat la librării dacă nu se poate procura opera lui și mi s-a răspuns că e imposibil, deoarece ultima ediție a fost probabil pe la 1879. E posibil numai prin anticariate, dar nu sigur ci întâmplător. Încercați și la Seminarul de germană.

Eu sunt în Berlin până la 1 iulie, iar în caz că mai aveți vreo rugăminte v-aș putea-o satisface până la acea dată când mă înapoiez în țară.

Ce mai faceți și cum vă merg lucrurile ?

Vă salut cu tot respectul,

Șt. Zissulescu

Berlin N. 4

Oranienburgerstr. 32, Cburg. I, r.

450

De la Dan Barbilian

[București,] Vineri, 10 iunie 1938

Dragă Tudore,

Să ne întâlnim mâine, sâmbătă, între 5 și 6 la Wilson, să ne luăm rămas bun. Ești de acord ? Eu plec miercuri seară. Dacă Rosetti e în București mâine, telefonează-i să vină și el.

Uite ce te rog încă. Milostivește-te și vinde-mi din bancnotele străine cu care te-ai întors de la Paris și Londra, echivalentul a 500 de franci. Bineînțeles, dacă mai ții din acele bancnote. Altfel, cum ajungem tocmai seara la Viena, după închiderea băncilor, e probabil să

rămânem flămânzi până a doua zi, când îmi voi încasa cecul, și nici la hotel să nu fim primiți! Nu e voie să ieși din țară nici cu lei bancnote.

Am fost la Paul Bernstein, care mi-a mai vândut lire, în alte ocazii. De data asta a refuzat, sub cuvânt că, dacă se pune în legătură cu bursa neagră, va fi numai-decât reperat și pedepsit. Am trecut și prin Pasagiul Maca, dar, drept să-ți spun, n-am avut curagiul de altădată, de la Berlin, când cu o ochiadă „canaille“ mă recomandam traficantului de dolari sau coco...

Scapă-mă din impas. Prețul tău va fi prețul meu, du, Wucherer! ¹ Încă o ofertă: fiindcă poate nu vrei să te lipsești de valuta forte, în vederea plecării tale la Groningen, mă leg să-ți țin la dispoziție o sumă echivalentă de guldeni olandezi, când mă voi întoarce.

Scrie-mi două rânduri. Dacă poți să-mi dai acești 500 de franci, spune-mi cât te-au costat pe tine acum un an și mâine la Wilson facem schimbul.

În orice caz, mâine la Wilson ne vedem.

Al tău, cu mult dor,

Dan

451

De la Emil Cioran

Paris, 14 iunie 1938

Stimate domnule Profesor,

Imediat după ce-am primit scrisoarea d-voastră m-am dus la Bibliotecă să răsfoiesc *Journal des Débats* și *Gil-Blas*. Spre marea mea surprindere n-am descoperit nici o poezie din Macedonski. De altcun, acele ziare nu publicau, pare-se, decât poezii cu caracter ocazional, așa cum ca *Universul*, dacă nu mai rău. În cazul că ați avea indicații pentru alte jurnale, aș fi bucuros să vă servesc.

Eu lucrez la un fel de carte, în care am încercat să fixez câteva din momentele mai importante ale izolărilor

mele pariziene. Deși sunt nemulțumit cu ce-am făcut, mi se pare totuși că nu pot schimba nimic fără să nu ating nimbul de melancolie ce mi l-am țesut lăuntric în ceasuri a căror amintire mă înfioară. Îmi dau perfect de bine seama de ceea ce-i fecund, dar și distrugător, în vocația mea pentru măhniri.

Credeți, d-le Profesor, în admirația și afecțiunea
mea devotată.

Emil Cioran

452

De la Al. Rosetti

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II“
CABINETUL DIRECTORULUI

București, III, 6—7, 1938
39, B-dul Lascar Catargi
Tel. 240-70 și 206-40

Iubite domnule Tudor-el,

Îți mulțumesc pentru drăguțele rânduri. Voi fi aci și după 15. Socotește, în principiu, că plec sâmbăta și mă întorc *sigur* marți dimineață. Mai potrivit e să-mi telefonezi, fie acasă, până la 11' (234-69), sau între 2-4, sau la Fundație, între 12-1 (fie direct : 206-40). Astfel vom putea fixa întâlnirea.

Aci a fost un infern de căldură !

Ieri am dinat cu amicul Jean-Marin și Cc. Nicu ; primul, melancolic, fără [...]*

Mitza și Gheorghe sunt bine și literalmente cafenii. Vor trece la Câmpulung în ziua de 16 sau 17.

* Cuvânt indescifrabil (n.ed.).

Prezintă, te rog, respectuoasele mele omagii d-nei Lily ; afectuoase salutări lui Ion.

Cu drag te îmbrățișează
al d-tale

Al. Rosetti

De la Miguel, după câteva c[ărți] p[ostale] în proză, 3 în versuri nemțești, magnifice (ți le voi arăta — sous le manteau !).¹

R.

453

De la Dan Barbilian

[Düsseldorf,] 9. 7. 1938

Salutări din orașul marelui Jud Heinrich Heine. Îți scriu dintr-o cafenea pe Bolkerstrasse, alături de casa unde s-a născut. Vederea cu casa însăși nu mai e de mult în comert.

D. Barbilian

454

De la Dan Barbilian

[Amsterdam,] 15. 7. 1938

Am vizitat astăzi patru ore în șir celebrul Reichsmuseum, unde Jeroen Bosch (Hieronimus van Aeken) a fost marea descoperire. Plec spre seară la Haya. Salutări.

D. Barbilian

De la Edgar Papu

Roma, 16. VII. 1938

Stimate și iubite domnule Profesor,

Am sosit alaltăieri în Roma care-mi rezervă infinite surprize. Cred că oricât aş locui aci, n-aş putea să termin contemplarea imensei bogății artistice a oraşului. Dv. probabil că lucrați mai departe la Macedonski. Am început și eu să frecventez aci biblioteca. Transmiteți, vă rog, cele cuvenite doamnei și lui Ionel. Eu rămân al dv. cu toată stima și simpatia,

*Ed. Papu***De la Al. Rosetti**

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURA
ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II“
CABINETUL DIRECTORULUI

București, III, 19-7. 1938
39, B-dul Lascăr Catargi
Tel. 240-70 și 206-40

Iubite domnule Tudor-el,

Mă grăbesc să-ți mulțumesc pentru bunele rânduri din 16 cor.

Cartea e la cules¹. Cum voi avea corecturile, ți le voi comunica.

Voi veni, firește, să vă vizitez la Sinaia. Te voi anunța din timp.

Mergi de urgență la Căciulata și nu mai sta la îndoială!

I-am plătit azi babel Macedonski „mica“ (!!! 20 000 lei !) sumă (cum o numești. Eufemism ? !).²

Eu, prădat ?! Puișor a mai spus o minciună (poate mă confundă cu Călinescu, despre care mi s-a spus așa ceva !). Multă sănătate ! Iute, la Căciulata ! (unde pui că locul e minunat ! Vin să te vizitez acolo !)

Respectuoase omagii admirative d-nei Lilly.

Cu drag te îmbrățișează

al d-tale devotat

Al. Rosetti

457

De la Ștefan Teodorescu

Bad Kissingen, în 30 iulie 1938

Mult stimată domnule Profesor,

V-am scris în primăvară din Freiburg, când speram să mă pot rezezi cel puțin câțva timp în țară. Dificultăți de multe feluri m-au împiedicat însă și am rămas la Berlin, unde nutresc dorința să-mi completez la Staatsbibliothek câteva ramuri de cunoștințe mai periferice.

Aveam apoi mare nerăbdare de a confrunța în cercul lui Nicolai Hartmann problemele și viziunile lui Heidegger, știind că adversitatea lor depășește cu mult opoziția obiectivă între „ontologia critică“ și „distrucția metafizicii europene“. În acest sens m-am ales cu foarte puțin : gândirea filosofică și mai ales existența filosofilor e în marea strâmtoare generală — poate cea mai apăsată. Cei mai distinși elevi ai lui Hartmann încearcă în plină dezorientare să se integreze cumva în noile cadre. Unii se retrasează într-un radicalism religios, alții, — cei mai mulți — alunecă spre un fel de pragmatism, fie biologist, ca cel oficial, fie de nuanța profesorului Arnold Gehlen¹. Însuși maestrul expunea în prelegerea de închidere un oportu-nism decepționant și ineficace, de altfel : așa pare că va sfârși scepticismul lui metodic. Pentru o întâlnire propriu-zisă cu motivele gândirii „existențiale“, care să-mi procure anumite clarități necesare, m-am convins în câteva discuții aprinse că lipsesc multe condiții.

Între timp mi-a expirat ultima bursă și cu banii rămași mi-am cumpărat un bilet de tren până aci la Kissingen, unde un vechi și bun prieten neamț, filosof și medic cu stare, mi-a oferit, ca și în alte restriști, un adăpost până voi putea să-mi procur mijloacele necesare de întoarcere în țară.

Deoarece exemplul, bunăvoința și sprijinul dv. au rămas pentru mine unul din motivele cele mai puternice de a nu aluneca spre un scepticism total în ce privește sensul și posibilitatea unei existențe cu adevărat spirituale în țara noastră, m-am hotărât să îndrăznesc să apelez la dv., nu fără a pregeta, fiindcă știu cât de ușor poate fi interpretată precaritatea situației mele exclusiv sub aspectul unei ușurițe iresponsabile sau vagabondaj boem. Dacă împrejurările îmi vor fi ceva mai favorabile însă, sper să vă pot mărturisi odată, preastimate domnule profesor, care e substratul real și de un dramatism uman care m-a depășit aproape, al acestei atitudini externe, oarecum inconsistente și incomensurabile.

Pentru această îndrăzneală vă rog să mă iertați ; dacă vedeți cumva o posibilitate de a-mi ajuta să ies din acest impas și să mă reîntorc spre a mă reintegra într-un cadru normal în țară, am credința sigură că vă voi putea dovedi seriozitatea reală a străduințelor mele, cât și mătura recunoștință de care am învățat să fiu capabil în zbuciumul unei existențe atât de nesigure.

Al dv.

Ștefan Teodorescu

458

De la Victor Iancu.

Petroșani, 30 iulie 1938

Mult stimat domnule Profesor,

Potrivit înțelegerii noastre de la Aiud, aș dori să vă vizitez la Sinaia, pentru a discuta mai multe chestiuni.

Cum mâine, duminică, 31 iulie, mă înapoiez la Cluj, v-aș ruga să-mi scrieți acolo dacă săptămâna viitoare nu vă deranjez venind cu acest scop la Sinaia ¹.

Cu distinsă stimă,
al d-voastră fost elev

Victor Iancu
Cluj, str. Episcop N. Ivan, 36

459

De la Ion Marin Sadoveanu

Montreux, 31 iulie 938

Byron, Amiel...
Sărutări,

Ion Marin

460

De la Ion Marin Sadoveanu

Heidelberg, 4 august 938

Dragă Tudore,

Ieri am trecut prin Tübingen, azi sunt aici. Văd Götz sus la Castel și apoi plec la Frankfurt. M-am vârat în anticariate unde am găsit câteva lucruri minunate. Între altele un *Nibelung* ilustrat mare, legat în pergament. Am visat la o tinerețe trecută, m-am emoționat și am închis apoi „safe“-ul tuturor sensibilităților. Poate pe la începutul lui septembrie ne revedem la Sinaia.

Sărutări de mâini Lilicăi, pe tine te îmbrățișez

cu drag,
Ion Marin

Amicale salutări,

Chirițescu

De la Al. Rosetti

Villa Sandu, Câmpulung-Mușcel
6 aug. 1938

Iubite domnule Tudor-el,

Am primit bunele d-tale rânduri din 1 cor. Am venit aci de alaltăieri seară și am de gând să stau pe loc 15 zile. E bine, e răcoare, sînt cu Mitza și cu Gheorghe, am cărți, mă plimb...

Contractele sînt bune — fiind în dublu, un exemplăr îți aparține ! — Ion nu a reușit să le distrugă !

Mi-ar face și mie mare plăcere să vă revăd. O amân până la întoarcera mea în București.

L-am văzut puțin și pe Mișu ; grăbit și preocupat ! Fetița e la Predeal ; poate că ați văzut-o până acum.

Înainte de plecare am aflat că decretul care fixează limita de vîrstă în Universități la 65 de ani stă să apară. Iată deci soluția, pentru d-ta : plecarea lui Negulescu ! (Mi se pare că nu e membru al Ac[ademiei] R[omâne]. Decretul prevede că membrii activi — ? ! — pot fi prelungiți peste limită.) Căci proiectul Petrovici cred că nu are nici o șansă de a fi adoptat.

Despre toate acestea, la apropiata noastră revedere.

Prietenul nostru Miguel mi-a mai adresat o serie de versuri admirabile.

Prezintă, te rog, respectuoasele mele omagii doamnei Lily. Salut pe Ion — și îl sărut.

Cu drag,

al d-tale devotat,

Al. Rosetti

Îmi pare bine că ai revenit și că apreciezi pe Perpesicius. E o antologie f. interesantă.

R.

De la Șerban Cioculescu

7.8.938

Buc., 5, Dr. Turnescu

Iubite domnule Vianu,

Țin să-ți mulțumesc încă o dată pentru ideea ce mi-ai dat-o de a mă ocupa puținel despre savantul enciclopedist german. L-am pioșat cu... pioșenie și am dat peste multe și de deosebite mărimi mărgăritare, atâtea încât n-am prididit ca să le trec pe toate în articolul de 14 jumătăți de coală. Execuția mi-a mistuit spațiul întregului articol din n-rul de septembrie, așa că nu mi-a rămas nici un peticel pentru D. Basil — a cărui importantisimă lucrare a fost, cum se cuvine, foarte competent și volubil tămâiată de Homo americanus. Ai avut mână bună cu domnul neamț, pe care mi ți l-am strivit sub numele său (ghici ghicitoarea mea). Scuză-mi te rog proastele glume și ia-le doar ca o bună dispoziție, la care ai contribuit domnia ta și primește, de la mine și de la soția mea, omagiile noastre pentru treimea Vianu.

Șerban Cioculescu

P.S. Dubla fasciculă a rămas în stare ideală — nici o grijă, care va să zică.

De la Francesco Orestano

REALE ACCADEMIA D'ITALIA
 CLASSE DELLE SCIENZE MORALI E STORICHE
 CONVEGNO VOLTA 1938-XVI (4-11 OTTOBRE 1938-XVI)
 PRESIDENTE DELLA R. ACCADEMIA D'ITALIA
 S. E. IL CAVALIERE LUIGI FIDEZZONI
 PRESIDENTE DELLA CLASSE DI SCIENZE MORALI E STORICHE
 S.E. ALESSANDRO LUZIO
 PRESIDENTE DEL CONVEGNO
 S. E. FRANCESCO ORESTANO

Roma, Largo A. Sarti 4
 21/VIII-XVI.
 1938

Mio caro Collega,

Vi mando finalmente il mio manoscritto : *Orientamenti della filosofia contemporanea in Italia.*

E' piuttosto lungo, ma ho voluto dire tutto quello che mi pareva essenziale, sia per rendere onore all'eminente prof. I. Petrovici, sia pensando ch'e' questa per me la prima presa di contatto col mondo intelletuale romeno, ed io desidero che non si tratti d'un incontro superficiale, nè inefficace.

Italiani e Romeni dobbiamo intenderci e collaborare seriamente. Basta con Kant ! Basta con Hegel ! Basta coi loro derivati e sottoprodotti, Bergson etc.

Ritengo assolutamente necessario che mi mandiate le *bozze di stampa*. Se le spedirete *per espresso*, io ve le restituiri nelle 24 ore. Tenete solo presente che dal 4 al 12 settembre sarò a *Bologna* (XIII°-Congresso Nazionale di Filosofia, R-a Università).

Coi saluti piu cordiali,

Vostro affezionatissimo

Francesco Orestano

Roma, 21.VIII. 1938

Dragul meu coleg,

Vă trimit, în sfârșit, manuscrisul meu : *Orientări ale filosofiei contemporane în Italia*.

E mai degrabă lung, dar am vrut să spun tot ceea ce mi s-a părut esențial atât pentru a-l onora pe eminentul prof. I. Petrovici, cât și pentru că este prima mea luare de contact cu lumea intelectuală română și eu doresc să nu fie vorba de o întâlnire superficială și nici inefficientă.

Italianii și românii trebuie să ne înțelegem și să colaborăm serios. Gata cu Kant ! Gata cu Hegel ! Gata cu derivatele și subprodusele lor, Bergson etc....

Socotesc absolut necesar să-mi trimiteți corecturile. Dacă le expediați *expres*, eu vi le voi restitui în 24 de ore. Țineți doar seama că între 4 și 12 septembrie voi fi la Bologna (Al XIII-lea Congres Național de Filosofie, R-a Università.)

Cu salutările cele mai cordiale,
al dv. prieten,

Francesco Orestano

De la Basil Munteanu

Paris, 27 august 1938

Iubite prieten,

Scrisoarea d-tale¹ mi-a adus nemărginită bucurie, mai puțin prin cuvintele de laudă pe care le conține, cât prin sensul și calitatea aprecierii pe care mi-o acorzi. Judecata d-tale îmi era necesară, ca puține altele. Cum eram vinovat față de d-ta printr-o mai veche ingratură — aceea de a nu-ți fi mărturisit la timp plăcerea de inițiat cu care am citit cartea d-tale despre Eminescu — eram depărtat de a năzui la aleasa răsplată pe care mi-ai dat-o scriindu-mi.

Nu-ți voi spune cât de adânc m-ă mișcat tonul generos și cald al scrisorii d-tale. Prefer să reduc judecata d-tale la esența ei tehnică și încerc astfel cea mai prețioasă satisfacție pe care un autor o poate încerca : aceea de a fi fost înțeles. Ești, cred, cel dintâi care să-mi fi recunoscut absența oricărei tendințe propagandiste, acest lucru umilitor între toate. Aprecierea pe care o conferi paginilor despre Arghezi e pentru mine reconfortantă. În legătură cu alte pagini ale cărții, pronunți cuvintele de „moralist“ și „filosof“. Aici, generozitatea d-tale atinge divinația, fiindcă pentru istoricul „en rupture de ban“ care mă aflu, nu există cuvinte mai prețioase. Eu sunt, într-adevăr, de mulți ani în plină revoltă față de procedeele curente ale istoriei literare. Împotriva lor am luat atitudine în toate studiile pe care le-am dat la *Revue de Litt[érature] Comparée*. Păstrez în rezervă pentru frații mei întru istorie câteva adevăruri aspre, pe care le voi expune sistematic, cu nădejdea de a provoca neliniște în vasta complicitate a insuficienței cerebrale ce se ascunde sub faldurile roase de molii ale „istoriei“ și de a sparge câteva din clișeele cele mai puțin onorabile pentru aptitudinea de om.

Venind de la d-ta, cuvinte ca cele de mai sus răspund deci nădejzii mele intime. Cum să nu-ți fiu mulțumitor

de a fi ghicit în cartea mea ceea ce puțini au văzut și vor vedea ?

Amintești de vremurile vechi de la Școala Militară, vremuri în care eu nu eram demn de atenția d-tale, zbulciumul meu fiind pe atunci așa de total și de confuz, încât nu putea fi socotit nici măcar ca semn al unei posibile făgăduieli. Eu veneam printre dvs. câțiva, bucureșteni și ieșeni, cu dureroasa și îndurerata imperiție a unui citadin de provincie. Mi se pare că de atunci au trecut peste mine nu două decenii, ci două veacuri...

Aștept cu nerăbdare întâlnirea pe care mi-o făgăduiești, fie în țară, fie la Paris. Până atunci, te rog, iubite prieten, să crezi în sentimentele mele de afecțiune și admirație.

Bazil Munteanu

Aflu că magistrul universal mă ceartă în *Cuget clar*² pentru simpatia cu care privesc „Junimea“. Probabil că mă ceartă pentru multe alte simpatii și antipatii. Dar aceasta e în ordinea lucrurilor.

465

De la Bazil Munteanu

Paris, 21 septembrie 1938

Iubite prietene,

Iată „motivul“ din Gilkin. Macedonski a procedat mai mult la o adaptare decât la o amplificare. Sunt de făcut o sumă de observații asupra procedeeului său, căci nimic mai semnificativ, mai relevant pentru estetica unui artist decât studiul variantelor, adaptărilor, împrumuturilor, mai ales când aceste jocuri se petrec de-a curmezișul frontierelor lingvistice. Cred că, în acest caz, curiozitatea d-tale de comparatist va recompensa pe esteticianul din d-ta.

Acest Gilkin, pe care eu însumi nu-l știam decât din auzite, e puțin cunoscut istoricilor de literatură. Marcel

Raymond, de pildă, nu-l menționează în cartea sa *De Baudelaire au Surréalisme*, pe care desigur că o ai. E vorba de Iwan Gilkin (nu Gilkins, cum vrea Mac[edon]ski). Dintr-o sumară notă bio-bibliografică dată în fruntea unei culegeri alese din opera lui (*Anthologie*, publiée par l'Association des Écrivains Belges de langue française, sous la direction de Maurice des Ombiaux, 137 p. in 8°, Bruxelles, 1914) aflu că s-a născut la Bruxelles, 7 Janvier 1858. Din nefericire nu-ți pot spune dacă mai trăiește : aș putea însă să mă informez, dacă te interesează neapărat. A jucat oarecare rol în viața literară belgiană. Între altele, a figurat printre fondatorii organului *La jeune Belgique*, alături de Max Valler, Verhaeren, Georges Rodenbach etc. N-a colaborat la *Wallonie* : m-am încredințat ieri că nu figurează la sumarul celor dintâi trei tomuri (1886—1888).

Volumul care conține sonetul *Bois sacré* se cheamă *La Nuit* : în fruntea copiei am notat caracteristicile lui bibliografice. O nouă ediție a volumului s-a dat la „*Mercur de France*“, Paris, 1911, 376 p., ediție probabil îmbogățită, pe care n-am văzut-o. Te vor interesa poate rândurile următoare asupra sensului pe care Gilkin vrea să-l dea culegerii sale, rânduri pe care le extrag din *Avertissement*-ul preliminar :

„Le volume que l'on présente ici au public est la première partie d'une composition dont les divisions suivantes seront intitulées : *l'Aube* et *la Lumière* (aceste volume nu pare să le fi dat : nu le-am găsit în diferitele bibliografii cercetate).

L'auteur l'avoue en tremblant : il tente d'accomplir sur un plan lyrique le sublime pèlerinage de l'Enfer, du Purgatoire et du Paradis...

Quelques personnes critiqueront, peut-être, le satanisme du présent ouvrage. L'auteur les prie de considérer qu'il a dû décrire l'Enfer avant le Ciel et qu'il ne pouvait prêter à l'abîme le langage des régions célestes. Que si on lui reproche d'avoir peint le Mal sous des couleurs attrayantes, il répondra que, privé de séduction, le Mal n'existerait pas. Mais il existe ; il fascine les âmes... Cependant, au milieu des pires ivresses, cette âme collective que l'auteur fait parler, ne perd pas un instant la notion claire du bien et du mal ; elle appelle péché ce qui est péché, mensonge ce qui est mensonge...

Ici donc c'est l'Enfer. Vous qui voulez entrer, vous êtes averti."

Am răsfoit și, în parte, citit volumul. Pesimismul satanic e perfect vizibil, chiar ostentativ. Pretutindenii, umbra lui Baudelaire, a lui Rollinat. În poemul liminar *Invocation* e vorba de un „spleen bizarre“ de o „horreur baroque“, de otrăvuri etc. *Psychologie* cercetează „les ulcères cachés de noires passions“, le cercetează anatomic, pe masa de disecție, unde se văd bărbați și femei „le ventre ouvert“... În *Stercoraires* e vorba de „détritus, défections, cadavres, carcasses et charognes“, pourriture humaine“. Toate acestea formând un tablou cu sens, simbolic, căci :

*Les poètes aussi, pareils aux stercoraires
Mangent les excréments des boueuses cités.*

Alte titluri de poeme : *Hypnotisme, Amour d'hôpital, Anatomie, Chez Putiphar, Le possédé, La bouche, L'artiste maudit, Aux Enfers, Hallucination, Anathème, Narcisse, Esthètes, Hermaphrodite, Satan, Hymne à Satan, Lucifer* etc. Conținutul acestor poeme nu trădează titlurile : viziune sinistă și scabroasă, perversiuni sexuale de tot felul, idealizate, expresie crudă, directă, fără să depășească lexicul convenit și adaptat de școala decadentă a „blestematilor“... Din când în când luminișuri de puritate : *Transfiguration, Le Banquet* (un fel de odă lui Christos) etc. E vorba de un satanic *parnasian*, deloc sau foarte puțin simbolist, care umblă pe drumul de mulți bătut al lui Baudelaire. Mijloacele de expresie nu oferă noutate ; de cele mai multe ori sunt inferioare : alegorii, abstracții. Coloarea însăși e materială, nu muzicală : e obținută prin tot arsenalul bine cunoscut al pietrelor prețioase, al substanțelor colorate violent. Un plastic, un gnomonic, rigid, nesugestiv. Originalitate foarte, foarte relativă.

(Răsfoind volumele lui, mă întreb dacă Maqedonski n-a făcut apel la ele și altă dată !)

Adaug lista celorlalte volume de care am cunoștință : *La damnation de l'artiste*. Bruxelles, 1890. In 4°, 130 p. (versuri).

Ténèbres, Bruxelles, 1892. In 4°, 118 p. (versuri).

Stances dorées, 1893. (N-am văzut acest volum, fiindcă nu există la B. Națională.)

La Nuit (vezi mai sus).

Le Cerisier fleuri, Paris, Fischbacher, 1899, 200 p. In 16° (versuri).

Soixante-dix quatrains d'après Omar Khayyam, Bruxelles, 1923, in 8°, 35 p.

Étudiants russes, drame en 3 acte, Bruxelles, 1906. (Nu l-am văzut.)

Jonas, Bruxelles, 1900 (Conte philosophique — proză).

Prométhée, poeme dramatique. Paris, 1899 (în versuri).

Savonarole, drame, Bruxelles, 1906 (în proză).

Le roi Cophétua, drame, Bruxelles, 1919.

{ Nu știu dacă sunt
scrise în proză sau
în versuri.

Egmont, drame, Bruxelles, 1925

1925 e anul ultimei lucrări tipărite de Gilkin și cunoscute de mine. Ce-ă devenit de atunci ?

Ediția pe care o prepari mă bucură îndeosebi : fiindcă e făcută *de d-ta* și fiindcă îmbogățește un domeniu așa de sărac la noi și așa de vitreg tratat.

Mi s-au pierdut de la o vreme atâtea scrisori, încât m-ai obliga comunicându-mi primirea celei de față. M-ăș liniști.

Și eu sunt dornic să te văd. Am impresia că am îmbătrânit mai mult ca d-ta. Dar energia mea e foarte tânără. Până la aceste dorite constatări și înfruntări, te rog să mă socotești al dumatăle, cu devotată afecțiune,

Bazil Munteanu

Bineînțeles, rămân la dispoziția d-tale pentru orice informație complementară.

466

De Ia Victor Iancu

Sebeș-Alba, 25 septembrie 1938

Mult stimat domnule Profesor,

De câteva săptămâni mă găsesc concentrat pentru manevrele de toamnă la Sebeș-Alba, pierzând timpul atât

de scump oricui își propune o menire pentru viața sa. Aici, între orele rezervate unui program mai degrabă obositor decât util, meditez cu îngrijorare asupra gravelor evenimente de azi, când mi-e teamă că se prăbușesc toate idealurile social-politice pe care le-am nutrit cu îndârjire în ultimii zece ani. Pesemne am intrat într-o confuză epocă a lichidărilor istorice, care oricât de interesantă are să fie va fi neplăcută pentru toți care nu concep dreptul în funcțiune de forță și violență. Nedreptatea care i s-a făcut Cehoslovaciei m-a deprimat imens. Și oricât de patriotic aş judeca, nu pot să fiu cuprins de acea formă a egoismului național care vrea să ne împingă în neutralitate. N-am nici un motiv să doresc războiul : pentru mine care am renunțat la drepturile unui teterist¹ spre a putea servi în trupa călare cu schimbul, numai pentru a nu pierde timp și care astfel aparțin trupei de rând, războiul ar însemna o îndoită suferință, totuși mă mâhnește profund indiferența cu care a fost și la noi tratată soarta Cehoslovaciei. Am convingerea că dintre toate statele succesoriale Cehoslovacia merită cel mai mult să trăiască. Afară de aceasta apoi, orice neglijare a intereselor vitale va aduce cu sine întărirea hitlerismului imperialist, care pur și simplu mă îngrozește. Firește, greșeala este întrucâtva și de partea mea : am crezut într-un chip deja depășit în progres. Or, o epocă ce va începe sub semnul svasticeii va însemna în istorie unul din cele mai rușinoase regrese ale culturii noastre europene.

Stimate domnule Profesor, plecând de la Sinaia, unde d-voastră m-ați primit atât de bine — împrejurare pentru care nici nu v-am mulțumit încă — am rămas să ne întâlnim la toamnă, la București. Dacă evenimentele nu se vor precipita în chip tragic și la noi și dacă voi reuși să scap de-aici în curând — ceea ce mi s-a promis (căci manevrele nu se încheie decât la 16 octombrie), sper să fiu la începutul lui octombrie în capitală. V-o comunic aceasta pentru a răspunde dorinței d-voastre, de a avea, eventual, cu acest prilej, o întâlnire comună cu toți aceia care v-ați gândit să alcătuiască gruparea revistei pe care o plănuți de mai multă vreme și care, în ultimele timpuri, s-a impus în adevăr cu necesitate. Dacă d-voastră doriți să dați un răspuns acestor rânduri, vă rog să adresați scrisoarea pe adresa mea din Cluj (str. Episcop N. Ivan, 36).

Am discutat cu d. Chinezu despre costul tipăririi revistei în Cluj. D-sa mi-a spus că tipărirea unui număr simplu din *Gând românesc* îl costă circa 13—14 000 lei, iar a unui număr dublu aproximativ 18 000 lei, casele de editură lucrând deci îndeajuns de scump. Mai ieftin este, cred, la Oradea, unde d. Samarineanu s-a dovedit un bun comerciant.

Bucurându-mă de pe acum de întâlnirea noastră, rog să transmiteți soției d-voastre sărutările mele de mâini, iar d-voastră să primiți asigurarea sentimentelor mele de profundă stimă,

al d-voastră devotat elev
Victor Iancu

Am scris pe hârtia pe care mi-o îngăduie viața de cantonament.

467

De la Al. Dima

[Sibiu,] 11 octombrie [1938, d.p.]

Scumpe domnule Vianu,

După o scurtă trecere prin corpul de control al învățământului secundar, în care fusesem numit astă-vară fără știrea și voința mea și după o muncă ce nu era potrivită nici cu puterile mele fizice, nici cu aptitudinile ce am, am hotărât să revin la vechile mele unelte, care vor rămâne totdeauna preocupările mele științifice. Am refăcut după amabilele d-tale indicațiuni lucrarea mea despre *Conceptul de artă populară în lumina cercetării contemporane*, îmbogățind materialul cu exemplificări cu date românești — care lipsesc de obicei cercetătorului, fiind încă insuficient și nesistematic culese — și folosind mai mult luminile lucrărilor d-tale. Am fost, de altfel, astă-vară și la Drăguș, unde am lucrat vreo 3 săptămâni la studiul pe teren al artelor spațiale populare din sat, așa că am putut culege oarecari date și pentru teza mea.

Mă aflu acum în fața lucrării terminate și revăzute după prețioasele d-tale sugestii — în *Rev[ista] Fund[ati-ilor] Regale* pe octom. am publicat un capitol despre *formă*, din care puteți vedea sensul în care am transformat teza — și sunt hotărât a o prezenta Facultății chiar în toamna aceasta, promovarea examenului fiindu-mi necesară cât mai curând pentru drumul carierei mele.

Ca unul care ați stat totdeauna aproape de mine, nădăjduiesc că voi avea și din partea d-tale sprijinul obiectiv pe care mi l-ați dat și altă dată ; apreciind lucrarea mea ca o încercare de prezentare critică și sistematică a conceptului de artă populară, așa cum apare prin continua lui comparație cu arta cultă, primitivă, infantilă și schizofrenică.

Voi trece la sfârșitul lunii la București spre a vă oferii și dv. un exemplar din teză.

Al d-tale, cu prețuirea și afecțiunea de totdeauna,

Al. Dima

Sibiu : Haller, 6

468

De la E. Lovinescu

[București,] 24 oct. 938, 95, Bul. Elisabeta

Scumpe domnule Vianu,

Îți trimit acest manuscris, pe care îl găsesc remarcabil, al d-nei Bogdana Postelnicu¹, care a mai publicat și în *Vremea* ; autoarea ar dori să-l publice la *Viața românească*. Dacă împărtășești și dumneata părerea mea literară, te-aș ruga să-l înaintezi revistei, fără indicații de sursă (cunoști relațiile mele cu revista) ; — totul în limitele „faisabilului”.

Cu multe mulțumiri, devotat,

E. Lovinescu

Cluj, 13 noiembrie 1938

Mult stimat domnule Profesor,

La plecarea mea din capitală, deși v-am promis a vă comunica de urgență dacă se găsește ceva din scrierile lui Zschokke la Biblioteca Universității din Cluj, nu mi-am putut respecta angajamentul, după cum nu v-am putut mulțumi nici pentru călduroasa recomandatie științifică pe care mi-ați dat-o — din motive independente de voința mea. De cum am revenit la Cluj, a doua zi am fost din nou concentrat la unitatea mea militară. Corpul VI Armată de la Cluj a revocat anume toate desconcentrările contingentelor care au luat parte la manevrele de toamnă, din motive lesne de înțeles. Și de-atunci până astăzi trebuie să duc o existență care mă împiedică de la orice activitate, având și dezavantajul că nu i se poate prevedea sfârșitul. În situația acestora am fost nevoit să fac demersuri pentru acordarea cel puțin a unor concedii temporare, pe care după anumite dificultăți le-am putut acum obține. Aceasta mi-a îngăduit să caut în Biblioteca Universității de-ici după scrierile lui Zschokke, pe care le-am găsit în număr bogat.

Înainte de toate țin însă să vă mulțumesc din inimă pentru frumoasa recomandatie pe care mi-ați dat-o. Prietenul Piso mi-a comunicat cuprinsul ei, care m-a măgulit și m-a mișcat profund. Pentru oricine constituie o mare bucurie dacă acele persoane de care este legat printr-un ales sentiment de atașament și admirație se pronunță asupra sa în mod favorabil. Din păcate, legea raționalizării învățământului superior a radiat catedra în chestiune. Totuși sper ca această recomandatie să-mi servească într-o altă situație, asupra căreia vă voi înștiința la timp.

La Biblioteca Universității am găsit următoarele volume din scrierile lui Heinrich Zschokke :

1. *Blondinul din Namur*, Bucuresci, fără an (Universul).
2. *Ausgewählte Novellen und Dichtungen* (numai volumele IV—V—VI), Aarau, 1844. Original-Auflage.

3. *Ausgewählte Schriften*, Haag, 1881, un singur volum.
4. *Ausgewählte Dichtungen...* etc., Aarau, 1830, un singur volum.
5. *Bilder aus der Schweiz*, I—V, Aarau, 1824—1826.
6. *Eine Selbstschau*, vol. I—II, Aarau, 1842.
7. *Gesammelte Schriften*, 35 volume, Aarau, 1851—54.
8. *Zschokke's sämtliche Novellen*, 12 volume, Wien, f.a.
9. *Ausgewählte Novellen und Dichtungen*, volumele I—II—III, V—VI—VII, IX, Aarau, 1843.
10. *Das Schweizerlands-Geschichte u. d. Schweizer Volk*, Aarau, 1834, 1 volum.

M-am interesat și pentru obținerea acestor cărți și mi s-a spus că cel mai bine ar fi dacă d-voastră le-ați comanda pe rând, în măsura în care aveți nevoie de ele, prin Biblioteca Universității din București, cu care biblioteca noastră stă în legătură.

Repet că numai așa de târziu vă pot da relații în chestiunea aceasta, nădăjduiesc însă că întârzierea nu va prejudicia cercetările d-voastră în legătură cu studiul cu care însoțiți volumele atât de bine venite ale poeziilor lui Macedonski.

Vă rog primiți, domnule Profesor, expresiunea grațitudinii și stimei mele — al d-voastră.

Victor Iancu
Str. Bolintineanu, 24

470

De la Eugen Ionescu

[Paris,] 22.XI.938

Stimate domnule Vianu,

În sfârșit, după 22 de zile de „extaz“, am început să ne mai calmăm, să ne trezim și să ne aducem aminte că mai există și România. Sper totuși că asta nu e încă faza preliminară a nostalgiei.

154

Nu e prea vesel, e drept, ceea ce vedem în actualitatea franceză : deprimări, apeluri disperate la „unirea tuturor francezilor“, lipsă de voință la unii sau o extraordinară voință de discordie la alții ; 50 % din francezi „s'en fichent pas mal“ de restul lumii ; și ceilalți au toți câte un plan personal de „redresare“ a Franței. Fiecare plan e, de altfel, singurul bun și le exclude pe toate celelalte.

Ca oameni ai lumii vechi ce suntem (vai, incorigibili !) mergem la teatru, și am văzut, de pildă, *les Parents terribles* de Cocteau, piesă care în entuziasmul meu non-negativist mi-a părut o capodoperă. Vă gândiți, desigur, că reapar în mine urmele învățaturii înalte dragomiresciene cu magnifica ei terminologie, dar puțin îmi pasă : nu mai este momentul criticii și al literaturii și nu mai urmăresc să fiu „lucid“ cu orice preț. „Je peux me laisser aller... aux enthousiasmes faciles.“

Și totuși, totuși — e bine să fii la Paris : teatrele și zidurile, străzile vechi există încă și rătăcind prin Montmartre îmi pot da iluzia că trăiesc fericita vreme a lui 1885, când murea Victor Hugo și se năștea simbolismul.

Vă rog să transmiteți respectuoasele mele sărutări de mâini doamnei, complimente d-lui Ioneluș. Pe dvs. vă rog să primiți expresia admirației și a respectuoasei mele afecțiuni.

Eugen Ionescu

Drașă Lilica,

Am găsit același Paris admirabil și o vreme superbă, de primăvară, care ne-a făcut să trădăm cursurile și bibliotecile și să ne plimbăm pe cheiuri, pe bulevarde.

Facultatea mă face mai tânără cu 10 ani și nu rareori mă aștept să te văd lângă mine la un curs de estetică.

Multe salutări ție și lui Ion, salutări d-lui Viănu.

Rodica

471

De la Ana Al. Macedonski

București, 5 dec. 1938

Mult stimat domnule Viănu,

Am citit în *Universul literar* admirabilul fragment din prefața operei soțului meu ¹.

Cuvintele nu pot exprima emoțiunea simțită și adâncă mea recunoștință față de magistralul mod în care reabilitezi omul în opinia publică. Nimeni până la d-ta n-a scris despre Macedonski atât de documentat și puternic convingător.

Prezentarea operei, prefațată de d-ta cu atâta originalitate și energie, sunt convinsă că va fi un eveniment.

Ca văduvă a poetului îți mulțumesc din inimă și cred că adresându-ți aceste rânduri, exprim sentimentele tuturor urmașilor lui Macedonski. Aș fi venit personal să fac acest lucru dar bătrânețea și boala îmi dau rar prilejul să ies din casă.

Cu cele mai afectuoase salutări d-nei Vianu și sentimentele cele mai alese pentru d-ta,

Ana Al. Macedonski

văduva poetului

Str. Polonă, 78

Trimit și un număr din *Adevărul* de joi și un caiet în manuscris dictat de soțul meu lui Nae Ionescu ; cred că te vor interesa.

P.A. Te rog mult dacă ai posibilitatea a da un telefon d-lui Marinescu, casier al I.I.E., pentru a-mi da pensia pe lunile noiembrie și decembrie, fiind în mare lipsă și având cheltuieli de făcut pentru școala nepoatei mele și pentru copii cu ocazia sărbătorilor.

Rog a-mi comunica prin aducătoarea dacă pot merge azi după prânz pentru a-mi lua pensia.

Cu mulțumiri,

Ana Macedonski

472

De la Victor Iancu

Petroșani, 30 decembrie 1938

Mult stimată domnule Profesor,

Pentru anul 1939, rog primiți respectuoasele mele urări de bine. Să sperăm că anul ce vine va fi un an mai

puțin agitat decât cel trecut și mai prielnic activității spirituale.

Eu, împreună cu familia mea, mă găsesc — după nouă ani de absență — de Crăciun, din nou la Petroșani — orașul adolescenței mele. Încerc aici să mă odihnesc puțin după eforturile lunilor din urmă, care m-au obosit întrucâtva.

La sfârșitul lunii trecute v-am scris o scrisoare în care v-am comunicat și cele ce vă interesau la Biblioteca Universității din Cluj. Mi-e teamă însă că informațiile acestea nu v-au mai putut fi de nici un folos, dat fiind că nu peste mult am citit în *Universul literar*¹ un fragment din studiul d-voastră care va însoți ediția — mult așteptată — a operelor lui Macedonski. În aceeași scrisoare v-am comunicat că, în urma legii raționalizării învățământului superior, a trebuit să renunț la planurile pe care le-am avut în legătură cu Academia de Muzică din Cluj. În schimb, am ajuns la rezultate mai favorabile în altă direcție. Căci legea aceasta, pe lângă multele dezavantajii, prezintă actualmente pentru mine și anumite condiții favorabile. Astfel, după o examinare minuțioasă a situației, m-am prezentat d-lui Liviu Rusu, întrebându-l dacă m-ar accepta în calitate de asistent. Cu multă satisfacție a trebuit să constat că anumite informații care mi s-au relatat asupra persoanei d-sale nu au fost exacte. D-sa nu numai că mi-a acceptat propunerea, ci cu multă generozitate a intervenit pentru grabnica mea numire în această funcțiune, dovedind o atitudine dintre cele mai cordiale. Deși numirea mea va întârzia încă desigur până la aplicarea noului buget, în anumite chestiuni mi-am și început colaborarea cu d-sa. Cu multă bucurie am constatat că între vederile d-sale și între orientarea mea sistematică există mari apropieri. O deosebit de bună impresie mi-au făcut sentimentele d-sale alese față de persoana d-voastră și față de contribuția pe care ați adus-o la dezvoltarea preocupărilor de estetică de la noi. În asemenea condițiuni sper ca viitoarea mea activitate să se poată bucura de încurajarea necesară, asigurându-mi-se concomitent și stabilitatea existenței materiale, atât de trebuincioasă și unei vieți închinată idealurilor mai înalte.

De-altfel, începând cu noul an, vor interveni și alte câteva modificări în viața mea. Încetând apariția ziarului

Patria din Cluj, mă voi retrage din ziaristica cotidiană, cât și din câmpul activității politice. Cea dintâi nu mă întristează, deoarece în direcția aceasta mai mult am pierdut decât am profitat. Voi avea deci timp mai mult pentru preocupări publicistice de altă natură decât este ideologia politică. Nu știu dacă ați aflat d-voastră ceva despre o nouă revistă de cultură de la Cluj, intitulată *Symposion*. Revista este scrisă de un grup de tineri care m-au solicitat să mă raliez la grupul lor. Profesând idealuri care îmi sunt și mie scumpe — umanismul, ținuta clasică și aprecierea primatului culturii — am publicat în al doilea număr al acestei reviste un articol care era menit să fie editorial, dar din pricina unor necesități tehnice s-a plasat într-o altă parte a revistei. Cum în articolul acesta mă pronunț pentru idealul clasic al omului, pentru care militați și d-voastră cu multă autoritate, mi-am permis să vă dedic articolul, d-voastră. Am făcut-o aceasta călăuzit și de un sentiment de profundă grațitudine și de vechi atașament, în speranța că nu voi provoca cu aceasta dezaprobarea d-voastră.

Cum până la primăvară nu voi avea prilejul să trec la București, v-aș fi deosebit de îndatorat dacă d-voastră mi-ați comunica în ce stadiu se găsește proiectul întemeierii revistei d-voastră, precum și situația d-voastră de astăzi, după promulgarea legii actuale a învățământului superior. Dacă nu mă înșel, a rămas vacantă vechea catedră a d-lui Dragomirescu, care nu văd de cine altul ar putea fi ocupată ca de d-voastră.

Dorindu-vă pentru noul an, încă o dată, multă fericire, vă rog să primiți asigurarea atașamentului meu profund.

Victor Iancu

P. S. *Gândul românesc* al d-lui Chinezu va dispărea, după toate probabilitățile, deoarece d-lui s-a plictisit de redactare. Urmează să apară încă un ultim număr, care însă de o jumătate an întârzie. Vă amintesc aceasta dintr-un sentiment de jenă : în acel număr se găsește o recenzie de a mea asupra scrierii d-voastră despre cele două concepții în filosofia culturii.

De la Charles Lalo

ASSOCIATION POUR L'ÉTUDE DES ARTS
INSTITUT D'ART ET D'ARCHÉOLOGIE
3. RUE MICHELET, PARIS 6-e

Paris, le 4 Janvier 1939

Monsieur,

Dans la dernière séance de son Comité, l'Association pour l'étude des Arts ¹ a estimé que votre compétence éprouvée et l'intérêt averti que vous portez aux questions d'esthétique et d'art vous désignent particulièrement pour vous associer à ses travaux et à son action.

Vous êtes déjà au courant de quelques-unes des manifestations récentes de l'activité de notre groupement : conférences et discussions, vocabulaire d'esthétique, congrès international d'esthétique et de science de l'art en 1937 etc. Vous trouverez ci-joint une liste des personnalités qui composent son Comité et son Conseil de Direction. Ses membres, en nombre limité, sont des artistes, écrivains, amateurs et critiques d'art, historiens des divers arts, esthéticiens, psychologues et philosophes, dont il est aujourd'hui de plus en plus souhaitable de confronter librement les activités variées. Nous souhaiterions vivement pouvoir vous compter parmi eux pour collaborer à cette oeuvre.

Dans l'espoir de votre cordiale acceptation, veuillez agréer, Monsieur, l'expression de notre considération confraternelle.

Pour le Bureau de l'Association,
Le Secrétaire Général

Ch. Lalo

Paris, 4 ianuarie 1939

Domnule,

În ultima ședință a Comitetului ei, Asociația pentru studiul Artelor ¹ a socotit că atât competența dv. încercată cât și interesul informat pe care îl purtați chestiunilor de estetică și artă vă desemnează în mod special spre a vă asocia lucrărilor și activității sale.

Sunteți deja la curent cu unele din manifestările recente ale activității grupării noastre : conferințe și discuții, vocabular de estetică, congres internațional de estetică în 1937 etc. Veți găsi alăturat o listă a personalităților care compun Comitetul și Consiliul ei de Direcție. Membrii ei, în număr limitat, sunt artiști, scriitori, amatori și critici de artă, istorici ai diverselor arte, esteticieni, psihologi și filosofi, ale căror activități variate este din ce în ce mai recomandabil să fie astăzi confruntate. Am dori foarte mult să vă putem număra printre ei pentru a colabora la această operă.

În speranța cordialei dv. acceptări, primiți, domnule, expresia considerației noastre frățești.

Pentru Biroul Asociației,
Secretarul General

Ch. Laló

474

De la Eugen Ionescu

[Paris,] 13.I.1939

Stimate domnule Vianu,

E prea târziu să vă urăm, d-voastră, doamnei și fiului — ani mulți, sănătoși și fericire ? Vă rog să primiți aceste urări care au existat, în inima noastră, de mai demult, deși n-au fost exprimate până azi.

Aș vrea să vă pot vorbi. Întâmplările din ultimul timp și cele ce se anunță cu iminență m-au aruncat în abisurile celor mai adânci deznădejdi ca să mă pescuiesc, apoi, renăscut dar mai mult năuc într-o lume despre care nu știu dacă trebuie să cred că e preferabilă lumii abisale de care mă-nspăimântasem.

Am făcut cunoștință aici cu cei de la *Esprit* (cu Mounier și Touchard) și cu reverendul Boisselot, un tânăr dominican de la *La Vie intellectuelle*. Mounier îmi pare „prea optimist“ și *Manifestul personalismului* o încercare încă timidă, nu prea înaltă, deși plină de bunăvoință și bine orientată ; reverendul Boisselot e mult mai bine, dar e prea deznădăjduit pentru un creștin, și deznădejdea lui

îmi pare că mă câștigă. (Dacă deznădejdea poate câștiga!). În orice caz, mișcarea de la *Esprit* ar merita să fie mai bine cunoscută în România; e destul de lucidă și, măcar în mică măsură, poate ajuta pe tinerii intelectuali români să nu recadă în gravele erezii antipersonaliste din care nu știu încă dacă s-au liberat.

Mounier și colaboratorii lui ar fi dispuși să scrie, de pildă, la *Revista Fundațiilor Regale*. S-ar putea? Dar cred că cu impresarul Comarnescu aș putea aranja asta?

Trebuie să mărturisesc că bursa d-lui Dupront¹ și ajutorul d-lui Ralea îmi îndulcesc infinit pesimismul meu privitor la tristul destin al culturii umane.

Totuși, lăsând gluma la o parte, impresia la Paris, printre câțiva francezi mai subțiri, este că politica germană de a izola Franța (și de-a se „răfui“ apoi cu ea, conf. *Mein Kampf*) reușește. Se presimte că Franța va face, până la urmă, noi concesii — poate ca să nu piardă prietenia șubredă a englezilor, dușmanii adevărați ai Franței.

Cred că asistăm (și o spun sfâșiat) la declinul Franței, declin implacabil. Cred că englezii vor reuși să-și scape pielea. Dar Franța va fi sacrificată. Și cu ea *omul*. E sfârșitul spiritului francez — al spiritului. (Cred că tot ce face Anglia e să încerce să sară din trenul care deraiază. Dacă nu șchioapătă o să meargă măcar pe jos.)

Rodica vă trimite urări și complimente tuturor. Eu sărut mâna doamnei. D-voastre vă reinnoiesc expresia stimei mele înalte.

Eugen Ionescu
28 rue Censier (Ve)

475

De la Victor Iancu

Cluj, 20 ianuarie 1939

Mult stimată domnule Profesor,

Rândurile d-voastră le-am primit — și m-au bucurat foarte mult. Vă scriu acum, mai curând decât credeam, și anume, rugându-vă să binevoiți a face din nou un demers în interesul meu.

Este vorba de următorul fapt : Universitatea din Cluj, conformându-se legii noi a învățământului superior, a întocmit, în spiritul acestei legi, bugetul pentru anul 1939, care urmează să intre în vigoare de la 1 aprilie cor. Ca atare, pentru fiecare catedră s-a luat cel puțin câte o asistență, deci și pentru catedra de Estetică, unde, la recomandarea d-lui L. Rusu, urmează să intru eu. D. Rusu are, de fapt, un număr mai mare de 200 de studenți, putând astfel, în conformitate cu prevederile legii, lua chiar doi asistenți. Totuși se teme ca Ministerul Educației Naționale să nu-i refuze și acest singur post solicitat, pe motivul că legea nu se aplică decât în părțile ei negative, — în economiile pe care le realizează — nu și în avantajile pe care le prezintă. Din acest motiv l-a rugat pe d. prorector al Universității, profesorul Drăgan, să arate d-lui ministru Andrei¹ importanța unei asistențe la catedra aceasta, care are numărul cel mai mare de studenți dintre toate catedrele Facultății de Filologie de-aici. D. Drăgan, prezentând d-lui ministru Andrei proiectul de buget, a arătat numai în chip vag importanța tuturor locurilor și posturilor prevăzute, nestărnuind asupra asistenței care mă interesează. Aceasta, potrivit felului d-sale de a fi, cunoscutului d-sale formalism legalist. Firește, stând astfel lucrurile, ne e teamă amândurora ca să nu am difuzități și în această direcție.

Aflând din scrisoarea d-voastră că sunteți suplinitorul catedrei de Estetică și critică literară deținută de d. Ralea și, presupunând că aveți și cu d. Andrei relații cordiale, am socotit că nu luați în nume de rău dacă vă rog stăruitor să atrageți atenția d-lui Andrei asupra acestui caz, spre a preîntâmpina astfel dintru început orice complicațiune posibilă. Îmi dau seama că sunteți deosebit de ocupat, astfel că vă deranjez cu această cerere. Mi-am luat curajul însă, îndemnat de bunăvoința pe care mi-ați arătat-o și în alte împrejurări și pentru care vă sunt deosebit de recunoscător. Îmi permit să vă atrag atenția asupra grabei care există în privința aceasta, deoarece bugetul universităților se întocmește și se aprobă tocmai acum.

Totodată, v-aș ruga ca, răspunzând rândurilor mele, să aveți amabilitatea de a-mi comunica temele pe care le dezbateți la seminarul d-voastră (mă refer, bineînțeles, la seminarul de estetică filosofică pe care l-am frecventat

și eu). Mă interesează aceasta, deoarece mi-aș repeta dorința exprimată d-voastră astă-toamnă, ca, în una din ședințele din luna martie să pot face o expunere asupra rezultatelor pe care le-am obținut în studiile mele asupra formei. După cum v-am comunicat astă-toamnă la București, țin la aceasta dintr-un sentiment de atașament față de seminarul care mi-a fost pe vremuri un îndreptar așa de important și la ședințele căruia am întâmpinat o seamă din problemele care m-au preocupat și mai târziu.

Mulțumindu-vă anticipat pentru însemnatele servicii pe care vi le solicit, primiți, domnule Profesor, expresiunea sentimentelor mele de profund devotament,

Al d-voastră

Victor Iancu
Str. Bolintineanu, 24

476

De la Al. Dima

[Sibiu,] 1939, ian. 24

Iubite domnule Vianu,

Cu prilejul trecerii mele prin capitală și a doctoratului meu, am schimbat cu d-ta unele idei în ce privește orientarea mea viitoare. Vă comunicasem atunci hotărârea ce o luasem, de a rămâne mai departe la Sibiu și de a încerca de aici a lucra și pe domeniul esteticii. Între timp, mi s-au deschis însă alte posibilități. D-l prof. Gusti, foarte mulțumit de examenul meu, s-a gândit a mă aduce la București, la Institutul de cercetări sociale, spre a mă ocupa de arta populară și iată-mă dar pe calea de a-mi schimba prima hotărâre. Cum în toată formația mea intelectuală, d-ta ai avut un rol de seamă, cum grija pe care mi-ai arătat-o totdeauna nu s-a dezmințit niciodată și cum sufletește eu am rămas lângă d-ta cu toată sinceritatea și dezinteresarea, înainte de a întreprinde pasul

de mai sus îmi îngădui să cer sfatul d-tale și sprijinul d-tale.

După cum știți, ceea ce mă interesează în primul rând e puțința de a-mi continua cercetările de estetică. În provincie, cu toate eforturile mele supraomenești, nu pot face mare lucru. Teza mea e lucrată la Berlin, aci n-aș fi reușit desigur s-o încheg. Prin urmare, drumul spre Buc. s-ar impune. Situația ce mi s-ar oferi la Institutul Social e însă din punct de vedere material oarecum modestă și nu mi-ar oferi nici mediul pur teoretic pe care-l dorește cercetătorul. Iată de se înclin spre o soluție care are nevoie de părerea și sprijinul d-tale binevoitor. Știu că aveți acum frumosul prilej de a reorganiza studiul esteticii la Universitate. Mai știu că numărul studenților este destul de ridicat spre a necesita recrutarea unui personal de asistență și șefi de lucrări (cei pe care i-a avut d-l Dragomirescu nu corespund nici dorințelor dv., nici ale d-lui M. Ralea). *Nu mi s-ar putea opri mie o asistență la catedra de estetică și critică literară, ca a unuia cu doctorat în specialitate și cu studiile pe care le cunoașteți, ca și cu spiritul apropiat dv. ? Numirea aș aștepta-o la toamnă, după sosirea mea de la München, unde plec la 1 martie pe șase luni, spre a mai lucra ceva în problema de istoria artei și artă populară. Modalitatea trecerii mele la Buc. ar fi ușoară : m-aș detașa la Institutul Social și aș lucra și la Facultate ca asistent al catedrei. Veți avea în mine — cred că nu mai e necesar să observ aci — un om devotat și cu o oarecare pregătire în materie. După câte știu, d-l M. Dragomirescu avea nu mai puțin de 5 asistenți și 1 șef de lucrări, bugetari. (Dacă informația mea e exactă !)* *Nu s-ar putea face un loc pentru mine ? E singura posibilitate de a lucra și eu într-un domeniu a cărui pasiune mi-ai insuflat-o d-ta. D-nii prof. Gusti și Motru vor susține cererea mea, dar nu voi face nici un demers înainte de a avea părerea și sfatul d-tale.*

Cu mulțumirile cele mai mișcate, același al d-tale,

Al. Dima

Sibiu, Haller, 6

Paris 3.II.939

Stimate domnule Vianu,

Am primit, cu o mare bucurie, scrisoarea dvs. Rândurile pe care vi le-am trimis trebuie să fi fost, desigur, extrem de pesimiste pentru destinul spiritualului și al Franței. Să fiu oare acum într-un moment de încredere naivă, nelucidă? Dar am impresia că, cunoscându-i mai bine pe francezi, stând printre ei, se poate spera că omul se va redeștepta aici — și numai aici. Îmi pare semnificativ faptul că indiferența, deprimarea, politicianismul, comoditatea etc. sunt treptat, treptat înlocuite de-o enervare, de-o furie care poate fi infinit mai periculoasă pentru adversarii Franței decât furia de rinocer a teutonului (rău și prost, dărâmă tot ce are în față, dar nu vede în lături și poate fi atacat în coastă). Scriu astea și, în același timp, îmi vin totuși atâtea slăbiciuni franceze în minte, atâta lipsă de fermitate și intuiție în politica internațională, încât nu știu ce să mai cred.

Mă interesează aici, cum v-am spus, mișcarea de la *Esprit*. L-am cunoscut pe Mounier; îmi pare că v-am spus că ar vrea să scrie la *R[evista] F[undațiilor] Regale* sau, chiar, la *V[iata] românească*. Mișcarea de la *Esprit* — ca toată noua mișcare spirituală franceză — e necunoscută la noi. Patima, fanatismul, orbirea, erezia „Gărzii“, în ultimul timp, „experiențele“ mistico-pretotalitare ale „generației noi“ (mistică, dar antireligioasă, în esența ei, și chiar antispirituală căci misticismul ei era biologic) au împiedicat, oprit orice drum, orice orientare lucidă și liberă spre ce este spiritual și intelectual în Franța de azi. Din noianul de prejudecăți și superstiții, nu știu dacă ne vom elibera vreodată. Dar măcar să se formeze câteva *insulițe de oameni*, în oceanul de întuneric.

Doctrina de la *Esprit* e numai una din liniile convergente ale spiritualismului francez. Ar putea fi, ca atare, o orientare clară, salutară, o cale admirabilă pentru tinerii români de elită, pradă (din generozitate) ereziilor

și disperării, oricând. Doctrina (termenul e utilizat greșit, căci nu e o doctrină, ci o orientare dinamică, în permanentă primenire, o direcție vie) personalismului *Esprit* conține multe imprecizii — remediabile, utopii — valoroase în care un „personalist“ multumit, amorf, pietrificat într-o formulă, într-o așezare socială rigidă, statică, nemaifiind un *personalist*, trebuie să fie permanent reînălțat de utopia lui, inaccesibilă (ca Steaua Polară) dar arătătoare a căii drepte; dar chiar dacă *Esprit* nu e tocmai ce trebuie, e în orice caz impulsivă, deschiderea ochilor. Evident, toate acestea nu sunt pentru azi sau mâine. Pentru azi și mâine este fascismul, nazismul, totalitarismul. Dar pentru lumea luminoasă de poimâine ne pregătim de azi, în întunec. Nu noi o vom vedea-o, dar asta n-are nici o importanță. Dar, pentru că *cred* în viitorul îndepărtat al unei lumi luminoase, vreau să-i slujesc cu mijloacele mele extrem de umile, cu nepregătirea și lipsa mea de putere. Această lume a spiritului germinează în Franța. Pentru ea vreau să mărturisesc, despre ea vreau să informez pe tinerii din România. Îmi spuneți că Alexandru Vianu credea în cei de la *Esprit*. Lucrul acesta mi-e foarte prețios. Sunt în căutarea precursorilor, a celor care au mers pe unde merg eu. Cartea lui mi-ar fi extrem de utilă. Mi-ați dat-o odată, dar o am în țară, pe undeva, printre multe alte cărți și hârtii. De aceea, vă rog (îndrăznesc să vă rog!) să mi-o trimiteți. Am să-l reiau. În felul acesta, o să fim doi. Nu voi fi primul „*personalist*“ român, ci al doilea. Era o singurătate care mă descuraja. Pornind de la cineva, n-o să am aerul că „inventez“ și o să am mai multă soliditate, mai multă crezare. Nu sunt utopic, nici prea încrezut în mine (chiar dimpotrivă!), dar cine știe, eu nefiind decât un transmițător, pot spera că, din întâmplare, ceea ce transmit va putea fi fructificat de alții.

Vă rog să primiți expresia respectuoasei mele simpatii. Sărutări de mâini doamnei, complimente de la Rodica.

Eugen Ionescu

De la Al. Dima

[Sibiu,] 5. II. 939

Iubite și stimate domnule Vianu,

Am primit binevoitoarele d-tale rânduri pentru care — și de data aceasta — îți mulțumesc recunoscător. Sunt bucuros să constat că și d-ta socotești că cea mai potrivită folosire a mea n-ar putea fi alta decât o asistență la facultate. Văd însă că mari piedici se ridică în cale, ceea ce mă mâhnește profund. Am ajuns la un moment al vieții și carierii mele, în care nu mai pot suporta amare umilinți ale unui mediu provincial meschin fără înțelegere pentru zbateri intelectuale.

Cu prilejul trecerii pe la Sibiu a prof. Gusti, am fost numit conducător al publicațiilor „Astrei“, situație nesigură însă și foarte delicată între ardeleni. Mă voi strădui s-o înfrunt cu bunăvoință și înțelegere, dar bănuiesc că la urmă va trebui să gust amarul decepției. Iată de ce gândul meu stăruie în sensul propunerii ce v-am făcut și pentru ce îmi permit să insist pe lângă dvs. spre a discuta cu d-l Ralea asupra situației mele. Atâta lume se fericește astăzi în țara aceasta încât e întristător ca o fire și un muncitor ca mine să bată umilitor la uși ce nu se deschid.

În ce privește teza mea despre care mă întrebați, am dat-o Fundației, d-lui Rosetti, cu două referate ale d-lui Gusti și Motru, făgăduindu-se publicarea ei în colecția de eseuri. Între timp, d-l Rosetti mi-a mai scris o epistolă, prin care mă anunță că tipărirea se va face, dar data punerii sub tipar e în funcție de aprobarea bugetului. Mi-aș putea îngădui să vă cer să-i vorbiți d-lui Rosetti, pe care știu că-l vedeți des, spre urgentarea lucrării?

În dorința de a nu-mi lua în nume de rău aceste rugăminți, rămân al d-tale,

Al. Dima

De la Mircea Eliade

București, str. Palade, 43
8 februarie 1939

Iubite domnule Tudor Vianu,

Îndrăznesc să vă adresez această scrisoare, pentru că nu e vorba de mine și pentru că, mai ales, nu cer nimic pentru mine. Am tăcut când n-am avut de coșniță, am tăcut și când n-am avut bani de chirie — dar de data aceasta nu mai am dreptul să tac.

O adresă de la Imprimeriile Naționale, primită azi-dimineață, mă anunță că trebuie să plătesc, urgent, restul de 50.000 lei, cât am rămas dator pentru tipărirea revistei *Zalmoxis* (20.000 lei mi-a dat Facultatea, astă-vară, prin intervenția d-lui Motru, ca să pun materialul în lucru). Altminteri, nu-mi eliberează revista, urmează proces etc.

Când m-am hotărât să editez *Zalmoxis*, *Revue des études religieuses* și am cerut colaborarea atâtor savanți cu renume, aveam promisiunea d-lui Cancicov etc. că voi putea tipări această revistă la Imprimerii, costul ei acoperindu-se dintr-o eventuală subvenție. Văzând că trec luni după luni (din februar, în mai) și că eu primesc din trei continente manuscrise, fără să am un ban ca să le pun în lucru, m-am hotărât să renunț la *Zalmoxis* și să înapoiez studiile ilustrațiilor mei colaboratori, cu scuzele de rigoare. D-l Motru n-a voit să audă de așa ceva. Nici d. Al. Rosetti, nici g-ralul Condiescu, nici d. Ralea etc., etc. Toți spuneau că nu putem face de rușine țara, că revista asta — în care apar studii de folclor românesc și balcanic, etnografie, istorie a religiilor etc. — e prea prețioasă, că ne face cinste etc. D-l Motru mi-a găsit 20.000 lei și am pus-o sub tipar.

Acum revista e gata și eu aștept să fiu dat în judecată pentru că nu o pot plăti. Am cerut Imprimeriilor să-mi îngăduie să o plătesc în rate, livrându-mi exemplarele, ca să mai pot vinde ceva. Imprimeriile mi-au refuzat oferta. Trebuie să plătesc *tot*, înainte de a putea lua revista.

Ce să fac ? Am început să caut abonați. Am găsit doar vreo 10—12. Am luat o traducere de la Fundații, ca să mai acopăr din datorie — dar eu sunt încă bolnav, nu pot lucra decât 2—3 ceasuri pe zi, nu pot termina traducerea înainte de 3 luni. L-am rugat pe Condiescu, pe d. Rosetti. Mutism absolut !

Și cu toate acestea, *Zalmoxis* este un lucru minunat : 300 pagini, planșe, studii semnate exclusiv de nume ilustre, recenzii asupra literaturii religioase din trei continente. Colaboratorii din străinătate îmi dau zor cu scrisorile : când le trimit extrasele ? etc.

M-am gândit că d-ta poți vedea pe d-nii : Ralea, Condiescu, Ion Marin Sadoveanu — că s-ar putea obține vreo subvenție, sau abonamente de susținere. Eu nu îndrăznesc să le cer ceva. Nu știu nici dacă pot ajunge până la domniile lor. Te rog să mă crezi că aici nu mai e vorba de mine, ci de un angajament al culturii române care vrea să se exprime pe plan european. E posibil ca un asemenea lucru să nu fie înțeles de atâția intelectuali care sunt astăzi la locurile de comandă ? !...

Te rog din suflet să-mi ierți această scrisoare. Eu am telefon : 28560. Dacă ai nevoie de mine, dacă vrei vreo informație despre *Zalmoxis*, mă găsești oricând. Cu mulțumiri anticipate ¹,

al d-tale cu multă prietenie,

Mircea Eliade

480

De la E. Herovanu

„FORME“
REVISTA LUNARA
BUCUREȘTI I, STR. EPISCOPIEI, 5
TELEFON 3.09.83

București, 6 martie 1939

Stimate d-le Vianu,

E mult timp de când am pus deoparte pentru d-voastră câteva din lucrările mele mai noi, în dorința de a vi le oferi ca un omagiu. N-aș ști să spun de ce cărțile aces-

tea au rămas totuși netrimise. Vi le expediez acum, exprimându-vă, cu această ocaziune, viile mele mulțumiri pentru promisiunea ce mi-ați făcut prin d. M. G. Constantinescu de a-mi da — pentru apropiatul număr al revistei mele — un articol în jurul problemelor ce mă preocupă.

Fiindcă nu știu ce anume v-a cerut d. Constantinescu și dacă a înțeles el însuși ceea ce aș vrea să am de la d-voastră, precizez gândul meu și tema la care m-am oprit.

Poezia nouă diferă considerabil de cea veche. Versul liber, de pildă, înseamnă o eliberare din strânsoarea formelor tradiționale. V-aduceți aminte de versul lui Carducci, din preludiul primelor *Odi barbare* : „Adio, l'usata poesia...”

Dar eliberarea aceasta merge uneori așa de departe încât sacrifică mai tot ce făcea altădată armonia și farmecul acestei arte. Până nu demult se credea că poezia înseamnă *formă*. Dacă forma cedează — se-ntreabă mulți — ce mai rămâne ? În toate acestea, întrebarea pe care mi-o pun e aceasta : ceea ce se petrece e o *evoluție naturală* sau o *criză* ?

Firește, aveți toată libertatea să tratați altă problemă, dacă vreți. Competența dv. va da preț la orice veți scrie ¹.

Cu aceasta, vă rog să primiți salutările mele cele mai distinse și mai cordiale.

Eug. Herovanu

481

De la Ana Al. Macedonski

București, 7 martie 1939

Stimate domnule Vianu,

În sfârșit, am trăit să văd cu ochii apariția primului volum din opera în veci regretatului și iubitului meu soț.

Am întârziat să vă adresez aceste rânduri, înfrigurată cum eram să citesc totul, să nu-mi scape nimic:

170

Cât trebuie să vă mulțumesc cu câtă măiestrie adunați de pretutindeni neclintite adevăruri, pentru ca într-o superbă argumentare să reabilitați memoria iubitului meu soț.

Ce muncă titanică ați depus la orânduirea materialului. Am plâns, domnule Vianu, cum n-am plâns de mult — lacrimi de bucurie.

Această fericire ți-o datorez d-tale.

Cuvintele de mulțumire lipsesc, și dacă ar fi, nu sunt capabilă să le exprim așa cum le simt, dar fiind o femeie în vârstă mai nimerit este să te binecuvânteț și o fac din tot sufletul și pentru om și pentru opera sa.

Cu cele mai alese sentimente,

Ana Al. Macedonski
văduva poetului

P.S. Aș fi venit chiar eu să vă mulțumesc, dar fiind mereu suferindă nu pot ieși din casă.

482

De la D. M. Pippidi

15 A. BUL. LASCAR CATARGIU

București, 27 martie 1939

Mult stimată domnule Vianu,

Am zăbovit să vă mulțumesc pentru frumosul volum pe care ați avut bunătatea să mi-l lăsați la Facultate, socotind că, de la o zi la alta, v-aș fi putut trimite extrasul articolului meu despre Platon. Din păcate, așteptarea mi-a fost zadarnică, și trebuie să amân pentru mai târziu plăcerea de a vă supune o încercare fără alt merit decât acela de a purta asupra unui subiect care vă interesează.

Deși n-am făcut, până acum, decât să le răsfoiesc, *Studiile* m-au încântat prin varietatea și interesul lor. Apropiata vacanță îmi va da, nădăjduiesc, și răgazul să

le citeșc, între *Newman*-ul lui Bremond, cumpărat deunăzi, și *Erasmus* lui Renaudet, primit astăzi de la editor.

Cu gândul la această desfătare, la care veți fi contribuit atât de generos, îngăduiți-mi, vă rog, să vă exprim, o dată mai mult, sentimentele mele de recunoscătoare admirație.

D. M. Pippidi

483

De la Al. Ciorănescu

Paris, 5.4.39

Stimate domnule Profesor,

Am plăcerea a vă trimite prin același curier copia *Uncheașului Sărăcie* franțuzesc, pentru care fratele meu mi-a scris cu câteva zile în urmă. Fără îndoială, caligrafia mea lasă de dorit, dar am crezut că graba trebuie să-i treacă înainte, și am ținut să mă execut cât mai curând.

De altfel, folosindu-mă de acest prilej pentru a vă prezenta un omagiu cu care de mult mă consider dator, vă rog să credeți că mă pun cu bucurie la dispoziția domniei voastre, pentru tot timpul șederii mele la Paris, și că ar fi pentru mine o satisfacție, a vă putea fi de folos, fie și în lucruri atât de mărunte ca acel de astăzi.

Cu cele mai distinse sentimente, rămân al domniei voastre devotat

Al. Ciorănescu

484

De la Victor Iancu

Cluj, 15 aprilie 1939

Mult stimată domnule Profesor,

Scrisoarea d-voastră din 31 martie n-am primit-o decât alaltăieri, dat fiind că din ziua ocupării Boemiei am

172

fost concentrat și scurt după aceea trimis cu escadronul căruia aparțin la frontieră... Acum am revenit la Cluj și nu sunt încă sigur dacă voi putea rămâne la partea sedentară sau voi fi din nou trimis la frontieră. În orice caz, tensiunea internațională a început să jeneze nu numai orientarea mea ideologică, dar și interesele mele de viață.

Sper deci să mă iertați pentru întârzierea acestor rânduri. Nu știu dacă vă mai interesează datele cu privire la Zacharias Werner¹. Pentru orice eventualitate, am trecut la Biblioteca Universității și m-am interesat de acest autor. Din păcate însă, drama *Der 24. Februar* nu se găsește; în schimb am găsit o altă dramă a sa, care pare-mi-se este de asemeni mai cunoscută: *Martin Luther oder die Weihe der Kraft* (mit Einleitung und Anmerkungen herausgegeben von Julian Schmidt, Leipzig, 1866). Nici o altă lucrare a sa n-am găsit.

În ce privește asistența mea, cred că este pe calea bună. După eforturi grele am izbutit să o trecem în buget. Acum urmează celelalte formalități, care nu mai cred să fie atât de dificile. Mi-e teamă însă să n-am ghinion și evenimentele mondiale să determine atari împrejurări care nimicesc orice stabilizare a vieții. Căci fără pace, muncă intelectuală nu se poate desfășura. Nu mai puțin este însă adevărat că, îndeosebi pentru noi ardelenii, se pune serios problema integrității naționale a poporului românesc: numai cu toții împreună putem găsi un rost și orice încercare de mutilare este pentru noi egală cu o tentativă de omor. Astfel stând lucrurile, războiul poate deveni pentru noi o necesitate.

Aprecierea de către d-voastră a celor publicate de mine în *Symposion* mă măgulește mult. Am încercat să fixez aici un punct de vedere ontologic, care mă bucura dacă stârnea și discuții. Se vede însă că în împrejurările de azi, în mod firesc, interesul față de atari probleme este scăzut.

Primiți, domnule Profesor, expresiunea sentimentelor mele de devotament.

Victor Iancu

De la Al. Dima

[München, 28 aprilie 1939, d.p.]

Scumpe domnule Vianu,

Vă scriu din München, unde mă aflu de o lună continuându-mi vechile preocupări de estetică și aci în special, pregătindu-mă cu aplicări de istoria artelor. În zarva de arme ce se aude tot mai îngrijorător, bietul cărturar se încapățânează a nu se desprinde de cărți. E și asta o patimă ca toate celelalte, din nefericire nu îndeajuns de răsplătită. Nici măcar moral. Căci iată ce mi se întâmplă mie. După cum știți, teza mea în urma a două referate, ale d-lor Motru și Gusti, a fost reținută spre publicare de Fundație. Am semnat chiar contractul și d-l Rosetti mi-a făgăduit publicarea pentru luna martie. Faptul nu s-a produs însă și eu am fost informat că s-ar fi decis amânarea publicării fără a mi se preciza data. Cum însă, fiind vorba de o teză, tipărirea ei e obligatorie pentru mine în cadrul unui anume termen și cum eu personal n-am puțința materială a o edita pe seama mea, amânarea poate aduce o... catastrofă. Iată de ce apelez la d-ta, care te afli în atât de bune relații cu d-l Rosetti, rugându-te foarte cordial să intervii pentru publicarea mai curând a tezei mele. Subiectul ei, de altfel — arta populară — ar interesa mult atâta lume care se ocupă acum de sat și nu cred că va fi o „afacere“ comercială preastă pentru editură.

V-aș fi recunoscător dacă ați reuși ca cel puțin atât să se facă pentru un om care, nefiind în capitală, nu poate singur să tot intervină și să preseze, așa cum alți scriitorăși izbutesc să-și tipărească în cele mai de seamă edituri micile lor lucrări.

În speranța că voi avea și de data asta sprijinul d-tale, vă trimit multe și vii salutări ca și anticipate mulțumiri.

Al dv.

Al. Dima

München 13, Georgenstr. 81/I

De la Perpessicius

[București,] Duminică, 14 mai 1939

Dragă Tudore,

Și pentru ceea ce se cheamă elementară politețe, dar mai ales pentru dragostea fără margini ce-ți port și cu care mă onorez — se cădea să te anunț de lipsa mea la ultima noastră întrevvedere, de la Fundație.

Convins până în ultima clipă că voi veni, am amânat, iar când am înțeles că era prea târziu, am preferat să trec drept prost-crescut, decât să mă explic la telefon. Lipsa de vizibilitate, în conversațiile telefonice, îmi apare, în astfel de cazuri, făcută să sporească lașitățile, să le agraveze.

Dar hotărârea mea era luată. Aveam să-ți scriu două rânduri și aveam să încerc să mă dezvinovățesc în ochi-ți. După aceea, mi s-au comunicat anume îndoieli și presupuneri, și iată că epistola proiectată a devenit mai necesară ca oricând.

Evident, invitația ta la *Istoria literaturii*, pentru care și aici îți mulțumesc, nu e lipsită de pericol. Angajat cu Eminescu, nu pot să spun că o altă galeră, ca aceea a *Istoriei literaturii*, o anulează pe cea dintâi. Nu e mai puțin adevărat, totuși, că ordonată și întretesută, munca nu mi se pare cu neputință. Cu o condiție: să fie, din ce în ce mai înlesnită pe planul școlii. Dacă, de bine de rău, am lucrat ceva, e și pentru că de doi ani sunt în concediu. Dacă ceea ce facem este un lucru cel puțin tot atât de onorabil ca al Serviciului Secret sau al Strajii Țării, nu văd de ce Fundația n-ar solicita pe cale oficială și cu oarecare dârzenie o favoare de aceeași categorie. În astfel de condiții, cu detașarea asigurată, nu numai eu, dar și ceilalți colegi, am răspunde mai adecuat nobilei sarcini la care ne-ai îmbiat.

Căci nici am gândit să dezertez, nici gândesc astăzi. E prea ispititoare, cinstea (căci de foloase nu face să vorbim) pentru ca să-mi treacă prin minte că aș putea să o subprețuiesc.

De aceea, dragă Tudore, începând de luni 22^a ale lunii acesteia sunt la dispoziția ta și gata să răspund oricărei convocări.

Din nou cu scuze și cu aceleași vechi și statornice sentimente,

al tău

Perpessicius

487

De la Al. Dima

[München,] 19 mai [1939, d.p.]

Scumpe d-le Vianu,

Îți mulțumesc foarte mișcat pentru interesul ce l-ai arătat tezei mele și sper că toamna o va scoate la lumină împreună cu roadele aurii ale viilor. Aflu din gazete că ați retipărit ed. II din *Estetica* și ediția Macedonski. Vă rog nu mă uitați și trimiteți-mi și mie exemplarele mai demult făgăduite. Voi scrie undeva despre ele.

Pe aci urmăresc cursurile de istoria artei, disciplină bogat și interesant reprezentată, continuând pe de altă parte și studiile mele de artă populară. În *Univ[ersul]/lit[erară]* am și început să public ecourile noilor mele preocupări.

Încă o dată, mulțumirile mele, al dv.

Al. Dima

Georgenstr. 31/I, München, 13

488

De la C. Rădulescu-Motru

„REVISTA DE FILOSOFIE“
R E D A C Ț I A
BULEVARDUL FERDINAND, 47

București, IV, 28 mai 1939

Iubite coleg,

Te-am chemat astăzi la telefon, ca să-ți spun cât de mult mi-a plăcut articolul despre M. Dragomirescu¹ și să

176

te felicit. N-ai fost acasă și mi s-a spus că vii pe marți. Trimit dar felicitările prin aceste rânduri.

Mihalache trebuie să fie fericit. Nu se putea mai favorabil încadra sistemul său integralist.

Cu o strângere de mână prietenească,

C. R. Motru

489

De la N. I. Herescu

[Paris, 8.VI.1939]

Sunt la Paris de câțeva vreme. Mai stau două săptămâni. Dacă ai vreun comision pe aici, scrie-mi. Îți stau cu plăcere la dispoziție. Voi fi în țară în a doua jumătate a lui iunie. Ce mai lucrezi? Sănătatea e complet restabilă?

Bea un pahar în cinstea prietenului

Herescu

5, rue Cambon

490

De la Basil Munteanu

Paris, 8 iunie 1939

Iubite prieten,

Am primit de mult vol. I al *Operelor* lui Macedonski editat de d-ta. Am întârziat așa de mult răspunsul, încât vina mea beneficiază de... prescripție. Dar nu pe acest vag argument juridic mă bizui cerându-ți iertare, ci pe indulgența d-tale prietenească.

Aș vrea să-ți spun mai întâi obiecțiile pe care le fac. Din nefericire, n-am de făcut nici un fel de obiecție. Spun „din nefericire“, fiindcă „demnitatea“ mea de istoric și de critic literar se simte umilită de perfecția ediției d-tale.

Sensul întreprinderii și izbândeii d-tale e multiplu. Un sens pur macedonskian, mai întâi. E sigur că ediția pe care ne-o dăruiești va reînnoi cu totul exegeza macedonskiană. De acum înainte se va putea lucra cu securitate într-un domeniu supus de totdeauna tuturor capriciilor și „impresiilor“ anarhice. Mi-aduc aminte de nesigurantele pe care le-am întâmpinat acum doi ani, când am scris paragraful meu despre Macedonski.

Sensul pur tehnic, de istorie literară, al ediției d-tale e tot așa de important. Osteneala d-tale e o pildă care nu s-a dat decât de două-trei ori în literatura noastră. Aduci o ediție critică, înarmată cu lămuriri definitive. Dîbuirile și aproximațiile care constituiesc aproape în întregime literatura noastră privită istoric se datoresc lipsei acestor ediții critice. Majoritatea scriitorilor noștri rămâne până astăzi nesituată, tocmai fiindcă n-au suferit procesul prealabil al studiului biografic, cronologic și critic. În acest sens, *Notele și variantele* d-tale sunt o binefacere.

Osteneala d-tale implică un sens și mai general : un fel de reacțiune împotriva facilității scrisului istoric și critic de la noi ; un spor de disciplină ; o invitație la meditații ancorate în realități. Într-un cuvânt : d-ta îndrumezi critica noastră către *studiu* și o îndepărtezi, fără să ai aerul, de la *eseu*.

Admir în aceeași măsură îndrăzneala și moderația d-tale. Spui în termeni luminoși că edițiile de acest fel sunt și ele supuse unei evoluții care trebuie respectată. Renunțând a da Operele *complete* ale poetului, d-ta te-ai conformat nu numai cerințelor de librărie, ci și calității momentului macedonskian de astăzi. Eu apreciez această luciditate, care reflectează perfect justetea sentimentului d-tale istoric.

Pe când vol. II ? Aș dori să am vești de la d-ta. Rămân, bineînțeles, la dispoziția d-tale pentru vreo lămurire sau o cercetare, fie în legătură cu Macedonski, fie în general.

Mulțumindu-ți pentru magistralul volum pe care mi-l dăruiești, te rog, iubite prieten, să crezi în sentimentele mele afectuos devotate.

/ *Bazil Munteanu*

17, rue du Dr. Jacquemaire-Clémenceau
Paris XV

De la Elena Vianu

Sinaia, 30 iunie [1939]

Dragă Duduț,

Aseară, după ce am închis telefonul, mi-am adus aminte încă o mie de lucruri pe care aș fi vrut să ți le spun. Îți scriu la întâmplare această scrisoare, care nu știu dacă va avea timpul să-ți parvină.

Duminecă ne instalăm la Zamora și sunt nerăbdătoare și emoționată la ideea acestei luări de contact cu căsuța noastră. De o săptămână o îngrijesc în vederea acestui eveniment și sunt convinsă că ne vom simți foarte bine acolo. O singură umbră : lipsa apei.

Camerele sunt mari și frumoase, însă mobilele noastre constituie mici insule într-un ocean. Ne vor mai trebui încă foarte multe lucruri. Covorașele noastre nu ajung să decoreze nici măcar camera de culcare. Cred că un voiaj la București, pe la sfârșitul lui iulie, se impune din partea mea.

Ioneluș e încântat la ideea mutării. E încântat, de altminteri, de toate și de tot, fiindcă e într-o fază de mare vervă. Îi e foarte dor de tine și te roagă să nu uiți pe Gâgălici și pe Tedy, pe care îi reclamă și noaptea în somn. Te rog și eu să-mi aduci inventarul lucrurilor de la Zamora, o hârtiuță scrisă cu creionul, care se află în sertarul dulapului din dormitor, într-o cutie de fruits-confits.

Cred că vopsitul fațadei se impune. În schimb, inclin să lăsăm interiorul tot cu var. Înbrăcarea terasei în lemn este și ea o problemă pe care aș vrea să o rezolvăm împreună.

Sunt multe lucruri, de altminteri, pe care trebuie să le vezi și decizi tu. Și, de altminteri, în primul rând, ne e dor de tine și lui Ioneluș și mie și te așteptăm marți cu o mare nerăbdare. Ai putea veni cu rapidul care pleacă de la București și care este pe la patru jumătate la Bușteni, de unde poți lua un taxi.

Te așteptăm și te sărutăm mult amândoi,

. Lilica și Ioneluș

De la Ion Frunzetti

Dejani, 19/VIII.939

Mult stimate domnule Profesor,

Îndrăzneala de azi cere justificare.

Poate cele 2 coale pe întinsul alb al cărora elucubrațiile turmentate ale luntrei lui Rimbaud nu se vor fi simțind, probabil, mai la larg decât în largul „infusé d'astres et lactescent“ — să nu fi fost primite de dv. fără oarecare surprindere.

Pentru că, pe de o parte, cele aproape două luni de tăcere n-au fost consecvente dorinței, ardent manifestate, de a vă ști adresa de vară — iar pe de alta, nu un produs literar, fie el și recent, poate legitima îndrăzneala (pentru care automustrările sunt și tardive și inutile) unei cereri atât de ne-la-locul-ei.

Căci, într-adevăr, ce-aș putea scrie *eu*, biet ucenic în ale cuvântului și culturii, Meșterului necontestat al amândorora ?

Autocritica mi-o datorez școalei dv. și nu domnia-voastră va fi acel ce mă va îndemna s-o suspend.

E pricina care mi-a pus piedică peniței, ori de câte ori, în timpul călătoriei în Franța sau după întoarcere, aici, în munca monografică la teren, încercam ce aproape îndeplinesc acum. („Aproape“, fiindcă versuri în loc de scrisoare înseamnă renunțare la a comunica altfel decât ca între spiritele unui veac și cele ale altuia.)

Bateau ivre a ieșit de pe șantier abia aici, într-un sat de la poalele Făgărașilor. Și nu știu pentru ce, mi se pare nedrept ca altcineva decât acel căruia în parte îi datorez traducerea, să o cunoască mai întâi.

O aveți, așadar, alături de respectul și admirația mea ¹.

Ion Frunzetti

De la Al. Cludian

Iași, 13 septembrie 1939

Dragă Tudore,

Mi-a părut rău, cum îți poți închipui, nespus de rău, că nu ne-am văzut la București în ziua când prietenia ta, niciodată dezmințită, te-a reținut, cu toată graba ce aveai de a pleca undeva în provincie, un ceas întreg lângă sicriul bietului nostru tată. El s-a chinuit mulți ani și mai ales în lunile din urmă, veștile tot mai rele care îmi veneau aici mi-au lăsat multă amărăciune în suflet. Nu mi-a fost dat măcar să-l mai văd în viață.

Tu, care ai trecut prin asemenea suferințe, ba și prin altele — dacă se poate — mai mari, ai fost lângă noi cu sufletul. Am simțit bătând inima ta caldă, prietenească. Voi face așa ca, îndată ce-mi va fi cu putință, să te văd, să vă văd, pentru a încerca să alungăm o clipă, cu ajutorul unei prietenii nedezlegate, gândurile chinuitoare care ne împresoară. Nu pot crede că liniștea de care avem toți nevoie ne va fi mereu refuzată.

Cu dor mare, te sărut, Tudore, frățeste.

Alexandru

Dudui Lilica — și ție — de la Zoe și de la mine, toată prietenia noastră.

De la Al. Dima

[Sibiu,] 29 octombrie 1939

Scumpe domnule Vianu,

Cu prilejul trecerii mele prin capitală la o comisie de bacalaureat, am cerut firește relații despre d-ta și mi s-a spus de către d-l Rosetti că sunteți concentrat. Nu v-am putut întâlni deci, deși o doream din toată inima. Acum

citesc însă în ziare că v-ați reluat activitatea la „Universitatea muncitorească“ și mă grăbesc a vă da unele știri.

Mi-am propus a scrie un studiu despre problemele estetice văzute de gânditorii români actuali cuprinzând în sfera cercetării, în afara esteticii dv. privită ca un punct observator și reperator, și cele câteva studii apărute în ultimul timp (L. Blaga cu tot „metafizicismul“ său, Călinescu împreună cu toată zburdarea sa relativistă, Crai-nic etc.). Am nevoie pentru completarea bibliografiei dv. de *prelegerea despre M. Dragomirescu*, pe care vă rog a mi-o trimite.

Aceasta în ordine teoretică. Practic, adică în ce privește „slujbele“, stau jalnic. Detașarea mea ca director al publicațiilor „Astrei“ a fost anulată prin suspendarea Serv. Social și a trebuit să mă întorc la catedră, la „subiectul și predicatul“ clasei a II-a la română și la textele lui Coresi. Vă închipuiți că mi-e puțin cam greu să accept ideea că strădaniile doctoratului au fost zadarnice pe plan practic și că voi fi condamnat a nu depăși clădirea liceului. Cel puțin de s-ar găsi și pentru mine un inspectorat de specialitate spre a mai sălta și eu puțin. Dar asta numai d-l Andrei ar putea-o face și doar mă cunoaște ca unul care m-a clasificat întâiul la capacitate. (E însă soarta mea : nota 10 la toate, dar „situațiile“ sunt pentru alții.) Să trec însă peste această penibilă jălanie și, spre a mă mai veseli, să vă anunț că am făcut integral corectura tezei mele pentru Fundație și aștept pe curând apariția ei. De asemeni, am trimis aceleiași edituri manuscrisul *Sibiului* — monografie impresionistă a orașului meu adoptiv.

M-aș bucura nespus de mult dacă aș primi câteva rânduri din partea dv. Același,

Al. Dima
Sibiu : str. Haller, 6

495

De la Liviu Rusu

Cluj, 30 oct. 939

Mult stimat domnule Vianu,

Te rog să mă ierți că abia acum, după câteva luni, îți mulțumesc pentru exemplarul din ediția II-a a *Esteticii*.

Tocmai în timpul când l-am primit, speram mult să trec pe la București și ar fi fost un bun prilej să-ți mulțumesc personal. Din păcate, plecarea s-a tot amânat, iar prin intervenția unor împrejurări diferite scrisul meu de asemenea a tot întârziat.

În orice caz, te felicit în modul cel mai sincer pentru succesul cu prima ediție. E o raritate la noi, în domeniul publicității filosofice. Sper că și a doua ediție va avea același succes — eu din partea mea voi căuta să contribuie la aceasta. În orice caz, până acum la Cluj ai avut o serie însemnată de victime : la examenele din primăvară și din toamnă cunoașterea sistemului d-tale a fost o condiție importantă. Necunoașterea lui a contribuit mult la diminuarea notelor, în unele cazuri a dus chiar — nu la respingere, ci la retragere.

Îmi pare rău că deocamdată nu pot veni la București ; mi-ar fi plăcut mult să discutăm câteva chestiuni importante pentru specialitatea noastră. Așa, de ex., m-a surprins că la școlile normale nu s-a dat nici o importanță esteticii. Or, tocmai Ministerul a spus în repetate rânduri, în instrucțiunile pentru bacalaureat, că la literatură se insistă prea mult asupra datelor biografice și istorice și se dă prea puțină importanță valorii intrinseci a operei. Dar motivul acestui neajuns este tocmai faptul că profesorii de română (sau de alte limbi) nu au o suficientă pregătire estetică și în felul acesta se pierd în fel și fel de considerații ce nu prea au de a face cu arta. Nu crezi că ar fi bine venit un memoriu al profesorilor de estetică în sensul acesta către Minister ? Cred că domnul Andrei ar avea înțelegere pentru această problemă — nu ca să servească pe profesorii de estetică, ci pentru aprofundarea studiului literaturii și deci pentru ridicarea nivelului învățământului.

O altă chestiune pe care aș fi vrut să ți-o pun ar fi în legătură cu Universitatea muncitorească. Oare domnul Ralea n-ar fi de acord să se facă ceva similar și la Cluj ? Pentru împrejurările sociale de aici cred că ar fi un lucru foarte bine venit. Dacă mi s-ar da o încredințare în acest sens, aș primi-o cu mulțumire și cred că aș reuși să grupez în jurul chestiunii o serie de tineri bine pregătiți și entuziaști, care ar face ispravă.

Ți-aș fi foarte recunoscător, dragă domnule Vianu, dacă mi-ai comunica părerea d-tale în legătură cu aceste

două probleme și te rog să primești, o dată cu mulțumirile mele, cele mai sincere sentimente colegiale.

Al d-tale

L. Rusu

Acuma îmi vine în minte că la București s-a înființat la Școala Normală superioară și secția artistică și de educație fizică, la care, dacă nu mă înșel, se predă și estetica. Aceasta însă nu schimbă problema, fiindcă poate și mai important ar fi s-o facă viitorii profesori de literatură. Doar într-una din clasele liceului ei fac poetică — cine-i inițiază ?

496

De la Al. T. Stamatiad

[București,] 31.X.1939

Dragă Tudore,

Ești supărat pe mine, te rog să m-ascuți.

Sunt bolnav de inimă de câțiva ani.

Am vrut să vin duminică, m-am simțit însă rău și a trebuit să iau, de la cafenea, automobilul ca să ajung acasă.

La 55 ani, știu bine că zilele îmi sunt numărate. Mă simt obosit de tot și de toate.

Te îmbrățișez,

Al. T. Stamatiad

Bulev. Ferdinand, 24

497

De la N. Bagdasar

[București,] 2 noiembrie 1939

Dragă Tudore,

Îți trimit cererea către Ralea. Te rog, nu-i lăsa cererea lui, ci să-ți pună rezoluție și să ți-o dea îndărăt

184

d-tale, căci altfel nu mai dau de cerere. Dacă se întâmplă ca eu să fiu ținut mai mult în concentrare, dă, te rog, cererea cu rezoluția la tipografie, ca s-o urmărească ei, pentru încoron. [sic].

Cu mulțumiri,

N. Bagdasar

498

De la Al. Dima

[Sibiu,] 4 noiembrie [1939, d.p.]

Scumpe domnule Vianu,

La elegiaca mea scrisoare de acum câteva zile, o adaug pe aceasta fiindcă s-a produs un fapt nou, pe cale de a-mi schimba situația. Sunt anume informat că d-l ministru Andrei a oprit anularea detașării mele de la catedră și intenționează să-mi încredințeze un inspectorat în învățământul secundar. Chestiunea a rămas nerezolvită însă, d-l ministru urmând să mai reflecteze. Aci cred că un cuvânt bun din partea unui profesor al meu va fi hotărâtor.

Mi-aș permite de aceea să vă rog ca prin d-l Ralea să puneți acest cuvânt. Va fi suficient un simplu telefon al d-lui Ralea către d-l Andrei. Toți inspectorii și directorul învățământului secundar sunt cu mine. Numai ministrul trebuie stimulat.

Vă rămâne recunoscător,

Al. Dima

Sibiu : str. Haller, 6

499

De la C. Rădulescu-Motru

11 noiembrie 1939

București

Domnule coleg,

Academia Română, în urma propunerii membrilor săi din secția literară, a decis comemorarea a una sută de ani de la nașterea lui Titu Maiorescu printr-o ședință solemnă, care se va ține la 15 februarie 1940.¹

Foștii elevi, prietenii și admiratorii lui Titu Maiorescu socotesc că această comemorare trebuie extinsă pentru a corespunde importanței pe care a avut-o Titu Maiorescu în istoria politică și culturală a țării. Fiind încredințat că și domnia voastră doriți o comemorare vrednică de numele lui Titu Maiorescu, vă rog să participați în scopul acesta la întrunirea din ziua de vineri, 17 noiembrie a.c., ora 11 dimineața, la Academia Română, Calea Victoriei, 125, intrarea I.

C. Rădulescu-Motru

500

De la Ion Pillat

[București,] 17.XI.1939

Iubite amice,

Tu, care ai știut ca nimeni altul să ridici lui Alexandru Macedonski singurul monument demn de dânsul, editându-i și comentându-i, cum ai făcut-o, *Operele* — priemește, te rog, în peristilul templului consacrat memoriei sale, această mică stelă oferită devoțiunii grăbite, dar fervente, a peregrinilor neinițiați, înainte de a călca pragul sacru.

Cu toată dragostea,

Ion Pillat

P.S. Volumașul ¹ n-a fost pus încă în vânzare și e primul venit de la tipografie — așa că te rog să nu-l arăți nimănui până nu iese în librărie.

501

De la Ion Chinezu

[Cluj,] 4 dec. 1939

Iubite domnule Vianu,

Alaltăieri abia am aflat de conferința d-tale. Ți-am telegrafiat imediat la București, rugându-te să-mi dai

186

Sensul metaforei pentru n-rul în pregătire al G[îndului] r[omânesc].

Mare mi-a fost mirarea auzind — abia acum o jumătate de ceas! — de la Mărgineanu că ești în Cluj de vreo 3—4 zile. Te rog să fii așa de bun să treci — pe la 12 fix — dacă e cu puțință, pe la Sem[inarul] Pedagogic, str. Kogălniceanu, 9 — unde subsemnatul am lecții până la ora 1. Dacă nu poți veni la 12, dă-mi, rogu-te, de știre când și unde te pot vedea, la 1 sau după.

Al d-tale cu toată prietenia,

Ion Chinezu

502

De la Liviu Rusu

Cluj, 17 dec. 939

Iubite domnule Vianu,

Faptul că șederea d-tale la Cluj ți-a lăsat o amintire plăcută mă încântă și ne încântă pe toți. Iar dacă d-ta ai găsit cuvinte delicate de mulțumire pentru primirea ce ți-am făcut-o noi, eu din partea mea întreb dacă am reușit, într-adevăr, să-ți arătăm în întregime simpatiile noastre. Aș vrea să fii pe deplin convins că terenul d-tale era aici bine pregătit, că datorită meritelor d-tale ai venit la Cluj între ai dumatile, și că toți cei de aici te-am simțit din primul moment ca „al nostru“. Și aș vrea să te mai asigur, iubite domnule Vianu, că dacă d-ta ai plecat cu amintiri plăcute, auditoriul d-tale de aici nu se lasă cu nimic mai prejos. Ai lăsat o impresie cât se poate de adâncă, așa încât dorința unanimă de pe aici este ca să te avem negreșit și altă dată în mijlocul nostru. Personal sunt foarte mulțumit că raportul dintre esteticieni prezintă perspective mai promițătoare decât cel din sânul altor tagme. Mă umple de bucurie pentru noi personal și pentru specialitatea noastră.

Te rog să ai amabilitatea de a transmite doamnei Vianu respectuoasele mele sărutări de mâini și cele mai bune sentimente din partea soției mele, iar d-ta, iubite

domnule Vianu, te rog să fii sigur de simpatiile noastre nețărmurite și de cele mai sincere sentimente prietenești.

Al d-tale

L. Rusu

P.S. După încheierea scrisorii aflu tocmai acum o veste tristă : decanul nostru, d-l N. Drăgan, nu mai este. Când am fost împreună la dânsul, ți-aduci aminte că se pregătea tocmai [să meargă] la clinică pentru o consultație. L-au și internat imediat, fiindcă avea flebită, care i-a fost fatală. Ultima vizită pe care o primise la decanat a fost tocmai a d-tale. De altfel, a fost unul dintre aceia care te apreciau foarte mult.

503

De la Ion Petrovici

București, 11 ian. 1940

Stimate domnule coleg,

În ziua de 22 decembrie 1939, poetul și gânditorul Nichifor Crainic a împlinit 50 de ani.

Contribuția pe care a adus-o culturii și literaturii noastre prin operele și ideile sale, precum și prezența sa neîntreruptă în centrul marilor preocupări ale vieții noastre intelectuale, consacră această dată ca un adevărat eveniment pentru cei care s-au împărtășit din bunurile sale sufletești.

De aceea un grup de prieteni și admiratori au hotărât ca la popasul celor cincizeci de ani ai lui Nichifor Crainic, să-i aducă prinosul lor sărbătoresc de binemerită laudă și grațitudine.

În scopul acesta s-a hotărât scoaterea unui număr festiv al revistei *Gândirea* pe luna martie a.c. și o întâlnire amicală la o dată asupra căreia veți fi anunțat din vreme.

Vă rugăm să binevoiți a ne răspunde dacă înțelegeți să luați parte la această sărbătorire și totodată dacă sunteți dispus să colaborați la numărul festiv al *Gândirii*.

De preferință, din partea d-voastră am aștepta un studiu privitor la opera poetică a sărbătoritului, întrucât alții se vor ocupa de celelalte laturi ale activității sale.

Manuscrisele trebuie să le avem cel mai târziu până la 5 februarie a.c. și le veți îndruma în str. Domnița Anastasia, no. 16, la redacția *Gândirii*.

Orice alte informații le veți cere comitetului la aceeași adresă.

Președintele Comitetului de inițiativă,

I. Petrović¹

504

De la Ana Al. Macedonski

[București,] Vineri, 12 ianuarie 1940

Mult stimată domnule Vianu,

Am citit cu cea mai mare mulțumire studiul dv. asupra pieselor de teatru de Al. Macedonski.¹ Mi-am adus aminte câtă afecțiune vă purta soțul meu și cred că nici el nu și-ar fi putut dori să se bucure de o înțelegere mai deplină și o prețuire mai caldă.

Vă mulțumesc călduros pentru marea și nobilă trudă ce ați depus pentru prezentarea în modul cel mai ideal a operei soțului meu, care a închis ochii fără bucuria de a-și vedea opera înfățișată în cel mai frumos chip cu putință și de unul care-i era atât de prețuit.

Încă mii de mulțumiri și expresiunea sentimentelor cele mai bune atât pentru d-ta cât și d-nei Vianu.

Ana Al. Macedonski
văduva poetului

Str. Vasile Lascăr, 184

Peste câteva zile vă trimit tot ce voi putea găsi ca manuscris, proză, nu am putut căuta căci am fost mereu suferindă, acum fiind ceva mai bine voi căuta.

Cred că ar fi bine, dacă ești dispus, să traduci *Le Fou* și să-l dăm la un teatru de se poate juca. Poate Național sau Bulandra. De asemenea, doresc să știu de trebuie să depun un volum la Teatrul Național și în ce fel, cu petiție sau cum, căci fostul director, dl. C. Petrescu mi-a cerut chiar în manuscris.

Te rog a-mi răspunde să știu cum să procedez.

505

De la Victor Iancu

Cluj, 14 ianuarie 1940

Mult stimată domnule Profesor,

Evenimente familiale, ca nașterea unei copile noi, complicații ale soției mele cu acest prilej, peste care slavă cerului am trecut, cât și multiplele mele ocupații m-au împiedecat realmente de a vă dori la timp tot binele pentru anul 1940. Sper că îmi veți permite, ca și cu această întârziere, să vă fac deci aceste urări, nu dintr-o obligație convențională, ci dintr-un profund sentiment de respect și atașament pe care-l am de atâta vreme față de d-voastră !

Îmi permit, cu acest prilej, să-mi reinnoiesc rugămintea de a trimite ceva pentru revista *Țară nouă*¹ cu atât mai mult cu cât, după cele relatate de d. Chinezu, ați promis un articol și *Gândului românesc*. De altfel, după conferința pe care ați ținut-o aici și al cărei ecou a fost din cele mai mari², un articol al d-voastră în publicația pe care o redactez ar pricinui generațiilor tinere o reală bucurie. Or, tocmai astăzi când tineretul, după zbuțuirea inutilă din anii trecuți, poate reveni la rosturi mai demne, cred că este bine să fie onorat de atenția unor persoane de prestigiu și situația d-voastră științifică. Cum d-voas-

tră ați binevoit a-mi promite încă în noiembrie acest articol, cred că îl voi putea în curând publica.

Vineri, 12 ianuarie, mi-am făcut, după multe așteptări, modestul meu debut academic, deschizând proseminarul care mi-a fost încredințat și la ședințele căruiia ne vom folosi în primul rând de cartea d-voastră cu textele culese din istoria doctrinelor de estetică. Am vorbit cu acest prilej despre „ideea de sistem în estetică“, unde am utilizat și unele din observațiile d-voastră din proiectul de prefață, publicat în *Studii de filosofie și estetică*. Nu știu dacă voi izbuti să mențin același auditor care a fost de față cu acest prilej.

Universitatea muncitorească s-a deschis astăzi, în prezența d-lui Stavri Cunescu. Fusese așteptat și d. ministru Ralea, care însă n-a venit. Am convingerea că repartitia cursurilor nu s-a făcut după cele mai fericite criterii ; dintre conferențieri sunt multe persoane dezagrebile muncitorimei și considerate ca reacționare, ca părintele Lupaș — afară de aceasta din temele care se vor dezbate lipsesc cu totul cele cu privire la problemele economice și ale muncii, care frământă atât de mult preocupările clasei muncitorilor manuali...

Cu rugămintea de a primi încă o dată urările mele de bine, vă rog să primiți salutările mele respectuoase,
al d-voastră

Victor Iancu
str. Bolintineanu, 24

506

De la M. Celarianu

[București,] 15.I.1940

Stimate și iubite prietene,

Sâmbătă am fost anunțați — eu și Aderca — că, începând din aprilie, lefile ne vor fi majorate.

Nu s-a pomenit numele d-tale, părându-se că lucrurile se fac pe o cale administrativă normală. Eu, însă,

știu că numai datorită intervenției d-tale starea noastră materială, cât se poate de proastă, e pe cale să se îmbunătățească.

De aceea, cu toată stima ce se cuvine unui om gata să înțeleagă și nevoile altora și să ajute, îți aduc, din tot sufletul, mulțumirile cele mai călduroase.

Am fost și la dl. ministru Ralea, care s-a arătat bucuros că a putut să ne facă un bine.

Spectacolul ăsta al omeniei e și el câteodată un fel de poezie, cu vorbe puține și fapte turburătoare.

Am citit prezentarea teatrului lui Macedonski. Ce păcat că el nu se mai poate bucura, laolaltă cu noi ! Ți-ar fi strâns mâna cu mâna lui palidă, și în ochii lui copilărești ai fi văzut că și-a uitat toate supărările vieții. E tot ce se putea scrie mai bun și mai adevărat despre el. Și, cum te prețuia mult, ce fericit ar fi fost să vadă că d-ta faci dreptatea ! A fost un poet mare și un om bun și lucrurile așa trebuia să se întâmple.

Cu gândurile cele mai bune, al d-tale

M. Celarianu †

507

De la Felix Aderca

București, 16 ianuar 1946

Iubite domnule Vianu, n-am meritat prin nimic — dimpotrivă — osteneala pe care ți-ai luat-o pentru a îmbunătăți la Minister situația lui Celarian și a mea. Îți mulțumesc. Lecția d-tale de noblețe n-o voi uita nici-odată.

Cu cele mai bune sentimente,

F. Aderca †

De la Ion Chinezu

„GÂND ROMÂNESC“
REVISTA DE CULTURĂ
EDITATĂ DE „ASTRA“

Cluj, 17 ianuarie 1940

Iubite domnule Vianu,

Împrejurările nu mă iartă să fac un drum până la București. Îți spun lucrul acesta cu multă părere de rău ; aveam câte ceva de pus la cale cu d-ta, în primul rând situația revistei care — nu te superi, sper, că o spun atât de categoric (pun atâta prietenie în acest categoric) : *trebuie să te intereseze.*

Rogu-te, scumpe domnule Vianu : n-ai putea să-mi trimiți cât mai în grabă un articol ? Parcă spuneai când ai trecut prin Cluj că ai avea ceva în pregătire cu destinație pentru G[ând] r[omânesc].

Aștept cuvântul d-tale și îți trimit toate urările de bine, atât pentru d-ta cât și pentru d-na și pentru tizul meu, Ion Vianu !

Al d-tale,

Ion Chinezu
Str. Băii, 16, Cluj

De la Eugen Ionescu

Paris, 22 ianuarie 1940

Stimate domnule Vianu,

Iertați-mă că am întârziat atâta să vă scriu. M-am gândit mereu la d-vs. și la ultimile noastre convorbiri — și totuși nu am putut scrie. Nu mi-am putut scrie nici articolele la *V[iața] românească* sau *Jurnalul* ; nimic nu se mai poate spune nici aici.

Îmi adun note pentru teza de doctorat, mecanic și amărât — căci mă îndoiesc strașnic că teza va putea fi făcută vreodată. Și chiar dacă, la ce bun? Toate speranțele luminoase pe care încă le aveam în februarie și martie trecut, au căzut. Veștile cele mai proaste se aud aici. Gazetele sunt pline de știri asupra primejdiilor ce amenință... nu pe francezi, ci pe alții mai mici. Din clipă-n clipă aștept să fiu chemat în țară. Trăiesc de la o zi la alta, într-o neliniște, o panică înfiorătoare. Hotărât, nu mai e nimic de făcut... până-n cincizeci de ani.

Într-adevăr, nu pe francezi îi amenință primejdia. La adăpostul liniilor Maginot pot sta liniștiți zece ani. Dar nu ar putea nici să vină în ajutorul aliaților mai mici!

Nu știu cum e atmosfera în țară. E mai bună? Ce se știe exact despre Finlanda? Aș vrea să stăm de vorbă, să pot spune mai multe.

Impresia generală aici este că au să fie înghițiți, pe rând, toți cei mici și că pe urmă au să fie atacați cei mari. Primul lucru îl cred — al doilea nu. De ce i-ar mai ataca? De ce să nu-i lase să obosească, stând degeaba, cu armatele mobilizate? Poate că văd lucrurile prea negru. Ar fi bine să izbutească vodă să ne țină neutri.

Vreau să vă-ntreb un lucru: se fac în primăvara aceasta înscrieri de noi membri la S[ocietatea] S[criitorilor] R[omâni]? În cazul acesta, când să prezint cererea?

Sper că scrisoarea aceasta are să vă parvină. Un răspuns „optimist“ de la d-voastră ar fi reconfortant!

Vă rog să primiți asigurarea caldei mele prietenii. Omagii respectuoase doamnei. Rodica vă trimite, la amândoi, complimente.

Eugen Ionescu

17 rue du Sommerard
V-e Paris

P.S. Ce departe sunt visurile de anul trecut — ale unei „noi culturi personaliste“ etc... etc... De fapt, din aprilie trecut am simțit căzând toate lucrurile astea.

De la Constantin Noica

5.IV.1940, Sinaia
Vila Wendy

Mult stimate domnule Profesor,

Am primit de la Comarnescu invitația de-a colabora la colecția ce pregătiți și m-am grăbit să-i răspund că primesc bucuros să fac un Kant, și mai târziu un Fichte.

Îmi îngădui să vă trimit aceste rânduri spre a vă mulțumi pentru simpatia ce nu încetați să-mi arătați, simpatie la care nu știu dacă am răspuns întotdeauna în chipul cel mai potrivit. O curioasă și întârziată timiditate m-a oprit să vă caut în București, ori de câte ori am fost pe acolo, și să dau urmare gestului prietenesc pe care l-ați avut, în două sau trei rânduri, de-a ne vizita, aci, în Sinaia. Îmi propuneam să înfrâng această timiditate o dată cu apariția — apropiată — a tezii mele de doctorat¹, pe care să v-o înmânez eu însumi. Acum însă sunt sigur că voi avea prilejul să vă vizitez, poate chiar înainte de data aceea.

În așteptare, sunt, domnule Profesor, cu respectuoase omagii către doamna Vianu,
al d-voastre vechi și

cald devotat,
Constantin Noica

511

De la Al. Cludian

Iași, 6 aprilie 1940

Dragă Tudore,

Nu mă așteptam ca trimiterea cărțuliei mele¹ să-mi aducă darul — nemeritat — al rândurilor tale, așa de indulgente cu mine.

...Vei avea deci de suportat, după ce mi-ai răscolit sufletul cu căldura prieteniei tale, divagațiile așternute

pe hârtie într-o după-amiază posomorâtă, autentic ieșeană.

A trebuit toată finețea de sensibilitate aproape telepatică a amicitiei tale ca să simți, în *Prefața* opusculului meu, urma unei amărăciuni. În adevăr, rândurile prea insistente ale acestei *Prefețe*, în care mă plâng indirect de truda *impusă* (cursuri peste cursuri făcute în locul celor care sunt obligați să le facă și nu le fac — despre asta vom vorbi odată, sper : curând), trudă care mi-a luat timpul ce-l voiam destinat pregătirii examenului de conferință, acele rânduri din care respiră o oarecare tristețe sunt o mică și inofensivă răzbunare.

Voiam, în acești doi ani din urmă, să umplu unele lacune de informație în domeniul filozofiei moderne și contemporane, ceea ce n-am putut realiza decât foarte incomplet, copleșit cum am fost și încă sunt sub povara unor cursuri de filosofie veche și medievală, al căror folos, pentru pregătirea mea, este foarte mic, dar de care anumiți „șefi“ de pe aici au ținut cu orice preț să se debaraseze. Povestea e veche și cunoscută.

E adevărat că te-am neglijat și aceasta, dacă îmi dau bine seama de procesul sufletesc, din cauză că — vorba lui Crainquebille al lui Anatole France — „mi-am schimbat caracterul“. Sunt așa de obsedat de situația falsă pe care o am în Universitate și de micile umilințe pe care trebuie să le îndur uneori încât de frica acestui subiectivism „pleurnicheur“ în care am căzut am ajuns să fug de prieteni. E vorba însă ca în mai, acum, să aibă loc „concursul“ și, dacă ghinionul meu nu se va amesteca, voi avea, în sfârșit, situația clară de conferențiar titular.

Când ne vom vedea — sper să te vizitez sau în vacanța de Paști, sau cu puține zile înainte de vacanța propriu-zisă, având nevoie de câteva zile de lectură la Biblioteca Fundației din București — îți voi povesti câteva din plictiselile bătrânului asistent care sunt la Universitatea din Iași...

Vei înțelege atunci, poate, mai ușor „schimbarea de caracter“, care uneori mă îngrijorează și mă face să mă întreb dacă voi mai regăsi vreodată „ataraxia“ care să-mi lumineze spectacolul vieții.

Despre tine nu mai știu nimic decât puținul care îl aflăm uneori de la Edgar Papu, simpaticul tău discipol. Văd acum că te ocupi de probleme de stilistică. Vei da

desigur curând la iveală o lucrare amplă. Tudore, trebuie să știi că, oricât ai fi tu de supărat pe mine, vei fi nevoit să-mi acorzi odată o zi întreagă de hoinăreală prin București — zi în care să-mi revărs focul — focul este de altfel într-un fel și al tău — atâtor amărăciuni mai mari și mai mici ce mi-au tulburat sufletul. Nu-ți poți închipui câtă bucurie mi-a dat aprecierea ta despre cartea mea, pe care eu n-o pot judeca acum, atât sunt de surmenat, după munca *corecturii*, distrugătoare de nervi aici, la Iași, unde tipografiile n-au corectori. De altminteri, nici nu știu cum am izbutit să dau o formă oarecare acestei lucrări, scrisă în parte în vacanța mare, în parte în timpul furat, cu procedee ce trebuiau să fie foarte ingenioase, multiplelor obligații ce tindeau să mă strivească.

Dacă toate se vor termina cu bine, îmi promit o vară liniștită, aproape fără muncă, în care va trebui neapărat să ne vedem — tu, omul totdeauna stăpân pe tine, în stare să înduri cu resemnare nedreptatea, eu, cu nervii mult mai slabi și slăbiți și mai mult de prelungirea indefinită a unei situații subalterne.

Iată, uitam (și de când uit !) să-ți dau o lămurire extrem de târzie într-o chestiune în care mi-ai scris anul trecut și la care, conform prostului meu obicei, nu ți-am răspuns nimic — ceea ce nu înseamnă că mi-a lipsit intenția. E drept că eram încurcat, în ce privește răspunsul, de unele nedumeriri. Fusese vorba să iau contact cu Mihai Sadoveanu și să lucrez la Universitatea muncitorească ieșană. Eu înțelesesem, din scrisoarea ta, că Sadoveanu (care, de altfel, mă cunoștea foarte puțin) îmi va da eventual însărcinarea de a mă ocupa eu de acea școală. Dar — eterna fatalitate a „gradului mojič“ pe care-l port încă — Sadoveanu m-a întrebat dacă n-ar fi bine să recurgem la serviciile unui *profesor universitar*: Bărsănescu sau altcineva... Până la urmă, s-a recurs la prof. Grigore Popa... Înțelegi că eu, ocupat mult cu cursurile mele, cu cursuri de-ale lui Bădărău plus suplinirea asistentului lui Petrovici (C. Botez concentrat mereu), plus Școala Normală Superioară, nu eram dispus să fac pe secretarul trepăduș al Univ. muncitorești numai fiindcă gradul meu mic împiedica o întrebuintare mai rațională... Și, fără nici o supărare, n-am mai insistat. Cred că la mijloc a fost un „malentendu“, care m-a dispensat de o

muncă în plus. Lămuriri tardive și inutile. Mi-e dor de o viață cu mai puține obsesii personale și cu mai multă uitare de sine. Nu crezi că ar trebui să ne întinerim prin renunțarea la recunoașterea muncii noastre și la o dreaptă apreciere din partea celor care, cu adevărat bătrâni, nu ne iartă că muncim și că publicăm? Invidiez pe dr. I. Claudian că te vede mai des ca mine (și el se războiește mereu cu „bătrânii“ lui). Curând voi irupe în str. Andrei Mureșanu, 33. Te îmbrățișez frățeste,

Alexandru

Familiei tale multă afecțiune — ca și ție — de la mine și Zoe.

512

De la Perpessicius

[București, 10 iunie 1940, d.p.]

Scumpe Tudore,

Dacă nu mi-ar fi teamă de zâmbetul, și al tău și al meu, că prea seamănă cu fraza în care Dinicu Golescu vorbește de lacrăma ce aduce în ochi fluierul ciobanului (motiv pregrigorescian, dacă nu și alecsandrist, precum vezi) — aș mărturisi că rândurile tale nu numai mi-au mers adânc în inimă, dar că au răscolit în mine, așa cum bine spui, un întreg trecut de peste 4 lustrii, în care așa de puțin ne-am vorbit — în raport cu statornica noastră prietenie — dar atât de mult ne-am iubit, în raport cu exiguitatea pământesteii noastre existențe.

Bunele tale cuvinte, scumpe Tudore, m-au mișcat totuși până aproape de lacrimă (vârsta și pudoarea sunt două zăgazuri puternice) — iată adevărul și nu mi-e rușine să-l mărturisesc. Spontaneitatea și exuberanța adziunii tale nu puteau să nu zguduie o inimă, în care mi-reasma sufletului tău a picurat mai mult de o dată din balsamul ei întăritor.

Singura mea tristețe, scumpe Tudore, în ziua aceasta, sporită de bunele tale cuvinte, este, fără îndoială, că din

pricini pe care și vârsta dar și timpul le agravează, n-am răspuns afecțiunii tale, ce-mi este atât de necesară, cu mărturii egale adâncilor și nemincinoaselor mele sentimente. Este o discreție, oricum incomodă, și pe care aș fi sacrificat-o bucuros răscumpărărilor postume. Dar câtă să ne supunem sorții.

Primește, așadar, scumpe Tudore, o mulțumire neclintită sinceră de la unul din nenumărații tăi admiratori, a cărui supremă fericire este să se știe din garda devotaților tăi amici.

În nădejdea că indispoziția de care vorbești este trecătoare, îți doresc o sănătate de fier, pentru binele nostru al tuturor și fericirea scumpei tale familii.

Cu sentimentele din străvechi,
al tău,

Perpessicius

513

De la Felix Aderca și Mihail Celarianu

[București,] 19 iunie 1940

Iubite domnule Vianu,

Te-am deranjat mereu de la ocupațiile duminicale și te deranjăm și acum. Dar numai credința în noblețea fundamentală a firii d-tale ne dă curajul acestui abuz. Mai roagă o dată pe dl. ministru Ralea, care ne-a arătat toată bunăvoința până acum, să facă o intervenție hotărâtoare pe lângă dl. Radu Portocală, ca să fim încadrați în corpul referenților — funcție pe care cu un salariu infim o îndeplinim de un deceniu — fie și în salariul cel mai mic al acestui corp (întrucât nu posedăm și certificatele oficiale ale capacității noastre profesionale).

Altfel, suntem amenințați să fim încadrați ca șefi de secție — pentru totdeauna ! Comisia la Prezenție a început lucrările.

În speranța că de data aceasta ni se va face dreptate, îți mulțumim din toată inima și te rugăm să crezi în prețuirea noastră deplină.

*F. Aderca
M. Celarianu*

De la Rectorul Universității din București

ROMÂNIA
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Nr. 4945/27 iul. 1940

Domnule Conferențiar,

Vă rog să vă prezentați luni, 29 iulie a.c. în cabinetul meu, la ora 11, spre a-mi prezenta actele ce posedați relativ la origina dvs. etnică și la confesiunea căreia aparțineți, dîmpreună cu aceleași acte privitoare la părinții dvs¹.

Rector,
[Constantin] Stoicescū

Secretar General,
Ss. indescifrabil

De la Ministrul Educației Naționale

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
DIRECȚIUNEA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI SUPERIOR
Strada Spiru Haret, nr. 12, s. I4

Nr. 206574/1940

Telefon : 4.24.00

7 dec. 1940

Avem onoarea a vă face cunoscut că, din cercetările actelor ce ați prezentat, dvs. intrați în excepțiile art. 4, litera b și c, din Decretul-Lege din 14 oct. 1940 și, în

consecință, vă păstrați postul ce-l ocupați la Facultatea de Litere și Filosofie din București.

Ministru,
I. Făcăoaru

Director,
Ss. *indescifrabil*

514

De la Perpessicius

[București,] 1 ianuar 1941

Scumpe Tudore,

Îți mulțumesc din toată inima pentru bunele tale rânduri, mai reconfortante ca oricând în trista izolare care ne înconjură. Îți mulțumesc și mai mult pentru că îmi dai prilejul să-ți mărturisesc sentimentul de rușine și zădărnicie cu care am însoțit apariția acestui făt-mort al tiparului și al scrisului meu¹.

Nu-l reneg — să ne înțelegem. Când l-am pus la cale, am gândit să închid în el, pe lângă cele câteva compoziții adolescente și primare și protestul disimulat al unui gazetar tânjind după, de bine de rău, o brumă de libertate. Dar zilele s-au prăbușit, una după alta, și-n galopul lor nebun am rămas, cu adevărat, de căruță. Nu sunt numai anacronice toate aceste îngăimări nevinovate, dar de-a dreptul searbede și fastidioase. Eroarea mea e că n-am așteptat ziua judecății din urmă. Nu m-aș mai fi îmbulzit atunci cu biata mea sorcovă decolorată.

Nu crede, însă (și-s convins că n-o vei face), că mă prăpădesc după literatura eroică și hymnică a ceasului de față. Acord, dacă vrei, genialitatea îndemnelui lui Barbu pentru Führer, dar... să fie la el acolo... L-aș fi preferat inspirat de Mihai Viteazul sau alt eponim al Giurgiului. Câtă vreme nu-i îngăduit să ne avem părerea lucrul cel mai înțelept e să ne recuzăm : lipsește competența. Ceea ce și încerc să pun, oricât de greu, din ce în ce mai mult în practică.

Vremuri ca asta și ca astea, dragă Tudore, mă conving tot mai adânc de durerea rarelor noastre întrevederi, pe care nimeni mai mult ca mine nu le regretă. Am înțeles, însă, cam demult că fericirile adevărate sunt cele de pe malul celălalt. Așa că mă conformez.

Dar prind prilejul ăstui nou an să-ți mulțumesc și mai ales să-ți reconfirm vechile și statornicele mele sentimente, pentru tine, pentru lucrările tale, pentru ai tăi. Primește-le cu aceeași voie bună, cu care le [...] *
devotatul tău

Perpessicius

515

De la Victor Iancu

Sibiu, 2 ianuarie 1941

Mult stimată domnule Profesor,

Cu prilejul intrării în anul 1941 îmi permit să vă mălmăcesc urările mele de bine pentru d-voastră personal, cât și pentru întreaga d-voastră familie ! Dea bunul Dumnezeu ca anul pe care-l începem să fie pentru noi toți mai bun decât cel trecut ; ca imensele pierderi suferite în ultimul timp, dacă nu le putem în curând recuceri, măcar să nu le resimțim atât de copleșitor ca în anul blestemat care trecu.

După multe hărțuieli, în sfârșit am izbutit să mă instalez, aducându-mi mobila și familia, pentru a reîncepe firul vieții familiare, întrerupt atât de sinistru la Cluj. Deși este un oraș, poate din punctul de vedere al așezării mai pitoresc și mai unitar, din acela al stilului, decât Clujul, totuși tuturor refugiaților clujeni Sibiul ni se pare un loc de exil. Aroganța momentană a populației săsești, cât și adaptarea atât de dificilă a orașului la condițiile unui centru mai pretentios ne fac mereu să preferăm Sibiului vechea capitală a Transilvaniei. Scumpețea de asemeni a crescut într-un chip neașteptat, în timp ce nu am regăsit aici nici pe departe confortul și condițiile, în adevăr prielnice, de altădată, de la Cluj.

Personal resimt refugiul și printr-o diminuare serioasă a câștigului. Totuși prin faptul că la Cluj aveam trei ocupații — asistența, o suplینire la un liceu și săptă-

* Cuvânt indescifrabil în original (n. ed.).

mănalul *Țară nouă* — nu ajungeam să pot munci în sensul dorit de mine. În privința aceasta acum sunt nestin-gherit...

Universitatea și-a început lucrările — bineînțeles în condiții precare. Facultatea noastră nu s-a stabilit încă în localul ei, după cum nici Biblioteca Centrală — ea însăși simțitor redusă față de alcătuirea ei din Cluj — și nici bibliotecile seminariilor nu sunt până-n momentul de față instalate. Este în adevăr o activitate academică *sui generis*, comportând mai degrabă un caracter formal. Faptul este regretabil, pentru că, după credința mea, nimic n-ar putea combate astăzi mai cu succes anumite înclinații de superficialitate ale tineretului vremii, ca posibilitatea, totdeauna seducătoare pentru elementele alese, a unui studiu executat cu temeinicie.

Care este atmosfera, la d-voastră, la București? Constat că în materie de publicistică multe par a se schimba. Nu mai văd deloc *Viata românească*. Și-a încetat care apariția? Frumoasa revistă de artă *Simetria*, din care mi-ați dat un număr unde se găsea și un instructiv eseu al d-voastră, își va continua care apariția? Faptul mă interesează deoarece, în cazul pozitiv, aș intenționa, cu sprijinul d-voastră, să colaborez și eu la ea.

Dorindu-vă încă o dată un an nou mai fericit, vă rog să primiți, domnule Profesor, expresiunea devotamentului meu neclintit. De asemeni vă rog să transmiteți doamnei sărutările mele de mâini,

al d-voastră

Victor Iancu ¹
str. Budai Deleanu, 9

516

De la I. A. Bassarabescu

[București,] 1 noiembrie 1941

Îți mulțumesc din suflet — și cu toată vechea prețuire și iubire — pentru captivantul d-tale studiu ¹, clasic meto-dizat, nou și cu multă îngrijire eclectic.

I. A. Bassarabescu

De la Dumitru Popovici

Sibiu, 3 nov. 1941

Domnule Vianu,

Am primit recenta lucrare a dv., *Arta prozatorilor români*, și vă mulțumesc în chip deosebit. Pentru importanța lor intenționez să semnez, într-o revistă de istorie literară pe care voi scoate-o în scurtă vreme, articolele care au apărut izolat dintr-însa. Strângerea în volum și completarea lor îmi ușurează sarcina, dându-mi prilejul de a recenza o carte unitară, în loc de a semna mai multe articole.

Dacă tipograful nu va asasina proiectele mele, cred că până la sfârșitul anului voi avea plăcerea să vă trimit primul volum al revistei. Iar până atunci, felicitându-vă pentru noua lucrare, vă rog să credeți în sentimentele mele cele mai alese.

D. Popovici

De la Octav Șuluțiu

Brașov, 9 nov. 1941

Iubite d-le Profesor,

Am primit ultima dv. lucrare, *Arta prozatorilor români*, și vă mulțumesc, atât pentru că mi-ați trimis-o, cât și pentru cuvintele pe care mi le-ați adresat. Deși concentrat, o citesc cu o mare plăcere și tocmai pentru că nu am mult timp la dispoziție o savurez în porții mici, așa cum ne place să degustăm vinul cel bun cu înghiți-

turi măsurate. Voi scrie despre această operă excepțională — da, o afirm categoric, *excepțională* — într-unul din numerele viitoare ale *Gândirii*. Totuși nu m-am putut împiedica de a vă scrie personal pentru a vă exprima entuziasmul meu — deosebita satisfacție, chiar în cursul lecturii! Chiar aseară am citit capitolele consacrate lui M. Eminescu și Ion Creangă, precum și capitolele cuprinse în *Anexe*. Sunt acolo observații excelente și formulări critice admirabile și prin precizie, dar și prin calitatea expresiei în care le-ați îmbrăcat. Am rămas uimit în fața muncii uriașe pe care ați depus-o pentru a ajunge la acele succinte și cuprinzătoare formulări, după cum am fost fermecat de pătrunzătoarea intuiție critică ce a condus această muncă. De aceea n-am avut răbdare până la publicarea recenziei și mă grăbesc să vă trimit omagiul și felicitările mele cele mai calde. Cu această carte ați adus un imens serviciu înțelegerii critice a literaturii românești, și nu o pot alătura mai fericit decât de *Istoria civilizației române* a lui E. Lovinescu și de *Spiritul critic* al lui G. Ibrăileanu, adică printre operele de temelie ale culturii noastre atât de tânără încă prin penuria de opere de căpetenie.

Parcurgând lista operelor dv. am observat că una îmi lipsește, una singură, *Studii de filosofie și estetică*. Pe celelalte le am pe toate. Dar aceasta e apărută în 1938 la Casa Școalelor, editură, după cum știți, cam confidențială, așa că n-am putut-o vedea în librării. V-aș rămâne îndatorat dacă ați dispune să mi se trimită și mie. Vă mulțumesc anticipat.

Primiți vă rog, d-le Profesor, salutul, nu al unui critic sau scriitor, ci al unui cititor bucuros că, printre acerbele vremuri prin care spiritul se strecoară timid, a putut găsi o mărturie a unei activități creatoare superioare, după care nutresc toți mereu mai însetați.

Cu cele mai bune sentimente, rămân al dv.

O. Șuluțiu

Lic. A. Șaguna
Brașov

De la Hortensia Papadat-Bengescu

[București,] din noiembrie 1941

Stimate domnule Vianu,

Am primit darul lucrării dumitale cu dinainte bucurie. Titlul însuși așeza secretul formei — taina cea mare — în drepturi.

Nu prevedeam ce dar anume mă așteaptă; citind mi s-a îmbelșugat cugetul de bucurii, totodată am avut simțirea că o mână mi-a fost întinsă fermă și calmă, la o răscruce de drumuri.

Când munca ta secretă și răscolitoare de a „exprima“ e astfel adusă la lumină, mai este oare nevoie, în afară de această mărturisire, de alte cuvinte mari și frumoase ale mulțumirii? Da, domnule Vianu... așa întocmai se dospește în mine frământarea formei, a expresiei anume... Așa întocmai!

În acest moment sunt un scriitor care nu mai are pe piața cărții nici un volum din lucrările a căror ediție unică a fost epuizată — sunt un dramaturg nerealizat scenic, un poet inedit, trăiesc — și mai ales voi trăi — prin judecata celor ce s-au aplecat cu grijă asupra scrișului meu — poate că aceasta era răscrucea de drumuri.

Voi mai mărturisi și bucuria proaspătă de a fi întâlnit acele citate a căror alegere, chibzuită pentru a fi doveditoare, pornește de la un precept totodată generos — singurul generator.

Carte de lumină, într-o muncă de scăfandru — și pe coperta căreia stă gravat cuvântul care hotărăște meșteșugului trudnic și secret al formei literare, numele de artă.

Scriitorii se vor simți datori să cinstească și să apere acest cuvânt, folosit pentru a defini forma personală a scrisului lor — și îl vor socoti acest cuvânt ca pe o medalie dobândită.

Suferindă de câteva zile, scrisoarea mea, trimisă cu gândul din prima secundă, multiplicată, în acest timp al întârzierii, de elanuri pentru munca ce am în curs, o am

dospit mereu în aluatul crescând al mulțumirii profunde ce-ți dătoresc.

Cu cele mai deosebite frumoase salutări,

Hortensia Papadat-Bengescu

520

De la Al. Dima

[Sibiu,] 10 iunie 1942

Scumpe domnule Vianu,

Am primit azi scrisoarea¹ cu referatul dv.² și vă răspund îndată exprimându-vă mulțumirile mele cele mai mișcate pentru prea marea dv. amabilitate. V-ați arătat ca totdeauna adevăratul prieten ce știe să sară în momente cele mai potrivite fără ezitări de vreun fel. Cum astfel de dăruiri totale nu mai caracterizează astăzi pe semenii noștri, simt cu atât mai mult semnificația sprințului moral ce-mi dați. Mă întreb dacă voi putea fi vrednic de atâtea frumoase aprecieri și la înălțimea prețuirii dv. ?

Regret că nu voi veni la București curând spre a discuta împreună atâtea lucruri și a vă cere și alte sfaturi. Va trebui de aceea să folosesc tot calea epistolară.

Voi publica referatul dv. în memoriul meu precedat de această mică prezentare : „D-l Prof. T. Vianu a binevoit să aprecieze după cum urmează strădaniile noastre“... Cred că nu e nevoie de vreo explicare mai precisă a prezenței referatului dv. Ea e implicită, de altfel, opiniei dv. întrucât dezvăluie îndemnul dascălului de a-și înfățișa firesc elevul. Dacă aveți totuși vreo altă părere, rog a mi-o comunica.

Mi-am îngăduit două mici schimbări de amănunt. La început adjectivul „unul dintre cei mai străluciți studenți“ spre a nu fi un elogiu prea mare, l-am înlocuit cu „prețuiți studenți“. Finalul „dacă o situație în învățământul superior îi va crea cadrul potrivit muncii

științifice“ l-aș părăsi spre a nu părea o solicitare prea directă.

Voi da la tipar imediat memoriul și-l voi trimite îndată și celor din Iași. Cu Liviu Rusu de aci am stat de vorbă. Rămâne ca și d-l Ralea să fie prevenit.

Mulțumindu-vă încă o dată călduros pentru referat, rămân al dv. cu toată gratitudinea,

Al. Dima
Sibiu : str. Haller, 5

521

De la Demostene Botez

DEMOSTENE BOTEZ
AVOCAT
STR. FRUMOASA, 33, ETAJ V
TELEFON 3.13.66

București, 23.6.42

Dragii noștri,

Două rânduri în fugă prin un prieten care merge spre locurile unde sunteți voi.

Ce faceți ? Noi suntem bine și vorbim mereu de voi. Am vroit să venim. Dar... avem unde dormi la voi, o noapte-două ? !

Dacă da, am veni într-o vineri-sâmbătă până luni. E posibil ?

Dacă da, trimiteți un rând ca răspuns acestei scrisori prin persoana care o aduce, adresate d-lui Marinescu, acel care vă aduce această scrisoare și care eventual ne aduce și pe noi.

Eventual ne puteți comunica orice la Oficiul telefonic Cocioc sau prin scris : Brătulești, Oficiul Periș, Jud. Ilfov.

Parcă am și luat contact cu voi ; parcă v-am și văzut puțin.

Multe și emoționate salutări de la mine și de la Katia.

Demostene

De la Victor Iancu

Sibiu, la 30 iunie 1942

Mult stimat domnule Profesor,

Desigur aceste rânduri vă vor mira prin conținutul lor. De altfel, am încercat zadarnic aseară să vă chem la telefon; pesemne erați plecat de acasă, deoarece n-am putut obține nici un răspuns. Îl rugasem încă pe d. prof. Rusu ca, în drum spre Iași, trecând prin capitală, să vă facă neapărat o anumită comunicare. Spre regretul meu d-sa a renunțat la ea în urma modului cu totul categoric în care a văzut că-l susțineți pe d. Dima.

Nu aș vrea ca rândurile mele să fie răstălmăcite și de aceea vă rog din inimă să le judecați cu tot atâta comprehensiune cu câtă sinceritate vi le scriu eu. D-voastră m-ați întrebat la București dacă nutresc sau nu anumite aspirații față de conferința nou înființată la Iași. V-am arătat atunci, cu deplină lealitate, punctul meu de vedere. Este adevărat însă că încă atunci am rămas cu impresia că d-voastră l-ați prefera pentru situația aceasta pe Dima, din relatările d-voastră rezultând că l-ați și pregătit pe d. Ralea în acest sens. Deși această preferință a d-voastră nu m-a lăsat sufletește indiferent, am socotit că nu pot fi judecător într-o chestiune care mă privește personal. Mai târziu însă, când, venind d. Rusu la București, ați discutat cu d-sa problema ocupării conferinței, trebuie să vă mărturisesc că am rămas întrucâtva întristat văzând că persoana mea este cu desăvârșire ignorată. Totuși, pe atunci, în adevăr, nu mă gândeam încă a lua parte la concurs, din motivele pe care vi le-am expus.

Dar revenind la Sibiu, am discutat din nou problema cu d. Rusu și, după ce d-sa m-a făcut să înțeleg destul de clar că în vederile d-sale nu intră deloc întemeierea, mai târziu, a vreunei conferințe la Universitatea noastră, arătând că datoria mea este dimpotrivă să particip la concursul din Iași, cred că veți înțelege motivele schimbării hotărârii mele de la început. De altfel, încă de la

București nici nu putea fi vorba de vreo hotărâre. Eu eram atunci convins, neînțelegând întocmai spiritul legii noi, că în definitiv nici Dima, nici Mancaș și nici eu nu vom putea candida, neavând un stagiul de 5 ani de la doctorat. De aceea, hotărându-mă ulterior a lua parte la acest concurs, l-am rugat pe d. Rusu să vă comunice aceasta. D-sa însă n-a făcut-o din motivul arătat mai sus.

Prin aceasta, firește, eu am suferit și un oarecare eșec moral în fața d-lui Rusu. Eu am fost totdeauna foarte mândru de bunele noastre relații, în care mi-a plăcut să întrezăresc și o notă de apreciere din partea d-voastră. La puține lucruri am ținut în viață atâta ca la aceasta. Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Atașamentul meu față de d-voastră stă mai presus de aceste ciudate împrejurări ale vieții. Îmi dau apoi perfect de bine seama de faptul că nu am dreptul să impun nimănui anumite sentimente de apreciere în urma atașamentului meu. Aceste două lucruri rămân întru totul distincte, ca două probleme de conștiință independente. Totuși, cred că nu săvârșesc o indelicatetă, recunoscându-vă că am rămas deconcertat aflând de la d. Rusu că ați pronunțat numele lui Dima atât de categoric, încât d-sa a avut certitudinea că, în concepția d-voastră, eu nu sufăr nici măcar o comparație cu valoarea științifică a lui Dima. Căci, după părerea mea modestă, un lucru este concursul și altceva chemarea. Chemarea lui Dima — pe care, de altfel, știți bine cât îl apreciez — ar fi constituit o lezare a mea, chemarea nefiind în funcțiune de intențiile celui chemat.

În definitiv, eu nu mi-am ales specialitatea după criteriul de conjunctură. Am fost fixat mereu asupra unui cerc precis de preocupări, dintr-o pasiune internă. Tot ce am făcut afară de aceasta a fost publicistica de idei. Datorită ei mi-am neglijat, câțiva ani, celelalte ocupații. Și am făcut-o dintr-o convingere lăuntrică, trebuind să plătesc totdeauna scump curajul opiniilor.

Domnule Profesor, vă rog, încă o dată, să nu dați o greșită interpretare rândurilor mele. Este departe de mine gândul de a vă pune în situații delicate. În câteva zile sper să fiu în capitală — din pricina aceleiași nenorocite statistici — și nădăjduiesc să vă pot atunci vorbi în tihnă. Am ținut însă să vă informez, chiar acum, asupra lucrurilor, nu numai pentru asigurarea obiectivității concursului, ci pentru a vă ține cu deplină sinceritate la

curent cu intențiile mele, precum și cu problemele pe care mi le pun. Mi-am îngăduit-o aceasta în urma semnelor de prietenie cu care de atâtea ori m-ați onorat.

Primiți, vă rog, domnule Profesor, asigurarea sentimentelor mele de totdeauna —

al d-voastră devotat,

Victor Iancu

523

De la Ion Biberi

4.10.42

Cum să vă mulțumesc, mult stimat domnule Profesor, pentru studiul ce mi-ați dat înaintea plecării, *Transformările ideii de om*, și pe care de abia acum am avut răgazul să le citesc? Și cum să vă mulțumesc pentru bucuria intelectuală pe care mi-a prilejuit-o lectura acestor pagini, grele de gând? Mi-e cu neputință să vă amănuțesc sentimentul cu care m-am apropiat de textul dv. în această pustietate și sensurile pe care le luau, în condițiile mele particulare de existență, anumite pasagii, cu deosebire citatul de la pag. 20, pe care aveam impresia că-l *înțeleg* pentru prima dată. Fără îndoială, ați fost constrâns la omisiuni, cu deosebire la marcarea a două etape sociale în evoluția aceasta: una timidă și provizorie, în 1215, și alta definitivă, indicând sensul și poate rațiunea de a fi a întregii evoluții istorice a umanității, la sfârșitul sec. XVIII, în acel eveniment care a împiedicat odată pe Kant să-și facă plimbarea zilnică. Ce semnificație profundă iau pentru mine, acum, aceste fapte!

Un gând apropiat și o recunoștință de la mare, mare depărtare.

Ion Biberi

De la Eugen Ionescu

Vichy, 5.XI.1942

Dragă domnule Vianu,

Mă gândesc des la d-ta. Zilnic. Tare aş vrea să te văd. Am rămas tot un „băiat frământat“.

Nu-mi place nicăieri pe pământ şi tare aş vrea să pot fugi în lună. Nu există mijloace de locomoţiune. Altfel, aş fi de mult un lunatec. Desigur că ai reînceput cursurile la facultate ; au reînceput ploile ; şi poate că te-au reapucat durerile reumatice. Îţi spun toate astea fiindcă mă doare teribil un umăr şi fiindcă plouă, plouă, plouă, plouă în acest absurd Vichy de 48 de ore fără încetare (vz. Bacovia).

Am de lucru — şi mi-e un somn teribil. Ce frumos era în iunie ! Ce frumos drumul nostru la Berna ! Cât îmi place şi marea la Marsilia. Sau, mai ales, cât îmi place Languedoc-ul : e un peisagiu care (sub soarele tare) dă un sunet de aramă, de trâmbiţă (trâmbiţele sunt de aramă ?) — nu, vreau să zic un sunet „d'airain“. E acelaşi lucru ? M-am ramolit. De când sunt la Vichy am uitat franţuzeşte şi româneşte.

În schimb, Vichy e o mocirlă. Cred că nu există nimic mai frumos în Franţa decât Languedoc-ul¹ : e un peisagiu de Africă de Nord ; aşa trebuie să fie şi în Mesopotamia, în Persia, în Siria. E o Africă de Nord, o Arabie, care se continuă prin Spania şi trece puţin şi Pirineii, dar nu mai are destulă putere şi moare pe la Carcassonne : nu a putut înfrunţa nordul — de aceea Sarazinii au fost învinşi la Poitiers. Dar Languedoc-ul e încă frumos : e dur, sculptor, uscat, sonor şi nostalgic ; fierbinte şi gol ; ascetic.

Neputând merge spre nord, a degenerat spre est : peisagiul provençal pare dulceag fată de anumite locuri din Languedoc, iar cel italianesc pare de-o dulceagărie insuportabilă. Languedoc-ul mi-a dat o nostalgie de Africa

de Nord, de Egipt, de Asia Mică, de pustiul arab sau african (de Africa uscată, languedociană — nu de Africa abisiniană sau a pădurilor ecuatoriale care sunt, desigur, pentru Africa un corespondent al păduroaselor regiuni din centrul Europei).

Îmi place totuși enorm și marea (poate fiindcă sunt un temperament cu multe elemente feminine); dacă aș locui pe marginea mării, sau dacă aș umbla mult pe mare, poate că m-aș împăca cu moartea, aș accepta-o, aș dori-o; aș simți că moartea e o restituire, o integrare în cosmos.

Munții nu-mi plac deloc: sunt simbolul unei vitalități, unei voințe fără rost de-a trăi, unei răzvrățiri obositoare. Muntele e sublim și idiot. Muntele e ceva foarte prost. Muntele este i-ho-iho-o-o (chiotul tirolez).

Înțeleg f[oarte] bine că în Asia Mică sau în Egipt, în Africa de Nord, în Spania, au putut să apară acei mistici aspri și ardenti. Înțeleg că în Languedoc a putut să se dezvolte așa-zisa erezie cathară cu tipul acela al admirabilului ascet cathar, „le parfait“ (În munți nu pot fi decât sihaștrii bărboși, pufoși, frunzoși, pădureți și păduroși), și, pe urmă, biserici lutheriene. N-am fost la Albi, pe urmele bieților albigenzi. (A apărut o carte anti-albigheză; am cumpărat-o și mi-a părut rău; e o idioție; să nu o cumperi; se numește *La Croisade contre les Albigeois*, de Belperron; e f[oarte] bine scrisă; cu un excelent de pus la punct aparat de erudiție, dar asta nu împiedică pe autor să fie de rea-credință, prost orientat și prost pur și simplu).

Eu nefiind „parfait“, însă nici un om de la munte, vital, dârz, rebel, libertar, ci un anarhic, feminin, haotic, dezagreabil, leneș — prefer marea. Nu-i adevărat, mi-ar place și în Languedoc. Ce vrei să-ți scriu mai mult? Sărutări lui Ionel și Măriucăi, chinezoaica. Omagii doamnei.

Te îmbrățișez și mult aș vrea să ne spunem atâtea și atâtea.

Eugen Ionescu

P.S. Complimente d-lui Ralea și omagii doamnei.

De la Ion Ureche

Paris, 15 nov. 1942

Mult stimat domnule Profesor,

Gratie deosebitei amabilitați a domnului profesor Herescu, am plăcutul prilej să vă adresez câteva rânduri, după o tăcere îndelungată, pe care vă rog să-mi dați voie s-o pun în sarcina evenimentelor, cel puțin în parte.

Nu trebuie să credeți că v-am uitat, ci dimpotrivă, foarte des mi-am adus aminte cu plăcere de fostul meu profesor și i-am regretat absența. Iar de câte ori mi s-a oferit prilejul, am cerut relații sau v-am trimis salutări prin persoane care plecau spre țară.

Și apoi, mă întreb ce aveam să vă scriu? Să vă înșir diversele suferinți îndurate în primii doi ani, când, din cauza unei stupidități biurocratice sau a întreruperii relației cu țara, am cunoscut o teribilă mizerie? N-ar putea să vă intereseze, mai ales că toate acestea au trecut și acum caut să mă răzbun de câte ori pot. Și apoi ce importanță pot avea față de marea dramă a omenirii, care îmi cauza suferinți mai teribile și deasupra căreia cred că nu o dată gândurile noastre s-au întâlnit?!

Sau, să vă descriu zvârcolirile acestui popor, la a cărui tragedie am fost martor ocular, ba chiar m-am amestecat printre acele cortegii dantesci ce se revărsau, sub semnul morții, pe șoselele unei Franțe toată în refugiu? Amintirile sunt prea recente și ar păcătui poate prin parțialitate.

În marea dramă, am făcut și eu ce am putut ca să mă strecur cu a mea, suportând-o cu stoicism. Prins între amândouă, ca între ciocan și nicovală, în orice clipă puteam fi strivit. Ca să scap n-am încercat, ca de atâtea ori, în trecut, să mă refugiez în turnul meu de fildeș, ci am coborât în stradă să mă amestec cu mulțimea, îndeosebi printre compatrioți. Niciodată n-am simțit așa de mult nevoia să-mi caut semenii ca în acest răstimp, dar iarăși niciodată n-am simțit o singurătate mai cumplită ca în mijlocul lor. Ne legau suferinți comune, dar ne despăr-

teau în același timp felul de a le vedea și exprima. Până și cuvintele parcă și-au pierdut sensul lor veritabil și în-deobște unanim acceptat pe vremuri. Găseam o omenire în miniatură, în care era însă loc pentru întreaga goli-ciune și răutate dezlănțuită a acesteia din urmă. Un fel de microcosmos, dacă pot spune astfel, care voind prin dilatare să se transforme într-un macrocosmos n-a reu-șit să devie decât un balamuc. Mi se pare că totul alunecă în jur, iar lumina își pierde treptat relief și consistența. Valorile și virtuțile umane, câte au mai putut rămânea la puținii dintre noi, nu numai că au devenit inutile, dar au devenit o adevărată pacoste. Și însuși faptul simplu de a fi doar un cap normal și sănătos între atâtea altele în-versunâte să deformeze realul până la desființare, poate atinge culmi de nebănuită și tragică grandoare.

Când mă sufoc în această mică lume, în care se oglin-dește cealaltă, cea mare, mă retrag între cărți și atunci săptămânilor de pasivitate le urmează zile și nopți de acti-viditate febrilă și disperată. Dar ideile frumoase din ele îmi par uscate fără gestul înfăptuitor, care să le dea viață. Între „valoare“ și „realitate“ s-a săpat acum o înfricoșă-toare prăpastie, pe care numai cel care e un om adevă-rat poate s-o treacă. Ca să am certitudinea că am reușit totuși să rămân un „om“, îmi mai trebuie unul, cu care să mă compar și să mă confrunt. De aceea, ca un nou și incorigibil Diogene, cobor și înfrunt iarăși vântul de nebunie cu speranța că-l voi găsi în fine...

Iată, în câteva cuvinte, o mică parte din zbuciumul meu și sub ce climat sunt nevoit să lucrez. Dacă am fă-cut sau nu progrese, n-aș putea spune acum când totul e așa de relativ. Judecând după scrisorile de recomandăție, pe baza cărora am obținut bursa guvernului francez încă de acum un an și jumătate, se pare că nu mi-am pierdut vremea tocmai în zadar. Lucrez cu dl. prof. Lalo și pre-gătesc o teză cu titlul probabil : *L'Attitude esthétique. Essai de Métaphysique fondée sur l'Esthétique*, bineîn-țeles atât cât îmi permit împrejurările și mai ales cea sabie a lui Damocles care planează de atâta timp dea-supra capului nostru — adică ordinul de chemare în țară. În ea intenționez să arăt, bazat pe atitudinea estetică, cum spiritul devine propriul său arhitect și cum, reali-zând propriul său monument, el poate parcurge etapele unei experiențe metafizice concrete.

Profit de această ocazie ca să vă cer scuze pentru intervenția neîndemânatecă a sorei mele în chestiunea acelei burse. Lipsită mult timp de vești din parte-mi și îngrijorată, a vrut să-mi facă un serviciu fără să cunoască mai de-aproape chestiunea. Nu mi-a mărturisit aceasta decât acum câteva luni, dându-și probabil seama că a făcut o gafă.

Mi-am permis să vă trimit un flacon de parfum „Arpège“ pentru doamna Vianu, aflând cât de greu se găsește la noi. De altfel, și aici se poate avea greu, din lipsă de flacoane. Sperând că îi va face plăcere, vă rog să-i prezentați în același timp și omagiile mele cele mai respectoase. Ca să nu abuzez de bunăvoința domnului Herescu, v-am trimis numai o carte recentă a lui Lavelle. După cât am auzit, cărțile franceze ajung greu la București. În această privință vă stau cu plăcere la dispoziție, dacă aveți nevoie de ceva.

Sunt foarte curios să știu ce mai faceți, la ce lucrați, ce-ați mai publicat.

Încheind, vă rog să credeți în sentimentele mele totdeauna alese și nestrămutate.

Ion Ureche

29, rue des Écoles
Paris, V-e

526

De la Ion Ureche

Paris, 30 dec. 1942

Mult stimată domnule Profesor,

Sosită în ziua de Ajun, scrisoarea domniei-voastre a fost pentru mine cel mai frumos dar de sărbători ce puteam visa. L-am primit cu ochii umeziți de bucurie și un Crăciun pe care unele întâmplări recente trebuiau să-l facă cel mai trist din viața mea a devenit, pe neașteptate, unul din cei mai frumoși. Căci în calma-mi dispera-re, nimic nu putea să-mi facă atâta bine cât această

216

regăsire a unui mare și scump prieten, ale cărui sentimente pentru mine mă onorează atât de mult.

De aceea, nu știu cum să vă mulțumesc pentru prețiosul cuprins al unor rânduri pe care le-am citit și recitit cu nesaț și a căror subtilitate am apreciat-o. Nu pot decât să vă asigur că ele au avut în sufletul meu frământat, dar totuși hotărât, ecoul cuvenit.

Cu părere de rău că nici de data aceasta nu am puțința să mă opresc asupra unor probleme mai interesante și de specialitate, vă cer îngăduința de a reveni asupra unor chestiuni despre care am amintit și în scrisoarea precedentă. Este vorba de aceeași stare de spirit care domnește aici și care a provocat, sau poate grăbit numai, sosirea unui ordin general de mobilizare a noastră. Izvorâtă dintr-o depresiune nervoasă, inevitabilă viețuirii pe aceste vremuri într-o insulă cum e colonia noastră, în care nu numai că s-a mutat mahalaua națională, ci supraviețuiesc și cunoscutele noastre metehne politice. În cea mai mare măsură însă, ea a fost provocată de agitațiile disperate ale celor care au făcut parte dintr-o mișcare politică ce ne-a făcut și ne va mai face mult rău. Reprezentând ceva mai mult decât jumătate din numărul studenților, ei au continuat aici să-și desfășoare nestingheriți activitatea lor de politicieni necopți dar ahtiați de putere. Și mai mult prin lingușire sau teroare, intrigă și calomnie, ei au reușit să se infiltreze în anumite locuri accesibile nouă care în fond reprezintă foarte puțin, sunt însă susceptibile, se pare, să dea iluzia „puterii“ unor domni lipsiți de simțul ridicolului, violenți în limbaj și spectaculoși în gesturi și atitudini. Peste tot dai de cel puțin câte unul dintre ai lor, încât grație solidarității lor de sectari ei pot să manevreze în voie, mai ales că au și concursul unor oficiali fricoși sau interesați.

Cum și în tabăra cealaltă erau unii de aceeași speță, luptele au fost inevitabile. În ce mă privește, fără să fac procesul lor politic, am fost cu hotărâre împotriva acestei mentalități, considerând că alta trebuie să fie atitudinea și activitatea unui tânăr român ce se află aici pentru studiu. Am fost discret, imparțial și împăciuitor, adecă tocmai cum trebuia să fiu ca să recoltez dușmăni! Se pare că astăzi trebuie să aderi la ceva, orice, nu mai poți să-ți permiți luxul unei atitudini independente. Iar de când sus-numita mișcare politică a schimbat de ma-

caz, înverșunarea lor a crescut. Cum însă ei erau prea angajați, mai ales prin activitatea personală a unora din ei, din ultimii doi ani, de când cu schimbarea amintită noi am devenit incomozi, noi ceilalți. Și se pare că ei nu sunt tocmai streini de ordinul sosit, aceasta printr-o falsă și ocultă informare a celor de la București, care le aranjează de minune socotelile, căci le dă posibilitatea să rămâie singuri și nestânjeniți de nimeni. Aceasta fiindcă ei par decise să nu intre în țară, sub pretext că sunt refugiați politici, ceea ce le va da dreptul la amnistie după război. În orice caz, cu cele două convoaie care au plecat până acum n-a pornit nici unul spre țară, deși erau puși pe listă vreo doi.

De la început hotărârea celor în drept a fost că nu rămân pe loc decât cei care sunt și colaboratori ai serviciului nostru de presă și propagandă. Cinci la număr, printre care mă aflu și eu, ceilalți fiind cu toții membri ai aceleași organizații politice. Paradoxal, dar adevărat, căci versatilitatea lor este neobișnuită. Rămânerea mea a avut însă darul să-i înfurie. După ce până aci nu le-a reușit să mă înlăture prin sabotaj, calomnii și denunțuri (dintre care unul la autoritățile de ocupație, că sunt evreu și comunist!), acum își vedeau și ultima șansă de a scăpa definitiv de urf martor incomod al jocului lor pe toate tablourile. De aceea mi-au dat asalt și, prin tot felul de intrigi și minciuni, au reușit să puie de trei ori problema trimeriei mele în țară, favorizați și de faptul că, spre deosebire de ei, activitatea mea nu e prea utilă din punct de vedere politic, fiindcă înțeleg să mă limitez la cercuri pur intelectuale și fără rol politic în prezent. Scăpând și de mine, ei s-ar vedea absolut nestânjeniți într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat.

Cât voi reuși să mă mențin, nu știu. Cred însă că dacă nu reușesc să mă aranjez altfel, pe la 15 ian. voi fi nevoit să plec și eu, cu ultimul convoi. Una din posibilități ar fi aceea de a deveni bursier al Școlii Române, care mai are doi bursieri numiți anul acesta direct de către Minister și nu prin Facultăți, fiindcă au trecut de 30 de ani. Și aceștia, tot din organizația pomenită. Unul este Cioran, căruia dl. ministru Petrovici i-a acordat personal bursa acum o lună. Iată de ce îmi permit să vă rog să-mi dați tot concursul să obțin și eu aceeași bursă. Pe la 9—10 ian. dl. Petrovici va primi cererea mea cu reco-

mandațiile d-lui Ch. Lalo, iar dl. C. Marinescu un raport oficial în care sunt propus împreună cu colegul Nandriș, pentru această bursă. Dacă până la urmă nu m-au scos de pe raport, fără să știu !

Vă rog deci foarte mult să vorbiți atât cu dl. Petrovici, cât și cu dl. C. Marinescu, în această privință. Dacă nu sunt fonduri, să se găsească un mic supliment la bursa franceză pe care o am, sau orice altă modalitate de încadrare la Școală, cum ar fi aceea a unei misiuni de a studia un anumit aspect al învățământului francez. Principalul e să am titlul de membru al Școlii.

Alt mijloc ar fi 'aceia de a fi numit „corespondent de presă“ de către Min[isterul] presei și propagandei.

Așteptând cu încredere un răspuns favorabil, vă rog să primiți încredințarea admirației și deosebitului meu devotament.

Ion Ureche

527

De la Al. Dima

[Viena, 9 martie 1943, d.p.]

Scumpe domnule Vianu,

Iată-mă și la Viena de unde îndrept, printre cei dintâi, rândurile acestea către dv. M-am instalat convenabil și mi-am început activitatea la Universitate unde am întâlnit o foarte călduroasă primire. Am vreo 20 de studenți — număr mare în raport cu celelalte limbi romanice — și mulți dintre ei știu bine românește, ca unii ce și-au dat bacalaureatul în țară. Pot deci ține și un curs în limba română de istorie literară și unul de comentarii asupra nuvelei românești, unde am prilejul să cultiv contactul cu estetica prin valorile expresive, lingvistice. Am avut la prelegerea de deschidere — *Zur Begründung des Interesses für die rum[änische] Sprache und Kultur* — public numeros și înțelegător pentru creațiile noas-

tre. În sfârșit, îmi dau toată silința ca scurta mea trecere pe aci să aducă foloase efective țării.

În timp ce desfășor această activitate însă, gândul meu zboară firește la Iași. Ce se va mai hotărî cu concursul? I-am scris d-lui Botez și Oțetea să mă țină în curent. Dacă veți afla ceva mai precis situația, v-aș rămâne recunoscător dacă mi-ați *telegrafia* (scrisorile pierd o lună aproape pe drum). Nu vreau să pierd cu nici un chip examenul de la Iași, deși — în ultimul timp — amicul meu V. Iancu se oferise să caute o plasare a mea la Sibiu spre a fi amândoi împăcați. Dar acestea sunt numai planuri și eu nu sunt obișnuit să fiu susținut de cineva cu atâta căldură ca alți fericiți.

Am vorbit zilele astea cu prof. Kainz care vă cunoștea și vă trimete salutări. Era foarte încântat de interesul pentru estetică din România. Firește că l-am lămurit eu cine este promotorul mișcării. Kainz face un curs de 2 ore despre modificările frumosului cu observații uneori noi îndeosebi asupra comicului, depășind expunerea teoriilor din tratatul lui.

Voi folosi firește timpul de aci lucrând în bibliotecă, unde găsesc anume lucrări istorice după care suspin de mult.

În țară trebuie să fi apărut cartea mea despre estetica românească de astăzi. Am lăsat soției mele adresa dv. spre a vi se trimite câteva exemplare. M-ar interesa opinia dv. îndeosebi.

Cu Blaga am avut de curând o deziluzie, la Sibiu. Mi-a cerut un articol pentru revistă, i-am dat un mic studiu despre *Cele două modalități ale frumosului*, după care m-a chemat la o discuție în care mi-a reproșat că n-am dat destulă atenție teoriilor românești despre frumosul natural și artistic, recte părerilor lui. I-am răspuns — *durch die Blume* — că nu pot socoti științifică o soluție legată de o teorie metafizică atât de personală ca a lui, că eu am citat-o în studiul meu, dar n-am putut-o comenta mai mult. Mi-am retras firește articolul, care va apărea în *Rev[ista] Fund[atiilor] Reg[ale]*, dar am rămas prieteni. D-l Blaga mi-a scris o epistolă de explicații, dar eu nu mă consider deloc supărat. Mi-e teamă că *Saeculum* va deveni o revistă personală, ceea ce la noi e foarte natural.

Revenind la petrecerea mea aici, folosesc timpul cu cercetarea și contemplarea directă a artei. Mișcarea teatrală e deosebit de vie și acum, și nu mai puțin expozițiile de artă. Contactul cu „obiectul concret“ al esteticei va trebui deci cultivat.

Dar în timp ce — on revient toujours — eu fac pe profesorul în limbi străine aci, amicii mei de la Universitate lucrează și... progresează. Ce va fi oare cu concursul de la Iași? Cât v-aș fi de recunoscător dacă mi-ați comunica ultima versiune. Căci ministrul îmi spunea că examenul nu se va ține fără mine.

Aștept cu mult interes vești de la dv. ca de la unul din puținii oameni de care mă simt cu strânse fire legat.

Al dv.,

Al. Dima

Wien I, Biberstr. 3, II Tür

528

De la Olimpiu Boitoș

„LUCEAFĂRUL“
REVISTĂ LITERARĂ
SIBIU, STRADA OITUZ, 4

Sibiu, 21 martie 1943

Stimate domnule Profesor,

Când am pornit această revistă, prietenul Victor Iancu ne-a spus că d-voastră ați avea dorința să urmăriți de aproape realizările noastre și mișcarea literară din Ardeal, în general. Ne-a dat și nădejdea unei eventuale colaborări, ceea ce ne-a bucurat mult.

Nu știu dacă d-voastră ați primit regulat revista noastră și dacă ați primit-o, nu știu în ce măsură ocupațiile d-voastră v-au permis s-o răsfoiți. Evident, nu este vorba de nici o obligație, mă gândesc totuși că poate ținuta revistei nu era făcută să vă îndemne la o colaborare, oricât de sporadică ar fi, care pe noi ne-ar fi onorat. În cazul acesta n-ar mai fi nimic de adăugat. Dacă însă rezerva d-voastră nu are temeuri atât de grave, dacă v-a lipsit mai mult prilejul unei colaborări, rostul acestor

rânduri este să vă arate și prilejul. E vorba de conferința anunțată în ciclul *Tendințe actuale în literatură*.

Pe lângă bucuria de a avea scrisul d-voastră în paginile *Lucefărului*, pe noi ne-ar interesa însăși tema conferinței. Pentru că ne dăm seama că revista se resimte de lipsa unor eseuri sau articole de largă respirație priuitoare la probleme de estetică literară, care să completeze lucrarea desfășurată la partea de cronici. Iar asemenea articole nu se pot improviza.

În speranța unui răspuns favorabil, vă rog să primiți, domnule Profesor, expresia celor mai alese sentimente.

Olimpiu Boitoș

529

De la Victor Iancu

Sibiu, 18 aprilie 1943

Mult stimată și iubite domnule Profesor,

Întors acasă acum vreo zece zile, i-am scris îndată lui Dima la Viena, pentru ca scurt timp după aceea să-l întâlnesc aici, în vacanță semestrială. Cum scrisoarea, bineînțeles, nu mi-a putut-o primi, i-am comunicat verbal ceea ce vroiați să-i împărtășiți prin mine, istorisindu-i firește și cele pătimite de d-voastră. Lui Boitoș de asemeni i-am transmis cele dorite, rămânând și el foarte impresionat de criza prin care ați trecut.¹

În general la Sibiu, unde veștea îmbolnăvirii d-voastră afară de mine a fost adusă și de Păclișanu — sosit aici pentru o conferință — există un încordat interes pentru mersul boalei d-voastră. Când am plecat din București îl rugasem pe Șerban Cioculescu să mă țină la curent cu situația d-voastră, în cazul când s-ar înrăutăți. Cum n-am primit nici un rând de la el, îmi place să cred că ați învins criza, trecând și peste multele complicații pe care o operație făcută în asemenea condițiuni le poate aduce cu sine. Trebuie să vă mărturisesc că eu însumi

nu mă așteptam să vă găsesc atât de copleșit de boală după o săptămână de la operație, dar este vie în mine speranța că vă vom vedea în curând refăcut, deplin sănătos și integrat în toate rosturile din care ați fost smuls pentru o bucată de timp de capriciile vieții.

Din parte-mi, vă doresc, domnule Profesor, ca sărbătorile Paștilor să aducă grabnica d-voastră însănătoșire, spre bucuria noastră a tuturor care vă suntem atât de atașați. De asemeni, vă doresc să se refacă pe deplin și băiețașul d-voastră, care și el, bietul, a avut parte în ultimul timp din belșug de dezagramele bolii.

Transmiteți, vă rog, doamnei respectuoasele mele sărutări de mâini și primiți o dată cu aceste urări talmăcirea devotamentului meu de totdeauna. Al d-voastră,

*Victor Iancu*²

530

De la Rodica și Eugen Ionescu

[Cassis,] 8 Juin 1943

Chers amis,

Nous ne pouvons vous oublier, malgré votre silence impardonnable (mais nous pardonnons l'impardonnable). Il fait très beau à Cassis, mais, malheureusement, il y a trop de trains, autocars et autres machines plus ou moins humaines (et cependant pas assez de trains pour repartir). Le soleil est toujours à sa place. La mer a la même couleur. Nous voudrions être très loin. A l'autre bout du monde.

Rodi et Eugène

[Cassis,] 8 iunie 1943

Dragi prieteni,

Nu vă putem uita, în ciuda tăcerii voastre de neiertat (dar iertăm ceea ce este de neiertat). Este foarte frumos la Cassis, însă, din nefericire, sunt prea multe trenuri, autocare și alte mașini

mai mult sau mai puțin umane (și totuși nu destule trenuri pentru a pleca). Soarele este tot la locul lui. Marea are aceeași culoare. Am vrea să fim foarte departe. La celălalt capăt al lumii.

Rodi și Eugène

531

De la Al. Rosetti

Villa Sandu, le 3 sept. 43

Monsieur Tudor,

Mes amis m'ont donné de vos bonnes nouvelles ; Byck¹ vous a trouvé en bonne santé ; Jean-Marin, jeune. Ainsi, tout est pour le mieux !

A Bucarest, où j'ai été souvent, appelé par mes travaux (la vie est une série d'épreuves !), je vous ai téléphoné moult fois. (Peut-être, me disais-je, mon ami habite autre part, et d'imaginer vos dialogues etc. !)

Si les écoles — hélas ! — recommencent le 15, nous serons tous de retour à cette date. Je n'espère plus revenir ici ensuite, car ce serait difficile.

Ce jour d'hui, le temps est de nouveau de la couleur de la vignette ci-dessus : promenades, aussi longues que possible, sans arriver, cependant, au bout de ma fatigue !

Parmi les livres que je lis, je vous signale celui de Brice Parain, paru en 1942, à la N.R.F. : *Recherches sur la nature et les fonctions du langage*.

A bientôt, mon cher monsieur Tudor, le plaisir de vous revoir.

Veillez bien présenter mes respectueux hommages à Madame ; mes compliments pour vos enfants.

Votre affectionné

Al. Rosetti

Dégoût du fou Barbu, dégonflé et lâche !

Il est temps de vous occuper de votre chaire. Quid ?!

R.

Domnule Tudor,

Prietenii mei mi-au dat vești bune despre d-ta ; Byck¹ te-a găsit sănătos ; Ion-Marin, tânăr. Așadar, toate sunt bune.

De la București, unde am fost frecvent, chemat de lucrările mele (viața e o serie de *corecturi* !), ți-am telefonat de multe ori (poate, îmi spuneam, prietenul meu locuiește în altă parte, și-mi închipuiam dialogurile d-tale etc. !).

Dacă școala — vai ! — va începe pe 15, ne vom întoarce cu toții la această dată. Nu trag nădejde să mai revin aici după aceea, căci ar fi dificil.

Astăzi, vremea este din nou de culoarea vignetei de deasupra : plimbări, cât se poate de lungi, fără să reușesc însă să obosesc !

Printre cărțile pe care le citesc, îți semnaliez pe aceea a lui Brice Parain, apărută în 1942, la N.R.F. : *Cercetări asupra naturii și funcțiilor limbajului*.

Pe curând, dragă domnule Tudor, plăcerea de a te re-vedea.

Prezintă, te rog, omagiile mele respectuoase doamnei ; complimentele mele copiilor.

Al d-tale cu afecțiune,

Al. Rosetti

Dezgust de Barbu cel nebun, dezumflat și laș !

A venit vremea să te ocupi de catedra d-tale. Quid ?!

R.

532.

De la Al. Dima

[Sibiu,] 24 septembrie 1943

Scumpe domnule Vianu,

V-am căutat la sfârșitul lui august și în preajma lui 15 sept. la București, dar n-am avut norocul de a vă găsi. N-am putut deci afla decât pe căi indirecte știri despre

dv., dar ele sunt atât de îmbucurătoare, încât m-au mulțumit pe deplin. Îndeosebi votul unanim al Facultății ca și ecoul lui în Minister mi-au arătat că deși mai tardive, unele recunoașteri prea evidente nu pot fi ocolite. Vă puteți ușor închipui bucuria mea și aviditatea cu care sorbeam această știre.

Și-acum îmi îngădui să vă dau unele vești despre mine. M-am întors de la Viena de o lună, după o activitate care mi-a dat mari satisfacții (am dezvoltat simțitor biblioteca românească a seminarului lui Meyer-Lübke de odinioară, am scris și vorbit despre probleme de cultură națională, am ținut un seminar cu studenții ce știau românește despre nuvela noastră cu multe discuții estetice, tipăresc ca fruct al seminarului un volum de nuvele în nemțește tradus de studenți etc.). Am folosit mult și în ceea ce privește studiile mele estetice. Mi-am putut îngheba o bibliotecă personală cu lucrări rare și am discutat adesea cu prof. Kainz problemele noastre. M-a întrebat de multe ori de dv. și și-a arătat satisfacția pentru interesul estetic din România. Cum știe puțin românește s-a silit să descifreze unele poziții românești în domeniul nostru (el vine din domeniul psihologiei diferențiale al lui W. Stern și a dat un fel de estetică personalistă).

De curând am fost la Iași într-o comisie de bacalaureat numit la cererea mea de ministru spre a revedea situația celebrului concurs. M-am putut înțelege excelent cu toți profesorii și îndeosebi cu Claudian care prezida bacalaursatul și ale cărui opinii au evoluat obiectiv dincolo de prietenia cu Man[caș]. Cred că de data aceasta nu se va mai putea evita concursul, ministrul însuși fiind de acord că se va ține. Îl aștept deci cu oarecare încredere. S-ar putea întâmpla ca până la urmă, mulți din cei care s-au agitat să nici nu mai apară pe câmpul tournois-ului.

Am vorbit aici cu amicul Iancu. Se pare că are de suportat multe neplăceri la slujba lui. De altfel, profesorul lui nu prea e încântat nici de studiul ce l-am scris eu despre el, dar pot eu bate alte drumuri decât cele ale conștiinței mele și ale științei atât cât o posed? Aceste lucruri trebuiesc însă discutate mai cu amănuntul — dacă vor fi meritând! — și poate voi avea plăcerea de a vă întâlni mai târziu la București.

Vă trimit salutările mele cele mai vii și vă asigur de adâncă mea prețuire de totdeauna,

Al. Dima
Sibiu : Haller, 6

533

De la Victor Iancu

Sibiu, 3-octombrie 1943

Mult stimată domnule Profesor,

Întârzierea acestor rânduri se datorește încercărilor mele, din păcate zadarnice, de a vă procura opera lui Georg Misch, *Geschichte der Autobiografie*, de care aveți atâta nevoie. La biblioteca Universității cartea aceasta nu se găsește ; este în schimb alta, de același autor, care, însă, probabil nu vă interesează acum : *Lebensphilosophie und Phänomenologie*, apărută la Leipzig, în a doua ediție, la 1931. De asemeni, încercările mele de a o găsi în biblioteca Fundației Bruckenthal, care are unele cărți bune, apărute înainte de primul război mondial, au fost fără succes. Tot astfel nici informațiile pe care le-am luat de la cele câteva cunoștințe de intelectuali sași, pentru a o împrumuta la nevoie din biblioteca lor personală, n-au dus la rezultatul dorit. Sunt trist că trebuie să v-o comunic această, neputând să vă fiu de nici un folos. Mi-ar fi plăcut ca măcar pe această cale să vă pot arăta toată recunoștința mea pentru primirea atât de bună de care am avut parte în casa dvs. de la Zamora. Cele două zile petrecute acolo, în acel admirabil cadru al naturii și în vecinătatea dvs. totdeauna atât de reconfortantă, mi-au fost poate cele mai plăcute clipe ale acestei vacanțe. Priemiți, deci, domnule Profesor, mulțumirile mele cele mai vii și vă rog să-i transmiteți doamnei, pe care n-am avut fericirea de a o găsi la Zamora, scuzele mele pentru deranjul pe care l-am adus rânduiei casei, prin vizita mea. Iar prietenului Ionel, toată afecțiunea mea ; i-am povestit

soției și fetițelor mele ce băiat inteligent și cuminte este și cât de curtenitor știe să fie cu oaspeții. Dumnezeu să dea să aveți numai noroc cu copiii dvs !

Din păcate acasă nu m-au așteptat surprizele cele mai plăcute. După ce o lăsasem pe soția mea, la plecarea din Sibiu, bolnavă de gripă, o găsi la întoarcere îmbolnăvită de icter, care, luând forme destul de grave, va întârzia mult refacerea ei. Afară de aceasta a trebuit să întâmpin noi infamii — căci nu le mai pot numi altfel — ale șefului¹; era, în adevăr, de data aceasta, să mă adresez d-lui D.D.R.² Am renunțat totuși la intervenția aceasta, întrucât atitudinea mea energică, bazată pe conștiința dreptății cauzei, a fost de natură ca în anumite chestiuni, pe care vi le voi împărtăși verbal, să cedeze. Am constatat cu acest prilej încă o dată că o conviețuire între noi nu poate fi durabilă și că resentimentele sale față de persoana mea sunt aproape organice. În fond eu îl compătimesc, ca pe orice ins meschin și lipsit de preocupări mai serioase. Eu, în definitiv, odată și odată tot voi scăpa de acest dezagreabil menaj; el însă va lupta o viață întreagă împotriva morilor de vânt, văzând pretutindeni numai inițiative îndreptate contra sa.

Lucrul mi l-am reluat într-un ritm mulțumitor. Pentru volumul buclucaș am găsit o altă soluție: un prieten de-al meu care are o casă de editură și o tipografie la Timișoara îl va tipări în timp relativ scurt, astfel că voi renunța la ajutorul Universității din pricina impedimentelor pe care le cunoașteți. În *Saeculum* am scris o recenzie noii cărți a d-lui Mihai Ralea *Între două lumi*, ocupându-mă mai ales de ideile sale estetice³. În același timp lucrez și la *Introducere în Estetică*, de care v-am vorbit. Ceea ce mi-ar trebui ar fi mai multă liniște, o viață ceva mai tihnită, ceea ce din nefericire îmi lipsește. Cum trăim în general vremi de zbucium, o iau aceasta asupra mea, ca o parte din povara comună pe care suntem cu toții sortiți s-o purtăm. Poate va fi și aceasta cândva de vreun folos.

Mulțumindu-vă încă o dată pentru calda dvs. ospitalitate, primiți, domnule Profesor, expresiunea devotamentului meu de totdeauna.

Al domniei-voastre

Victor Iancu

De la Eugen Ionescu

Vichy, 23. XII. 1943

Mult iubite domnule Vianu,

Oare ești așa de rău supărat pe mine? Tăcerea dumitale îndelungată mă mâhnește. Ți-am scris și cărți poștale și scrisori și nici un răspuns. Nici nu am mai îndrăznit să-ți mai scriu (dar trebuie totuși să te felicit călduros pentru că, în fine, ești profesor plin). Nu am uitat prietenia pe care ai binevoit a mi-o acorda și aș fi extrem de trist dacă mi-ai retrage-o. Eu te am foarte prezent, în suflet.

Timpul trece, timpul trece, bătrânețea se apropie și încă nu am găsit adevărul absolut. Sunt, de un an și jumătate, într-o stare proastă, sterilă : am scris foarte puțin. Abia acum mă trezesc dintr-un soi de maladie morală lungă, dintr-un fel de paralizie spirituală. Dar mașina e ruginită. Și ce să fac? E ridicul să mai fiu adolescent.

Am tradus aici pe Arghezi și pe Blaga ; am citit ultimul număr din *Saeculum*, articolul despre *permanența preistoriei*¹ ; e foarte frumos scris ; mi-a procurat delicii și furie în același timp ; nu e absolut nimic de făcut ; îți imaginezi să traduc un asemenea studiu („satele românești, când vii din Occident, te întorc cu veacuri în urmă, în preistorie“) și să-l public — s-ar putea spune, și ar fi drept, că fac contra-propagandă. Abia aici l-am citit mai serios pe Blaga — opera filosofică — și nu e totdeauna bine scrisă : stil impur, arhaisme și neologisme vecinând — m-au cuprins desperări. Ai impresia citind pe Blaga, Eliade etc., că va fi totul totdeauna așa la noi : o voință dârză de a se despărți de universal, o dușmănie neîmpăcată față de Occident (dar și față de Orient), o nouă mitologie balcanică. Atât. O provincie ; o neaderare la marile unități. Cultura francezilor la noi a fost așa de superficială !? Dar — cine știe — mai sunt și alții acum ? Tineri ?

Dragă d-le Vianu, dă-mi te rog autorizația scrisă să te traducem aici ; o autorizație specificând că-mi lași dreptul să supraveghez-traducerea pe care aş încredința-o unui traducător (aş traduce-o însă eu, în colaborare). Și spune-mi ce vrei să traducem ? Eu sunt pentru *Introducerea în teoria valorilor* (dreptul de a traduce nu-l da altora, te rog). Dar aştept voințele dumitale. Te-am mai rugat, îmi pare, să-mi trimiți *Poezia lui Eminescu* (nu scrisesem despre ea că este o „carte drăguță“ ?) — pentru a extrage din ea un comentariu în jurul unor traduceri eminesciene. Traducem aici pe Arghezi ; am trimis pe adresa dumitale, la Litere, un exemplar din *Cahiers du Sud* — prima poemă e tradusă de mine, celelalte de Valla (Voronca), poeziile Blaga etc. Aş vrea să am cartea d-lui Ralea. Ce mai face ? Îmi scrii ? Omagii respectuoase doamnei. Sărutări copiilor. De la Rodica, cele de cuviință. Eu te îmbrățișez.

Eugen Ionescu

535

De la Victor Iancu

Sibiu, 22 ianuarie 1944

Mult stimat domnule Profesor,

Nu știu dacă mai este cineva care la această dată târzie să mai facă urări pentru anul nou. Eu de fapt vroiam să vă scriu, în acest scop, încă din primele zile ale lunii, dar nu eram sigur unde sunteți, la București sau la Sinaia, deoarece la plecarea mea din București, scurt [timp] înainte de vacanță, mi-ați comunicat la telefon că, dat fiindcă doamna dvs. s-a îmbolnăvit, s-ar putea să petreceți sărbătorile în capitală, contrar proiectului inițial. Am fost apoi eu însumi prins într-o serie de lucrări care pur și simplu m-au istovit, încât am amânat de pe o zi pe alta această plăcută datorie, tocmai pentru a vă putea scrie două rânduri mai mult. De altfel, nici cu sănătatea n-o duc tocmai bine ; uneori îmi revine febra și neapărat va trebui să mă supun unei operații, după ce examenul

radiografic a stabilit că infecțiunea a fost transmisă și la dinții învecinați, ceea ce face extracția imposibilă. Operându-și pot, bineînțeles, să scap de această calamitate, cum însă operația împreună cu procesul de vindecare ar dura mai mult de două săptămâni, aștept să trecem mai întâi peste faimosul concurs de la Iași. Afară de aceasta, la sosirea mea din Sibiu mi-am găsit fetița mai mare bolnavă, trebuind să luăm serioase măsuri pentru însănătoșirea ei. De la tatăl meu de asemeni n-am primit știri bune; s-a îmbolnăvit și el destul de serios, ceea ce la vârsta lui de 76 de ani poate aduce complicații. Iată șirul destul de bogat al unor împrejurări defavorabile, pe care dacă vi-l înfățișez nu este numai pentru a mă scuza, ci face mai degrabă parte din confidențele pe care mi-am permis și altă dată să vi le fac.

Dar mai întâi, mult iubite domnule Profesor, primiți toate urările mele de bine pentru anul 1944, care doresc, foarte sincer, să vă aducă dvs. personal, cât și familiei dvs., multă sănătate și bucurie! Sunt sigur că va fi, în sfârșit, anul care va aduce consacrarea oficială a muncii și meritelor dvs. excepționale, împrejurare care pe noi, elevii — și, dacă ne este permis să spunem, prietenii dvs. — ne umple de aceeași bucurie ca și cum ne-ar privi personal. Sper, în același timp, că va fi un an, pentru țara noastră și pentru omenire, mai bun decât anii din urmă.

Eu, personal, sunt, firește, în primul rând, preocupat de concurs. În privința aceasta un nou eveniment s-a produs prin refuzul d-lui Ștefănescu Goangă de a prezida și de a face parte din comisia de examinare. Nu știu pe cine va numi d. ministru în locul d-sale. Poate știți dvs.? N-ați auzit cumva dacă d-nii din Iași s-au solidarizat sau nu cu d. Ralea, cum era la început vorba, și dacă d. Ralea a făcut vreo întâmpinare? Întru cât ați afla ceva în privința aceasta și v-ar permite timpul, v-aș fi recunoscător dacă m-ați informa prin câteva rânduri.

După ce cheștiunea cărții mele astăzi nu mai întâmpină vechile dificultăți, m-am izbit de altele: în tipografiile de-aici este pur și simplu imposibil a o scoate în timp scurt, toate fiind din cale-afară încărcate cu comenzi mai vechi. Este în adevăr ciudat cum în vremile acestea grele se tipărește parcă mai mult decât în timp de pace. Văzând situația aceasta, am luat hotărârea de a o imprima la tipografia unei bune cunoștințe din Timișoara, care

mi-a promis să aibe terminate vreo 50 de exemplare până la mijlocul lui februarie. Să sperăm că până atunci nu are loc concursul.

Poimăine pleacă la București d. Blaga, fiind numit membru în comisia de concurs de la filosofia culturii. Desigur îl veți întâlni într-una din zilele pe care le va petrece la București. În noul număr al lui *Saeculum* am o contribuție bogată și variată, aș fi mulțumit dacă nu m-ar fi supărat și aici veșnicele greșeli de tipar.

Urându-vă încă o dată tot binele pentru noul an, priemiți, vă rog, domnule Profesor, asigurarea vechilor mele sentimente de devotament.

Al domniei voastre,

Victor Iancu

536

De la Eugen Ionescu

Vichy, 20.II.1944

Mult iubite domnul Vianu,

Scrisoarea d-tale, pe care am găsit-o, venind de la Marsilia, mi-a făcut o imensă bucurie: va să zică nu ne-ai uitat și ții la noi. Și a fost o scrisoare lungă, plină — aș fi vrut-o și mai lungă.

Am regretat că ai fost bolnav așa de greu, și d-ta și Ioneluș, și că noi nu am știut nimic. Dar îmi pare neșpus de bine că s-a terminat. De asemenea, că în sfârșit vei avea, măcar abia acum, o catedră „plină“. Eu credeam că s-a și făcut fiindcă văzusem în ziare că te recomandase „consiliul facultății“. Dar acum prin trecerea d-lui Ralea la catedra de psihologie, cred că nu mai este nici o piedică în cale?

De ce nu există la București nu o conferință ci o „catedră de filosofia culturii“ pe care să o ai d-ta ca să contracarezi învățământul nefast al lui Lucian Blaga? Vai, în loc ca să fie contracarat acest învățământ, văd că va fi

întărit dacă Eliade sau Noica vor lua conferința ! Eliade e mai puțin periculos decât Noica, parcă — pentru că el e un om care nu rezistă „momentului istoric“ și orientarea lui poate să se lase, mai mult sau mai puțin, influențată de orientarea generală a curentelor de idei. Cât despre Noica, ar fi o calamitate ! Noica e un confuz (făcea odată elogiul confuziei), un masochist și un sadic care se ignoră ; scria, odată, pe vremea legionarilor, „să fim înfricoșător de buni“ — *buni* spunea cenzura, *înfricoșător* spunea pornirea secretă și autentică ; pentru că Noica se crede bun și înger ; dar e o bestie (hipocrizia e înconștientă, de aici un alt pericol, ideologia și subconștientul lui se contrazic, așa se explică felul „întortocheat“ de a gândi noicist — de unde va ieși o învățătură „întortocheată“). Noica a venit din Germania să sufere cu „legionarii“ ; motivul real ? nu une grandeur d'âme, ci voluptatea flagelării ; îi place să fie și victimă și călău. Când s-a produs, în iunie 1940, prăbușirea franceză, Noica ni-a întâlnit și m-a îmbrățișat (fiindcă știa că sufăr) *cu lacrimi de bucurie în ochi*.

Nu știu dacă cultura are, în destinul cosmic, vreo semnificație esențială ; nu știu dacă pentru Dumnezeu sau pentru Neant, civilizația are „valoare“, sau dacă măcar i se înregistrează existența, însă istoria lumii e însăși istoria civilizației (și a luptelor ei cu forțele naturale împotriva cărora civilizația se constituie, se menține) — și să introduci, într-una din citadelele cele mai caracteristice ale civilizației (Universitatea !), reprezentării *forțelor obscure*, dușmanii istoriei, e un nonsens, e o gugumănie imensă : Eliade e un dușman al istoriei, el este pentru „protoistorie“ (România are o mare valoare, e superioară Apusului pentru că nu a trecut prin Renaștere, pentru că nu are istorie ci protoistorie, scria Eliade, iar Blaga elogiază „permanența preistoriei“). Cred că universitarii nu vor fi chiar așa de idioti încât să introducă, în propria lor cetate, calul troian al „preistoriei permanente“, pe cei care atacă cetatea „civilizație“ (în sens franțuzesc, și spirit și tehnică) în înseși fundamentele ei, cu oricâtă „lumină obscură“ ar face-o. Dar universitarii nu-și dau seama — ei nu știu ce înseamnă o politică de „apărare a civilizației“ : l-au luat printre ei pe Blaga (ce antipatic a devenit ! Nu are nimeni voie să-l contrazică ! Mai rău ca Iorga ! „Cultura“ românească e blestemată a fi veșnic

terorizată de un tiran apostol oficial). „Cultura națională“, „tradiționalismul“, „necazul contra francezilor și democrațiilor apusene“, „superioritatea spiritualității ortodoxe contra celei papistașe“ și toate multiplele semănătorisme, thracismele, gardismele etc. sunt, cum bine știm, de fapt, semnele unei adânci maladii intelectuale — refuzul culturii. (Care poate da, dacă nu ia forme prea periculoase, lucruri „interesante și paradoxale“ — dar care trebuie curarită : acum scot un număr despre cultura românească — în revista *Pyrenées* — și trebuie să spun că România este asta — ce să fac, nu pot minți ! și furnizez texte de Blaga, Eliade, Nae [Ionescu] etc. ... Gândirea românească, pentru un european, este *negativistă*.)

Ce-o să-i încurce un Noica pe bieții studenți ! Deși Zamfirescu este un mediocru, un grosolan, un prostovan — ar fi preferabil să reușească el la concurs și să obțină „conferința“ ; nu are anvergura și talentul lui Eliade, dar e mai bine un „prieten prost“ decât „un dușman deștept“, mai bine un aliat slab decât un dușman periculos introdus în propria ta cetate.

Ăsta nu e „punctul meu de vedere“ (eu nu am nici unul) — dar cred că ăsta este punctul de vedere al Universității. Nu am nici unul pentru că scepticismul, indecizia mi-au intrat în oase. La început era „un joc al spiritului“, acum a devenit morb, a intrat în organic. Încă nu mi-am ales calea : să fie cea „luminoasă“, sau cea „obscură“ ?

Cred totuși că, în ultimă esență, sunt pentru „lumină“ ; am o prea mare ură „față de forțele anonime“ și cred că am să mă dau definitiv de partea „oamenilor“ împotriva supraoamenilor și a suboamenilor (cuvintele sunt sinonime) — pentru un sens francez și humanist (vai ! dar și francezii, în ultimul timp, au devenit partizani ai beznei : Blanchot, Camus, Bataille, J. Blanc etc. ... — și alții contaminați de Kierkegaard sau Heidegger, ca și cum soluția Kierkegaard ar fi o soluție la îndemâna „tuturora“ ; pus la îndemâna tuturora, Kierkegaard — ca și Nietzsche pe un alt plan — încurcă mințile). Am să fiu de partea celor care, însemnând limita cetății, își fac cum spunea O. y Gasset un spațiu al lor, despărțit de cel cosmic ; de partea acelor care repară întruna breșele zidurilor cetății civilizației și o apără de valurile dușmanilor naturali — fiindcă știu că civilizația

este ceea ce se opune naturii (chiar integrând-o și trăind cu ea ca în epocile „baroce“).

Dar nu continui — pentru că ai să râzi de mine și de naivitățile mele. Din când în când — tocmai fiindcă țin așa de mult la d-ta — uit că ești profesor universitar și mă uit. Aș fi avut multe să-ți mai spun — dar curierul chiar astăzi pleacă și nu mai am timp. Voiam să-ți spun că am avut aici zile, săptămâni, luni întregi de apatie ; am dormitat. Capul mi-era greu, sufletul amar. Un somn de luni de zile (cu coșmaruri ; acele coșmaruri lucide când o neiertătoare lumină îți arată că „e totul pierdut“, că existența e un dezastru, că ar trebui să reîncepem totul de la începutul lumii, că Dumnezeu a ratat. Dumnezeu ar trebui psihanalizat : lumea este „un acte manqué“ al lui Dumnezeu.)

Am sentimentul că suntem niște parașutiști care ne-am aruncat de la 5000 de metri : apăsăm pe buton, dar parașuta nu funcționează. Ne prăbușim cu o viteză „în progresie geometrică“ : și totuși ultima secundă e lungă, lungă, nu se mai sfârșește.. Am senzația golului. A ireparabilului. De când am „căzut din rai“, nu facem decât să cădem. Repetăm gestul : e o obsesie. Umanitatea are obsesia eșecului. Îți închipui : „păcatul originar“, ce formidabil moment traumatic.

Termin scrisoarea aici.

Nu am timp să-ți vorbesc despre o propunere pe care mi-a făcut-o *Cahiers du Sud* : o prezentare — într-un număr de 300 pagini — a generației literare românești actuale (trebuie să fie gata în 6 luni). Aș solicita ajutorul d-tale prețios : aș vrea să pot prezenta cele două direcții „spirituale“ românești — ca să fie o prezentare exactă : cea „sămănătoristă, antioccidentală, mistică etc..“ și cea „modernistă, occidentalizantă, raționalistă“. De o parte : Lovinescu—Ralea—Vianu—Zarifopol, de alta : Pârvan—Nae—Blaga și dedesubt de o parte Cioculescu—Vladimir Streinu — George Călinescu — Camil Petrescu — P. Constantinescu (ăsta „cu cine“ mai e ?) — Edgar Papu și de alta Cioran—Eliade—Noica (eu unde m-aș pune ?). Încă nu m-am gândit cum să sistematizez. Totul trebuie făcut pe bază de texte. M-aș gândi să prezint textele scriitorilor, poetilor, eseistilor etc. — însoțite de critice ale românilor (pentru și contra, ca prezentarea să fie vie). Cum mă sfătuiești ?

Curierul se închide. Te îmbrățișez în grabă — dar
călduros. Și pe copii. Omagii doamnei.

Al dumitale, cu dragoste și cu respect,

Eugen Ionescu

P.S. Chestia editării unui volum de d-ta e grea —
dar nu e imposibilă. Vom traduce *Introducerea*. Dar
cum intenționez să public o serie de „antologii — mono-
grafice“, ce „pagini alese“ de d-ta aș putea publica în-
tr-un volum ?

Am terminat în manuscris un Pavel Dan (tradus îm-
preună cu G. Cabrini) și un Arghezi (tradus de
„E. Valla“ — adică (secret) Voronca, cu unele texte, pu-
ține, și de mine și cu o introducere). Sper să apară (Ar-
ghezi și P. Dan în mai — numărul din *Pyrénées* tot a-
tunci) dacă se mai pot face proiecte.

P.S. II Iertare pentru scris. M-am grăbit. Și n-am
avut timp să-ți spun nimica.

P.S. III Am să-i scriu lui Edi Papu. E supărat ? Dar
eu îl iubesc !

537

De la Dragoș Protopopescu

București,
sâmbătă, 29. IV. 44

Dragă Tudore,

Refugiat din pricina bombardamentului lângă Sibiu,
am sosit azi pentru o zi în capitală și am aflat de un
Memoriu al Universitarilor pentru ieșirea noastră din
război. Cum știu că ești și tu printre semnatari și poate
îi vezi mai des ca mine, te rog fii bun și înscrie-mă și
pe mine.

Poate vremile or îngădui să ne vedem mai mult.

Sărutări de mâni și sărutări acasă,
al tău vechi și devotat,

Dragoș

De la Raul Teodorescu

Lugoj, 1 mai 1944

Iubite domnule Vianu,

Decretul d-tale n-a venit până acum la Lugoj, așa că bănuiesc că a fost trimis eșalonului din Consiliu care lucrează la Ghergani. Am scris printr-un curier, care merge acolo, colegilor mei de la Sect. I să grăbească avizul. Aici nu ne-au venit decât decrete de naturalizări până acum. Decretul lui Gabrea a și apărut, așa că și al d-tale va ieși desigur, fără întârziere. Lugojul, nu știu dacă-l cunoști, e frumos și are o privescătoare minunată pe Timiș. Spoit de ultimele ploi, Timișul, cu pădurile lui mari, are ceva — toute proportion gardée — din aspectul Senei din Paris. Viața nu e prea scumpă și se găsec de toate. Noi luăm masa convenabil (250 lei pe zi) la Cazinoul militar. Restaurantul, unde mâncam până acum, „Dacia“, a fost rechiziționat de Ministerul Domeniilor. Familia, pe care am trimis-o îndată după bombardament la moșie la Algia în J. Dâmbovița, a plecat după trei săptămâni la R. Vâlcea, iar acum o aștept să să vină la Lugoj prin Sibiu, linia Severin fiind mereu bombardată. Deși sunt aici cam departe de centru, cred că veți face așa încât conferința să fie dată în suplinire altuia până la chemarea mea, dar până în octombrie mai este multă vreme. Pe Ralea l-ai văzut la Sinaia. George Dumitrescu cred că s-a dus cu Universit. la Tg. Jiu. Sărutări de mâini d-nei Vianu, iar d-tale calde salutări.

Raul Teodorescu

N-ar strica să-i scrii și d-ta câteva rânduri lui Pulopol la Ghergani (J. Dâmbovița). *R.T.*

De la George Dumitrescu

[București,] 5. V. 1944

Stimate și iubite domnule Vianu,

Când ne-am văzut ultima oară la Universitate, am fost de părere — vă amintiți — să plecați la Zamora.

Cunosc și eu acel cuib de liniște și reculegere minunată, când — pornind de la Bușteni — v-am vizitat într-o vară, când armele tăceau și muzele vorbeau. Pe pridvorul casei dv. nu prevedeam — nici pe departe — cele ce vor urma mai târziu. Reținut la Universitate de ordinul de mobilizare pentru lucru, deși nu mai avem nimic ce lucra aici, mă simt îndemnat sufletește să vă comunic o parte din aspectele trăite și văzute de mine ca martor ocular.

Desigur că nu pot să vă transmit pe hârtie jalea și strângerea de inimă ce m-au cuprins în ziua când Universitatea noastră a căzut pradă bombelor și focului. Dar acest sentiment știu că l-ați încercat deopotrivă cu mine, așa că mă înțelegeți fără alte cuvinte.

Dintre toți colegii de la Estetică, eu singur am rămas aici, ceilalți fiind risipiți în diferite părți ale țării. Raul este cu Consiliul legislativ la Lugoj. Țin să vă spun, în primul rând, că biblioteca seminarului nostru a fost salvată și se găsește depozitată la subsol. A fost, de altfel, o adevărată minune, fiindcă una din bombe a căzut chiar deasupra cancelariei și bibliotecii noastre, umplând cu moloz interiorul și răvășind împrejur. Plafonul însă, fiind solid betonat, s-a menținut, așa că n-am suferit alte pagube.

Facem aici de gardă, adică iscălim zilnic într-un registru de prezență. Dar ce să mai păzim? De lucru nu este. Suntem împărțiți în trei echipe, care funcționează câte 10 zile pe lună. Eu fac parte din echipa I, adică trebuie să fiu prezent aici între 1—10 ale fiecărei luni.

Stăm cu nervii încordați, zi și noapte.

Vă închipuiți că, în asemenea împrejurări, singura mea lectură a ajuns ziarul. Poezia a tăcut. Subsemnatul duce adesea o existență de cârțiță, prin șanțuri și pivniță, de unde iese afară reumatizat, cu ochii dureroși în lumină.

Cu mine împărtășește aceeași soartă — mângâiere, dar și spaimă mare pentru mine, și răspundere — o dragă tovarășă, care nu vrea să mă părăsească pentru un loc mai ferit.

Nu știu ce faceți, dacă mai lucrați la ceva. Îmi închipui că nici acolo primăvara nu este adevărată sau nu mai suntem noi s-o vedem, s-o simțim.

Eu vă doresc multă sănătate, ca să ajungem iarăși vremuri mai bune, să punem iarăși în lumină adevărul și frumósul. Vom mai trăi poate, vom mai lucra, vom mai zidi, pentru ca peste alți zeci de ani să vină alt iureș, care să distrugă tot ce-am făcut noi...

Vă trimit, iubite și stimate domnule Vianu, cele mai afectuoase, cele mai sufletești salutări.

George Dumitrescu

540

De la Edgar Papu

București, 1.VI.944

Mult stimate domnule Profesor,

Am regretat foarte mult că nu v-am mai putut vedea. V-am așteptat vineri la minister de la 4 1/2 (când a fost vorba) și până la 5,10'. La acea oră am plecat, fiindcă mi-am închipuit că veți fi rezolvat poate mai înainte chestiunea care vă aducea la minister. Luasem cu mine și poemele lui Petrarca. A doua zi de dimineață m-am dus cu ele la d-voastră acasă; dar, din păcate, cartea era cu mult prea mare în raport cu deschizătura ușii, așa încât n-a putut încăpea. Deoarece nu știam exact locul unde locuiați în București, nu v-am putut comunica. Dacă, însă, aveți nevoie neapărată de carte și nu veniți curând la București, mă faceți să aflu pentru a vă expedia cartea.

Îmi închipui că ați rezolvat cu bine interesul care v-a îndrumat la București. Ieri s-a interesat și Todirașcu de d-voastră. Vă rog să nu vă osteniți a-mi scrie decât numai în cazul când aveți nevoie urgentă de carte sau dacă veniți curând la București.

Omagiile mele doamnei. Un gând bun copiilor. Rămân, cu sentimentele cunoscute, al d-voastră,

Edgar Papu

De la Edgar Papu

București, 22.VI.944

Mult stimate domnule Profesor,

Cu ocazia apariției decretului¹, prin care Universitatea are un nou profesor de foarte mare valoare, permiteți-mi a vă aduce cele mai călduroase felicitări. În aceste vremuri atât de triste o veste bună mă întărește mai mult decât de obicei. Sunt fericit că, în sfârșit, aveți titlul și atribuțiile pe care de multă vreme le-ați meritat înaintea altora. Eu, ca vechi discipol al dv., căruia vă dătoresc atât de mult, simt acest lucru și ca un fel de satisfacție dată mie. De aceea nu m-am putut împiedica de a vă împărtăși, prin aceste rânduri, toată bucuria mea și toată simpatia față de maestrul meu.

Cred că ați primit scrisoarea pe care v-am expedit-o imediat după plecarea dv. din București; acolo vorbeam și despre poeziile lui Petrarca, ce urma să vi le dau. Dacă nu veniți curând în București și dacă vă trebuiesc neapărat, vă rog comunicați-mi pentru a vi le trimite. Pentru bucuria mea îmi place, însă, să sper că veți mai veni curând.

Omagii doamnei, salutări copiilor.

Rămân cu vechile sentimente, al dv.,

Edgar Papu

De la Gh. Cantacuzino

Bușteni, 30 iunie 1944

Mult stimate d-le Profesor,

Vă rog să ne faceți plăcerea de a veni mâine, sâmbătă, 1 iulie a.c., la dejun la ora 13,30, la Castel Zamora, împreună cu d-na Vianu și cu băiețelul d-voastră.

Vom trimite trăsura să vă ia de-acasă.

Nădăjduind că sunteți liberi, vă rog să primiți cele mai bune salutări.

Prof. Gh. Cantacuzino

De la Victor Iancu

Zlatna, 2 iulie 1944

Iubite domnule Profesor,

Am citit cu multă satisfacție zilele trecute, în ziare, numirea dvs. ca titular al catedrei acelei discipline pe care în cultura noastră dvs. ați întemeiat-o, ilustrând-o în mod exemplar de două decenii. Credeți-mă, iubite domnule Profesor, că bucuria mea a fost tot atât de mare ca și cum personal aș fi obținut o dreaptă satisfacție. Cu toate că această recunoaștere oficială vine cu oarecare întârziere, ea va fi de natură, nu să sporească autoritatea dvs. — care în domeniul științific și moral este la noi aproape unică — ci să vă ofere toate acele condiții ce fac ca opera dvs. didactică, dimpreună cu cea științifică, să se poată desfășura, dacă bineînțeles și timpurile o vor îngădui, în cadrele pe care de mult le-ar fi meritat. Și cum fac parte din primele serii pregătite de dvs., al căror interes pentru studiul esteticii a fost suscitată și de talentul maestrului, îmi place să salut în acest act oficial în primul rând perspectivele fericite ce se deschid în viitor pentru școala românească de estetică. Fie ca noua dvs. situație să vă găsească în cele mai bune condiții de creație, continuând o muncă rodnică de peste două decenii !

Din pricina evenimentelor bogate din ultimul timp am pierdut contactul cu dvs. de la sfârșitul lunii martie, când m-am înapoiat de la Iași. Nu știu, deci, în ce măsură proiectele noastre de vară, cu un turneu al dvs. în Transilvania, începând cu Brașovul și poate terminând cu Timișoara, mai sunt actuale. În ceea ce mă privește, eu în mijlocul lunii mai mi-am adus familia la Zlatna, unde petrec jumătatea lunii, cealaltă jumătate stând singur la Sibiu. Întâmplarea a făcut ca aici să mă întâlnesc cu Facultatea pribegă de Litere de la Iași, în condiții pe care nu mi le-am dorit, jucându-ne farse destinul... Împrejurarea își păstrează firește și frumusețile ei : aici, cât și la Sibiu, am avut prilejul să cunosc în d. Bădărău o persoană deosebit de distinsă și să mă apro-

pii și mai mult de d-sa. În general, atmosfera care stăpânește în acest cerc mi-e profund simpatică — și dacă împrejurările vor permite, sper să pot găsi în mijlocul lui acel cadru de activitate pe care de atâta timp mi l-am dorit. Deocamdată toate acestea sunt doar un proiect, deoarece în chestiunea noastră, a lui Dima și a mea, nu s-a făcut nici un pas esențial.

„Dispersarea“ în care trăim prezintă însă cu mult mai numeroase neajunsuri. Făcând abstracție de diferitele greutăți de ordin material și al confortului pe care le aduce, ea mă împiedică de la activitatea pe care mi-am proiectat-o pentru această lungă vacanță. La Zlatna îmi lipsește spațiul necesar muncii, iar la Sibiu, liniștea. Doar printre ele, și în varietatea unei lecturi adesea improvizate, încerc să-mi reculeg gândul, organizând unele idei. Constat încă o dată cât de inactuală a devenit disciplina Frumosului în vremile acestea de sângeroasă înclăștare.

Aș fi foarte fericit dacă aș putea avea — poate tot la adresa mea din Sibiu — vești de la dvs. M-ar interesa îndeosebi unde înțelegeți să vă petreceți timpul toată vara și dacă totuși nu ați vedea cu puțință turneul proiectat în luna martie. Cred că a rămas întreagă casa dvs. din București și că la Zamora liniștea nu vă e prea mult tulburată.

În așteptarea unor știri bune, rămân al dvs. pururi devotat,

Victor Iancu

P.S. Vă rog, transmiteți doamnei respectuoasele mele sărutări de mâini, iar simpaticului Ionel urările mele de bine¹.

544

De la Perpessicius

Zărnești-Arges, 7 iulie 1944

Scumpe Tudore,

Scrisoarea ta din 26 iunie¹, ce primii deunăzi, m-a strămutat cu violență dintr-un pustiu singuratec în oăza cea mai întremătoare după care zadarnic râvni, în vi-

su-i fantast, emirul poemei maestrului tău². Imaginea e cam à la Bianu, dar realitatea aceasta e. Plecat din București la 28 aprilie, staționat la Pitești până la groaznica încercare din 6 mai, față de care primejdiile de la București mi s-au părut amabile divertismente, iar de la 8 mai, așadar de două luni încheiate, poposit după o noapte albă în carul cu boi și celelalte ingrediente, în acest frumos altminteri sat de pe valea Vâlsanului, paralelă cu a Argeșului, nici o impresie nu m-a urmărit mai stăruitoare ca aceea de drum în pustiu și nesiguranță. Pune că începuturile acestei instalări — cât de provizorie și hazardoasă sub acele auspicii întâmplătoare, bănuiești — au coincident cu perioada de alarme, sincope și legende, de după 7 mai, când cu incendiul mahalalei noastre (cele 3 bombe și ceva, incendiare, căzute peste casa noastră din Romană, au fost, din fericire, neutralizate printr-un concurs benign de împrejurări), când o săptămână și mai bine n-am văzut nici o gazetă și n-am avut nici o veste și că și după aceea chiar [...] * cu cei din afară am cerut săptămâni întregi pentru restabilire, ca să înțelegi, scumpe Tudore, că, oricât de puțin pretențios ai fi, începi să simți cum plafonul nu te mai încapă și ai sări și din lac în puț, numai să schimbi situația. Că n-am făcut-o până acum și că s-ar mai putea să amân gândul întoarcerii la București nu e de mirare. Căci era de ajuns să mă gândesc la penibilul orar dezorganizat de aprilie, într-un București în panică, continuu hăituit și cu lumea toată plecată, cu lecturi speriate și plimbări cel mult până la Grădina Icoanei, ca să-mi piară pofta. De altminteri, cum aflu din atât de generoasa ta epistolă, e și convingerea ta că timpul întoarcerii n-a sosit, cum este și părerea amicului nostru Rosetti, de la care am aflat întotdeauna lucruri interesante și căruia mă pregăteam să-i cer adresa ta, mai ales după ultimul drum la București, când îmi spunea că v-ați întâlnit...

În ce măsură scrisoarea ta, căzută din cer, ca să zic așa, m-a bucurat nu ți-aș putea-o spune cum trebuie. Pot însă și trebuie să-ți spun ușoara dizgrație de inimă ce am avut când văzui că mi-ai luat-o înainte, cu toate

* Cuvânt indescifrabil (n. ed.).

că totul m-ar fi autorizat să nu preget. De când cu drumul în carul cu boi însă, toate acțiunile mele s-au molipsit de ritmul acela. Așa se explică de ce lăsa să treacă atât amar de vreme din ziua când în gazetă văzui că ai fost titularizat profesor. Sunt, cred, câteva luni de când Rosetti mă informa de hotărârea consiliului profesoral și de când aștept momentul să-ți trimit o telegramă de felicitare, așa cum merită și excepționala ta carieră, dar și afecțiunea pe care întotdeauna m-am mândrit că ți-o port. Îngăduie deci, scumpe Tudore, să împlinesc, aci și acum, ceea ce, cu atâta vinovată întârziere, am neglijat și să-ți doresc ani mulți și tot pe atâta de fructuoși în continuarea oficiului tău universitar, din harul căruia atâția din prietenii tăi, și eu printre primii, ne înfruptăm...

Să-ți mulțumesc, înainte de toate, pentru bunele cuvinte în marginea *Jurnalului de lector*. Până în clipa de față nu l-am văzut încă. La 11 aprilie, memorabila dată, știam că era ieșit de sub tipar, dar tot ce a urmat după aceea mă convinsese că se născuse mort. Un foileton din *Ecoul*, al lui Șerban Cioculescu, mi-a dat de știre că i-au dat drumul. Rosetti îl văzuse și m-a bucurat că în sfârșit putui să mă plătesc, în o slabă măsură, cu dedicația din fruntea volumului, de toată excesiva lui amabilitate. Acum, rândurile tale, atât de generoase și amicale — cum să nu-mi schimb părerea și să nu cred că se apropie vremile păcii și ale preocupărilor obicinuite? Deunăzi primii corecturile (a II-a) pentru prefața și indicele volumului III, date în primă corectură încă de la 5 aprilie și le și întorsei, fără să șovăiesc, deși am dat un *bun de tipar* aproximativ când ar putea să intre la mașină și să apară. De altminteri, gândul nimănui nu stă, și pe dreptate, la astfel de lucruri, acum.

Vorbești, dragă Tudore, de două lucrări noi, ale tale. Bănuiesc că una trebuie să fie *Istoria literaturii*, de la Casa Școalelor, pe care o aștept cu firească nerăbdare. Despre *Proza* lui Macedonski am scris un articol mai lung, cam cât 5 foiletoane de *Acțiunea*, ce trebuia să apară, dar după 21 aprilie n-a mai fost chip, că gazeta și-a redus spațiul. (Articolul era gata încă din martie, dar n-a fost acceptat de cine se cuvenea. Despre astă poveste, cu alt prilej.) Nu mai știu ce arătam acolo. Mă

sileam, totuși, pe cât îmi amintesc, să prezint cum se cade o operă, bogată în surprize, discutabilă evident ca tot ce-i viu (Rosetti o afla [...] * înainte de toate) și un comentariu doct și sagace, ca studiul tău. Dacă, precum aflai de la Rosetti, Camil apelează la foștii R.F.R.-iști, l-aș publica sub același titlu al *Jurnalului de lector*, acolo.

Dar, iată, planuri și proiecte, în funcție de timp și de capricioasa lui cursă. Ce n-aș da, scumpe Tudor, să o ia puțin razna și să ne găsească toamna din nou la pupitrele noastre bucureștene, pentru a nu vorbi de masa de brad a poetului. Presupunând că Zeii, recte Parcele, ne rezervă astă bucurie, primul drum am să-l fac la tine, nu numai să-ți mulțumesc pentru fericirea epistolei ce-mi trimiseși, dar și ca să te văd și să-ți văd copiii. Căci, scumpe Tudore, oricât de vinovat aș fi și oricât de sălbatec (alias rău-crescut) m-ai socoti, n-am încetat o minută să gândesc la tine și ai tăi, cărora le trimit toate urările de bine de la mine și ai noștri. Onoratei tale doamne, respectuoase sărutări de mână, iar ție marea mea dragoste,

Perpessicius

545

De la N. Georgescu-Tistu

Rădești, 7 iulie 1944

Iubite domnule Vianu,

M-a bucurat mult numirea dumitale ca profesor titular. În sfârșit, se face uneori și dreptate la Facultatea noastră! Valoroasa d-tale operă și o activitate didactică atât de conștiincioasă meritau de mult această consacrare.

Te felicit din tot sufletul și-ți doresc sănătate și spor la lucru, în vremuri mai puțin turburate decât azi.

Devotat,

N. Georgescu-Tistu !

* Cuvânt indescifrabil (n. ed.).

De la Al. Dima

Viena, 7 iulie [1944]

Scumpe domnule Vianu,

Aflu abia acum din gazetele care sosesc mai rar pe aci, că ultimul act al procesului de îndelungată și nemeșitate așteptare s-a consumat și s-a săvârșit în sfârșit înscăunarea. Îngăduiți-mi să-mi exprim bucuria care are — vă asigur — intensitatea sentimentului pe care eu însumi l-aș fi resimțit în aceeași situație.

Am evocat — cu acest prilej — amintirea începuturilor dvs. universitare pe care le-am trăit împreună în acel proseminar din vechea clădire a Universității, lucrările și fructuoasele noastre discuții de atunci, influența hotărâtoare pe care ați avut-o asupra atâtor distinse elemente studentești, directiva decisivă pe care ați dat-o studiilor estetice de la noi, și mi-am putut încă o dată întări convingerea că micul act de reparație ce s-a produs era de mult și covârșitor depășit de fapte.

Primiți vă rog — scumpe domnule Vianu — pe această ideală cale strângerea de mână a fostului student, a prietenului și a omului care a rămas totdeauna în preajma dv.,

Al. Dima ¹

P.S. Peste 2 săptămâni părăsesc definitiv Viena după doi ani de lectorat. Vă voi scrie din Sibiu : Haller, 6, unde mă voi găsi pe la 20—25 iulie.

De la Al. Roșetti

Villa Sandu, 10 iulie 1944

Iubite domnule Tudorel,

Am citit în ziare numirea d-tale. Slavă Domnului, s-a făcut ! Deci, călduroasele mele felicitări. Îți urez să ai alți colegi ca cei de astăzi, în octombrie !

Mi se plătește o parte din subvenție (mult știrbită !). Deci pot plăti drepturi de autor pentru *Stilistica*. Cum stăm ?

Cu drag,
al d-tale devotat,

Al. Rosetti

548

De la Al. Rosetti

Villa Sandu, 20 iulie 1944

Iubite domn Tudorel,

Am primit ieri prețiosul și frumosul volum¹, precum și bunele d-tale rânduri din 16 cor.

Mă grăbesc să-ți mulțumesc foarte mult pentru ambele. Am citit pe nerăsuflăte volumul (bine că sfârșisem o lucrare grăbită !). Splendid. Printre cărțile d-tale cele mai reușite : original, admirabil redat, suocint, într-un stil de o claritate remarcabilă. Formulări fericite, caracterizări ce vor rămâne. Am citit cu nesăț pe Eminescu, Caragiale și Creangă. Citesc acum pe Maiorescu. Ce bucurie mi-ai procurat ! Merci, merci, dragă domn Tudorel. (Partea Șerban, bună ; l'Étranger, contorsionat și slab, sub grimasă !) În fine, volumul e foarte reușit și de o tipografie agreabilă. Veți trage multe ediții !

Firește că voi edita *Metafora* d-tale când îmi vei da ms-ul. Vom fixa, atunci, toate (problema hârtiei ; nu cred să pot trage mai mult de 1 000 de exemplare).

Brașiște îmi scrie și-mi cere adresa d-tale. I-o trișnet astăzi.

Aș fi mers la Sibiu, să văd pe Balmuș și pe Iordan (acesta în trecere pe acolo). Dacă pot aranja întoarcerea cu mașina, voi merge chiar sâmbătă ; de acolo, la București, unde, dacă nu reușește planul Sibiu, voi fi duminică (24) seara. Mă bucur să-mi revăd prietenii, abandonați acolo. (Știi cât mă costă aceste împrejurări !)

Am mult de lucru cu Encicl. Universul (dar renumerator !). Așa, prin fraudă, mai citesc câte ceva, de ex., pe

Renan, *Marc-Aurèle* (admirabil ; relectură, de fapt, „lectură“, ca tot ce vine *după* 40 de ani !).

Am primit o cărticică interesantă de la Bruyssens (Belgia) : probleme de lingvistică care te-ar interesa. Pentru mai târziu !

Am vești bune, directe, de la Vivi² (18 iunie). Și de la Tzutzubey.

Încep să cred într-o evoluție rapidă a lucrurilor.

Cu drag te îmbrățișează, urându-ți multă sănătate și noroc,

al d-tale
devotat,

Al. Rosetti

549

De la Demostene Botez

[Brătulești,] 23.VII.1944

Dragii mei,

O telegramă, o notă telefonică, o scrisoare au adus răspunsul vostru cald la dorința noastră de a veni să vă vedem. Un cunoscut — acel care ți-a dus rândurile mele — trebuia, dragă Vianu, să treacă pe-aici într-o sâmbătă să ne ia și pe noi la Poiana Țapului, unde el se duce săptămânal să-și vadă familia. N-a mai trecut... De-atunci căutăm mereu o ocazie. Promisiuni, dezlegări, nimic. În sfârșit pentru joi avem una care se pare mai serioasă. Eu totuși îți scriu, pentru ca în cazul când și de data aceasta planul va rata, să ai vești de la noi. Tăcerea mea n-a fost, să știi, ingratură — ea venind mereu și succesiv din speranța că venim și deci o scrisoare este superfluă și teribil de insuficientă. Chiar acum am încă speranța să te găsec la telefon la București sau chiar să te văd, în ziua de 26 iulie, când voi fi și eu în București.

Am mare nevoie să ne vedem, să schimbăm cuvinte și păreri, chiar dacă, văzându-ne, ar fi să tăcem, în doi, cum, se întâmplă uneori, la fel ca în dragoste „de cealaltă“.

Multe sărutări de mâini duduiei din parte-mi și pentru amândoi prietenești salutări de la Katia ; lui Ionel o strângere de mână de la un bătrân prieten.

Demostene

550

De la Perpessicius

Zărnești, 24 iulie 1944

Scumpe Tudore,

Am primit cu poșta întâiul tom al *Istoriei lit.*, în colaborare, și mă grăbesc să-ți mulțumesc atât pentru darul în sine, cât și pentru măgulitoarele rânduri ale dedicației tale, ce m-au mișcat foarte mult. Fiind vorba de o lucrare de atât de multiple aspecte, de care te apropii și cu venerație, nu numai cu dragostea cuviosului, se înțelege că n-am să-ți comunic impresii înainte de a o fi citit cu de-amănuntul. Ceea ce și începui, de altminteri, pagină cu pagină, la rând. Cum n-aveam răbdare, trecui și în sectorul tău și nu cred să mă înșel socotindu-te cel mai aproape de idealul unui istoric literar, preocupat să transmită cetitorilor în primul rând sucul și substanța autorilor studiați. Ceilalți doi ai tăi tovarăși de triremă (pentru a nu spune de galeră) călinescizează oarecum în surdină. Ceea ce nu înseamnă că paginile lor nu sunt valoroase și de efect, chiar dacă se feresc de salturile mortale ale profesorului de la Iași. Cum spuneam însă, scumpe Tudore, aștept să citesc lucrarea în întregime, pentru a putea zice că am o părere. Până atunci, primește încă o dată mulțumiri și felicitări și recomandă-mă bunăvoinței alor tăi. Cu toată dragostea,

devotatul tău,

Perpessicius

De la Tudor Teodorescu-Braniște

[Tamaș,] 26 iulie 1944

Stimate și iubite domnule Vianu,

Știam de mult, de la Ralea și Rosetti, că — în sfârșit ! — ți se va face dreptate și vei avea catedra, pe care de mult trebuia să o ai. Pe la începutul lunii, am citit într-o gazetă întârziată — cum sosesc gazetele în aceste sate atât de apropiate și totuși atât de depărtate de capitală ! — că... „s-a făcut“. Am scris lui Sandu Rosetti, cu care mă aflu în corespondență, cât mă bucur și l-am rugat să-mi comunice adresa d-tale ca să-ți pot scrie și de-a dreptul. Azi, primesc răspunsul lui, cu indicarea adresei d-tale. Mă grăbesc să-ți scriu.

Ar fi ridicul să te felicit. Și cu și fără ceea ce ți s-a dat, d-ta rămâi același. Iar ceea ce ți s-a dat — repet — ți se cuvenea de mult. „Evenimentul“ care îmi prilejește aceste rânduri este altul : nu hotărârea oficială, ci *faptul* că d-ta, pentru a obține această hotărâre, acest drept al d-tale, nu ai făcut nimic din ceea ce se face în mod obișnuit (nici o concesie, nici o renunțare), ci — dimpotrivă — ți-ai văzut de treaba d-tale, de scrisul și preocupările d-tale. În izolarea în care trăiesc de mulți ani, m-am deprins să văd mai mult și mai bine decât în iureșul vieții. Izolarea dă oarecare perspectivă. Ca simplu om de pe stradă, am urmărit și eu cu durere concesii și renunțările atâtor intelectuali și am prețuit cu atât mai mult demnitatea și rezerva în care se mențin alții, din păcate foarte puțini. D-ta faci parte din acești foarte puțini. Când se va vorbi (și se va vorbi, asta este sigur !) de carența intelectualității românești în vremurile din urmă, d-ta vei figura printre rarele excepții. Sunt talente. Sunt inteligențe. Sunt oameni de cultură. Sunt. Nu mulți, dar sunt. D-ta mai ai ceva : „caracter“, cum s-ar spune...

Iată ce vream să-ți spun — repet : ca simplu om de pe stradă. Iată pentru ce am cerut adresa d-tale lui Sandu Rosetti.

Adaug la aceasta că, deși ne-am întâlnit foarte rar, îți port din anii tinereții și până acum aceeași afecțiune, a cărei încredințare te rog s-o primești și cu acest prilej.
Al d-tale,

Tudor Teodorescu-Braniște

552

De la Șerban Cioculescu

[București,] 27.VII. 944

Iubite domnule Tudor,

Dacă n-aș fi venit de la un drum de 15 ore (140 km Costești—București!), ajungând în capitală nedormit și extenuat la ora 5 1/2 dim., dacă, prin alte cuvinte, aș fi om întreg, iar nu o cârpă, mi-ar fi fost mai mult decât o bucurie să te văd astă-seară. Te rog primește, cât de tardiv, felicitările cele mai calde pentru dreptatea ce ți s-a făcut, deși felicitările s-ar cuveni îndreptate nu către belferii ce ți-au pus atâtea bețe-n roate, ci către studenții care au norocul să te asculte și să învețe de la d-ta frumosul.

Te îmbrățișez și-ți urez numai împliniri fără neazuri, de acum înainte,

Șerban

553

De la Raul Teodorescu

RAUL TEODORESCU
DOCTOR ÎN DREPT DE LA PARIS
AVOCAT
46. STR. GENERAL BERTHELOT
BUCUREȘTI, TEL. 416—37

Lugoj, 1 august 944

Dragă domnule Vianu,

Expediasem tocmai scrisoarea, când a doua zi am primit *Monitorul oficial* din 6 iulie cu decretul mult așteptat. Am văzut apoi publicată și numirea în ziare. M-am

bucurat ca pentru mine însumi și te... refelicită călduros. Știu că și d-ta te vei bucura când mă vei vedea și pe mine „aranjat“ și mulțumit. Mi-ai dat toate speranțele și cred că lucrurile vor ieși bine, cu concursul d-tale. În consiliu voi avea destui susținători. Chestiunea este să se mențină conferința și să fiu recomandat pentru chemare.

Cum numirea d-tale s-a făcut pe data de 1 oct., publicarea conferinței se va face după acea dată, când desigur că voi fi înapoi. Aici se vorbește chiar de întoarcerea Ministerelor la 1 sept. în capitală. Nu știu dacă ultimele bombardamente și desfășurarea generală a evenimentelor nu vor atrage amânarea acestei hotărâri. Am auzit că și cartierul d-tale a suferit din penultimul bombardament. Un avion a fost doborât chiar în Piața Confederației Balcanice?! Sper că locuința d-tale a scăpat fără stricăciuni. Cei care au fost în capitală povestesc grozăvii. Noi aci am fost scutiți până acum de bombardamente, dar avem chiar de două ori pe zi alarma care ne strică tot rostul. Când „suflă dudu“, cum se spune aici, înainte de prânz, avem serviciul la Consiliu după masă. La București toate autoritățile lucrează acum după-amiaza de la orele 4 sau 5 în sus.

Am primit zilele astea *Istoria literaturii române moderne*, vol. I. Mi-a făcut o deosebită plăcere și-ți mulțumesc din toată inima pentru bucuria ce mi-ai procurat, trimițându-mi-o. N-am avut timpul încă decât s-o frunzăresc, citind pe ici pe colo. În genere mi-a făcut o excelentă impresie; asupra detaliilor nu mă pot încă pronunța. Planul mi s-a părut mai puțin fantezist decât la Călinescu. Mai ales partea cea mai importantă, care ți-a revenit, a „Junimii“, metodic împărțită, scrisă elegant și cu un puternic dar de sinteză. Rezervă aș avea de făcut la valorificarea exagerată a unor opere de către Cioculescu și la insuficienta insistare asupra unor opere esențiale la autorii studiați de el. Nici prezentarea tehnică nu lasă nimic de dorit și desigur că și partea II privitoare la noua generație junimistă și la literatura contemporană a sec. XX va fi așteptată cu multă nerăbdare de toată lumea. Cu privire la Maiorescu îmi aduc aminte că Dragomirescu mai spunea că are teza lui de doctorat de la Giessen. Ar fi de întrebare la d-na Dragomirescu dacă nu cumva o mai are? Că veni vorba de Maiorescu, am făcut o descoperire interesantă la Lugoj. Croitoreasa care mi-a

cusut aici cămăși e strănepoata directă a lui Ion Maiorescu. Bunica ei Veronica din comuna Maiorești era sora lui T. Maiorescu. Mi-a arătat chiar o scrisoare îngălbenită de vreme, datată din 1898, scrisă de Maiorescu având cam următorul conținut: „Veronică, îți trimit portretul meu ca să vezi cum arăt acum. Vezi, ferește-l de unezeală. De asemeni, îți trimit 5 florini, știu că are să-ți facă bucurie. Al tău frate /ss/ T. Maiorescu.“ Mi-a făgăduit să-mi aducă și alte scrisori păstrate de mama ei și portretul trimis de Maiorescu. Scrisul este necontestat al lui. Cum rămâne cu afirmația că Maiorescu n-avea altă soră decât pe d-na Humpel? Desigur că Ion Maiorescu, care era preot și învățător în Ardeal, a trecut în țară numai cu copiii mai mici, când a fost nevoit să fugă de acolo. Fata mai mare a rămas acolo la țară, unde s-a căsătorit și de unde avea puține relații cu familia din Regat, care se ridicase prin studii înalte și intrase în cercurile aristocratice. De altfel, orice legături între Ion Maiorescu și familia rămasă în Ardeal erau aproape cu neputință sub unguri. În tot cazul aș vrea să iau o fotocopie de pe scrisoare. Pe la București ce ai mai aflat nou?! Ți-am ascultat săptămâna trecută la radio conferința despre *Crizele istoriei*!. Foarte interesantă!

Sărutări de mâini d-nei Vianu. Calde salutări,

Al d-tale,

Raul Teodorescu

554

De la Victor Iancu

Zlatna, 5 august 1944

Iubite domnule Profesor,

Răspund cu această regretabilă întârziere rândurilor dvs. atât de prietenești, din pricina condițiilor de viață particulare de azi, care mi-au impus două domiciliu. Desigur, îmi pare rău că împrejurările de acum nu permit

întreprinderea „turneului“ proiectat astă-primăvară, turneu în care doream, în calitate de ghid și tovarăș de călătorie, să vă dezvelesc unele aspecte ale provinciei noastre, pe care poate n-ați avut până acum prilejul să le cunoașteți și asupra cărora s-ar fi abătut cu siguranță interesul dvs. de psiholog. Recunosc însă că realizarea acestui proiect trebuie amânată pentru vremuri mai bune, când deplasările nu se vor izbi de atâtea dificultăți ca astăzi. Dar cum dvs. îmi oferiți totuși, atât de amabil, prilejul de a vă vedea, chiar în vilegiatura dvs. de la Zamora, în ciuda riscurilor pe care le prezintă astăzi trecerea Carpaților, privesc cu multă bucurie invitația dvs., fiind aceasta și o deplină compensație pentru renunțarea provizorie la turneul proiectat. Și pentru a nu vă tulbura din cale-afară, cu vizita mea, activitatea dvs. de vară, îmi permit s-o propun pentru ziua de 20 august. Eu, de altfel, începând de luni, 17 august, voi fi aproape toată luna la Sibiu, despărțit de familia mea, care rămâne deocamdată mai departe la Zlatna. Dacă această dată nu vă convine, vă rog să mă anunțați tot pe adresa mea de la Sibiu. Sunt fericit după atâtea luni să vă revăd — de la începutul bombardamentelor n-am mai fost în capitală — având multe chestiuni de discutat. Contrar presupunerii dvs. și în ciuda contactului mai strâns cu cercurile ieșene, situația mea încă nu este limpezită, deși cred a avea în unele persoane un sprijin prețios și sigur. Nevoit a petrece o parte din timp în apropierea naturii, care aici, firește, nu este atât de frumoasă ca la Poiana Țapului, am așteptat până acum zadarnic sosirea verii, care pesemne ne joacă și ea festa. În condițiile de azi și pentru temperamentul meu ea ar fi însemnat un bun stimulent.

În nădejdea întâlnirii apropiate, primiți, vă rog, domnule Profesor, salutările mele cele mai devotate.

Al d-voastră

*Victor Iancu*¹

P.S. Rog transmiteți doamnei și copiilor d-voastră cele cuvenite.

De la Al. Colorian

[Vălenii de Munte, 14 aug. 1944, d.p.]

Iubite Tudor,

Din Weimarul iorghist — în care, vai !, nu sunt nici biblioteci, nici librării — îți trimit felicitări (tardive, și cu scuze, din cauza ziarelor cu venire dezordonată) pt. confirmarea universitară, de mult însă intuită în asentimentul intelectualității și al marelui public.

Dar, ești în capitală, după cum se pare, căci ți-am zărit silueta spirituală la radio (cam rar ; păcat !). Gruia îți trimite salutări.

Dorindu-ți numai bine și izbânzile cu care ne-ai obișnuit,

te îmbrățișează același

Sandy Colorian

Noi, C[urtea] M[arțială], suntem aci după ce am terminat cu Ploieștiul.

De la Al. Claudian

Sibiu, 16 august 1944

Dragă Tudore,

...Câte veacuri s-au scurs de când nu ne-am văzut ? Câte veacuri va trebui să stăm la taifas, „în căutarea timpului pierdut“ ?

Cât de mare nevoie am avut, în timpul din urmă, de prezența ta ! Nu numai pentru motivul, pe care-l presupui, al prieteniei noastre indisolubile, ci și pentru elucidarea unor controverse privitoare la intrarea în Universitate a unor distinși discipoli ai tăi.

Unul, mai ales, m-a interesat mult, acela care a fost, trebuie s-o spun deschis, o revelație pentru mine : Alexandru Dima.

Știam de mult, de la tine, de excelențele lui studii și de „capul lui logic și organizat“, caracterizare mai veche a ta pe care nu știu de ce o reținusem. Dar nu-l cunoșteam personal. (O vagă „prezentare“, cândva, la Seminarul Gusti.)

Cetindu-i aproape toate lucrările, remarcând maturitatea gândirii și limpezimea onestă a stilului, obiectivitatea judecăților critice și bogata informație — am descoperit și adânci resurse personale, și solida școală Tudor Vianu, precum și unele afinități cu felul meu de a gândi și de a scrie...

Entuziast cum sunt atunci când convingerea mea este formată, m-am aruncat în luptă — și a fost luptă grea — pentru Al. Dima. Fără a tăgădui meritele lui V. Iancu, îl consider — cu toate rezervele pe care le impune nepregătirea mea în estetică, unde am mai mult „intuiții“ — mai puțin personal, mai sclav al textelor, prea tributar formulelor de ultimă oră și amenințat să rămână omul unei singure metode și al unui orizont mult mai îngust.

Dragă Tudore, hârtia refuză să primească toată intriga ce s-a ținut în jurul candidaturii lui V. Iancu. Stricta lui metodă — de ale cărei rezultate în estetică eu unul mă indoiesc foarte — n-ar fi trebuit să-și caute sprijin în biletele de recomandare și în nu știu ce legături extraintelectuale și extrauniversitare...

Dacă rezultatul aritmetic a fost paritatea pe care o știi, toată vina este a mea. Dar această „vină“ eu o numesc *merit* : când trei examinatori — unul (nu spun cine : „persoană însemnată“ !) luptă pentru plasarea la Iași a celui *indezirabil la Sibiu*, altul se lasă influențat, după propria mărturisire, de ponderoase scrisori de recomandare, iar altul (D.B.), de bună credință, apreciază ca un triumf al metafizicii definiția esteticii după V. Iancu : „știința esențelor“ (?) — în astfel de împrejurări eu trebuia să reacționez — și am reacționat distanțând, prin notele finale, pe Al. Dima de V. Iancu. Conștiința îmi spune că am făcut bine.

Eu, însă, sunt un profan sau un amator în estetică. Tu ești la noi, dacă nu mă înșel eu, *singurul profesor de estetică al cărui cuvânt este hotărâtor*. Acum — ești

profesor (noi te știam de vreo două decenii profesor !! Ce stupidă întârziere !) Acum, Tudore, ești liber să vorbești și ești obligat moralmente să vorbești deschis și fără întârziere !

Atunci când M. Ralea, fără îndoială, din perfectă convingere, optează pe față pentru V. Iancu, făcând atmosferă — tu trebuie să-ți spui deschis părerea ta autorizată, ca să fie lumea lămurită.

Este o situație falsă ca eu să ajung susținătorul lui Al. Dima, fără autoritatea competenței, iar singurul nostru specialist adevărat să lase pe toți să vorbească, fără ca el să-și spună cuvântul. Aștept deci, cu absolută încredere, cuvântul tău hotărâtor.

Dorim, și Zoe și eu, multă sănătate Lilichii și ție — precum și copiilor ! Omagii familiei dr. Irimescu. Te îmbrățișez cu vechea și statornică prietenie,

Alexandru

P.S. În orice caz, dacă V. Iancu intră în Universitate chiar și numai cu *un sfert de oră* înaintea lui Al. Dima, ar fi o imensă nedreptate. *Tu nu o vei patrona !*

Alexandru

557

De la Al. Dima

Sibiu, 18 august 1944

Scumpe domnule Vianu,

Mulțumesc pentru rândurile pe care ați avut amabilitatea de a le scrie. Mă bucur îndeosebi că sunteți pe deplin sănătos pentru că auzisem la Viena că ați fi suferit o nouă operație. Aștept cu interesul de totdeauna ultimele dv. lucrări și mai ales *Ist. lit. rom.*, de care am pomenit de mai multe ori la cursul meu de la Viena și pe care am căutat-o zadarnic la Sibiu. Mi le puteți trimite prin poștă la Sibiu.

Și acum iertați-mă dacă mă văd nevoit să trec din nou — de altfel, după luni de tăcere — la chestiunea ce va deveni urgentă, a conferinței de la Iași. Dv. veți avea de acum un cuvânt hotărâtor în limpezirea acestei confuze situații. Toată lumea autorizată așteaptă dezlegarea dv., care va lua probabil forma unui arbitraj. Stadiul chestiunii e următorul : dosarul concursului s-a înregistrat la Universitate cu apostila ministrului prin care se cere reluarea formelor și se adaugă observator că rezultatul concursului e „foarte curios“. Există o tendință puternică printre profesorii din Iași ca formele să se reia imediat și să se ajungă curând la chemare care să dea soluția pe baza concursului anterior. Comisiunea care va fi probabil tot aceeași (Dan Bădărău, Bârsănescu, Claudiu, Liviu Rusu) va fi desigur completată cu dv. Ea va rejudeca în fond rezultatul concursului și dv. veți ajunge astfel să arbitrați între mine și amicul Iancu. Soluțiunea ideală ar fi fost desigur recomandarea ambilor, unul pentru conferința de estetică lit., altul pentru cea filosofică, întrucât cea de la București ne va fi răpită. Ea a și fost preconizată de comisiune chiar, printr-un proces-verbal încheiat la sfârșitul examenului. Se ivește însă o greutate practică fundamentală. Conferința lui Călinescu nu e, de fapt, încă vacantă și n-am nici o siguranță că va fi. Există tendința unora dintre profesori de a mă îndruma pe mine spre această conferință ca unul care am lucrat și aci, deci veți înțelege că e numai o ipoteză care ar putea duce la *sacrificarea mea*. Trebuie, prin urmare, să fim realiști și să constatăm că, de fapt, ne aflăm în fața a doi candidați cu aceeași medie pentru un singur loc. Eu îmi reclam drepturile cel puțin în mod egal cu amicul Iancu și nu înțeleg să aștept o plasare a mea ulterioară și nesigură la o conferință încă nevacantă. Adaug îndată că mi-e teamă de unele manevrări în care altcineva s-a ilustrat și altă dată. Căci într-adevăr situația mea a devenit ciudată în ultimul timp ; amicul nostru a declarat la început că nu se prezintă la concurs, în a doua fază — că vrea numai să marcheze puncte pentru viitor (dv. o știți), în a treia a forțat o egalitate neloaială — iar acum urmează să fiu înlăturat de tot. Sunt însă perfect edificat și în amănunte informat asupra evoluției situației și-mi voi lua măsurile necesare de apărare.

Doresc firește din toată inima să se găsească o situație mulțumitoare pentru amândoi. Avem relații bune și acum, dar cred că dv. veți înțelege că nu eu trebuie să trec pe al doilea plân și să aștept până la a... doua chemare. Comisiunea însăși mi-a acordat o medie mai mare la lucrări și până la ultima probă practică am fost mereu mai bine cotate. Apoi în ultima zi — s-a produs „egalitatea“ a cărei explicație eu o cunosc. Opinia generală a reținut ca o nedreptate această egalitate, luând în considerare cantitatea și calitatea lucrărilor mele, ecoul lor oficial și în public etc. Dar iertați-mă că vă scriu lucruri pe care le cunoașteți.

Scumpe domnule Vianu,

Ce-mi îngădui eu să vă cer? În primul rând, înlesniți chemarea *simultană* a amândurora pe baza concursului dat. Dacă se va pune însă *numai* problema conferinței de estetică filosofică, arbitrați între noi. Dați-vă verdictul cu obiectivitatea și judecata sigură de totdeauna, luând în considerare — cum se spune — „omul și opera“. Fiți drept cu strădaniile mele de atâta vreme. Fac un apel insistent și extrem de călduros la dv. și — e inutil să vi-o scriu — am deplină încredere în soluția ce-o veți da. Pentru cunoașterea activității mele din ultimii doi ani ca lector la Viena, vă mai trimit și alăturatul *document cu rugămintea de a mi-l înapoia apoi cât mai curând.*

Cunosc situația dificilă în care sunteți pus, am explicat poate prea răspicat chestiunea, dar am socotit absolut necesar să fiu clar și corect.

După ce veți lua hotărârea dv., mi-aș îngădui să vă sugerez s-o comunicați d-lui prof. Dan Bădărău la Sibiu (la dl. ing. Gh. Brânduș : str. Ilie Măcădaru, 10) sau la Zlatna (fără specificare exactă) și *chiar d-lui ministru*, pe care-l voi vedea și eu zilele acestea. Ea va folosi și pentru rezolvarea problemei suplinirii conferinței de estetică filosofică pe care o solicită din nou cu insistență Marceaș pe baza părerii că „rezultatul concursului n-a fost concludent“. Eu voi solicita și suplinirea.

Cu rugămintea de a nu-mi lua în nume de rău rândurile de mai sus, care nu se îndreaptă împotriva nimănui, ci caută numai să apere o cauză dreaptă, *rămân al dv. devotat,*

Al. Dima

Sinaia, 21 august 1944

Iubite domnule Vianu,

Mă țin de o grămadă de vreme să-ți scriu. Am tot dat însă zi peste zi, în nădejdea că te voi întâlni, fie la București, fie aici la Sinaia.

Mai întâi, dă-mi voie să te felicit pentru avansarea d-tale la rangul de profesor titular. Te rog să crezi că mă bucur adânc, din inimă. Sunt unul dintre aceia care s-au indignat și au protestat statornic față de toată acea lungă și crudă nedreptate pe care și-au servit-o oamenii și — pentru ce n-am spune-o? — Universitatea. Mă bucur și pentru că știu că țineai la acest lucru. De altminteri, pentru mine și pentru toți ceilalți, erai de mult profesor. În privința aceasta, dezlegarea de astăzi reprezintă doar un detaliu administrativ și economic, interesant firește pentru d-ta, dar fără nici o însemnătate pentru toți care îți cunosc activitatea și ascendența în Facultate.

Am citit de curând *Istoria literaturii române*. Când vom fi între patru ochi am să-ți împărtășesc, fără reticență, unele observațiuni și nemulțumiri ale mele. Aceasta, însă, în ce privește lucrarea în general și metoda ei. Despre „Junimea“ țin să-ți spun că m-a încântat. Am sentimentul că ai adus asupra acestui capitol din viața noastră literară judecata definitivă. Am reflectat atent asupra clarificării junimiștilor. O găsesc simplă și ingenioasă. Nu văd cum s-ar fi găsit o alta mai bună. Pe urmă, să știi că ai descoperit și tonul potrivit, pentru ceea ce avea să fie această carte și pentru categoriile de cititori cărora li se adresează. Nimic pedant, nimic cu tendință savantă, totuși stăruind în permanență o notă gravă a informației verificate, a convingerii și a interpretării responsabile.

Ieri, în ziare, am citit anunțul lui *Publicom* în legătură cu lansarea prelegerilor de filosofia culturii. Aștept cu nerăbdare să mă întorc în București și s-o cumpăr. Voi citi, în fine, în volum, ceva care în cursul litografiat mi-a fost interzis.

Și acum, câteva lucruri despre mine. Cu excepția unei plimbări de câteva zile la Sibiu și în Oltenia la ai mei, mi-am petrecut timpul între București și Sinaia. Am suportat în București câteva din bombardamentele mari, inclusiv pe cel din noaptea când a fost lovită piața Vasile Lascăr și când am avut în adăpost sentimentul că a căzut bomba pe casa mea. Am citit mult ; de scris, doar note. Îmi pregătesc un curs general de filosofia istoriei. Necazul mare mi-e că nu prea am cărți. Pe-ale mele le-am pus la adăpost într-un chip care nu-mi îngăduie deocamdată accesul la ele, la librării nu se mai găsește nimic, iar bibliotecile de specialitate sunt dezorganizate. Urmăresc atent războiul. Sunt destul de îngrijorat pentru ceea ce bănuiesc că va urma și că ne așteaptă, nu însă până la pesimism. Tot am nădejdea că se va petrece pe plan internațional ceva mare și neprevăzut, care să limpezească dintr-o dată situația. În general, din lumea comună am văzut puțini oameni. Singurul lucru ferm pozitiv din cele făcute în ultimul timp e că m-am înnegrit de soare și că m-am îngărașat simțitor.

Ce fac ai d-tale ? D-na și copiii ? Sănătoși ? Te rog să le transmiți salutările și deplina mea afecțiune. De d-ta îmi este, în toată puterea cuvântului, dor. Îți doresc, acolo unde stai, liniște, sănătate și spor în ceea ce întreprinzi. Nevastă-mea mă roagă s-o asociez și pe ea la aceste gânduri.

Cu veche și caldă prietenie,

Ion Zamfirescu

559

De la Anton Golopenția

[București,] 3 noiembrie 44

Stimate domnule Profesor,

Am resimțit o sinceră bucurie când am aflat, la mijlocul verii, că ați fost numit titular al catedrei de estetică.

Întâmplările nu mi-au dat răgazul să vă exprim atunci sentimentul meu.

O fac acum, trimițându-vă și o lucrare de istoria esteticii pe care am găsit-o la un anticar din Timișoara, de unde m-am întors azi.

Al dv. devotat,

A. Golopenția

560

De la Barbu Brezianu

[București,] 7.XII.1944

Scumpe domnule Profesor,

Înainte de a opta pentru o tălmăcire — înclin cu neobrăzare la sonetele lui Shakespeare — vreau să vă supun începutul și sfârșitul (neterminat) al *Ronsard*-ului.

M-am documentat cu râvnă asupra contemporanului lui Montaigne și Shakespeare — și un volum asupra lui ar completa — cred — fericit pe tovarășii veacului XIV din Biblioteca F.R.

Aștept doar încuviințarea dv. pentru a porni la lucru, dacă bineînțeles nu e vreo piedică la mijloc...

Cu toată speranța de a putea să contribui și cu o operă creatoare la programul de înfăptuiri viitoare, vă rog să primiți asigurarea celor mai bune gânduri și toată încrederea.

Barbu Brezianu

561

De la G. Călinescu

[București,] 9. XII. 1944

Iubite domnule Vianu,

Ms. pe care ți-l recomand aparține unui tânăr din Iași, căruia i-am mai citit un lung poem, prima parte a acestuia. Tânărul are talent, este bogat în viziuni și imagini,

deși prea abundent (efect al freneziei juvenile). Te rog să-l citești cu atenție și să-i ajuți pașii în publicațiile pe care le ai la îndemână.

Un salut cordial de la al d-tale,

G. Călinescu

562

De la Victor Eftimiu

TEATRUL NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI
CABINETUL DIRECTORULUI

12/12 1944

Iubite prietene,

D-na Dorothea Cristescu, doctor în litere de la Sorbona, ți-ar fi de mare folos la reorganizarea Fundațiilor Regale, unde-ți doresc tot succesul pe care-l meriți.

D-na Dorothea Cristescu este activă, organizată și toate darurile d-sale sunt iluminate de inteligență și de grație.

Cu afectuoasele mele salutări,

Victor Eftimiu

563

De la Al. Dima

[Sibiu,] 15 decembrie 1944

Scumpe domnule Vianu,

Citesc în ziare că s-a produs numirea dv. la conducerea Editurii Fundațiilor Regale și mă grăbesc să vă trimit salutul și expresia bucuriei mele sincere. Căci nu poate fi într-adevăr satisfacția mai deplină decât să constăți că cineva este situat acolo unde vocația și meritele sale îl împun firesc. Revista și Editura se vor mișca de acum pe un alt plan și literele noastre, în sensul cel mai general, vor cunoaște înflorirea pe care libertatea naturală a spiritului o solicită. Și autorii vor lucra de acum cu... mai multă râvnă, când știu că un ochi veghetor îi urmărește și-i judecă de departe. Printre ei firește, și necăjitul semnatar

al acestor rânduri. El se anunță (cât de interesat este !) cu un manuscris de vreo 200 de pagini cu titlul probabil *Domeniul estetic*¹, o sistematizare foarte concisă a materiei noastre în chipul unei ontologii regionale a spiritului estetic, ce va putea folosi și ca inițiere în disciplină și ca breviar, cuprinzând și unele vederi proprii. După sărbători, manuscrisul va putea fi gata. Mă ofer mai departe să colaborez la *Revistă*, unde mi s-ar putea fixa un domeniu pentru recenzii și studii (am trimis de două luni o recenzie despre Octav Botez și una despre *Ethos*, dar până la 1 decemv. nu s-au publicat). În sfârșit, veți hotărî dv. cu ce vă pot fi de folos în cadrul intenției de a aduna la *Revistă* toate condeiele țării.

Și pentru a încheia tot cu chestiuni personale, vă comunic că în urma recomandării consiliului Facultății de Litere din Sibiu, Ministerul mă va utiliza un timp pe lângă catedra de estetică de aici, contând în postul meu de lector numit prin concurs. E vorba numai de o situație provizorie până la soluționarea numirii de la Iași, unde Călinescu a eliberat conferința sa. M-am consfătuît cu Iancu asupra urgentării formelor și ne adresăm amândoi și dv. ca să ne ajutați. Consiliul Facultății de la Iași e de acord cu numirea ambilor, așa că așteptăm constituirea comisiei de specialiști. După 15 ani de învățământ secundar, tânjesc după liniștea necesară lucrărilor mele.

Vă exprim încă o dată urările mele pentru o înaltă autoritate la Fundații și rămân același cu afectuoase salutări,

Al. Dima

Sibiu, str. Haller, 6

564

De la Ovidiu Drimba

[Câmpulung (Mușcel), 22 dec. 1944, d.p.]

Mult stimat domnule Profesor,

Țin să vă mulțumesc încă o dată pentru volumul de „studii” ce mi l-ați oferit ; încă o dată, pentru că acum, după lectură, am găsit în el o serie de lucruri care-mi sunt foarte utile și peste care nu voi putea trece în pre-

misele teoretice despre simbolismul tezei mele — la care cei puțin mă gândesc dacă încă nu pot lucra în mod organizat.

Țin, apoi, să vă spun cât îmi este de prezentă amintirea ceasurilor petrecute la domnia voastră, amintire mult recomfortantă pentru felul de viață pe care actuala mea „carieră“ mi-o impune — ceasuri pe care nu le pot decât spera, iar.

Eu plec într-un concediu de 3 săptămâni, și voi începe la antologia de eseuri spaniole, pe care sper s-o termin în 3—4 luni.

Permiteți-mi să vă fac, de Sfintele sărbători, cele mai respectuos călduroase urări, și de un nou an mai bun.

Și să vă asigur de perfectul meu devotament, cu cele mai alese sentimente de profundă stimă, al domniei voastre,

Ovidiu Drimba

565

De la G. Tutoveanu

București, 26 ianuarie 1945

Mult iubite domnule Vianu,

Războiul acesta, care nu se mai isprăvește, și care a pus la grele, la foarte grele încercări, puterea de suferință a oamenilor de pe tot pământul, a izbutit s-alunge sufletul nu numai din preocupările, dar și din vocabularul nostru. Iată pentru ce, mai ales, mi-a plăcut așa de mult poezia pe care ați publicat-o prin *Ardealul*, intitulată *Pe stânci*, la care v-am scris un răspuns, dar, bineînțeles, în versuri de modă veche, cu ritm și rime, și pe care-l voi trimite chiar azi la *Convorbiri literare*.

Pentru 1945, vă urez ani mulți cu sănătate, voie bună și... tinerețe nesfârșită.

Cu cele mai cordiale salutări,

Devotatul domniei voastre,

G. Tutoveanu 1

265

De la Al. Dima

[Sibiu, cca 1 martie 1945]

Scumpe domnule Vianu,

Scriu această epistolă atât în numele meu cât și al lui Iancu, de la care am mandat.

Tocmai când socoteam că în sfârșit zbaterile noastre de trei ani erau pe cale de a se încheia prin numirea ca suplinitori a ambilor, iată se ivesc din nou dificultăți. Autorul lor e și de data aceasta eternul Mancaș, care împotriva rezultatului concursului și a majorității, dacă nu a unanimității profesorilor, conspiră mai departe. De trei ani, învățământul esteticii de la Iași lâncezește din această pricină.

Singurul profesor care a îmbrățișat cauza d-lui Mancaș a devenit d-l Călinescu. D-sa a lipsit de la ședința consiliului în care s-au făcut recomandările, deși a fost căutat și a scris o epistolă decanului Pavelcu în care s-a arătat împotriva deciziilor luate invocând ca motive: nevalabilitatea ședinței consiliului ca una ce nu s-a ținut la sediul Facultății și adăugând că nu se poate aplica rezultatul concursului nostru și la „estetica și critica literară“, deținută până acum de d-sa. În fond se socotește probabil jignit că n-a fost întreat asupra succesului său, sau îl dorește pe d-l Mancaș, deși acesta n-a reușit la concurs și n-a înscris nici un rând în materia conferinței.

Țin să vă informez că atât eu cât și Iancu n-am avut nici cel mai mic conflict cu d-l Călinescu. Iancu nici nu-l cunoaște personal, iar eu am fost totdeauna bine apreciat de d-sa chiar și în ultima *Istorie a lit.*

Totul e deci inexplicabil și ne-a produs o mâhnire adâncă. Cu atât mai mult cu cât decanul Pavelcu și pe baza altor obiecțiuni, privind alte numiri, a comunicat Ministerului să sisteze numirile până la noul consiliu convocat pentru 16 martie.

Facem de aceea cu căldură apel la dv. și vă rugăm să-i expuneți situația d-lui Călinescu, dacă se poate până la 13—14 martie, înainte de consiliu. Nu-i cerem decât să

reexamineze obiectiv valoarea candidaților cu drepturi legale și să nu ne lovească fără motiv.

Vă mulțumim anticipat și vă rugăm să nu vă supărați pentru această rugămintă.

Al dv.,

Al. Dima

567

De la Lucian Blaga

Sibiu, 9 martie 1945

Scumpe Vianu,

am tot nădăjduit să pot pleca la București, dar împrejurările și evenimentele au intervenit în fel și chip, zădărniciindu-mi intențiile. S-ar putea totuși să mă reped până la voi în cursul lunii mai.

Vreau să te rog ceva.

Librăriile „Dacia Traiană“ și „Cartea Românească“, ambele din Sibiu, au comandat *Trilogia culturii*¹ (nu a cunoașterii) câte 50 exemplare fiecare². Aceasta de câteva ori, dar comenzile nu se execută la Fundație, nu știu din ce pricină! Te rog cu toată insistența să cercetezi personal cazul, și să faci tot ce se poate ca librăriile s-ajungă în posesia exemplarelor cerute. Sunt căutate îndeosebi de studenți.

Al doilea: am ajuns în mare criză financiară. Te rog să dispui să mi se facă socotelile, și să mi se trimită cel puțin 100 000 lei.

Cât privește tipărirea *Trilogiei valorilor* — vom vorbi, când trec pe la București³.

Ai primit *Arca lui Noe*⁴? Actualmente lucrez la o piesă, *Anton Pann*⁵. Iar la editura Publicom am dat un volumaș de aforisme noi⁶.

N-am primit nici una din cărțile ce le-ai tipărit în ultimul timp.

Ce n-aș da să putem sta de vorbă! Avem atâtea de povestit!

Omagii călduroase doamnei tale,

Pe tine te îmbrățișez cu toată dragostea,

L. Blaga

De la I. A. Bassarabescu

Homorăciu, jud. Prahova
 prin of. Mâneciu
 9 martie 1945

Scumpe domnule Vianu,

Un sinistral „sută la sută“, rămas de pe urma bombelor fără cămin și rătăcit de un an pe plaiuri prahovene, îți trimit vechea și neclintita lui admirație pentru talent și prietenie pentru om, înștiințându-te că a cutezat să prezinte S.S.R.-ului, pentru premiul N. Bălcescu, volumul *Lume de ieri*¹, apărut anul trecut, când d-ta cred că l-ai primit la timp.

Niciodată nu m-a ispitit valoarea premiilor.

Acum e... altceva !!... Acum pătrund vorbă cu vorbă roștul minunatelor versuri franțuzești :

*De ta tige détachée
 Pauvre feuille desséchée etc.*

Îți mulțumesc din toată inima pentru tot ce sunt convins că vei face pentru mine, așa cum te știu : generos, discret și neclintit prieten al meu.

Devotat,

I. A. Bassarabescu

De la Marioara Voiculescu

[București,] 6 mai 1945

Christos a înviat !

Urez Directorului meu zile mai senine decât cele pe care le-a trăit în ultimii ani ! Soției sale îi doresc să-i fie mereu obrazii și sufletul asemeni gingașei nuanțe a acestei flori.

Marioara Voiculescu

P.S. Trimit și piesa lui Crommelynck *Chaud et froid*, despre care v-am spus că se cheamă *Rouge et noir* — carte pe care nu am recitat-o din copilărie.

E un lucru extrem de interesant dar mă îndoiesc de evoluția publicului nostru de azi! Mai supun și cazul d-nei Șahighian, despre care vă rog să-mi îngăduiți să vă mai vorbesc după sărbători. Dacă-ți da ordin, să se programeze la Studio piesa *Mama* ați putea judeca domina voastră singur valoarea d-nei Șahighian.

570

De la Eugen Ionescu

Paris. 19 sept. 1945

Dragă domnule Vianu,

Nu știu când îți va parveni această scrisoare, dar sper că îți va parveni odată. Trebuie să-ți spun că mi-e dor de d-ta și mult aș fi vrut să te văd, să te fi văzut, în primele săptămâni ale liberării, ca să mă bucur împreună cu d-ta de încetarea coșmarului german, de risipirea odioasei prezențe hitleriene din România.

De atunci, de la „liberare“ mai mult de un an a trecut și, pe de o parte, bucuria s-a învechit, s-a sedimentat, s-a răcit — pe de alta, lucrurile par din nou a se încurca: ceea ce era de așteptat.

Cum te simți ca director al Teatrului Național? („Toate“ se știu aici). Dacă sosesc în țară mă bucur când mă gândesc c-o să mă inviți, cine știe, în loja directorială și lumea din staluri o să se uite la mine și o să se întrebe „cine e ăsta?“ Te rog, rămâi directorul teatrului până la întoarcerea mea — ca să ne primești în loje. Rodica se gândește mult la d-ta, la doamna dumitale, la Ioneluș (e aproape un adolescent acuma?). Măriuca trebuie să fie mare și ea.

Avem și noi o fetiță adorabilă, un cadou neașteptat al lui Dumnezeu. Se numește Ana, ca mama Rodicăi, Maria Tereza, ca mama mea, și France, ca muma noastră spirituală. E o fiică a Franței. O fată mică, cea mai mică, a Franței. Are prea multe nume însă și nu știm cum s-o

numim : provizoriu, o numim Marie-France. Dar trebuie să-i găsim încă un nume — un nume definitiv — numele „ei“, nu cele date de noi.

Are aproape treisprezece luni (și patru dinți). E cam necăjită acum. Am vaccinat-o, și o aud miorlăind din camera de alături (dar dacă mă duc s-o iau în brațe și după o vreme o las iarăși în pătuc, urlă de scoală cartierul și nu mai am pace ; sunt un tată detestabil, prea tandru, cu inima moale — am lăsat fermitatea pe scama Rodicăi, dar, îți închipui, nu cred că o să dea rezultate temeinice). Îmi pare bine că e o fată. Dacă era un băiat, l-aș fi urât, poate : m-aș fi simțit devenind tata (tatăl meu, care mi-e odios) și el devenind eu (care îmi sunt de asemenea odios). Dar fiind tatăl unei fetițe, e altceva. Sunt „alte date“. E o altă paternitate.

Marie-France e mică de tot. Seamănă cu mine (un mine mult mai bine, retușat) și cu mama Rodicăi. Are ochii cenușii-albaștri, nasul în vânt, gene mari și pare a fi mai degrabă blondă. Sprâncenele sunt ale mele (păcat) și fruntea. A venit la opt luni, a fost bolnavă la început, s-a refăcut, dar a rămas cam cu două sau trei luni în urmă : începe să se ridice în picioare, greu, și înțelege câteva vorbe : „viens“ (și îți întinde brațele), — „mama“ (mâncarea), „promener“ și „les cocos“ (găinile). Am dus-o la țară, vara asta, la Chapelle-Anthenaise și s-a împrietenit cu găinile și cu arborii (la început îi era frică de arbori și când trecea pe lângă ei închidea ochii și dădea capul deoparte — credea că pomii cad peste ea). Zice „tia-tia-tia“, „ma-ma-ma“, „pa-pa-pa“ și „hon-hon-hon“. Acum trei luni a înghițit o broșe pe care scria „bébé“. Două zile ne-am perpelit — în timp ce ea era foarte veselă și plină de cântece : „ai-ai-ai-ai“ ; ne-am dus la radiolog și-am văzut broșa, în pânțece, deschisă, cu acul în sus. După câteva ore înaintase câțiva centimetri. A doua zi dimineata, broșa a apărut, *închisă*, bine împăturită în murdărie. Rodica plângea de bucurie. Fetița ne privea, cu ochii mari, complet inconștientă.

Avem un mic apartament, rue Claude Terrasse, 38, în al șaisprezecelea, la Poarta Saint-Cloud, la rez-de-chausée. Avem două camere la stradă (două camera care fac una, de fapt, pentru că ușa mare, de sticlă, care le despărțea, a fost desființată), luminoase. Două în fund, ob-

scure — acolo sunt paturile și cărțile. O bucătărie, o sală de baie.

O bonă, o belgiancă cumsecade și proastă, ne servește și, grație ei, Rodica poate lăsa fetița și să iasă la cinema, la teatru, pe străzile Parisului : un Paris frumos ca un muzeu, care încă nu a revenit de tot la viață, care încă nu și-a regăsit sufletul. Sunt totuși câțiva pictori noi, concertele bune, și cărțile și revistele care apar numeroase sunt interesante, extrem de inteligente, de gust — dar manifestând ceva de sfârșit, o desperare, un suflet dezintegrat. Existențialismul face ravagii. Oroarea de a fi, păcatul de a fi, împreună cu sentimentul golului, al absurdului, al haosului, solitudinea iremediabilă — sunt temele și subiectele eseistilor și scriitorilor de astăzi în Franța : J. P. Sartre, Simone de Beauvoir, Maurice Blanchot (influențat enorm de Kafka, în timp ce primii doi sunt heideggerieni, ca, de altfel, tânărul și atroce Mouloudji — autor al unui *Enrico*, lucid, nud, caracteristic pentru noul naturalism francez, un „supranaturalism“).

Vei fi auzit, poate, de Camus (cărți nu vin, nu-i așa ? în România) și de romanul său *L'Étranger* : povestea omului care nu intră în jocul uman și social, în jocul moral, al sensibilității, și e „strein“ de umanitatea și normele ei, goale de sens, omul care nu-și găsește libertatea decât „în fața morții“ — ca orice heideggerian neamț, francez sau român. Teatrul lui Jean Anouilh e tot așa de desperat și lucid : desperarea și luciditatea, lipsa grației, iată semnele noii literaturi franceze.

Jean Paulhan a scris „une clef de la poésie“ (unde spune, printre altele, că „poetii romantici“ ca și poeții obiectivi, dușmani ai inspirației — adică poeții care cred că cuvintele precedează ideea și cei care cred că inspirația, ideea poetică precedează materialul cuvintelor — fac „același fel de poezie“, versurile unora putând fi scrise de ceilalți, indiferent de teoria lor a poeziei, ceea ce îl face a crede că problema e greșit pusă și de unii și de alții și atunci el o pune ...altfel și dă o cheie), Julien Benda a scris o carte despre *Franța bizantină* și deplânge victoria, în Franța, a poeziei pure, adică a antiintellectualismului (dar i se răspunde că poezia este prin excelență antiintellectuală), și se scriu cărți și studii numeroase despre suprarealism, făcându-i-se bilanțul. A apărut, mai ales, de curând o bună, clară *Histoire du surréalisme* de Maurice

Nadeau, în care se insistă asupra caracterului antiartistic al suprarealismului, care nu este o școală poetică, ci un instrument, o tehnică a unei libertăți totale. Acolo, de asemenea, e vorba de problema condiției și a limitelor umane care se cer debordate. O etică a libertății.

Amintirile din câmpurile de concentrare, din lagărele de prizonieri din timpul ocupației sunt încă prea actuale, aspre, n-au avut timpul să se contureze și să se facă artă.

Simenon, autor de romane polițiste, a accedat la literatura superioară și este publicat de Gallimard : atmosfera lui de noapte și ceață, asasinii și infirmii lui se integrează admirabil în atmosfera generală a ceței franceze, a dezagregării, a apusului, a intrării în noapte. Mai este Raymond Queneau : existențialist și el ; oroarea de tot ce crește (de iarbă, de flori). Sunt câțiva poeți : Francis Ponge, poetul animist, e cel mai bun. Pe ceilalți, noi, îi citesc cu dificultate. Sunt obscuri, greoi, cețoși și nesubstanțiali : Pierre Emmanuel, Tardieu, P. de la Tour du Pin, Parrot, Becker, Cayrol etc. — toți de mâna doua. Paul Éluard e însă excelent. Extraordinar de simplu și de concret. Admirabil și Henri Michaux — și mai complicat.

În haosul acesta, marxiștii și raționaliștii de la revista *La Pensée* încearcă să pună oarecare ordine. Și câțiva catolici : precum adversarul existențialismului, Gabriel Marcel, care reacționează însă potrivit clișeelelor catolicismului. Revista *Esprit* de asemenea, încearcă să limpezească pozițiile, dar ar avea nevoie să se limpezească pe ea însăși. În contact cu haosul cu care luptă, se haotizează și ea.

Hebdomadarele literare sunt slabe. Politica însă pasionează pe toată lumea ; ziarele apar (în format redus) numeroase și prost scrise ; *Action*, hebdomadar comunist, e excelent. *La Bataille*, hebdomadar cam anticomunist, este de asemenea bun.

Să nu crezi însă că e „o viață intelectuală intensă“, aici — sau că ai găsi orice fel de viață. Ci doar oboseală, dezagregare, lene, abulie, letargie (dar vioiciune a minții). După peste un an de la liberare, ruinele au rămas intacte și revitalierea (alimente, cărbuni, îmbrăcăminte) e departe a se îmbunătăți. Un singur lucru este solid, vital : *marché noir-ul*.

Francezii sunt de nerecunoscut : amoralii, de un scepticism absolut, meschini, grognons, incapabili de un efort de redresare, încă aiuriți. Nu știu ce vor : să facă revoluție, să nu facă revoluție ; să-i administreze americanii, să nu-i administreze americanii ; să facă o politică de țară mare, să facă o politică de țară mică ; nu sunt în stare să-și lucreze minele de cărbuni, și parizienii au să moară de frig la iarnă — n-au mână de lucru, pentru că minierii dezertează : munca în mine e prea grea (se trăiește mai bine făcând târg negru). N-au nici populație destulă. Atunci se gândesc să aducă mână de lucru streină ; ziarele și revistele scriu despre nevoia asta. Se cer polonezi, italieni, nemți. Însă, tot ziarele și revistele se plâng că dacă vin străinii să lucreze, au să facă concurență francezilor. Se simț învinși. Sunt învinși, de altfel, depășiți. I-au învins americanii. Francezul suferă de un complex de inferioritate, astăzi : are oroare de americani ; nu iubește pe englezi, nu iubește nici pe ruși — se teme de marea putere vitală a rusului.

Milițienii și „colaboraționiștii“ filogermani, fasciștii francezi de mână zecea sunt urmăriți, prinși și executați ; marii industriași francezi, care au sprijinit guvernul Pétain, sunt lăsați în pace : generalul Deutz, condamnat la moarte, nu e executat ; la fel, Pétain (acesta e oficial grațiat, ceea ce nu e cazul generalului Deutz) ; Robert Brașillach a fost împușcat, dar directorul ziarului *Gringoire*, bogătașul Carbuccia, a putut pleca în Spania și nici nu e urmărit (de teama hârtilor compromițătoare ce le deținea).

Dezorganizarea a intrat adânc peste tot : servitoarea noastră este convocată urgent de „Asigurările sociale“ ca să-și facă nu știu ce hârtii și să dea certificate. Ajunsă acolo, nu e primită : i se spune că trebuie să-și trimită certificatele prin poștă. Se oferă să le remită pe loc — nu i se dă voie.

Îi vin niște hârtii de identitate la comisariat, care o convoacă să vină să și le ia. Când ajunge la comisariat i se răspunde că hârțiile de identitate au plecat înapoi la prefectura de poliție, că s-au anulat și trebuie să-și facă altele.

De Gaulle pare a fi o mare deziluzie : e un reacționar. Mitul lui se spulberă. Dreapta nu-l găsește nici ea destul de energetic. Sinarhia manevrează. Și așa mai departe.

Toate lucrurile astea îți dau o stare proastă, o deprimare care amenință să mă adâncească în cine știe ce neurastenii : noroc că am fetița, Rodica și străzile Parisului. Vestea morții lui Mihail Sebastian a fost pentru mine un lucru cumplit. Îl iubeam așa de mult. Mi-era dor de el. Și cât aș fi vrut să-l revăd, reinflorind. (Pierre Hechter, fratele lui de aici, bolnav, a aflat această moarte. Vine diseară să mă vadă. Mi-e o milă imensă de el.)

Și pentru că pui totul în legătură cu tine, mi-am dat deodată seama cât mă însingurez, cât suntem de bătrâni. Generația „Criterion“, fudula „tânăra generație“ de acum cincisprezece și zece ani s-a descompus, a pierit. Nici unul dintre noi nu avem încă patruzeci de ani — și suntem sfârșiți. Alții, atâția, morți.

Generația dumitale e mult mai norocoasă. Și mult mai solidă, de altfel. Noi am fost niște dezmetici, niște nenorociți. În ceea ce mă privește, nu-mi pot reproșa că am fost fascist. Dar lucrul ăsta se poate reproșa aproape tuturor celorlalți : Mihail Sebastian își păstrase o minte lucidă și o omenie autentică. Ce păcat că nu mai este. Cioran e aici, exilat. Admite că a greșit, în tinerețe. Mi-e greu să-l iert. A venit sau vine zilele astea Mircea Eliade : pentru el, totul e pierdut, de vreme ce „a învins comunismul“. Țsta e un mare vinovat. Dar și el, și Cioran, și imbecilul de Noica, și grasul Vulcănescu, și atâția alții (Haig Acterian !, Mihail Polihroniade) sunt victimele odiosului defunct Nae Ionescu. Dacă nu era Nae Ionescu (sau dacă nu se certa cu regele) am fi avut, astăzi, o generație de conducători valoroasă, între 35 și 40 de ani. Din cauza lui, toți au devenit fasciști. A creat o stupidă, înfiorătoare Românie reacționară. Al doilea vinovat este Eliade : la un moment dat era să adopte o poziție de stânga. Sunt de atunci cincisprezece ani : Haig Acterian, Polihroniade fusese comuniști. Au murit din cauza prostiei lor și încăpățânării. Eliade a antrenat și el o parte din „colegii lui de generație“ și tot tineretul intelectual. Nae Ionescu, Mircea Eliade au fost îngrozitor de ascultați. Ce era dacă oamenii ăștia ar fi fost măștri buni. Pe lângă ei, Crainic nu contează.

Din cauza lui Nae Ionescu, Haig Acterian și Polihroniade au murit. Iar prostul, din topor, Costin Deleanu și poetul Horia Stamatu sunt fugari în Europa (o să-i vedem în Franța într-o bună zi), ca și Eliade, ca și Cioran,

ca și Amzăr. Iar ceilalți imbecilizați sunt inutilizabili : licheaua Paul Sterian (e încă în Turcia ?), buhăitul Vulcănescu, imbecilul sec Ion Cantacuzino, fudulul, prostul, grandiloquentul Dan Botta, afectatul, hipocritul Constantin Noica, secătura Petru Manoliu. Unii morți din prostia lor ; alții fugari în Europa ; alții, din fericire, amuțiți — toată generația *Criterionului* e distrusă.

Fatalitatea îi urmărește pe toți — și pe cei care nu s-au lăsat prinși de stupiditate și nebunie, și pe cei rămași lucizi. Accidente absurde sau misterioase s-au ivit, i-au aruncat și pe ei dincolo : o bubă pe Alexandru Vianu, un șofer beat pe Sebastian. Se integrează și ei în destinul comun, sunt tainic solidari.

Singur a rămas Petru Comarnescu, dar el nu era decât impresarul, organizatorul *Criterionului*, „animatorul“ ; nu mai are pe cine anima și organiza. Cruțându-l pe el, destinul a vrut să facă o ironie, să evedențieze și mai bine golul din juru-i.

Edgar Papu era în afară de ei. Elian, de asemenea (ce valoros, dar ce steril).

Quant à moi, j'ai abandonné la partie et j'ai fichu le camp : chiar dacă [m-]aș întoarce mă pot re-întrădăcina ? Tot timpul i-am urât ; am luptat contra lor ; m-au urât și ei — dar fără ei, dușmanii mei, mă simt singur. Eram blestemat să-i urăsc și să fiu legat de ei : cu cine să continui dialogul ? Sunt însemnat și eu cu același semn.

Mihail Sebastian fusese, odinioară, dușmanul meu (când era din șleahta lui Mircea Eliade). Era acum un prieten, un frate. Ce util ar fi fost : și culturii românești și nouă, prietenilor lui. Se maturizase. Devenise grav, profund. Se liberase de năisme și alte eliadisme. Și așa mă bucuram să-l revăd !

Emil Gulian s-a întors din Rusia ? E liberat ? N-au mai rămas nici măcar câțiva „rari nantes in gurgite vasto“. N-a rămas decât Comarnescu, din toată lumea.

În afară de d-ta nu mai am decât pe Edgar Papu -- cu care pot comunica. Vișoianu e mult prea ministru pentru mine. Ralea e și mai ministru. Cioculescu este prea rece. Vladimir Streinu e prea gol. Cicerone Teodorescu și Jebeleanu sunt simpli camarazi.

Doctorul E. Mezincescu e un om admirabil, dar prietenia lui e prea recentă (și pe urmă, întreruptă). România,

pentru mine, e un imens pustiu. Nu mai am pe cine să detest.

Îmi dau seama că e bine — din punct de vedere „istoric“ — că s-a întâmplat așa. (Dar ce generație tragică!) E bine, știu, că s-a făcut *tabula rasa*. Răul era incurabil. Trebuia curățat.

Maladia nazistă, sămănătorismele, „specificul etnic“, ura împotriva universalului — trebuiau suprimate din rădăcini.

Poate că se va ivi o generație nouă de intelectuali — generoasă, universalistă, deschisă problemelor generale ale omului, o generație de stânga, nerefulată.

Dar ei vor fi prea tineri pentru mine. D-ta și generația d-tale sunteți mai tineri, mai apropiați de cei ce vor veni decât mine, decât cei doi-trei rămași dintre noi.

*

Moartea lui Mihail Sebastian m-a decis. Eu mi-am făcut, aici, în Franța o obișnuință de a trăi. Aș prefera să rămân aici.

Am tradus și tipărit, în editura Jean Vigneau câteva din nuvelele lui Păvel Dan (sub titlul *Le père Urcan*)¹. Se tipărește lucrarea făcută din inițiativa lui Lucian Bădescu (lucrăm de comun acord) — o serie de nuvele de Peltz, Lucia Demetrius, Liviu Rebreanu (*Ițic Ștrul de zertor*), H. P. Bengescu, Beneș, Caragiale (*Hanul lui Mânjoală*), Păvel Dan (*Priveghiul*) etc. — prefațată de Mario Roques și care trebuie să apară în curând².

Ilarie Voronca mi-a tradus optzeci de poeme de Tudor Arghezi, cu un comentariu de mine. Manuscrisul este gata și acceptat de editura Kra („Le Sagittaire“) din Paris. Ministerul francez de externe mi-a promis hârtia (care se capătă greu).

„Colaboratorul“ meu, Lucian Bădescu, retușează traducerea *Crailor de Curtea Veche*.

Amândoi pregătim o antologie a eseului român. Vrem să traducem *Introducere în teoria valorilor* (sau *Estetica?* dar e mai greu de editat). O să traducem pe Blecher.

„Direcția culturală“ a Ministerului nostru de Externe e cam în curent cu treburile noastre. N-ai putea să le spui să mă numească aici (cred că mai fac parte din Externe, cu gradul meu de secretar-cultural, clasa II-a,

cl. I ar fi mai bine) și să-i găsească și lui Lucian Bădescu, neapărat, o situație (secretar și el ; cultural sau de presă) cu însărcinarea *precisă și limitată* „de a edita în limba franceză și de a prezenta publicului literar francez lucrările mai de seamă ale literaturii și gândirii românești contemporane“ ? Mihail Ralea ar putea să-mi dea o mână de ajutor ? (Aș trimite ziarelor și revistelor din țară articole și studii franceze, literare și politice. Ce reviste sunt ? Ce ziar m-ar vrea ? *Dreptatea* ?). Toate acestea ar trebui făcute cam repede (decizia Ministerului) — profesor nu mai vreau să fiu.

Ce păcat că Vișoianu nu mai e ministru. De ce ? I-am scris, nu mi-a răspuns „fiind prea ministru“. Am avut, pân-acum, dificultăți imense cu Legația. Nu puteam protesta la București. Era imposibil să-i fac să înțeleagă utilitatea unei acțiuni culturale. Râdeau de proiectele mele de publicare de cărți românești ; de reviste etc. Am întâmpinat neînțelegerea, prostia, îngâmfarea, egoismul celor mai mari, neverosimile. Abia am putut, în doi ani, publica niște poeme, pe ici și colo, de Arghezi și Blaga. Când nu întâlneam neînțelegerea, întâlneam invidia, gelozia : Dragu, Tolu, Păltănea, de la presă, animale odioase, ratați galbeni. (Publicarea unei cărți mă costa atunci — azi e mult mai scump — douăzeci și cinci de mii de franci, restul fiind preluat de editor ; găseau că e prea scump ; dădeau însă nenumărate dineuri unor persoane politice, azi la pușcărie, și unor contese imbecile, inutile, și fiecare dineu costa cât publicarea a două cărți. De ce nu vii aici consilier cultural ? Avem o consilieră cretină, Elena Văcărescu, care continuă a fi ea consiliată de Hiott — un sinistru tip — și de Dragu ; e înconjurată de o serie de ratați — Cernătescu, Ureche etc... etc... Ține discursuri, apă de roze, e inutilă, vorbăreață, jenantă. Are trecere în cercurile fără trecere.)

Două sute de mii de franci, eventual o sută — sunt fonduri suficiente pentru publicarea primelor cărți.

Un volum (Pavel Dan) a apărut. Altul (*Nuvele*) e sub tipar. Cheltuielile sunt acoperite pentru astea două. Pentru Arghezi, mi-ajung douăzeci de mii încă. Pe urmă, vor veni o antologie a prozei, traducerile din Blaga, Vianu, Camil Petrescu, Ralea : gândirea română actuală etc., etc.

În doi-trei ani putem avea tipărite în franțuzește douăzeci de volume caracteristice. Și dacă publicul de limbă

franceză nu le agreează — înseamnă că literatura română nu valorează absolut nimic și să ne culcăm. N-o să traduc pe Rebrenu : *Ion* e rudimentar. Banal. Dur fără forță. Pavel Dan e mult mai valoros : mai bogat, mai nuanțat, complex -- ceea ce nu m-a împiedicat să las să treacă vreo câteva greșeli enorme în traducerea făcută prea repede. Dar am s-o revizuiesc la ediția doua. Volumele din *Urcan* au fost anticipat cumpărate de librari. Dar nu ne revin drepturi de traducător : le ia editorul ca să-și acopere restul cheltuielilor. Contractul e prost, dar e așa. Hârtia e enorm de scumpă. Îți trimit o copie din raportul înaintat Ministerului. Și un volum din *Le père Urcan*.

Dacă aș fi numit — o dorință îmi rămâne : s-o aduc aici neapărat pe mama Rodicăi, pe care am cam abandonat-o, sărăcuța. Sunt unii rari privilegiați care pot veni. De cine ar putea fi ea ajutată ?

*

Am încă enorm de multe lucruri să-ți spun. N-am spus nimica. Uneori „mă mușcă șarpele ambiției“ și doresc să joc un rol de seamă în România. Alteori, jalea, dezgustul, scepticismul mă apucă : aș vrea să stau aici, să nu mai mișc, să scriu literatură și să am o situație modestă aici, dar nu inferioară, ci *autonomă*, independentă de consilieră (și cu pașaport diplomatic). Cercurile de stânga de aici mă agreează, de altfel. Aș avea concursul lor.

Am început să-mi scriu autobiografia. Mi-e lene să mă deplasez, să fac drumul, să mă reaclimatizez în România.

Te rog să mă ierți că am vorbit așa de mult despre mine și că nu fac decât să „cer“. Dar cui să mă adresez ? Te îmbrățișez cu dragoste.

Eugen Ionescu

P.S. În orice caz, nu aș accepta să fiu sub dependența Elenei Văcărescu. N-aș accepta decât autonomia desăvârșită. Altminteri, nu se poate lucra nimic. Am experiență în chestiile astea. Intrigile, invidiile, sabotările : asta te așteaptă dacă nu ai un domeniu independent și bine precizat de activitate. De altfel, secături ca Cernătescu au și început s-o înconjoare. Așa e în orice Legație ; în orice „serviciu de propagandă“. E o lume îngrozitoare, imundă,

despre care am scris, de altfel. Ratații culturii, proștii, invidioșii populează astfel de „servicii“. Consilieri (ca Dragu) care nu citesc decât pe „Nimbus“. Ceilalți — nici atât. Un asemenea mediu te distruge.

Păltănea — Tolu, „colegii“ mei, urau pe toți, absolut toți oamenii care aveau o valoare, care făcuseră ceva : nu puteai pronunța, de pildă, Arghezi, sau Rebreanu, sau Lovinescu, sau George Călinescu, sau Basil Munteanu, sau Ralea, sau Vișoianu, sau Blaga, sau numai Voronca etc., fără să auzi ricanând, livizi, pe colegii murind de invidie. Dacă spuneai despre cineva că „are talent“, îți atrăgeai dușmănia de moarte. Erau în stare să ucidă pe oricine le-ar fi amenințat mizerabila lor situație.

M-am înfuriat, m-am descoperit de nenumărate ori — și făceam figură de „persecutat“. Dragu voia să mă minimizeze. Când i s-a spus, în țară, de cine știe cine „că aș avea talent“(!!) — a făcut tot posibilul să mă țină deoparte ; să-mi ia orice însemnătate etc. Nu răbdam : ne certam. Dar nu puteam face nimic : el avea fondurile.

Astăzi, tipi de același gen înconjoară pe Elena Văcărescu : falși oameni de stânga ; nepotul lui Dragu, Cernătescu, în stare de asemenea de cele mai mari mârșăvenii ca să înlătore concurentul. Nici o preocupare de interes general nu-i însufletește. Nimic în afară de vanitate, egoism, prostie, invidie, ignoranță. Constat că mi-au inoculat din veninul lor. Visul meu e totuși să fiu numit atașat de presă în Argentina. Îmi place enorm să călătoresc, să rătăcesc hai-hui în lume. Un continent nu-mi ajunge. Aș merge cât de departe. Dar sfătuieste-mă te rog și d-ta.

Eugen Ionescu

. 571

De la G. Călinescu

„TRIBUNA POPORULUI“
ZIAR DE INFORMAȚIUNI
DIRECTOR : G. CĂLINESCU
STR. SĂRINDARI, 5—7—9
BUCUREȘTI
TELEFON 5.84.39

[noiembrie 1945]

Iubite domnule Vianu,

Un fel de fenomene reumatice (dar mi s-a spus că au un caracter epidemic zilele astea) mă împiedică să-ți tele-

fonez și apoi lucrurile de mai jos nu sunt telefonabile.
(Dar d-ta poți să mă chemi.)

Primo :

Articolul despre Lovinescu¹ este fermecător prin stilul lui direct confesional, printr-o anume dignitate reținută, printr-un sentiment mândru al destinului propriu. În fine, ești „subiectiv“ sau, ca să mă explic more philosophico, obiectul dumitale e subiectul considerând un obiect. D-ta ai de mult sentimentul că nu ești prețuit în justa valoare în ce privește activitatea critică și desigur că rândurile mele despre d-ta nu-ți mulțumesc ființa intimă. În tot cazul, ai greși dacă ți-ai închipui că ele ies din altceva decât din curata convingere întemeiată pe simpatie. Prind ocazia să-ți formulez pe scurt și sincer cazul d-tale, cum îl văd eu. D-ta ai o formație intelectuală superioară, o complexitate sufletească și un talent depășind cu mult pe ale multora. Valoarea d-tale de creator științific este indiscutabilă, și este tuturor evidentă și potența d-tale literară. Însă toți au rămas surprinși a nu o vedea pe aceasta din urmă absorbită integral în opere. Există un Vianu oral strălucit, ușor melancolic, liber asociativ, fantast cât se îngăduie în creația de idei, și un Vianu „doctoral“, privatim docens (și nimeni nu punea vreo răutate în această caracterizare glumeată). Cred că nedreptatea îndelungă pe care ai suportat-o universitar a modificat inconștient raportul de forțe intelectuale. Iată, să iau o bună carte a d-tale : *Arta prozatorilor*. Este acolo o confuzie totuși de preocupări, încât nu știe omul unde să te așeze. În fond e o carte științifică fiindcă aplici o metodă urmărind obiectiv rezultatele. Critica e un gen independent, care deși presupune preparația științifică se desprinde ca și literatura pură de mișcarea strict investigativă, făcându-și un scop nu dintr-un adevăr abstract, ci din unul viu. Pe mine mă interesează nu Lovinescu cel real, Ding an sich, care e un X, ci Lovinescu al lui Vianu. Critica este reprezentarea mea despre literatură și e obiectivă numai fiindcă descoperă un sistem de necesități în obiect. Și în critică trebuie să fie prezent Omul de care vorbeai acum 25 de ani (am numărul respectiv)², ființa vie în actul de a percepe alt Om. E nostim că fac estetică unui estetician, însă teoretic cred că suntem de acord. Ți-am mai citit și alte evocări f. bune, deși totuși poate

prea academice, aceasta am citit-o și răsцитit-o aseară. Ești un alt om, sau mai bine, o vioară sensibilă căreia i s-a scos surdina. Dacă faci câteva portrete ca ăsta, scoți un volum minunat, dai alt sens întregii d-tale activități. Sper că vei tipări câteva până va ieși ed. a II-a din Compendiul meu, în care aș nota noua d-tale muzică din adâncuri, dacă-mi îngădui o caracterizare nestânjenită în spiritul de adevăr (sub speța de mai sus).

Secundo :

Acest punct e deplin separt de primul, care nu e o captatio benevolentiae pentru al doilea, ci rămâne valabil chiar dacă ne batem în duel. Am ajuns la încheierea că nu cunoști *Șun*³. Aceasta e o piesă de teatru, pe care (neputând-o atunci reprezenta) am tipărit-o, scoțând indicațiile teatrale. Unii au crezut că e un fel de polemică, dar am explicat într-un articol⁴ sensul cu totul nesubiectiv al piesei. Între alții a scris despre ea un articol Arghezi⁵. Materia, semifabuloasă, nu-i de invenție personală, ci e integral documentată, aparținând mitologiei și preistoriei chineze. Numele personagiilor, faptele în generalitatea lor atestate, anume circomvoluțiuni verbale („baroce“, dar baroc chinez) sunt traduse din textele sacre, în scopul de a realiza atmosfera de hieratism paremiologic (ușor comic). Piesa are un aspect feeric, este computată cu ceasornicul; are acte cu căderi meditate. Nimeni nu-i în drept a se judeca singur. Un lucru e sigur : nu-i, formal vorbind, catastrofală, și în starea de azi a teatrului nostru merit o experiență (nu la Studio) pentru ca să văd lucrurile spațial.

Am aruncat o vorbă în treacăt anul trecut lui Eftimiu, dar n-am prezentat piesa, fiindcă nu erau atunci săli. Mai pe urmă era prea târziu. Nu mai este îndoială că piesa tot o voi reprezenta odată, prin fatalul prestigiu de care se bucură un om matur. Dar eu vreau, mă înțelegi, care va să zică, s-o aduc la lumină prin d-ta. N-o prezint comitetului de lectură, care se reduce în fond la d-ta și care în fine n-o va respinge, sunt sigur (însă nu de asta e vorba), înainte de a o citi însuși și a-mi da avizul. Decorația se poate simplifica stilizându-se. Prin urmare, deocamdată, fii bun și citește piesa, căutând a o vedea.

Cu prietenie,

G. Călinescu

Paris, în 19 ianuarie 1946

Mult stimat domnule Profesor,

După o tăcere de mai bine de doi ani, am din nou plăcutul prilej — de astă dată datorită bunăvoinței domnului ambasador Franasovici — de a vă da un semn de viață, în nădejdea că nu m-ați uitat cu totul. Vă scrisesem pe atunci în două rânduri și așteptând un răspuns cu întoarcerea d-lui prof. Marinescu, m-am lăsat surprins de cunoscutele întâmplări apocaliptice și n-am mai revenit, așa cum îmi propusesem, după ce am aflat mai târziu prin Pericle că scrisoarea cea mai importantă nu v-a ajuns în mâini. Căci vă ceream prin acea scrisoare învoirea de-a traduce împreună cu cineva *Estetica*, rugându-vă în același timp să-mi trimiteți ed. 2-a, și îmi pare rău că împrejurările potrivnice m-au împiedicat să duc la bun sfârșit un plan care-mi stătea la inimă și care ar fi putut deveni azi un fapt împlinit.

Mi-am mai propus acum un an să traduc *Introducerea la teoria valorilor* și am vorbit în acest scop cu prietenul nostru Eugen Ionescu, singurul care are volumul aci, propunându-i s-o facem împreună, ceea ce el a și primit. Dar lucrurile au rămas aci și nici până azi n-am putut avea în mâini volumul care nici nu știu măcar ce înfățișare are. Am bănuît că vrea s-o facă singur și l-am lăsat în pace, în cele din urmă, dar mi-ar fi plăcut ca această bănuială a mea să se fi dovedit mai târziu ca întemeiată. Am însă impresia că el e mai leneș decât mine.

Între timp m-am îndreptat spre alte preocupări, al căror rezultat vă va surprinde fără îndoială, dat fiind natura lui. Știam o vorbă, a nu mai știu cui, că în orice bun estetician se ascunde un poet neîntâmpat, nu știam însă că dintr-un estetician neizbutit mai poate ieși un poet... mai mult sau mai puțin izbutit! Iată de ce rezultatul a avut darul să mă surprindă nițel și pe mine... Îmi știam cu mai demult o anumită pornire facilă spre

lirism și visare, spre lene zic alții ! dar aceasta n-a dat nimic deosebit până acum, și a fost doar o pacoste pentru viața mea. Poate că n-am avut ceva nou de spus, poate că obsedat de ideea perfecțiunii n-am fost mulțumit și am renunțat, nu știu, cert este că am avut mai multă perseverență în traducerea operelor altora. Ceea ce găesc foarte grav, căci dacă în propriile mele încercări lirice m-am trădat, aceasta n-avea nici o însemnătate, mai ales că am avut bunul-simț să le arunc în foc, să trădez pe Eminescu însă e pur și simplu criminal.

Iată de ce m-am adresat foarte sfios d-lui prof. Mario Roques, și spre surprinderea mea el a găsit că traducerea în cauză, *Lucafărul*, este „une oeuvre colossale“. Domnișoara Văcărescu, mărturisindu-mi că din nenumăratele sale încercări de a traduce poezii mai mici din Eminescu nu i-a reușit decât *Doina*, a găsit că a mea este „une merveille“, iar d-na Ventura mi-a recitat-o acum un an, singura dată când am găsit și eu că e frumoasă. Dar toate aceste persoane sunt foarte amabile și eu îmi dau seama destul de bine de neajunsurile traducerilor mele, căci uitasem să vă spun, tot perseverând am făcut o adevărată antologie, de la Dosoftei la Maria Bănuș, adică vreo 60 de poeți și 235 de poezii. Bineînțeles, n-am tradus eu totul, dar am făcut ce era mai de seamă, îndeosebi poezia populară, Eminescu (vreo 20 bucăți, printre care : *Mortua est*, *Scrisoarea I și IV*, *Lucafărul*) și Arghezi (tot vreo 30 poezii), restul a făcut d-ra Văcărescu, lectorul Gheorghiu și doi tineri poeți francezi, foști elevi ai lui Roques și în prezent profesori în provincie. Voiam să fac unele în colaborare cu câțiva mari poeți francezi, ca Valéry și Claudel sau Gregh, Loys Masson și alții, al căror asentiment l-am obținut, dar n-am trecut la faptă din lipsă de fonduri. Am trimis Min. nostru de Externe o cerere de subvenție prin Jean-Paul Boncour, expunând situația și anexând vreo 30 de pagini cu „mostre“, dar n-am primit nimic cu tot entuziasmul arătat de domnii miniștri Tătărescu și Stoica. Se pare că Ministerul n-are bani decât pentru propagandiștii de profesiune, căci numai ei știu cum să-i întrebuițeze, doar de aceea sunt de „profesiune“ ! Am făcut și eu parte din casta lor acum doi ani, dar când au auzit că lucrez la o antologie s-au speriat și nu s-au lăsat până ce nu m-au dat jos, ca unul care le stricam socotelile și huzureala.

Au încercat de vreo trei ori să mă mobilizeze, dar nu m-am supus fiindcă aveam în mână ordin de scutire de la M[arele] St[at] M[ajor], iar atașatul militar, care era unealta legionarilor, n-a avut curajul să-mi dea un ordin formal și în mână, ci mă punea să semnez texte echivoce pe care le băga apoi în buzunar. Văzând că în țară nu pot să-mi facă nimic, au făcut o adresă către Pref. Poliției din Paris în care ne declara pe vreo 40 de „rezistenți“ ca nemaifiind cetățeni români, ceea ce era ilegal, cu gândul că devenind apatrizi vom fi duși de nemți la lucru în Germania. Dar nu le-a reușit, ca și o cerere de arestare în baza unei liste trimisă de Gestapo mai apoi, din cauza înțelegerii arătate de poliția franceză. Ca să scap de toate acestea, căci mă obligau să nu dorm acasă, am reușit să mă numesc oficial într-un post echivalent cu acela de atașat cultural, în nov. 1943, cu gândul să mă mut după câteva luni la Lisabona, ca să scap de acest viespar. Dar n-am reușit, fiindcă după trei luni, în urma unei călătorii la București a atașatului militar și a lui Lucian Bădescu, șeful legionarilor, am fost pus în disponibilitate.

Dar să las aceste chestiuni, pe care nu vi le scriu decât ca să completez cele ce v-am scris prin d-l prof. Marinescu, care spre surprinderea mea s-a dovedit un protector al legionarilor și n-a vrut să știe de ceilalți atunci când era vorba de burse sau posturi administrative la Școală. E acuzat de lucruri și mai grave, de pildă că a participat la redactarea adresei către Pref. Poliției și nu e prudent pentru d-lui să mai revie în post după părerea mea, căci va avea Frontul Național Român de aici împotriva lui. Dar aș dori să păstrați discreție asupra acestor lucruri. Dorința mea vie ar fi să veniți domnia-voastră în acest post și cum știu că nu aveți obiceiul să cereți ceva, mi-am permis să iau eu inițiativa și am pus pe un bun prieten de aici, care e în același timp și cu d-l ministru Voitec, să scrie acestuia. De asemenea, am pus pe d-ra Văcărescu să-l roage prin d-l consilier V.V. Stanciu să vă trimită împreună cu d-l prof. Basil Munteanu la conducerea Școlii. Nu știu încă ce s-a făcut, fiindcă d-l Stanciu, care a sosit zilele trecute la Berna, nu va veni la Paris decât săptămâna viitoare. Îmi dau seama că e greu de făcut, că ministrul e legat de propunerile făcute de Academie, sper însă că în cele din urmă d-l Marinescu

va înțelege și își va da demisia, deși îi cunosc încăpățănarea. Eu însă n-am să mă las și, fiind membru în comitetul de conducere al grupului social-democrat de aici, voi face să vă ceară chiar grupul în cazul că se va ivi vacanță, ceea ce de altfel îmi va fi foarte ușor. În orice caz, contați pe discreția și îndemânarea mea și nu vă temeți că vă voi pune în situații delicate față de colegul domniei voastre. D-l ministru Ralea, care am auzit că va veni la conducerea legației noastre, ar putea face mai ușor decât noi, bănuiesc însă că și d-sa se lovește de aceleași piedici.

Dar să revin la poezii. Alăturat vă trimit în traducere *Miorița*, *Bună-Vestire* de Arghezi și două pagini din *Luceafărul*, ca să puteți să vă faceți o idee. Sunt foarte curios să cunosc opinia domniei voastre. Ele sunt susceptibile de-a fi îmbunătățite, mai ales *Luceafărul* aș vrea să-l reiau, căci acum după un an îl văd mai bine și simt că aș putea să dau o versiune și mai reușită, dar aș avea nevoie să plec din Paris pentru vreo lună, căci n-am avut vacanță din 1939. De aceea aștept cu nerăbdare subvenția, căci am lucrat până acum în condiții de viață mizerabile, sau reintegrarea mea în post, în baza unui raport făcut de d-ra Văcărescu, al cărei principal colaborator sunt. De aceea, v-aș fi foarte recunoscător dacă prin d-l ministru Ralea veți binevoi să grăbiți rezolvarea ambelor chestiuni, subvenția și reintegrarea, cum de altfel, a și promis d-l ministru Stoica în mod formal unui prieten consilier de legație în Centrală. Sper să se aranjeze și Eugen Ionescu, cu care lucrez împreună la *France-Roumanie*, unde am reușit să-l introduc, deși, mai ales acum un an, toți cei de la Vichy erau considerați ca pestiferati. Amândoi ne gândim că nu ne veți lipsi de sprijinul domniei voastre. El făcea mai bine dacă s-ar fi întors în țară singur și revenea o dată cu d-l ministru Ralea, se putea aranja mai ușor în chipul acesta.

Nu știu ce impresie vă vor face traducerile mele și dacă vor fi de natură să dea străinilor o bună idee despre poezia noastră. E o muncă foarte ingrată și anevoioasă, aceasta, mai ales că limba franceză e mai rigidă în ce privește construcția și, după părerea mea, mai puțin lirică decât a noastră. Cuvintele îndeobște sunt mai lungi și a fost foarte greu să dau totul păstrând metrul originalului. Și m-am ferit să le „frantuzesc“ prea mult, dând niște

traduceri gelatinoase în care savoarea originalului să se fi pierdut cu totul, cum a făcut Lahovary cu trad. sa din *Luceafărul*, în care a introdus termeni ca „citerne“ și alții, luați de la poeți moderniști. „J'ai brusqué parfois les habitudes de notre langue“, spune un traducător francez al lui Lenau, ca să poată reda „les traits distinctifs du poète“, și el nu făcuse o traducere rimată.

În orice caz mie mi-a folosit din toate punctele de vedere această experiență făcută pe spinarea poeziilor noastre și mi-a ajutat să străbat o perioadă foarte dificilă din viața mea. În plus, am de gând să fac teza mea secundară despre Eminescu, folosind părțile cele mai reușite.

Dar am vorbit prea mult despre mine. Aș dori să știu ceva și despre activitatea domniei voastre din acești ultimi ani și mi-ați procura o mare bucurie dacă veți binevoi să-mi trimiteți publicațiile din urmă, ca : *Introducere etc.*, *Poezie și Filosofie* ed. 2-a, *Studii estetice* etc. Aștept cu nerăbdare sosirea d-lui prof. Basil Munteanu, pe care vreau să-l rog să facă un studiu introductiv la antologie și o conferință la „Comedia Franceză“, cu ocazia unui matineu de poezie românească pe care-l pregătesc acum cu Yonnel și Ventura. Vă rog să-i comunicați acestea și rugămintea de-a aduce pentru biblioteca școlii tot ce s-a publicat mai de seamă în literatura noastră în ultimii șase ani, îndeosebi poezie (vreo antologie nouă), transmitându-i și salutul meu respectuos.

Adresând omagiile mele foarte respectuoase doamnei Vianu, vă rog să credeți, domnule Profesor, în vechile și neclintitele mele sentimente de admirație și devotament.

Ion Ureche

61, Bd. Jourdan, Paris 14^e

573

De la Henri Jacquier

Cluj (Str. Donat, 24). în 21 ianuarie 1946

Scumpe Maestre,

Am fost extrem de sensibil la onoarea pe care mi-ați făcut-o citindu-mi cu atâta interes modestele încercări¹. Sunt, poate, mai apropiat de ideile d-voastră,

atât în estetică cât și în filosofia culturii, decât vi s-a putut părea. Rezervele pe care le-am făcut la sfârșitul articolului de care pomeniți sunt atât de neînsemnate pe lângă o identitate fundamentală de poziție! De altfel, nu încetez să meditez despre chestiunile care vă interesează, și n-aș avea prezența să mă cred ajuns la rezultate definitive.

Cât despre „apropierea în spațiu“ la care faceți aluzie, am primit chiar astăzi și o scrisoare foarte amabilă de la gentilomul de știință Al. Rosetti, prietenul nostru, prin care îmi propune să suplinesc pe dl. I. Jordan la noua catedră la lingvistică generală — sarcină foarte grea, dat fiind personalitatea titularului. Am primit însă, tocmai cu gândul la acea „concentrare mai intensă într-o lucrare comună“ despre care vorbeți cu dl. Rosetti: acele temple senine ale disciplinelor noastre, mai ales acum, sunt atât de îmbietoare! Unele obstacole s-ar putea ivi chiar din partea Institutului francez din București — sper însă că nu vor fi de neînălțurat.

Oricum, dacă voi trece odată prin București, îmi rezerv plăcerea și onoarea de a sta de vorbă cu d-voastră.

Vă rog să primiți, scumpe Maestre, asigurarea profundei mele stime.

Henri Jacquier

P.S. *Revista Cercului literar*, care o pornise destul de frumos, și-a întrerupt apariția din pricina mutatului la Cluj. Va învia însă curând.

Trăiesc în Ardeal de 22 de ani, și nu pot să mă minunez îndeajuns cum a știut Ardealul (știu că și regretatul Lovinescu se minuna de-asemeni) să rodească dintr-o dată o generație atât de omogenă, care să se ridice atât de lucid peste treapta sămănătoristă.

Trebuie să vă spun că toți tinerii noștri au un cult pentru d-voastră.

M-au asigurat că, dacă aș pleca la București, ar veni cu toții după mine. Dar le va prii climatul capitalei?...

H.J.

[București.] 4 [aprilie] 1946¹*Scumpul meu,*

Am primit azi scrisoarea ta², prima pentru mine, a doua după câte înțeleg pe care ai scris-o tu. Am citit-o cu atâta emoție încât la prima lectură n-am înțeles nimic; apoi am citit-o iarăși și iarăși. Ești trist, iubitul meu, sau mai bine zis erai trist când ai scris-o, trist și dezorientat cum sunt și eu. Și este normal să fie așa. Mai întâi suntem despărțiți unul de altul, tu despărțit și de copii, scos din toate deprinderile tale, departe de catedră, de bibliotecă și de casa noastră. E grea adaptarea asta la o lume nouă pe care tu ai început s-o cunoști, pe care eu o bănuiesc numai. Sunt plină de aprehensiuni, am nopți lungi de insomnie, iar spre ziuă deseori te strig părăndu-mi-se că ești lângă mine. Și totuși, *știu* că n-avem dreptate. Cred că „pariul“ pe care l-am făcut îl vom câștiga, cred, pentru o mie de motive, că va fi bine, cred că — cu toate durerile inerente oricărei alegeri — drumul acesta e cel bun.

Sunt sigură, de altminteri, că acum când ai început activitatea, gândești altfel. Primirea ta acolo trebuie să fi fost măreață. Am contemplat și eu și copiii îndelung fotografiile pe care ni le-ai trimis, nereușind însă cu nici un preț să descifrăm vreo iotă din text. Îți stă bine trecând trupele în revistă. Am aflat că ai fost primit de mareșalul Tito. Câte impresii și cum aș vrea să le comentăm în lunțile noastre „bonne causettes“ de seară.

Impresiile tale din Belgrad mi se par mai degrabă favorabile. Un oraș ordonat, curat și cu o viață pusă pe temeieri stabile: iată un lucru pe care-l doresc. Ce contrast cu Bucureștiul! Dacă ai găsi un frumos și confortabil local de ambasadă ar fi, evident, perfect, dar nu mă sperie nici viața de hotel. Esențialul e să fim împreună și apoi asta ar simplifica chiar anumite lucruri.

Acasă e bine. Copiii sunt frumoși și sănătoși. Aseară, întorcându-mă de la premiera *Turneului în provincie*, l-am găsit pe Ionel excitat și melancolic totdeodată. Vorbise la telefon cu tine. Nu m-am putut consola de a fi lipsit de acasă. Mi-a spus după aceea că conversația cu tine i-a sporit dorul și astăzi a fost mai puțin exuberant. Deunăzi mă jucam cu Duta ; ne făceam că vorbim la telefon. Eu spuneam că mă aflu la Belgrad și ea la București. După primele fraze mi-am dat seama că vocea i se înmuiase și întorcându-mă (căci stăteam lipite, spate în spate) mi-am dat seama că-i curgeau lacrimi mari pe fețișoară. Ideea separației numai o făcuse să plângă.

Trebuie să ne adunăm iarăși laolaltă. Până la Paște voi avea puterea să aștept, dar după aceea mă voi putea despărți încă o dată de tine ? Ni se pare aproape inconceptibil ! Și totuși !

Mișu, pe care l-am văzut destul de des, spunea că s-ar putea obține o intervenție a lui Voitec la Sotiriu pentru a încheia situația lui Ionel pe la 15 mai. Mi-a promis că se va ocupa el de acest lucru. Tu ce zici ?

Eu ies destul de mult. Dimineața, după treburi și aprovizionare. Viața aci a devenit foarte grea. Prețurile au făcut de la plecarea ta un salt înspăimântător, care nu-l egalează totuși pe cel al medaliilor și valutelor. Alcătuirea unui „menu“ cere ingeniozitate, șiretenie și perseverență. După-amiezile stau uneori acasă, alteori ies cu Fetita. Am fost de două ori seara la ei la masă, mă duc și mâine. Apoi am fost la teatru, la *Dama cu camelii*, jucată de Elvira Godeanu și Mihai Popescu, care este tot așa de stângaci și căznit cum era când l-am văzut împreună acum vreo zece ani. Aseară am fost la premiera piesei lui Lucia Demetrius. A fost un succes, biciuit, bănuiesc, și de oarecare clacă personală. Recunosc însă că piesa este bună și bine jucată, mai ales de Botta.

Azi a fost mama pe la mine. Mi-a povestit vizita pe care a făcut-o aseară lui tante Lenica.³ Bietul Lică se stinge. La ei este aproape mizerie. Mai puțin însă decât la Mitică Voinov, care, neputând mânca decât o zi din pătru, stă în pat, într-un fel de toropeală, pe jumătate impusă, pe jumătate provocată de foame. Și nu e singurul în starea asta.

Martți m-a invitat la dejun Dard, un dejun care va avea loc la Institutul francez. Mi-a spus că-mi va face „un ca-

nard à l'orange, dont vous me direz des nouvelles, chère Madame". Massoff și Ionel Iliescu îmi cer mereu știri de la tine și se pun la dispoziția mea. Am fost, de asemeni, de două ori cu copiii la mama la masă. După cum vezi, lumea e drăguță cu mine.

Îți trimit coupurile referitoare la „scandalul Eugen Ionescu”.⁴ Tu ai fost pomenit numai în primul moment, după cum poți vedea din textele pe care ți le trimit. După aceea numele tău a dispărut, pe bună dreptate, fără însă ca polemica să se stingă complect. Eugen împreună cu Suchianu și Mișu au fost dați în judecată. N-aș vedea deloc rostul unei intervenții ale tale. Pentru o grămadă de motive pe care am să ți le spun cred că e mai bine să nu faci nimic.

Am vorbit cu d-na Aderca la telefon. Mi-a spus că marți cartea⁵ va fi în depozit. Sper, așadar, ca miercuri sau joi să pot trece pe la Casa Școalelor. Aș vrea să obțin mâine câteva exemplare de la tipografie; dacă reușesc, anexez unul din ele la plicul tău.

Aci timpul este călduros, uscat și vântos. Orașul murdar trimite valuri de praf care se așează pe lucruri, pe haine și pe care-l simți între dinți. Aerul cam lănced mi se pare nesănătos. Și totuși este frumos pentru că e primăvară. Am aranjat grădina, am pus nisip pe alei și am reparat gardul. Liliacul are frunze și prunii noștri sunt îmbobociți. Le-am poruncit să nu înflorească până nu vii tu. Dar grăbește-te. Grăbește-te, te rog, scumpul meu. Te sărut de mii de ori,

Lilica

Am uitat să-ți spun că Gri-gri n-a plecat încă și că e probabil să mai întârzie vreo săptămână. Am întâlnit-o la premieră pe Lena care era cu d-na Pătrășcanu — aceasta din urmă foarte amabilă.

Vineri dimineața

Până la venirea lui Dinescu care trebuie să vie să ia plicul să-l ducă la Legația Iugoslavă, mai am puțin timp; deci vreau să mai stau de vorbă cu tine. Mai întâi am să-ți dau o știre tristă, pe care probabil că o știi. Acum o săptămână a murit bietul Victor Ion Popa. În seara morții lui Maria Mohor a jucat. Oare asta să se cheme eroism?! A murit și bătrânul Artur Verona.

Ieri am fost și am văzut expoziția lui Ciucurencu la Căminul Artei. A avut un succes extraordinar. S-au vândut toate pânzele în prima dimineață și Bucureștiul este în admirație în fața lor. Sunt cu siguranță agreabile și seducătoare, dar mie mi se pare că „il fait plutôt du joli que du beau“.

Adaog scrisorii mele scrisoarea lui Ionel și rândurile Dutii și pe urmă trebuie să-ți mai spun impresia măreață pe care ne-a făcut-o șocolata ta.

A sosit dl. Dinescu. Mi-aduce răspunsul lui Blazian care a spus că tipărește acum coperta și că va apare cartea înainte de Paște. Adaog și un exemplar din *Figuri și forme literare*, sosit în clipa asta.

Te sărut, dragul meu, te sărut,

L.

57b

De la Elena Vianu

[București,] Miercuri dimineață [10 aprilie 1946]

Dudi dragă,

Scrisoarea mea n-a plecat duminică, cum speram. Ea va pleca abia mâine. Profit să-ți dau vești mai recente.

Suntem cu toții sănătoși. Copiii au o mică tuse, urmarea unei gripe care a bătuit în tot orașul și pe care ei au avut-o numai în forma unei răgușeli fără temperatură. E un lucru care cred că nu contează defel. Ionel merge regulat la școală și mai are abia trei zile până la vacanță. E foarte ocupat cu revista și asociația lui. Dutii a început să-i fie tare dor de tine și numără zilele până când vii.

Cum să-ți spun cum le număr eu? Am tresărit aseară la fiecare sonerie de telefon crezând că ai să telefonezi. Voi avea poate în seara asta bucuria să te aud?

Ieri dimineață am primit un telefon de la doamna Frunzetti, care mi-a transmis o grămadă de știri bune, dar vagi și pe care le-aș vrea confirmate de tine. Mai întâi că ești sănătos, dragul meu, apoi că ai găsit o vilă frumoasă pentru noi, că aștepți o mașină (de unde?) și că

vei veni peste zece zile în București. Ipohondră cum mă știi, aș vrea să fiu sigură că totul e adevărat.

Polemica Eugen I[onescu] s-a stins cu totul și vedeta o deține o crimă pasională ultramisterioasă, a cărei victimă a fost cumnata lui Virgil Bogdan și un pictor, Anatol Vulpe. Ziarele de opoziție, grație acestui lucru, au uitat de câteva zile să-l mai înjure pe Mișu.

Pe Fetița și pe Mișu îi văd aproape zilnic. Sunt foarte drăguți cu mine și nu ne-am certat nici măcar o dată.

Acasă e mare activitate. Toarcem, țesem, coasem... Totul va fi gata până la venirea ta, inclusiv cozonacii și ouăle roșii. Și acum o știre tristă. Azi-noapte, la ora 1, s-a sfârșit bietul unchiu' Lică. Tata și mama sunt tare impresionați.

Șocolata pe care ne-ai trimis-o a fost mâncată toată și, mi-e rușine să spun, am colaborat și eu intens. A fost foarte bună! E scumpă? Ne-ai mai putea aduce? Nu mai avem aproape deloc zahăr. Pe acolo nu se găsește? Dar portocale, lămâi, fructe sudice? Ieri s-a prezentat Dabija cu 4 kgr. de unt, pe care mi-a făcut favoarea să mi-l aducă cu 30.000 lei kgr-ul. La Casa Școalelor nu m-a convocat încă.

Dragul meu, dă-mi cât mai multe știri despre tine, și mai ales vino.

Te sărut, mult, mult de tot

Lilica

Tuț, te iubesc și te aștept. Mi-e dor de tine.

Te sărut,

Duta

576

De la Eugen Ionescu

Paris, 27 iunie 1946

Dragă domnule Tudor Vianu,

E atâta vreme de când nu am mai primit de la d-ta nici un rând! A murit Mihail Sebastian; am aflat de moartea neîndoielnică a lui Emil Gulian; a murit mama

Rodicăi, în care regăsisem, sufletește, pe propria mea maică ; mai demult murise, moral, pentru mine, foștii mei prieteni, de la Horia Stamatu la Emil Cioran, de la Costin Deleanu la Mircea Eliade — fugiți, de altfel, toți, care încotro, în lumea largă ; au venit o pace aparentă și o victorie aparentă — sub acoperirea cărora peste tot și, vai, în România mai ales, războiul și ura au și început să se dezmoștească și să-și miște brațele și mâinile care strâng cuțite ; mai aveam doi prieteni sau trei pe care așa de mult așteptam, dragă domnaule Vianu, să-i revăd, să-i îmbrățișez, să le vorbesc, pentru că ei erau ultimul meu reazem și consolarea mea ultimă : dar și aceștia fug peste țări și mări (ciudați ambasadori ai oroarei de a sta sub propriul lor cer național — și au dreptate) sau mă reneagă public și se alătură hienelor care mă condamnă și maimuțelor judecătore pe care le-am denunțat, și mă părăsesc, lăsându-mă în cușca hienelor și în labele unor asemenea judecători.

Nu port pică nimănui. Dar amărăciunea crește în sufletul meu, împreună cu sentimentul solitudinii mele totale. România nu mai este pentru mine decât un pustiu locuit doar de monștrii urâteniei, răutății și stupidității și unde, ascuns, demonul nazismului, așteptând momentul prielnic, pândește. Iar tot restul universului e o pădure nesfârșită, în flăcări, în care alerg, cu Rodica și fetița mea, neștiind unde aș putea găsi un adăpost pentru noi trei.

Peste toate astea, mai plutește și amenințarea precisă să fiu luat din Franța și aruncat într-un și mai mare iad. Nu crezi d-ta că cei de la *Viața românească* (unde s-a publicat un articol al meu, pe care, prin ce ciudățenie, nu l-a citit înainte de publicare, nici unul din directori, nici unul din redactori, nici un secretar de redacție și, după imprimare, tot nimeni dintre colaboratorii publicației — și nici măcar corectorul), nu crezi că cei de la *V. românească* — în special strălucitul nostru prieten — care s-au descotorosit așa de frumos și elegant de mine, trebuie să aibe totuși un soi de răspundere și să se simtă cam prost în conștiința lor intimă ? Și nu crezi că cel mai puțin lucru ce se poate pretinde unor așa de mari demnitari e să fie mai puțin mici și mai puțin nedemni ? Nu chea afectiune devotată“. Am primit cartea asta în 1944, aducerea mea acolo ? Pentru că, o dată cerută autorită-

ților de aici, situația mea nu judiciară, dar administrativă, de „străin suspect“, poate fi foarte proastă aici unde sunt ? Și poate că nu numai atâta.

În ceea ce mă privește, sunt uluit de faptul că, denunțând un rău (de altfel, situat în trecut, de vreme ce vorbeam de stările românești din 1942) social și moral, adânc — adică : pe ofițerii și magistrații care au tras în muncitori și în înfometajii de dreptate socială ; care au condamnat, nu prea demult, câțiva din miniștrii guvernului român democratic de astăzi ; pe polițiștii care torturau pe „bolșevici“ și pe „jidani“ ; pe profesorii care au insultat generațiilor românești de tineri un duh nazist și „legionar“, un duh bestial ; pe burghezii care s-au făcut complicii, și nu numai morali, ai crimelor germane — sunt uluit că denunțând acest rău (încă nu mort) care făcuse din România o cazarmă, o închisoare, o casă a prostiei, un iad (acest rău împotriva căruia atâția oameni de azi au dus un război încă neterminat — sau poate doar pretind că l-au dus) — sunt „înfierat“ de gazetari și de judecători care se fac astfel, în chip neînțeles, solidari cu brutele de ieri, pe care istoria le condamnă și pe care și ei se prefac că le condamnă (de fapt, nu mă condamnă decât pe mine).

Nimeni nu a avut gândul prietenesc să mă înștiințeze, din timp, ca să pot răspunde, ca să explic ce era în articolul meu, totuși, așa de clar. Pentru că cei rămași din ofițerimea puturoasă care băteau soldații („mârlanii“) și-i înjurau înainte de a-i trimite să moară, în Rusia, ca să apere o lume socială de neapărat, nu ar mai fi îndrăznit, poate, să mă condamne, deși ar fi dorit-o, pentru că văd că această anapoda judecată nu face decât să reveleze că instinctele vechi au rămas intacte — sub o stare pseudo-nouă. Cred că ar fi normal ca „prieteni“ mei să intervină să nu se ceară „extrădarea“. Pentru ca ei să se simtă, în conștiința lor morală, ușurați.

Dragă domnule Tudor Vianu, am oroare să fac pe victima. Și dacă sunt amar, te rog să crezi că nu sunt și acru.

Mi-ai trimis odată o carte *Filosofie și poezie* și e o dedicație pe ea : „Scumpilor mei prieteni, Eugen și Rodica Ionescu, dintr-o depărtare care nu ne separă — cu vechea afecțiune devotată“. Am primit cartea asta în 1944, în iarnă încă, într-un moment în care, înconjurat de ca-

petele și inimile de lemn, imbecile, îngâmfate, diplomatice, ale „membrilor Legației Române“ din Vichy, mă simțeam tot așa de singur și departe de ai mei, ca și astăzi. Fraza dumitale pe o carte (și o scrisoare atât de caldă, atât de frățescă) m-a făcut să mă simt așa de aproape de d-ta, încât mi se părea că ești lângă mine și mă săruți. Depărtarea nu ne poate despărți pe unii de alții. Dar mă întreb azi, cu teamă, dacă vorbele scrise atunci mai vibrează ca o părticică din sufletul dumitale și dacă nu ne desparte altceva decât depărtarea.

Atâta vreme n-ai mai răspuns scrisorilor mele. Erai supărat pe mine ?

Te rog, scrie-mi. Crede că nu voi utiliza scrisoarea d-tale în nici un alt fel decât ca instrument pentru reconfortarea mea sufletească ; decât ca obiect magic pentru dărâmarea zidurilor singurătății.

Al dumitale,

Eugen Ionescu
38, rue Claude Terrasse
Paris 16^e

P.S. Îți trimit o revistă (*Cahiers France-Roumanie*) din al cărei comitet de redacție făceam parte — atunci când nu eram un „înfierat“ (e o sută de ani de atunci). L-am rugat pe Mihail Șora să traducă din *Introducerea în teoria valorilor* a d-tale, pe care i-am dat-o — și s-o prezinte în franțuzește. Nu e mare lucru. Dar poate, odată, va putea apărea în traducere integrală, într-o casă de editură franțuzească.

577

De la Șerban Cioculescu

Martți, 6.8.946
Breaza de Sus

Iubite domnule Tudor,

Să știi că sunt foarte mișcat aducându-ți vestea cea bună : azi o săptămână mi-a apărut decretul în Monitorul oficial (de la 30 iulie). Ești întâiul autor al acestei

promoții universitare. Acum vreo doi ani aproape, mi-ai spus în proprii termeni : „Domnule Șerban, vreau să te fac profesor universitar“. Ai avut mână bună. A trebuit să primesc apoi îndemnul lui C. Balmuș, întâiul care m-a anunțat de intențiile de transferare ale lui G. Călinescu și de atmosfera favorabilă de la Iași, iar la urmă cuvântul lui Ralea, că-mi va da concursul, numai să-mi iau doctoratul. În orice caz, fără prieteneasca d-tale stăruință, nu m-aș fi decis să înfrunt bătaia universitară, care, în definitiv, n-a fost chiar atât de grea, în cazul meu. La 25 mai, am susținut cele două probe practice la Iași, peste două săptămâni s-a întrunit consiliul facultății, care mi-a dat votul în unanimitate (după ce Dan Simonescu articulează unele obiecții, prin care se arăta mai bucuros de concurs decât de chemare), către sfârșitul lunii iunie chemarea a trecut și prin Senatul Universitar, la 8 iulie a apărut în Monitor raportul de chemare redactat cu perfidie de G. Călinescu (una caldă, alta rece), ministrul, după ezitări de 48 ore, a semnat decretul la 13 iulie, regele la 22, și la 25 decretul a luat drumul Monitorului. Când vei veni în țară, am să-ți dau să te distrezi cu raportul lui Călinescu, care este compus în stilul său de istoric literar. Oricum, încă o dată, lucrul s-a făcut, dar cu unele momente dramatice, iar altele comice. În calitatea d-tale de naș, trebuie să te îmbrățișez cu tot focul pe care-l cere inițiativa pe care ți-ai asumat-o (și căldura prietenească din tot timpul pregătirii tezei). Marea promoție, cum spunei, s-a efectuat și ești principalul ei autor moral. Am înaintea mea două luni și mai bine pentru pregătirea cursului și mă bate gândul să dezvolt chestiunea pe care mi-o propusesesi ca teză de doctorat. Ți-aduci aminite? *Cosmopolitismul nostru literar prin călători, în secolul trecut*. E un subiect foarte frumos, care mă ispitește enorm. La seminar, aș face proza lui Arghezi, în colaborare cu studenții, cărora le-aș da să pregătească acasă, analitic, câte un aspect din numeroasele fețe ale prozei argheziene.

Sunt aci la Breaza de Sus de aproape o lună și cred că mai stau cel puțin 2 săptămâni. E cam secetă, dar aer curat. Cum ți-a plăcut la Bled? Ai „făcut“ toată coasta dalmatică? L-am firitisit pe Ralea — care ne-a convocat (presa) să ne expună legea contractului de muncă și a

drepturilor de autor — cu un răspuns de mulțumire. Legea într-adevăr paralizează complet specula editorilor și restabilește pe autori în drepturile lor. Închipuiește-ți, am figurat și în ultima promoție a Meritului Cultural semnată de Ralea ! Pleacă la sfârșitul acestei săptămâni la Washington.

Iubite domnule Tudor, încă o dată te îmbrățișez și îți doresc tot binele și tot succesul în misiunea de acolo. Omagii doamnei și domnișoarei. Un shake-hand d-lui Ionel.

Șerban Cioculescu ¹

578

De la Elena Vianu

[Abbazia, cea 15 august 1946]

Dudi dragă,

Încerc dinainte de ora 8 să obțin Belgradul la telefon : e cu totul imposibil. Profit deci de plecarea d-lui Beaca pentru a-ți da știri despre noi.

La Bled Duta a tușit enorm de mult. Ultima noapte mai ales a fost înspăimântător. Tusea ei a început să capete un caracter foarte precis. Mi s-a spus că există acum un vaccin care se face în patru dăți și care este extrem de eficace. Te rog, telefonează tu unui medic de copii — de pildă d-rului Tassovats — și spune-i că fetița tu-șește de două săptămâni — mai mult noaptea decât ziua — pe accese și, în ultimele zile, prelung, până aproape să verse și întreabă-l dacă se poate avea vaccinul, ce doze sunt necesare.

Dă-mi un telefon — tu poate poți obține mai ușor de la Belgrad — și îți voi spune dacă mai este necesar. În acest caz îl poți aduce tu când vii.

Ionel e foarte bine. Ieri a și luat o baie în Adriatică. Eu regret de a nu mă putea îmbăia, dar trebuie să stau cu Duta în parc și s-o feresc de arșița plăjii.

Aci e tot așa de frumos ca înainte. Sunt grăbită să te văd venind. Sâmbătă, când ți-am telefonat de la Bled, n-am avut norocul să te gădesc. Nu mai am, așadar, de mult vești de la tine. Te aștept la sfârșitul săptămânii. Dă-mi te rog un telefon — spune-mi când vii. Încearcă dimineața, sau după-masa între 3—5.

Am primit prin Martin pachetul tău, așa de bine venit. Ne e dor de tine și avem mii de lucruri să-ți spunem.

Lilica

579

De la Victoria Șerbescu

[Băile Herculane,] 6 sept. 1946

Scumpul meu Tudor,

Sunt de o săptămână aci, unde urmez o cură serioasă. Mă gândesc mereu la tine, ce bine ți-ar fi făcut și ție o cură aci. Ai fi scăpat de reumatism și de toate suferințele. Sunt foarte contrariată că nu faci nimic pentru sănătatea ta și te lași așa absorbit numai de ocupațiile tale. Ce faceți cu toții? Mi-e dor și vă sărut cu drag,

Viky

580

De la Eugen Drăguțescu

Veneția, 16.9.1946

Mult stimată domnule Profesor,

Prin amabilitatea domnului Vrânceanu, vă trimit toate salutările și urările cele mai bune pentru numirea dum-

nevoastră ca ministru la Belgrad. Și, împreună cu ele, o rugăminte în preziua plecării mele spre Amsterdam, unde sunt invitatul unui prieten, sculptor, să facem împreună o expoziție.

E vorba de albumul Poetului mort Bucur. Mi s-a propus să fie editat în bune condiții și prezentat de un medic, un om de litere, un pictor, o figură bisericească, fiecare privind drama prin ochiul profesional.

Știind cât de mult v-a impresionat și pe d-voastră, care trebuia să-i faceți o prezentare la București, unde însă n-a mai fost posibil să mă ocup de editare fiind mult reținut de armată (imediat după expoziția din 1943 am fost concentrat, apoi trimis în Germania, pentru ca armistițiul, după o internare, să mă readucă în Italia) — v-aș ruga mult acum, dacă găsiți un moment liber, să faceți această prezentare. Îmi pare rău că nu vi-l pot trimite (ar fi nevoie să-l revedeți) — domnia voastră, însă, cred că-l păstrează încă destul de viu în memorie.

Aș fi prea fericit ca în acest șir de prezentări făcute de un italian, un olandez, să fie și numele domniei voastre care sunt sigur că ar putea vedea aspectul cel mai profund uman al dramei.

Aș mai avea o rugăminte în cazul când ați fi dispus să faceți câteva rânduri. Să mi le trimiteți la Școala Română din Roma, iar în cazul când eu nu mai sunt în Italia, las vorba să mi se trimită manuscrisul la Amsterdam. Vă scriu în grabă, domnule Profesor, din ultima mea expoziție de la Veneția, vă rog să mă scuzați.

Să sperăm că mulțumirea pot să vă o arăt în fața albumului tipărit tot la Belgrad sau în altă parte și o expoziție lângă domnia voastră în zilele Păcii și într-o atmosferă mai liniștită.

Închei cu gândurile toate oprite în fața copiilor domniei voastre care mi-au încântat ochii ultima dată când i-am văzut și rugându-vă să transmiteți doamnei respectuoase sărutări de mâini urând tot sporul și bune rezultate din ce în ce mai vii în pictură; peisajile de la Poiana Țapului le păstrez și acum în ochi!

Domniei voastre, un desen, ultimul catalog venețian, și neclintită admirație și respect

E. Drăguțescu
Accademia di Romania
Valle Giulia
Roma

De la Al. Rosetti

București III
56, strada Dionisie
19.1.47*Iubite domn Tudorel,*

Nu mai știu nimic despre d-ta de vreme uitată...

Aci lucrăm... Lucrez. Iată, prietenii mei au fost numiți profesori. Au început și își vor începe cursurile, peste câteva zile: Anton Dumitriu (în prezent, la Roma!), Graur (deschis lecția), Bellu, Mircea Manolescu, pe viu, Oțetea (mutat la București).

Totul, cu peripeții de tot felul, alergături, probleme insolubile — și totuși! — etc.

Buletinul meu merge (vol. 13 și 14 sub tipar; articole interesante ale lui Spitzer¹, Jacquier² etc.).

Am dat bunul de imprimat la *Mélanges*-urile mele (640 pag.; mai am indicele).

Dar bietul Tomek a murit — minat de boală. Am fost la înmormântarea lui (Hamletiană!).

Luptăm, scriem.

Facultatea noastră s-a deschis la data sorocită (căci avem încălzitul cu gaze). Dar medicina și dreptul nu pot deschide, din cauza lipsei combustibilului (anul acesta, ca niciodată!).

Despre problema alimentară, știi...

La Fundație scoatem multe cărți; cred că le primești.

În curând voi pleca la Paris, pentru conferințele mele la Collège de France (3 la număr!). S-ar putea să plec o dată cu delegația pentru pace. Se pare că la Paris va veni și Mișu...

Gheorghe a făcut scarlatină. Izolare, soră, doctori etc. 40 de zile! Din fericire, nu a avut complicații, și acum va merge la școală.

Mariana Cantacuzino s-a întors de la Paris; dar soțul ei a mai rămas acolo.

Stoilov ne-a vizitat și a stat trei săptămâni în țară.

Mitza, deputat, „îmblă“ zilnic la Parlament.

Ce faci, ce scrii, cu cine vorbești ? Spune-mi sau vino aci, să-mi spui !

Barbilos, în perfectă formă, îmi va da în mai volumul de versuri ! A declarat că singurii făcuți pentru matematică sunt... evreii !

Când mai vii să ne vezi ?

Eu nu cred să stau la Paris mai mult de o lună.

Prezintă, te rog, doamnei respectuoasele mele omagii.

Complimente copiilor.

Îți urez gânduri bune și realizări frumoase !

Cu drag,

al d-tale devotat,

Al. Rosetti

Merg la teatru câteodată.

Camil, plecat în turneu cu „fata“ lui (căsătorit în secret ?), cu piesa *Mitică Popescu*. (Îl vezi în vagon, sau în culise, zgribulit, cu gulerul ridicat, apărându-și iubita ?!)

R.

582

De la H. J. Pos

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM
OUDEMANHUISPOORT 4 (CENTRUM)

le 26 Janvier 1947
Haarlem (Hollande)
Wilhelminastraat 30

Excellence et cher collègue,

Permettez-moi de vous inviter par cette voie au X-me Congrès International de Philosophie, que nous comptons recevoir à Amsterdam en Août 1948. Je me rapelle votre nom du congrès de 1937 et j'ai eu votre adresse actuelle par Mr. Walter Biemel, qui est collaborateur de mon ami le R. P. van Breda, à Louvain. J'espère que vous pourrez venir à Amsterdam en 48 et que vous participerez activement aux travaux du Congrès. Nous avons projeté une ou plusieurs sections sur les problèmes axiologiques. Pourrions-nous avoir de vous une communication sur les pro-

blèmes de l'esthétique ou sur n'importe quel autre problème philosophique que vous seriez disposé à traiter ? Nous nous en réjouissons de tout coeur.

Permettez-moi de vous adresser une autre demande encore, și toutefois elle ne vous incomode pas trop : pourriez-vous aider à attirer l'attention des philosophes des pays du Sud-Est de l'Europe sur le Congrès futur en faisant insérer notre circulaire dans des périodiques ou par d'autres moyens ? Les contacts ayant été rompus par la guerre il nous manque d'adresses de personnalités philosophiques que nous pourrions inviter. Si vous pourriez nous fournir une liste, nous vous serions bien obligés. Nous avons décidé d'inviter seulement les personnages qui n'ont aucunement collaboré avec les puissances de l'Axe ou qui nous sont recommandés comme tels. Veuillez agréer, Excellence. l'expression de ma parfaite considération.

H. J. Pos

UNIVERSITATEA DIN AMSTERDAM
OUDEMANHUISPOORT 4 (CENTRUM)

Haarlem, 26 ianuarie 1947
Wilhelminastraat 30

Excelență și iubite coleg,

Îngăduiți-mi să vă invit pe această cale la cel de-al X-lea Congres Internațional de Filosofie, pe care contăm să-l găzduim la Amsterdam în august 1948. Îm amintesc de numele dvs. de la Congresul din 1937 și am obținut adresa dvs. actuală prin dl Walter Biemel, colaborator al prietenului meu, Reverendul Părinte van Breda, la Louvain. Nădăjduiesc că veți putea veni la Amsterdam în 48 și că veți lua parte activă la lucrările Congresului. Am proiectat deja una sau mai multe secții consacrate problemelor de axiologie. Ați putea ține o comunicare asupra problemelor esteticii sau oricărei alte probleme filosofice pe care sunteți dispus să o tratați ? Ne-am bucura, în acest caz, din toată inima.

Îngăduți-mi să vă mai adresez o rugămintă, dacă nu cumva vă este inoportună : ați putea să ne ajutați atrăgând atenția filosofilor din țările Sud-Estului Europei asupra viitorului Congres,

inserând circulara noastră în periodice sau prin alte mijloace? Contactele fiind rupte de război, ne lipsesc adresele personalităților filosofice pe care am putea să le invităm. Dacă ne-ați putea furniza o listă, v-am fi foarte îndatorați. Am hotărât să nu invităm decât acele persoane care n-au colaborat în nici un fel cu Puterile Axei, sau care ne-au fost recomandate ca atare.

Primiți, vă rog, Excelență, expresia desăvârșitei mele considerații.

H.J. Pos

583

De la Eugen Ionescu

Paris, 28.I.1947

Mult iubite domnule Tudor Vianu,

În fiecare zi mă tot gândesc să-ți scriu și amân pe a doua zi, de luni de zile. Am sperat să te văd în Franța, în octombrie sau noiembrie, când am aflat că te duseseseși prin Elveția să-l înscrii la școală pe Ioneluș. Cum de nu v-a trecut prin minte să faceți un mic ocol pe la noi? Erați așa de aproape!

Situația mea s-a rezolvit — în parte — printr-un decret apărut în Monitorul (așa cum mi-a telegrafiat d. Rossetti). Dar asta nu este decât o jumătate de rezolvire. Ce mă fac cu banii de trăit? Eu eram secretar cultural cl. II în Ministerul de Externe — pe vremuri. E greu să fiu reintegrat (într-un grad superior, așa cum se cuvine vârstei!)? Cine mă poate ajuta? Oprescu este șeful delegației române la U.N.E.S.C.O. Eu am mai fost și profesor de liceu și, odinioară, șef al serviciului relațiilor culturale internaționale din Ministerul Educației — sunt traducătorul, în franceză, al lui Pavel Dan (apărut la Vigneau, editor), și al unor poeme de Arghezi — n-aș fi, ca atare, îndreptățit să funcționez sau să dirijez secția literară a delegației românești? Cui să mă adresez pentru asta?

Iartă-mă că-ți pun asemenea întrebări, dar prietenii mei mari sunt puțini. Am o carte, gata, de studii lirice, pagini de jurnal și poeme. Nu are cine, pe românește, să mi-o bată la mașină. Îți trimit cu emoție și teamă un eseu care nu-mi mai place (retorisme, stil didactic, repetiții, neologisme), dar în care, pân-acum doi ani, îmi puneam mari nădejdi. Îmi pare că lucrurile scrise acolo s-au cam răsuflet de atunci. Dacă nu publici la timp, vorbele se usucă și mor ca fetele bătrâne, nemăritate și ele, în sertare. Acest eseu, dacă n-ar fi prea prost, ar putea fi tipărit într-o revistă română? Frunzetti cunoaște, poate, o revistă care să mi-l primească (*Revista Fundațiilor* nu știu dacă l-ar accepta?) — sub numele meu sau eventual sub pseudonimul Ion Miran. Aș ține să nu se rătăcească acest „manuscris“ pentru că e singurul exemplar bătut la mașină. N-am aici dactilografe române.

Recitesc scrisoarea și mă rușinez când văd că tot timpul nu fac decât să solicit. Dar ce să fac, dacă sunt sărman, domnule Ambasador. Începe să mă muște teama zilei de mâine și aceea a nereușitei sociale, de care nu mă poate consola întotdeauna contemplația. Știu că lucrurile astea n-au nici o importanță, dar știința aceasta nu este, totdeauna, destul de adâncă și prăbușirea imperiilor nu mă face să uit primejdia că și eu mă pot prăbuși.

Printre șefi de stat și probleme ale lumii mai poți avea, iubite d-le Vianu, o clipă pentru mine? Nu știu de ce, dar atunci când scriam acest eseu aveam sentimentul că este o scrisoare adresată dumitale și că problemele de acolo ar putea să nu te lase cu totul rece. Iată de ce mi-am îngăduit să-ți dedic dumitale expresia sărăciei mele, unicul dar pe care ți-l pot face, o dată cu prietenia mea adâncă.

Eugen Ionescu
38, rue Claude Terrasse
Paris 16^e

P.S. Îmi poți comunica printr-un mijloc urgent primirea acestor pagini? Și pot nădăjdui că mă vei citi și că-mi vei da o părere a d-tale, care va fi un „verdict“? Sărutări de mâini doamnei. Sărutări copiilor.

De la Arta Florescu

Belgrad, 22 mai 1947

Excelență,

Întorcându-mă din obositorul meu turneu, n-am putut părăsi Belgradul fără o caldă strângere de mână atât de atentului nostru ambasador.

Regret mult că am ajuns la Ambasadă după plecarea domniei voastre și n-am avut prilejul de a vă mulțumi încă o dată personal pentru atenția acordată unui sol al artei românești.

Cu cele mai alese sentimente,

*Arta Florescu***De la Al. Rosetti**

București III

56, strada Dionisie

27.5.47

Iubite domn' Tudorel,

Bunele d-tale rânduri din 15 mai m-au bucurat cu deosebire. Îți mulțumesc pentru plăcerea citirii lor; Mitza și Gheorghe sunt mișcați de buna d-tale amintire. Călătoria lor de o lună a fost ca din povești (anterior, Mitza făcuse o călătorie f. interesantă în Cehoslovacia, cu Ana). Au vizitat Palestina și Egiptul, în condiții optime de lux și confort. Gheorghe s-a întors perfect sănătos, bronzat și maturit. (Vorba aceea : les voyages forment la jeunesse !)

Aci, „noul plan economic“ ne-a precipitat într-o criză enormă. Nu poți trăi cu 30 milioane pe lună (telefonul : 1.200.000 ; făina : 250 — 300.000 kgr ; carnea 200 — 250.000 kgr etc.). La Facultate primesc 5 mil. pe lună.

Etc. !

Comerțul de cărți a fost doborât. Încasările noastre la Fundație au coborât de la 600 de milioane lunar, la nimic ! Programul editorial a fost dat peste cap. Am refuzat hârtia comandată (numai pentru Eminescu costă 2 miliarde și 1/2 !). Am redus formatul revistei la 110 pagini.

Din fericire, recolta va fi cel puțin mediocră. Specialiștii spun că va fi suficientă, și mai mult.

Lucrez. Am terminat un nou memoriu („sur les changements phonétiques“), pe care mă prepar să-l trimet la Copenhaga, pentru tipar. (O carte mai mare, apărută acum, ți-o trimet prin curier.) Acum pregătesc 2 memoriile : „la structure du roumain“ (lecțiile de la Collège de Fr.) și „sur le mélange des langues“.

Din America mi-a venit revista *Word*, interesantă (la care scrie și inteligentul Roman Jakobson).

Jordan e aci, pentru câteva zile. Spune lucruri interesante.

La Academie a fost ales Galaction, la al 3-lea scrutin. La celălalt fotoliu, Arghezi a obținut 4 voturi, iar ...Tourouțiu, tot 4 !

De Paști am fost la Mangalia, cu Pătrășcanii. Dar nu mi-a plăcut : nici localitatea, nici felul de viață (apoi : inconfortabil, timp inform : rece, înghețat !).

Acolo m-am împrietenit cu soții Guy Pauker, ea interesantă, originală și inteligentă, el inteligent și f. simpatic. Devenit preferat pentru excursii, am fost împreună la Cheia.

A fost secetă, dar, de un timp, mai plouă.

Am reînceput ieșirile vespérale la Ama.

Mesele în oraș sunt abolite (1—2 milioane de persoană). Dar la Ama se pare că e ieftin. Acolo voi merge cu Mircea Manolescu etc.

Gusti s-a întors. Incontestabil, e deziluzionat : se aștepta la altă primire.

De la Mișu nimic direct, dar Elise pretinde că i-ar fi scris că vine în țară pe la 15 iunie.

Avem multe de vorbit.

De la Stéphane Lupasco am primit volumul său recent apărut *Logique et contradiction*.

Vivi, după cum știi, e în Elveția.

Lupt mult pentru Universitate și amenajarea clubului nostru (sper că va fi gata la toamnă). Mari probleme de aprovizionare a studenților.

Elevii mei se mută la Paris, și aceasta mă bucură mult...

Am două volume din *Bulletin* sub tipar.

Așteptăm cu mare bucurie pe d-na Lilica. Prezintă-i, te rog, omagiile mele.

Cu drag te îmbrățișează al d-tale devotat,

Al. Rosetti

Vizita lui Wallen, f. agreabilă.

R.

586

De la Al. Dima

1947, Crăciun [Sibiu, 27 decembrie, d.p.]

Scumpe domnule Vianu,

Aflu abia acum că v-ați reîntors definitiv la Buc. și mă grăbesc a vă trimite această epistolă de altfel de multe ori scrisă în gând și expediată pe aceeași ideală cale. Am regretat totdeauna că n-am avut norocul de a vă întâlni cu prilejul scurtelor mele treceri de la Iași spre Sibiu și iată că s-a adunat atâta amar de vreme de când nu v-am mai văzut și vorbit. Și așa avea atâtea de spus încât mi-i teamă că în locul unei scrisori am să vă ofer numai o „tablă de materii“.

Aș fi dorit mai întâi să vă vorbesc de activitatea mea de la Iași cu care intru în al patrulea an și prin care s-a instituit și la noi un interes susținut pentru estetică. Am predat regulat cursurile mele și am izbutit să adun un număr apreciabil de studenți în jurul disciplinei noastre. Depășind cu totul palidele începuturi, Seminarul de Estetică numără astăzi peste 200 membri, ceea ce, firește, îngreunează lucrările, dar determină o atmosferă difuză pentru obiectul nostru. Din păcate, nivelul general lasă de

dorit, căci prea puțini ucenici înalță discuțiile în zone mai luminoase. Am făcut un curs de *Estetică generală ca introducere la Estetica lit.* (2 ani) și unul de *Poetică axiologică* pe care-l închei în acest an (tot 2 ani). Substanța celui dintâi se află cuprinsă în lucrarea mea de la Fundație, *Domeniul esteticii* (1947), iar *Poetica* ce se litografiază acum dezvoltă materia pe bazele primei (Valoarea poetică ; Bunurile poetice : ale naturii, civilizației, artelor și poeziei propriu-zise ; Actele trăirii poetice). De la Fundație mi s-a comunicat că vi s-a trimis la Belgrad *Domeniul esteticii*, lucrare care, de altfel, vă este dedicată dv., dar mi-am spus că multele dv. preocupări nu v-au îngăduit să-mi confirmați această primire. De asemeni, am mai publicat la Casa Școalelor un studiu sintetic despre concepția estetică a lui Ibrăileanu (100 pag.) care vi s-a înmânat desigur la timp¹.

Aș fi dorit fierbinte să convorbim asupra planurilor mele de lucru, dar din nefericire nu s-a ivit prilejul. Ca unul care m-am dedicat exclusiv activității de catedră și celei științifice, simțeam nevoia consultării vechiului meu profesor, al cărui nume se pomenește atât de des la cursurile și seminariile noastre. Se ridică de acum probleme și mai dificile și ele fac *necesară* — socotesc — o *consfătuire* a celor de aceeași specialitate de la toate Facultățile.

Prietenul V[ictor] I[ancu] trece acum printr-un moment greu, pe care eu l-am evitat, fără a avea totuși siguranța viitorului. Politic m-am încadrat în P.N.P. și conduc secția universitară a „Arlusului“, oferind și eu contribuția mea modestă pe altarul epocii. I. îmi spune că va întreprinde un gest similar și poate va recueri astfel „paradisul pierdut“.

Iată însă că se îmbulzesc atâtea întrebări și probleme, că de teama cantității lor nici nu mai pot continua.

Rămâne îmbietoare perspectiva unei întâlniri cu prilejul trecerii mele la Iași, după vacanță.

Până atunci vă rog să-mi îngăduiți să vă urez dv. și familiei, de sărbători, mulțumire și seninătate, daruri pe care ni le-am dori cu toții. Eu v-am păstrat totdeauna aceeași pătrunzătoare vie afecțiune a anilor studenției

mele și mi-am clădit o bună parte a activității mele pe schelele acelor timpuri.

Al dv., același,

Al. Dima

Sibiu, Haller 6 [până la 15 ian.]

587

De la Eugen Ionescu

[Paris, 9 februarie 1948, d.p.]

Mult iubite domnule Tudor Vianu,

Iartă-mă, te rog, că dup-atâta timp fac apel la ajutorul d-tale, dar sunt nevoit s-o fac.

O duc, aici, rău ; starea mea materială este infinit mai mult decât precară. În țară, în urma aceluia articol care a culminat cu dezavuarea „tactică“ a lui M. Ralea — nu mai am nici o situație, de atâta timp. De 3 ani de zile îmi trec ultimul rest de tinerețe în așteptarea împlinirii promisiunilor lui M. Ralea de a-mi „aranja“ situația (printr-o numire, de pildă, de lector în Franța sau în apropiere, în post vacant, sau altceva la o legație) peste o lună, peste 3 luni, peste două luni.

Aștept și nu mai pot, *nu mai putem* aștepta. Există totuși posibilitatea ca așteptarea să fie împlinită. O face și pentru alții. Despre mine a zis de atâtea ori că „mă apreciază“, asta înseamnă că nu ar avea motive să-l mustre conștiința morală dacă mi-ar veni în ajutor.

I-am tradus *Explicarea omului*, editura „Presses Universitaires“ a primit-o. Am avut mari dificultăți de traducere : cartea e scrisă neglijent, cu pleonasm etc., deși interesantă în fond¹. Aș traduce și *Teoria valorilor* dacă aș avea liniște, adică o situație materială echilibrată.

Am trimis un manuscris în țară, mare : *Lumina falsă*, urmat de *Jurnalul unui necombatant*. Manuscrisul se află la Caraion, care nu-mi găsește editor. Am mai scris o carte în care am experimentat o tehnică a dezagregării

întelectuale totale. E inutil s-o mai trimit în țară — am să încerc să mă traduc pe mine în frațuzește — dar a trebuit să traduc pe alții, ca să pot avea un franc.

Afară de asta, Parisul este admirabil. Ce fericit aș fi să te văd, să vii aici vreodată. Ce face familia d-tale? Am să scriu altă dată o scrisoare altfel, adevărată și dezințersată! Deocamdată sunt nevoit să te rog să mă amintești, presant, lui Mihail Ralea.

Te îmbrățișez, cu vechea dragoste și admirație.

Eugen Ionescu

38, rue Claude Terrasse
Paris 16-e

588

De la Al. Dima

[Iași,] 14.II. [1948]

Mult stimată și scumpe domnule Vianu,

Am rugat-o pe soția mea să vă expedieze din Sibiu lucrarea mea despre Ibrăileanu, apărută în vară la Casa Școalelor și pe care spuneți că n-o aveți. V-aș fi obligat dacă mi-ați confirma primirea, fiindcă mi-e teamă de pierdere.

Biblioteca Seminarului meu n-are dintre lucrările dv. decât *Estetica* și *Introd. în teoria valorilor*. Mai aveți rezerve din alte lucrări pe care ni le-ați putea oferi? Sunteți atât de prezent în mijlocul celor 200 de membri ai Seminarului încât concretizarea dv. în parte absentă, e resimțită ca o ciudățenie de auditorii mei care vă aud mereu numele.

Al dv., cu afecțiune,

*Al Dima*¹

Iași, 28. II. [1948]

Scumpe domnule Vianu,

Am primit abia ieri scrisoarea dv.¹ din 18.II și sunt foarte mulțumit că v-a parvenit volumașul meu despre Ibrăileanu. El era conceput ca o parte a unei monografii generale asupra criticului și a fost cerut înainte de vreme de editură — care voia să tipărească — sub Mircea Florian — o ediție nouă și studii despre Ibrăileanu. Așa se explică titlul : *G.I., concepția estetică* ; altul trebuia să fie *G.I., moralistul* etc., prezentare de fațete succesive ale aceleiași personalități. Până la urmă, planul a căzut și a rămas un catarg dintr-o corabie scufundată. Lipsa subcapitolelor se explică tot astfel. Toată cartea apărută urma să fie un singur capitol sau parte din monografia generală. N-am mai vrut s-o fărâmițez și mi-a fost teamă de un aspect prea sistematic și didactic. Nenorocirea lucrării e însă alta : câteva mari greșeli de tipar și de date din pricina faptului că n-am putut face — din provincie — decât o corectură, care n-a fost respectată.

Cred totuși că am dat o corectă descriere a ideilor estetice ale lui Ibr[ăileanu] și o justă încadrare a lor comparativă, relevând câteva din intuițiile sale pe care alții le-au prezentat cu un aparat informativ mai bogat ce l-a depășit cu mult. M-ar interesa odată opinia dv. asupra *Domeniului esteticii*, unde încerc unele eforturi de regrupare a materiei, reintroducerea *esteticului natural*, un capitol nou despre *esteticul civilizației* și o altă clasificare a *modurilor estetice* și a *actelor particulare*. Poate voi avea plăcerea de a vă auzi părerile.

Mă întrebați de activitatea mea de acum. Terminasem aproape redactarea definitivă a cursului meu din ultimii 2 ani, de *Poetică*. Urma să fie un volum de 250 pag., dar am renunțat la publicare. Voi desprinde din el doar lecțiunile care au de obiect : *analiza operei literare* și le voi da studenților spre litografiere. Au nevoie de această

parte pentru învățământul secundar. În ea se află următoarele capitole :

I *Problemele fondului*

1. Materie, temă, motiv
2. Afectele
3. Timbrul operei
4. Icoana despre lume : *ideologia*.

II *Problemele formei*

1. Ritmul
2. Stilul
3. Muzicalitatea
4. Tectonica
5. Tehnica

III *Relațiile fond-formă*

IV *Opera lit. și realitatea dată*

Mai încep a fi prins de activitatea sindicală și sunt pe cale a înființa o bibliotecă a Seminarului. Îmi voi permite a vă trimite cu o ocazie pe cineva spre a-i înmâna câteva din vechile dv. lucrări pe care nu le avem.

Dar bag de seamă că v-am reținut prea mult și mă hotărăsc cu greu a mă retrage.

Al dv., ca totdeauna,

Al. Dima

590

De la Dan Barbilian

[București,] 13.4.1948

Dragă Tudore,

Nina Cassian a venit cu întreaga colecție a *Revistei literare* (dispărută între timp, devenită *Flacăra*), legată, imposibil de mînuit. N-a putut face rost de no. 9, singurul care îmi trebuia¹. Deci ți-am copiat poezia.

Mă interesează părerea ta în următoarele privințe :

1. Poezia își atinge scopul ? Este ce vroiam să fie : un monument al gloriei nemuritorului Matei ? Cu un cuvânt, omagiul este într-adevăr total, așa cum se cuvine corespunzătorului, în proză, al lui Eminescu, din poezie ?

2. Am văzut bine, în *Craii de Curtea Veche*, rusofilia intransigentă a autorului ? Nu ar fi momentul să i se redea cărții o primăvară de notorietate, pornind de la această latură a ei ?

3. Care sunt șansele și care oportunitatea unui Club Mateiu Caragiale, închinat culegerii manuscriselor și amintirilor despre el, cum și deslușirii de înțelesuri ale scrierilor mateine ? Restabilirea romanului *Soborul țătelor* și monografiei *Graf von Hoditz*² ar fi scopurile mai îndepărtate ale clubului³.

Cordialmente,

D. Barbilian

Cred că poezia e clară. Prima parte pune, proiectate în fauna și flora Antilelor (unde se petrece și *Cărăbușul de aur*⁴), partea de *aparență*, arta marelui Matei. Pentru a o respinge și a-i opune *esența* romanului matein : figura Penei Corcodușa⁵.

591

De la Mihai Ralea

CUNARD WHITE STAR
R.M.S. „QUEEN MARY“

[20 aprilie 1948, d.p.]

Dragii mei,

Vă scriu câteva rânduri de pe vapor în a patra zi de călătorie. Am stat zece zile la Paris, unde era o primăvară minunată. Mă gândesc cu dor la voi și aștept, cel puțin de data asta, scrisori detaliate la Washington. Vaporul e cel mai frumos și mai confortabil din cele șapte cu care am făcut traversarea până acum. Totuși mă apasă în această lume agitată același sentiment de singurătate. De mâine îmi reiau iarăși lucrul, acum în condiții evident

mai grele. Voi ce faceți ? Trebuie să fi venit primăvara și pe acolo. Mă bucur de pe acum că în august voi fi iarăși acolo. Vă sărut pe amândoi și copiii.

Al vostru,

Mișu

Vă rog insistent a scrie detalii asupra vieții din țară. Cu avionul o scrisoare face șase zile. E singurul mijloc de a trăi și noi cu imaginația în țară.

592

De la Al. Dima

[Iași, cca 1 iunie 1948]

Scumpe domnule Vianu,

Folosesc amabilitatea colegului D. Tudor care pleacă la Buc., spre a vă trimite aceste rânduri.

Sunt îngrijorat de soarta disciplinei noastre în cadrul reformei învățământului superior și vă întreb dacă nu aveți știri mai precise cu privire la ea. Revenind asupra discuției noastre de acum trei luni, vă cer părerea dacă n-ar fi potrivit să întreprindem vreun *demers* al titularilor de la cele trei facultăți printr-un memoriu adecvat ? Eu trăiesc aci fără informații mai exacte și bănuiesc că dv. le veți fi având.

Pe la 10—15 iunie aș trece prin Buc., dar aflu că lucrările comisiunilor ar fi înaintate și mi-i teamă să nu fie prea târziu. Dv. veți apăra desigur *drapelele* Esteticii și-mi veți da și mie o veste liniștitoare.

Al dv., ca totdeauna,

Al. Dima

Str. Lătescu, 7, Iași

[Washington, poate iunie 1948]

Dragii mei Lilica și Tudor,

Ne-a făcut imensă plăcere scrisoarea voastră, în izolarea și depărtarea noastră. Ne gândim des la voi și vorbim la fel. Ce păcat însă că sunteți așa de sobri la scris și ne dați așa de puține detalii ! Aici au început căldurile și mă gândesc să trimit pe Fetița și Catinca la o plajă la nord de N. York, unde să le pot vedea și eu sâmbăta și duminica. Încolo viață plicticoasă de recepții și mese, apoi cinematograful și belotă. Din când în când merg pe la biblioteca „Congresului“ care e foarte completă și unde am început să scriu o carte. Aștept iarăși cu nerăbdare să mai viu în țară, ceea ce voi face abia pe la sfârșitul lui august. Voi când plecați la Zamora ? Îl rog pe Tudor să telefoneze lui Sandu Rosetti, căruia i-am scris o scrisoare rugându-l să se ocupe de diploma Catincăi la Minist. Educației Naționale.

Scrieți-mi, vă rog, *cât puteți* mai multe detalii asupra vieții de acolo. Fetița a promis că vă va scrie și ea. Se gândește mereu la voi, dar e incapabilă să vă scrie, și vă trimite prin mine multă, multă dragoste. Catinca urmează la Universitate și face și o școală de secretare (stenodactilografie și limbi străine). Ce frumos trebuie să fie la București luna asta !

Cu dor mult vă sărut pe amândoi.

Al vostru,
Mișu

594

De la Ion Frunzetti

„RUMANIAN REVIEW“
141, CALEA VICTORIEI, BUCHAREST

Bucharest, 6. VII. 1948

Mult respectate și iubite domnule Profesor,

Iată, e mai mult de o săptămână de când am fost ultima oară împreună : de-atunci s-au schimbat toate coordonatele geografiei noastre interioare. Marți, după ino-

fensiva noastră escapadă, am stat, ziua întreagă aproape, cu casca de radio-recepție la urechi : Direcția Presei și-amintit că eu cunosc o limbă străină devenită subit actuală, și am fost bucuros să dau o mână de ajutor la munca febrilă a consemnării radio-jurnalelor respective. Miercuri abia, înlocuindu-mă un specialist mai calificat, de la Institutul Balcanic, am putut relua tempoul obișnuit al muncii de redacție. Am trecut către ora 11 dim. la Universitate, unde am aflat că se va ține un consiliu. Cum nu puteam lipsi prea mult din Minister, am ratat ocazia de a vă vorbi. Telefonoanele mele, către prânz și seara, acasă, au rămas fără răspuns. Socot că veți fi fost invitat pe undeva. Nu mi-am adus la timp aminte — îmi fac o „severă autocritică“, după formula consacrată — că trenul cu pricina e dimineța, dis-de-dimineța. De aceea, joi am continuat să dau telefon. Lipatti, care lucrează traduceri pentru revista al cărui en-tête se vede pe coala aceasta, mi-a confirmat bănuiala că trebuie să vă fi îmbarcat dis-de-dimineța. Ne-am căinat ambii, prea târziu, și ne-am tot făcut, fiștecare sieși, muștrări pentru „slaba noastră vigilență“. Personal, nu-mi pot ierta faptul de a mă fi lăsat furat de agitația muncii cotidiene, sporită zilele acestea în chip lesne de explicat, și de a fi zădărnicit astfel o întrevvedere pe care atâta o doream !

Revederile repetate cu Lipatti incită la planuri mari. Perpetuăm între noi doi prezența vie a maestrului, și ne găsim oarecum participând la aceeași imaginară cină. Cândva, sperăm, vom putea tăbărî în preajmă-vă, pentru a vă cere iertare.

Aceste foi zmângălite grăbit și pe apucate, în biroul cu zbârnăitori telefonice și dactilografie, sunt menite doar să consemneze, acum, ceea ce nu mai poate suporta amânare până la eventualul răgaz, de care nu suntem nici-odată îndeajuns singuri, și în care individual și acasă, în condiții care să permită înșiruirea și a altor gânduri decât acestea banale și exterioare, vă vom putea da semne mai substanțiale de viață.

Gânduri pe care n-am fost vrednic decât să le bâlbâi, altădată, oral și direct, vor putea fi, astfel, consemnate cu peana, sper.

Al domniei voastre prearespectuos și închinat,

Ion Frunzetti

P.S. Preciziuni în privința situației de la Universitate, nici una. General, nu s-a anunțat nimic, și nici nu se mai aude. Personal, nici atât. Mie nu mi-a venit încă blagoslovenia de la cei în drept, așa că stau de-amiază. Secretarul, Petre Niculescu, va pleca și el în vacanță, curând. „Tomnarum numerabis bobocorum“, așadar, cum se spune.

★

P.S.² Vă rog să binevoiți a vă face interpretul meu pe lângă doamna Vianu, căreia omagiile mele și salutul Constanței nu știu să fi putând găsi un drum mai potrivit spre a-i ajunge. La fel, urări de sănătate copiilor. Am fi fericiți să știm că atmosfera cristalină și clară a Zamorei le prieste, cum e de așteptat, și că, personal, d-voastră puteți lucra acolo liniștit.

Herzliche Grüße

Alfred Sperber

Wann lesen wir wieder einmal Hölderlin ?

595

De la Ion Frunzetti și Valentin Lipatti

„ARCADES“

ARTS AND LETTERS

141, CALEA VICTORIEI, TEL. 5-17-38

BUCHAREST — RUMANIA

Bucharest, 14.VII,1948

Mult respectate și iubite domnule Profesor,

Iată mai mult decât o săptămână de când dioscirii întru vianism, Lipatti și cu mine, deveniți quasi-inseparabili de la plecarea d-voastră, au depus poștei rodul — prematur, de altfel — al colaborării lor extraredacționale, con-

semnate pe hârtia revistei. (Am aflat ulterior că, plicul respectiv rupându-se, a fost înlocuit în ultimă instanță de Valentin cu un altul, al cărui en-tête, mai puțin laic, vă va fi minunat desigur la primire.) Suntem din nou laolaltă în același obscur birou și socotim util a da urgent hârtiei cele câteva noutăți care vă pot interesa cu deosebire, în izolarea, de altfel binevenită, de la Poiana. Voi începe cu concluziile : puteți fi liniștit ! Nimic din ceea ce făcea obiectul îngrijorărilor noastre nu pare să prindă, până acum, realitate, și se poate prevedea cu oarecare certitudine că n-au fost să fie decât simple alerte false. Nu sunt fraze quietiste, menite să risipească îngrijorările (nerecomandabile pentru epocile de odihnă, care trebuie să fie cât mai ferite de preocupări de acest fel). Iată cum stă povestea :

Noi doi, plictisiți să tot ciocănim în van la ușile sindicatului de peste drum de secretariat, cerșind rezultatul la adresa acestuia din urmă, am avut, până în cele din urmă, ideea de a pune în mișcare un *om*, viu, în locul acestei terorizante abstracții. Eu m-am adresat colegului meu Orghidan, asistent la Pedagogie, secretar al sindicatului. Răspunsul lui a fost că nici un rezultat nu va fi comunicat secretariatului până ce legea universitară care se pregătește acum nu va fi dată publicității. Că, adică, sindicatul are dispoziția să țină pe loc actele candidaților, chiar reușiți la examen, până ce se va ști precis situația catedrelor respective. Când și cum va apare legea, respectivul ignoră. Consultându-mă, în fața acestei situații, cu geamănul meu Lipatti, ne-am fost oprit la soluția abordării unui „mai-mare“. Ca treaptă intermediară, l-am ales pe prietenul nostru comun Emil Condurachi, acum profesor titular, cu importante funcțiuni în sindicat, pe câte știm. Anunțat că-i tulburăm liniștea, s-a arătat foarte amabil, dându-ne un rendez-vous care a putut fi, en fin de compte, onorat numai de Lipatti, eu fiind reținut în Minister. Dl. C. a confirmat ceea ce spusese Orghidan, promițând totuși că va încerca o derogare pentru cazul nostru. Cu același prilej, Lipatti a sondat diplomatic terenul, aflând că : legea respectivă va ieși în 4 săptămâni, cei trei care lucrează la ea, filologi toți (rectorul, decanul și Graur), necruțând nici un efort, cum se scrie la gazetă, pentru a termina organizarea nouă a Universității cât mai

curând. La secția filosofică nu vor fi schimbări esențiale, pe cât se știe. Catedrele rămân ca înainte, se crede.

Intruziunea de gazetărie de care auzisem prin zvon public, înainte de plecarea d-voastră la Zamora, pare să se preconizeze în chip de *dublură*. Studenții de la literatura română, ca și cei de la critica literară, vor audia un curs de critică realistă, mediator între cele două catedre, și vor trece examenele respective, cu această completare obligatorie. Această soluție pare neutră, în fond, și e, poate, chiar mai bine așa. Știrea aceasta, dată sub rezervă, accentuăm, provine din sursa indicată — care nu e de primă mână. Are însă toate șansele să corespundă adevărului. Astăzi se va produce o nouă luare de contact, despre rezultatele căreia vă vom referi la timp. Suntem liniștiți însă, oricare va fi rezultatul privitor la noi personal, de rezultatul — mult mai important, ce privește problema, să zicem : generală.

Alte știri — importante, nici una, afară de ceea ce vă parvine zilnic, prin gazete și radio. Bucureștii și-au regăsit atmosfera lor estivală obișnuită. Miroase peste tot a fum de benzină, smoolă încălzită, gunoarie și insolație.

La Dalles s-a topit o expoziție de naturi moarte-vii : prima căreia aș fi vrut să-i scriu o cronică pentru onorar în natură : e vorba de șuncile și cărnații magazinelor de stat, care s-au completat cu purcelușii vii și cu lăzi de tomate ce se coc, la intrare, pe spalier, ca lămâile în seră pe copac. Originalitatea și realismul acestei manifestări plastice mi-arată clar că, în cariera de critic plastic, mai am încă multe de învățat.

V-am dat amănuntul acesta pentru a vă sugera preocupările subsemnatului critic, în sezonul quasi-mort al caniculei. Cât privește materia mea cenușie, nu știu dacă se vede, a pățit la fel cu frișca de pe torturile expuse la Dalles...

Cred că nici încheia o scrisoare nu mai știu cum se cade.

Lipatti, cel puțin, e în oblomovchină, lângă mine : a cheful azi-noapte cu discipolii săi din clasa a 8-a, la banchetul cărora, nocturn, a achiziționat o mare poftă de somn.

Cauze atât de diverse producând totuși efecte apropiate, vă rugăm să nu ne luați în nume de rău nici această

epistolă, pe care o sfârșim en queue de poisson, rugându-vă să primiți asigurarea celui mai cald devotament. Doamnei, respectuoase omagii.

Ion Frunzetti
Valentin Lipatti

596

De la Dimitrie Gusti

[București,] 1 august 1948
Parcul Jianu, Arminden 4

Scumpe domnule Vianu,

îți mulțumesc din inimă pentru rândurile d-tale atât de prietenești pe care mi le-ai trimis. Am fost mișcat că te-ai gândit la mine. Acum, mai mult ca oricând, buna prietenie are valoarea unui dar divin.

Ți-aș fi răspuns imediat, dacă n-aș fi fost împiedecat de multe neplăceri, toate grupate în jurul rechiziției caselor din cartier !

Primejdia sper să fi trecut, nu știu însă pentru câtă vreme !

Oh ! ce nevoie aș avea și eu de o vacanță spirituală !

Aș fi bucuros să o petrec în casa mea, plină de cărți și amintiri.

Voi fi lăsat însă în liniște ?

Preocupat cum sunt fiecare clipă de redactarea a două mari volume — unul privitor la aplicarea sistemului meu de gândire sociologică la viața mea însăși : o nouă concepție a autobiografiei, și altul, la formularea definitivă a „Criticei și Dialecticei Realității Sociale“ — aș fi fericit să fiu lăsat să pot lucra. Având deplina convingere că am ceva nou de spus, consider chiar ca o misiune terminarea acestor lucrări.

Legea învățământului de toate gradele a fost aprobată de Consiliul de Miniștri, despre conținutul ei n-a transpirat încă nimic. Asemenea și cu Legea Academiei, se aș-

teaptă din zi în zi publicarea ei în Monitorul Oficial !
Nimeni nu știe însă ce va cuprinde.

S-a înființat o nouă editură pentru Literatură și Artă,
este transformarea fostei fundații. Nu știu cine o va con-
duce, probabil tot fostul director.

Au început căldurile cunoscute de august. Îmi pare
bine că vă aflați departe de ele, în mijlocul unei atât de
mărețe și grandioase scenerii ! Arată, te rog, doamnei
respectuoase omagii, iar d-ta primește îmbrățișări de la
vechiul d-tale prieten. Soția mea vă trimete cele mai ami-
cale gânduri.

D. Gust

Împrejurări... au făcut să întârziu trimeterea scrisoa-
rei. Secretara ISR a neglijat... A daug un articol al inspi-
ratorului Legei Înv.

597

De la Valentin Lipatti

București, 9 aug. 1948

Mult stimată și iubite domnule Profesor,

Cum să vă rog să-mi iertați lunga tăcere ? De atâtea
ori mi-am făgăduit să iau condeiul și să vă scriu, și în-
totdeauna veneau blestematele de treburi, sustrăgân-
du-mă.

Acum, în fine, sunt liber, deși pentru puțin timp. Nu
am impresia că voi fi lăsat în pace până la 1 septembrie.

Cu ce să încep mai întâi ? Rândurile d-voastră m-au
umplut de bucurie, de o bucurie dublă : de a vă ști mul-
țumit, odihnindu-vă în mijlocul celor dragi, de a vă ghici
parcă mai optimist, mai înviorat decât la despărțirea
noastră.

Și, într-adevăr, cred, acum, că aveți motive de a nu
vă turbura, căci toate acele vorbe rele auzite atunci se
disipează.

Din câte știu, nu e nimic în sensul celor vorbite de noi atunci. Sunt însă altele, de ordin general, mai plicticoase pentru noi.

Pe prietenul Frunzetti, pe care, deși îl cunosc de puțin timp, mi se pare că suntem legați de-o veșnicie — îl văd des la Ministerul Informațiilor, unde am lucrat la niște traduceri pentru versiunea franceză a acelei *Revue Roumaine* a Ministerului. Mi-au repugnat traducerile, deși ele sunt un exercițiu util. Textele sunt însă adesea netraductibile prin lipsa de înțelegere din însăși limba maternă. În fine... să nu mai vorbim.

Tot de la Frunzetti am aflat — prea târziu însă — că doamna a fost în București și am fost necăjit de a nu fi putut să-i prezint omagiile mele.

Monsieur Sandu se vede că este tot la Sinaia. L-am căutat aici în zadar. Zilele acestea m-am văzut cu Condu-rachi și G.C. Nicolescu. De asemeni, l-am zărit într-o seară pe Papu, mai mic și entuziast-naiv ca niciodată. Fugea spre o ședință a P.N.P.-ului.

Numirea mea a stat pe loc, întrucât nu apăruse legea învățământului. Acum însă l-am asaltat pe Byck și am reușit azi de dimineață să obțin, în fine, mult așteptatul „aviz favorabil“ al Sindicatului. Actele le voi duce eu însumi la Minister pentru aprobarea cuvenită.

Problema cursului mă tracasează, prin faptul că, conform noii legi, se vor întocmi programe minimale pentru fiecare disciplină. Și-atunci mă întreb: la toamnă fi-vor ele gata aceste programe analitice, care — la catedrele de literatură — să indice autorii ce trebuie tratați — sau vom face fiecare ce vom crede că e bine, până la apariția, mai târzie, a acestor programe?

Problema se pune evident și la Estetică. Ce curs veți ține? Liber sau după programă? În tot cazul, cum este vorba foarte insistent să fie adus prof. Popa de la Iași la franceză — sarcina mea va fi mult ușurată, deși, francezii fiind plecați pour de bon, voi avea de luptat cu cele 800 studențe asidue, care toate țin morțiș să pătrundă secretele limbii lui Voltaire!

În privința tezei de doctorat, îmi permit să vă supun o primă schemă de plan. Indic cele 4 capitole la care m-am gândit și pentru care strâng acum material.

Cap. I. Definirea tragicului

Ce este tragicul. Condițiile necesare tragicului. Tragic-dramatic.

Cap. II. Decadența tragediei franceze în sec. XVIII

Istoricul tragicilor epigoni (Voltaire, Crébillon etc.)

Cap. III. Cauzele decadenței tragediei

(explicat marxist sau tainist ?) structura economică suprastructura

— liberalismul

— filozofia luminilor

— evoluția și dezvoltarea științelor pozitive

— noua atitudine spirituală a omului față de lume

Cap. IV. Perspectivele tragediei în societatea noastră

E tragedia un gen mort ?

Ibsen — Shaw — Pirandello — O'Neill sunt tragici ?

Primele 2 capitole sunt în linii mari lămurite. Pentru cap. I citesc și recitesc teoreticienii tragicului : textele vechi fundamentale : Aristot, Scaliger, Corneille. Îl caut pe Volkelt să-l traduc (Mi-ați citit dvs. odată capitolul respectiv).

Cap II — am material strâns. Și textele necesare ca să arăt curba descendentă a tragediei franceze.

Cap. III și IV sunt cele noi, care trebuie frământate și gândite.

Îmi permit să vă turbur cu problema aceasta, dar vă rog, când puteți, să-mi arătați ce părere aveți de aceste 4 puncte ale planului ; evident, nu e decât scheletul. Și multe se pot adăuga. Dar, ca împărțire, în linii mari, credeți că aceste 4 capitole sunt just alese ?

Iertați-mi această scrisoare pestriță și obositoare. În așteptarea unor vești cât mai bune, rămân al dvs. devotat și afectuos cirac,

Valentin Lipatti

P.S. Respectuoase omagii doamnei și multe salutări lui Ionel și fetiței.

P.S.2. Ați citit articolul lui Tertulian despre M. Florian în *Contemporanul* ?

Al dvs. respectuos,

V.L.

București, 17. VIII. 948

A trecut,

Iubitul meu Maestru și Mult Respectat Domnule Profesor, cea mai grea epocă a vieții mele, o dată cu luna aceasta, în care nu m-am învrednicit să vă scriu. Spun : „a trecut“, deși nu știu nici măcar asta. N-am să mă apuc să înșir aici *de ce* o calific așa. Ar fi și greu. Am încercat să o fac în paginile adresate d-voastră și care zac astăzi în sertar, repudiate după prima lectură de autocenzură : nu-mi plac confesiunile cu proporții de roman. De fiecare dată, după ce, obosit, reciteam, îmi propuneam să fac un rezumat banal, și să compun o scrisoare cu pretenții modeste : informativă și comunicativă, dar neinteresantă pentru nici o arhivă. Mi-e mai puțin incomod să mă știu pândit de posteritate decât de indiscreția prezentului. Istoricii literari sunt totuși oameni serioși !

Dacă ar fi să azvârl pe cauze externe neînsemnatul meu „malaise“, poate n-aș ști să-l atribui, în scrisoarea asta, mai cu dreptate decât caniculei. „Teribil de cald a mai fost, dom'le“, cum ar zice Caragiale. Moarte de om și imbecilizare !... Canicule am mai suportat eu însă, și încă împreună cu foenul pârjolitor al pustei panonice, și n-au fost dezagregante pe atunci. Acum însă au venit cu cortegiul de gală. De câteva zile s-a mai potolit excesul acesta ce contrazicea orice cerință de stil, al naturii, și, o dată cu el, caravana canină a grijilor. (În coșmare, câinii sunt întotdeauna imaginea grijilor.) Cred că dacă aș spune, sedus de calambur, că pe caniculele bucureștene am dus o viață de câine, n-ar fi nici măcar exact, pentru că suferințele patrupedului acestuia sunt incomparabil mai suportabile, el nefiind decât fizicește bântuit de chinuri.

Am avut, firește, și compensații ! Satisfacțiile nu mi-au lipsit. De pildă, d-voastră știți cât de matinal mi-a plăcut să fiu întotdeauna ; ei bine, acum am prilejul să respir aerul pur al dimineții, înainte de orele 6 : condica de

prezență a devenit invizibilă după ora 7, și cum eu am avut întotdeauna inițiativa unui control riguros al punctualității, mă simt extrem de fericit lăsându-mi zilnic autograful pe o rubrică de intrări și ieșiri sub ochii vigilenți ai conștiinței proprii, dotate cu șapcă de portar. La fel, știți cât mi-au părut întotdeauna de necesare măsurile stricte de control calitativ al muncii. Cred că v-am mărturisit în repetate rânduri că nu văd munca unui redactor altfel decât cu 7—8 ore consecutive de prezență zilnic, și mai ales fără deplasări în biblioteci sau alte asemenea incinte desuete. Biletul de voie a fost una din marile mele pasiuni, militar înăscut fiind, și invidiam întotdeauna ordonanțele prinse de caraulă pe ulițe după ora înscrisă pe bilet, pentru că ele puteau produce la cerere dovada că își aveau numele trecut pe o țâdulă cu ștampili, în vreme ce eu, biet zvânturatec fără căpătâi, nu mă puteam mândri că aparțin unui atât de bine organizat corp. Ei bine, satisfacția aceasta o am acum, deși sunt silit de împrejurări să uzez rar de ea, cele 8 ore de serviciu consecutive ocupându-mă total de la 7 la 3 zilnic, ba încă fiindu-mi necesare încă o serie de alte ore, pentru îndeplinirea obligațiilor luate pe cale de angajament entuziast, pentru că, nu știu dacă n-am omis a vă spune, suntem în întrecere de producție cu Externele. Predilecției mele pentru exercițiile fizice violente i s-a găsit puțința satisfacerii de asemeni : în unele după-amiezi și sărbătorile, efectuez muncă voluntară la grădina de zarzavat — o mândrețe de grădină, dar care dintr-o mică neatenție de amplasament n-are puțințe de irigare — sau la viitorul strand al sindicatului, care este magnific plasat pe malul unui lac ce se va forma, negreșit, la primele averse ale toamnei, sau, dacă nu, din zăpezile topite în martie.

Redacția revistei *Rampa*, unde lucrăm după-amiezile, nu mai funcționează, așa că nimic nu mă mai împiedică să particip la aceste sportive rendez-vous-uri de colegi, afară de cazul când camioanele care să ne transporte întârzie, după ora 3, până către seară, desigur prinse în alte direcții ; asta se întâmplă de obicei la ora dusului, dar se poate întâmpla și la întors, ceea ce prilejuiește poetice simțiri, de genul sergentului pe drumul ce duce spre Vaslui, la orele crepusculului pe care-l inhalăm cu pulberea aferentă, roșu, pentru dezalterarea noastră lirică, pe distanțe kilometrice parcurse-n iambi (șchiopi).

Sublata *Rampa*, tollitur stipendia. Deci, am încercat să completez de aiurea, pentru micile mele fantezii — pentru că, de altfel, salariul meu de funcționar de stat are o valoare de cumpărare, precum se știe, sporindă pe zi ce trece — sume evaporate. Doamna Vianu știe (desigur își aduce aminte) că la venirea d-sale aici, acum 3 săptămâni, eram în pragul unei periculoase extracții dentare, pe care speram să o rezolv rapid, și care era cu atât mai îngrijorătoare cu cât stocul radiografiilor dentare efectuate anterior se rătăcise, doctorul fiind nevoit sau să repete radiografia, sau să opereze orbește, pe dibuite și în bobote. Ei bine, tot timpul cât am avut această operație deasupra creștetului — deși toți mă asigurau că e o extracție ca oricare alta — n-am putut scrie nici un articol valabil, așa încât nici să-mi semnez elucubrațiile rezultate din inumanele eforturi ce făceam nu-mi venea. N-am mai scris deci nimic. În horoscopul meu se vede că va fi fiind scris : bani din pliscul de aur. Stiloul și-a secăt izvorul, însă. Atunci m-am apucat de caricaturi, pentru care se spune că am talent. Am reușit câteva excelente, dar a trebuit să renunț la ele : îmi deformează caracterul meu angelic, nedeprins cu șarja, și nu vreau să pierd paradisul acesta al blândeței temperamentale, de dragul unei meschine nevoi bănești !

Acum, de două zile Constanța e funcționară la Așezămintele Bălcescu. Mamei mele, plecate în Ardeal cu fetița mea, i se pune problema reîntoarcerii ca să nu-și piardă drepturile la pensie, care trebuiesc probate în instanța administrativă a localității de reședință. Fetița se complăcea în aerul ardelenesc. Moldova are să o slăbească din nou. Cam așa stau lucrurile, în genere, cu mine...

Lipatti, fratele meu geamăn, a fost înfiat de redacția noastră, grație talentelor lui, înaltei mele protecții și bunelor lui recomandări în genere, și-și mai umple golurile financiare din bonierul de colaboratori externi, pe care i-l semnez până la concurența unor sume pe care emitentul nu le-ar încasa, pe stat, decât în câteva luni. Îmi pare bine de el, și cred că vom mai putea face și altele pentru îndulcirea exilului lui bucureștean : nu poate nici el pleca. Am încercat să-l adopt în același fel și pe Ivan Deneș, tânărul filosof, wunder-kindul Seminarului, care s-a oferit tutelei mele : n-a fost însă posibil, pentru

că, se pare, știe și engleza și maghiara — limbi în care s-a angajat să traducă — mult mai puțin bine decât pe Hegel, de care ministerul n-are nevoie. Îmi pare rău. Mi-e foarte simpatic. Ne-am adunat o dată toți, în biroul meu, și refăcusem atmosfera academico-cenaclo-cafenelesco-familiară, care e condiția sine-qua-non a oricăror dezbateri literare serioase. În afară de satisfacțiile superioare enumerate mai sus, și care nu-s decât o mică parte din ceea ce mi-e pus deoparte — mai am și satisfacții mărunte, neînsemnate și umile. De pildă, am citit multă arheologie și-mi stă în vârful bălbăit al peniței o încercare de sinteză pe care vă voi schița-o la prima ocazie. De asemenea, mă obsedează un ciclu de poeme : „culori“. Vor fi zece poeme : pornind cu negrul-tot, către albul absolut, prin cele 7 culori ale spectrului solar tronează solarul galben al luminei de zi, în care ne mișcăm, vitriolați, de-a-lungul vieții întregi. A zecea poemă are culoarea inefabilului care seamănă cu fosforul și cu piatra de lună. Fiecare poemă are implicațiile ei : negrul e Saturn, roșul Marte, galbenul Soarele etc., ceea ce înseamnă nu numai denumiri astronomice ci și structuri, configurații fizice concrete, de obiecte și de ființe, și caractere umane.

Dacă mi-e permis să precizez, mă aflu acum în zona Saturniană : e și o complicație cu Neptun, planetă de mâna a doua, cu reputație proastă, care mă mână spre beția rece : beau tutun și orgoliu. Dacă n-ar fi orgoliul meu secret, opera lui Saturn m-ar covârși sub plumbul toxic al densilor săi nouri.

Fantezii de poet nervalian ! De fapt, *νή χαδιμέρα, νή όρᾱ χαλί...*, vorba lui Gérard, spânzuratul. Cunoscuse și el plumbul saturnian. Am văzut într-o revistă franțuzească proaspătă — mai vin și de astea — că s-a tipărit o ediție nouă a vestitei cărți *Les filles du feu*. Am uneori vise de astea salamandrice și mă surprind devenind Monsieur d'Astarac. (Tout en gardant l'air niais de Jacques-Tournebroche.)

O altă plăcere mărunță pe care mi-o îngădui e o... pisică. Stă lângă mine acum, sub lampa de birou, și-mi tachinează cu lăbuța condeiul. Vibrația cernei proaspete o tentează. Va trebui să mă despart de ea, pentru că, de două zile de când stă diminețile singură, Constanța fiind și ea la birou, face numai pozne pentru care unchiul meu,

mare mizantrop și felinofob, îi poate primejdui existența : am găsit-o odată „căzută“ de pe terasa de la etaj, agățată de un imens turnesol care a făcut-o să aterizeze teafără pe o peluză de flori, în curte. E' poate o despărțire mai grea decât de unele iluzii... Voi avea odată o casă toată numai cer și lumină, în care să se zbenguie pe covoare feline de toate mărimile, de la pisicile noastre indigene până la fioroasele bestii siameze cu blană radioactivă ca a zeilor egipteni din străvechime.

Domnule Profesor, uneori, vorbind de d-voastră suntem fericiți că, acolo cel puțin, la Zamora, aveți probabil liniștea necesară reconfortării, după ani de oboseli, bine meritată. Prelunghiți-vă, dacă e cu putință, cât mai mult vacanța acolo. Examenenele vor începe la 15 septembrie, sau după, așa încât puteți serba Sântă-Măria la Zamora. E un an de viață în plus, o zi furată Bucureștilor !

Aici ați intra din nou în fabrica de nervi cotidieni. Până la apariția regulamentului interior de funcționare al Facultății, ce trebuie să urmeze legii învățământului superior care se lasă așteptată și ea, după apariția legii învățământului în genere, aici nu se știe nimic mai mult decât acolo despre asta. Personal, n-am nici o știre expresă, dar cred că toate sunt cum trebuie, afară de avizul pentru numirea mea, care se lasă așteptat. Lipatti l-a obținut. Eu, fiziocrat, las să se facă, las să se decidă... De altfel, acum, mi-e cam totuna. Nu mai năzuiesc să ajung nici membrul vreunei Academii, nici premiul ei. Sunt parcă nici n-aș fi, și nici nu țin să fiu decât ce nu necesită efort.

Ultimul lucru pe care țineam să vi-l transmit este că, după cât se pare, la toamnă se va institui o comisie pentru examinarea membrilor corpului didactic superior, înainte de reînceperea lucrului în noua Universitate. Examenul se face pentru constatarea cunoștințelor marxisto-leniniste ale profesorilor. Probabil că se va ține seama și de specialitatea fiecăruia. În disciplinele noastre umaniste, greul va fi doar să dibuim în textele clasicele pasagiile semnificative. Tréville a făcut o culegere utilă, aceea pe care mi-ați împrumutat-o în iunie, dar incompletă. Văd că, în ultima vreme, este din nou Henri Lefebvre cel ce-și ia în spinare munca asta, pentru cazul special al esteticei. În ultimele două numere ale revistei *Arts de France* (revue bimestrielle des arts plastiques rédigée par Jean Milhau),

Henri Lefebvre publică o *Introducere la Estetică*, de o extremă importanță pentru noi. Sper să vă pot trimite zilele astea numerele prin poștă. Nu e de neglijat aportul marxistului celui mai autorizat din Franța, iar revista se pare că are binecuvântările necesare, de vreme ce se vinde în standurile „Librăriei noastre“. Lefebvre pune accentul pe *Introducere la critica economiei politice*, a lui Marx, și pe un *Manuscris economico-filosofic din 1844*, operă esențială a lui Marx, după el, în care, reluând ideea hegeliană a „omului care se creează prin propria sa activitate de-a lungul unei imense evoluții“, așa încât „istoria nu e decât producerea omului prin munca omenească“, patriarhul *Capitalului* scrie : „On voit comment — citez din Lefebvre, deci în franțuzește ca să nu denaturez traducerea lui — à la place de la richesse et de la misère selon l'économie politique, il y a l'homme riche et le besoin humain riche. L'homme riche est celui qui a besoin d'une totalité de manifestations humaines de la vie, l'homme chez qui la réalisation de soi-même existe comme exigence intérieure et comme besoin. Richesse et pauvreté de l'homme, reçoivent également une signification humaine, donc sociale. C'est le bien positif qui fait ressentir à l'homme, comme besoin, la plus grande richesse et l'autre être humain...“ (*Manuscrit de 1844*.)

De aici, Lefebvre conchide că îmbogățirea esențială a omului are un întreit aspect :

a) Apropierea și transformarea naturii prin muncă, prin acțiune.

b) *Producerea de sine* ; formarea nevoilor din ce în ce mai complexe, și mai cu seamă exigența „interioară“ a desfășurării, a realizării de sine în acte și în opere : apropiere prin om, de către om, a propriei sale naturi.

c) Constituirea raporturilor din ce în ce mai complexe între ființa umană și *cealaltă ființă umană*. (Das süssse Wesen : Du !)

O dată cu noul conținut recunoscut noțiunii de bogăție, sper să se poată trage consecințele logice. Lefebvre își propune să pună la punct epigonii patriarhului citat, care-l ignoră sau îl uită uneori din prea mult zel, bizuindu-se pe citate din textele enumerate mai sus, și din altele. El arată că, esențial pentru o știință, ca estetica, este : nu să se pornească de la operă pentru a se arăta condițiile în care ea a luat naștere, ceea ce e o problemă

dar nu poate fi *tot*, ci dimpotrivă, să se arate *de ce*, atunci când condițiile respective au dispărut, opera mai poate place, mai poate fi recunoscută ca având valoare artistică. Așadar, criteriile valorii artistice — ceea ce nu se poate arăta, cred, dacă se elimină condițiile, decât din punctul de vedere *formal*. Revenim la estetica formalistă și la teoriile moderne ale skeupoeticeii. Pentru mine e un câștig imens, dacă se va accepta. Oricum, va fi greu să nu se accepte, cu atât mai mult cu cât nicăieri într-o lucrare ulterioară autorul nu revine asupra acestei probleme, ca să-i dea altă soluție.

Domnule Profesor, bavardajul meu trebuie să ia sfârșit. Închei cu regretul de a nu fi scris decât neesențialul, și încă prost. Mă veți ierta : mi-e imposibil să o fac acum mai bine.

Rugându-vă să transmiteți doamnei și copiilor cele cuvenite, din partea mea și a Constanței, rămân al domniei voastre devotat discipol, dornic să vă fie aproape.

Jon Frunzetti

599

De la Perpessicius

[București,] Marți, 6 iunie 1949

Dragă Tudore,

M-am gândit și iar m-am gândit, până m-am răzgândit.

Așa ar suna în formă de glumă, însă realitatea e cu mult mai serioasă.

Orice prelungire a situației actuale m-ar pune mai târziu într-o lumină ce nu mi-ar conveni.

Trebuie să recunosc, cu un minut mai devreme, franc, cu toate că dezamăgit, că puterile mele nu sunt făcute să reziste unor încercări ca acelea pe care le incumbă Istoria literaturii.

Orice altă atitudine înseamnă să vreau să mă mint, o dată mai mult. Și dacă e plăcut sau firesc — nu e util pentru nimeni.

Cred, dragă Tudore, că tu le înțelegi și le absolvi aceste îndoieli care, din nefericire, sunt foarte temeinice.

Dar dacă mă despart, înainte de vreme, de un lucru ce m-ar fi onorat și la care m-ai invitat cu atâta amabilitate, nu uit că am datoria și bucuria în același timp să urez celor ce rămân, și ție, înainte de toate, tot succesul la care pregătirea, talentele și energia voastră tinerească au dreptul.

Cu toată dragostea,
al tău,

Perpeșcius

N O T E

Din cele cca 2500 de scrisori către Tudor Vianu păstrate în arhiva familiei și aflate astăzi în Fondul de manuscrise ale Bibliotecii Academiei Române, cele trei volume pe care le-am încredințat tiparului — acesta este al doilea dintre ele — nu prezintă publicului decât 850. Este desigur o selecție, dar o selecție pe care am dorit-o cât mai cuprinzătoare și cât mai interesantă. Majoritatea corespondențelor publicați aici figurează cu totalitatea scrisorilor trimise de ei. Excepție fac în anumite cazuri felicitări sau cărți poștale ocazionale, lipsite de interes. De asemenea, oricât de generoasă a fost găzduirea pe care am primit-o din partea Editurii Minerva, a trebuit să lăsăm deoparte scrisorile unor corespondenți mai obscuri, precum și circularele anodine, scrisorile oficiale, adresele etc. Cercetătorul dornic să meargă la surse le va putea consulta în Fondul de manuscrise menționat.

Trebuie să semnalăm că cvasi-totalitatea scrisorilor publicate sunt inedite. Cele de la Dan Barbilian, publicate parțial cu câțiva ani în urmă, apar aici într-o ediție substanțial corectată, care le reunește pentru prima oară integral. Ordinea de prezentare a scrisorilor în volum este cronologică și corespunde ordinii în care au fost publicate scrisorile scrise de Tudor Vianu, în volumul 14 de *Opere*. Cititorul va găsi, în note, ori de câte ori acest lucru a fost posibil, semnalarea concordanței dintre scrisori și răspunsuri. Fiecare volum conține un indice alfabetic al corespondenților.

La sfârșitul volumului al treilea ne propunem să publicăm o postfață care va lua în discuție biografia lui Tudor Vianu, așa cum rezultă ea din corespondență.

319

Leipzig, 12 ianuarie 1936

Fără plic.
Inedită.

335

Leipzig, 20 ianuarie 1936

Fără plic.
Inedită.

321

Cluj, 25 ian. 1936

/D-sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar,
București, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu
Rusu, str. Bolintineanu, 3A/
Inedită.

322

Viena, 31/I/1936

/Domniei Sale domnului Prof. Tudor Vianu, str.
Mureșanu, 33, Bukarest, Rumänien/
Inedită.

1 Emil Reich (1864–1940), filosof și estetician austriac. Din 1904, profesor la Viena; a cercetat operele lui F. Grillparzer și H. Ibsen sub aspectele lor filosofice, estetice și sociologice. *Grillparzer's Kunstphilosophie* (1890); *Die bürgerliche Kunst und die besitzlosen Volklassen* (1892); *Henrik Ibsens Dramen* (1894); *Kunst und Moral* (1901).

2 Friedrich Kainz (n. 1897), filosof austriac. Din 1931, profesor la Viena. Lucrări fundamentale de psihologia limbii și în legătură cu problema limbajului și a gândirii. *Personalistische Aesthetik* (1932); *Psychologie der Sprache* (5 vol., 1941–69); *Über das Sprachgefühl* (1944); *Einführung in die Sprachpsychologie* (1946).

3 Joseph Strzygowski (1862–1941), istoric de artă austriac. Profesor la Graz (din 1892) și Viena (din 1909). Cercetări de istoria artei vechi creștine, microasiatice și armenesti. A intrat în polemică în favoarea întâietății Răsăritului. *Der Bilderkreis des griechischen Physiologus* (1899); *Orient oder Rom* (1901); *Ursprung der christlichen Kirchenkunst* (1920); *L'ancien art de Syrie* (1936).

4 Julius von Schlosser (1866–1938), istoric de artă austriac. Între 1901 și 1922, director la Kunsthistorisches Museum din Viena. Din 1922, profesor la Universitatea din Viena. *Schriftquellen zur Kunstgeschichte der karolingischen Kunst* (1892); *Materialen zur Quellenkunde der Kunstgeschichte* (10 vol., 1914-20); *Die Kunstliteratur* (1924).

323

[Sibiu,] 31 ianuarie [[1936, d.p.]
/D-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar, București, str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

324

Cluj, 10 feb. 936

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar, București III, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu Rusu, Cluj, str. Bolintineanu, 3A/
Inedită.

325

[Sibiu,] 8.III [1936]

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar, str. Andrei Mureșanu, 33. *Pe verso* : Al. Dima, Manejului, 8, Sibiu/
Inedită.

326

[Leipzig,] 11 martie 936

/Domnului Profesor Tudor Vianu, București 3, str. Andrei Mureșanu, 33, Rumänien. *Pe verso* : Golopenția, Leipzig, C. 1, Schreiberstr. 1 (Arnold)/
Inedită.

337

1. Reproducem aici conținutul scrisorii primite de la Universitatea din Giessen:

HESSISCHE UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK GIESSEN
HERRN STUD. PHIL. ANTON GOLOPENTIA
LEIPZIG

Giessen, den 9. März 1936

Anbei erhalten Sie eine Abschrift der Promotionsakten Maiorescu. Dazu einige Bemerkungen. Schwarz war damals Universitätsdiener. Eigentlich erfolgte die Unterzeichnung der Anfrage des Dekans nach dem Dienstaltes. Von den Professoren vertrat Schäfer die Geschichte, Schmid und Schilling die Philosophie, Adrian die neueren Sprachen, Kopp die Chemie, Hoffmann die Botanik, Stahl die Nationalökonomie, Klipstein die Mineralogie, Vullers die orientalischen Sprachen, Leuckart die Zoologie, Umpfenbach die Mathematik. Rektor war der Jurist Deurer, Kanzler, d.h. Vertreter der Regierung ähnlich dem Kurator preussischer Universitäten, ohne dessen Zustimmung keine Promotion vollzogen werden konnte, der Jurist Birnbaum. Vorlage einer Dissertation wurde damals nur von den Inländern, d.h. Angehörigen des Grossherzogtums Hessen verlangt, bei Ausländern, also allen Anderen war sie erwünscht. Für sie konnten gute Zeugnisse als Ersatz dienen, ebenso bereits gedruckte sonstige Arbeiten. Die günstigen Zeugnisse erwähnt der Dekan ja auch ausdrücklich. Ob Maiorescu bereits damals etwas geschriebenen hatte, ist uns unbekannt.

Als Ersatz der uns entstandenen Unkosten bitten wir um Einsendung von 5 Mark.

Mit...

ss. indescifrabil

Giessen, am 25. Juni 1859

Betreffend Zulassung des Herrn Titus Livius Maiorescu aus Krajowa in der Walachei zur Prüfung pro gradu.

Der Dekan der Grossherzoglichen philosophischen Fakultät.

Rubrikat hat das Gymnasium zu Kronstadt, dann das k.k. Theresianum, das k.k. akademische Gymnasium und die k.k. Theresianische Akademie zu Wien besucht, worüber sehr günstige Zeugnisse vorliegen, und studirt jetzt Jurisprudenz in Berlin. Zur Prüfung für den Doctorgrad in der Philosophie ist er eigens von Berlin hierhergereist und bittet, womöglich, noch heute sich der Prüfung unterziehen zu dürfen und zwar in Philosophie

und ihrer Geschichte als Hauptfach, ausserdem in neueren Sprachen und politischer Geschichte. Indem ich mir erlaube, sein Gesuch um Zulassung zur Prüfung der verehrlichen Facultät vorzulegen, ersuche ich die Herren Collegen Dr. Adrian, Dr. Schmid und Dr. Schilling sich darüber zu äussern, ob ihnen die Stunde um 6 Uhr genehm ist. Nach Abstimmung der Herren Examinatoren habe ich der Dringlichkeit wegen Schwarz gestattet, bei den übrigen Herrn Collegen ausser der Reihenfolge die Zulassung einzuholen.

Dr. Schäfer

Ich werde erscheinen. Schmid
Adrian
Schilling
Kopp
Hoffmann
Stahl
Klipstein
Vullers

Leuckart
Umpfenbach

Ich ersuche nun Seine Magnificenz den Herrn Rector und Seine Magnificenz den Herrn Canzler um gefällige Aeusserung.

Giessen, 25. Juni 1859,

Dr. Schäfer

Mit verehrlicher Facultät einverstanden.

G., 25. Juni 59

Deurer

Da Petent in Berlin studirt, so müsste er eigentlich ein Zeugnis von dort vorlegen, woraus hervorgeht, dass seiner hiesigen Prüfung (die eigentlich immer noch mit einer stillschweigenden Aufnahme unter die hiesigen Cives academicos verbunden ist, da der Examinand die Immatriculationsgebühren erlegt) nichts entgegenstehe. Ich kann die *venia promovendi* nicht ertheilen bis ein solches Zeugnis nachgebracht ist, obschon ich der provisorischen Zulassung zur Prüfung nicht entgegen seyn will.

G., den 25. Juni 1859

D. Birnbaum

Nachdem Rubrikat heute die Prüfung mit der Note magna cum laude bestanden hat, ersuche ich, vorbehaltlich der Nachlieferung des besagten Zeugnisses, S. Magnificenz, den Herrn Kanzler um gefällige Ertheilung der *Venia promovendi*.

G., 25. Juni 1859

Dr. Schäfer

Nach Vorlage des betreffenden Zeugnisses wird nunmehr die *venia promovendi* ertheilt.

G., 20. Juli 1859

D. Birnbaum

Dem Dekanate der philosophischen Facultät der Grossherzoglichen Universität zu Giessen erwiedern wir auf das Schreiben vom 12. dieses Monats, dass der Studiosus Titus Livius Maiorescu aus Krajowa in der Wallachei zur Zeit bei der hiesigen Universität immatriculirt ist.

Berlin den 15. Juli 1859

Lehnert

Das Diplom ist am 20. Juli 1859 ausgestellt:

Viro praenobilissimo atque doctissimo

Tito Livio Maiorescu

Walacho Craiovensi

post probatas in examine rigoroso magna cum laude peracto egregias ingenii et doctrinae dotes.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN LANDUL HESSEN
GIESSEN

Giessen, 9 martie 1936

Alăturat primiți o copie după actele examenului de doctorat ale lui Maiorescu. Câteva observații la aceasta. Schwarz era pe atunci secretar al Universității. De fapt, semnăturile urmau la cererea decanului criteriul vechimii. Dintre profesori, Schäfer reprezenta istoria, Schmid și Schilling filosofia, Adrian limbile moderne, Kopp chimia, Hoffmann botanica, Stahl economia publică, Klipstein mineralogia, Vullers limbile orientale, Leuckart zoologia, Umpfenbach matematica. Rector era juristul Deurer; cancelar, adică reprezentant al guvernului asemenea curatorului din universitățile Prusiei, fără acordul căruia nu se putea face nici o promovare, era juristul Birnbaum. Prezentarea unei disertații nu era cerută pe atunci decât indigenilor, adică cetățenilor Marelui Ducat de Hessen; la străini, deci la toți ceilalți, ea era numai binevenită. Drept înlocuitor pentru aceasta slujeau și notele bune, precum și alte lucrări tipărite. Decanul pomenește explicit certificatele de studii favorabile. Dacă Maiorescu înaintase și ceva scris la acea vreme ne este necunoscut.

Ca echivalent al cheltuielilor noastre de expediție, vă rugăm să ne trimiteți 5 mărci.

Cu...

ss. indescifrabil

Giessen, 25 iunie 1859

Privitor la admiterea domnului Titus Livius Maiorescu din Craiova, Valahia, la examenul pro gradu.

Decanul Facultății de Filosofie a Marelui Ducat:

Înscrisul a frecventat gimnaziul din Brașov, apoi Theresianum-ul, Gimnaziul academic și Academia Theresiană din Viena pentru care există certificate școlare foarte favorabile, iar acum studiază jurisprudența la Berlin. Înadins pentru examenul de doctorat în filosofie a venit aici de la Berlin și roagă să i se dea permisiunea de a se supune chiar astăzi, dacă este cu putință, examenului, și anume la filosofie și istoria ei ca materie principală, apoi la limbi moderne și istorie politică. Îmi îngădui să propun cercrea sa spre admiterea la examenul venerabilei Facultăți și solicit domnilor Colegi dr. Adrian, dr. Schmid și dr. Schilling să se exprime dacă ora 6 le este agreabilă. Consultându-i pe domnii examinatori, am îngăduit lui Schwarz, pentru urgentare, să ceară celorlalți domni Colegi aprobarea în afara ordinii normale.

Dr. Schäfer

Mă voi înfățișa. Schmid
Adrian
Schilling
Kopp
Hoffmann
Stahl
Klipstein
Vullers

Leuckart
Umpfenbach

Rog acum pe Magnificența Sa domnul Rector și pe Magnificența Sa domnul Cancelar să se pronunțe favorabil.

Giessen, 25 iunie 1859

Dr. Schäfer

De acord cu venerabila Facultate.

Giessen, 25 iunie 1859

Deurer

Deoarece solicitantul studiază la Berlin, ar trebui ca el să prezinte de acolo un certificat din care să reiasă că nimic nu se opune examenului de aici (care este legat totuși de o primire tacită între Cives academicos de aici,

căci candidatul a vărsat taxele de imatriculare). Nu pot acorda venia promovendi până când un astfel de certificat nu este adus, deși nu vreau să mă exprim împotriva admiterii provizorii la examen.

Giessen, 25 iunie 1859

D. Birnbaum

După ce înscrisul a trecut astăzi examenul cu nota magna cum laude, solicit, sub rezerva prezentării pomenitului certificat, Magnificenței Sale domnului Cancelar să acorde venia promovendi.

Giessen, 25 iunie 1859

Dr. Schäfer

Deoarece pomenitul certificat a fost prezentat, venia promovendi este de aici înainte acordată.

Giessen, 20 iulie 1859

D. Birnbaum

Decanatului Facultății de Filosofie a Universității Marelui Ducat Giessen îi răspundem la adresa din 12 ale acestei luni că studiosul Titus Livius Maiorescu din Craiova, Valahia, este acum imatriculat la Universitatea de aici.

Berlin, 15 iulie 1859

Lehnert

Diploma a fost eliberată la 20 iulie 1859:

Viro praenobilissimo atque doctissimo

Tito Livio Maiorescu

Walacho Craiovensi

post probatas in examine rigoroso magna cum laude peracto egregias ingenii et doctrinae dotes.

327

Cluj, 19 martie 1936

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar, București III, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu Rusu, Cluj, str. Bolintineanu, 3 A/.

Inedită.

342

Viena, 23/III/936

/Domniei Sale domnului Prof. Tudor Vianu, str.
Mureșanu, 33, Bukarest III, Rumänien. Exp. Edgar
Papu, Obere Augartenstrasse 40, Wien II/
Inedită.

329

Iași, joi, 16 aprilie 1936

c.p./Domnului Prof. Tudor Vianu, strada Andrei
Mureșanu, 33, Parcul Filipescu, București/
Inedită.

330

[Sibiu, 2 mai 1936, d.p.]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei
Mureșanu, 33. Exp. Al. Dima, Manejului, 8, Sibiu/
Inedită.

331

[Sibiu,] 8 mai [1936, d.p.]

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu,
4, Sinaia/
Inedită.

343

Padova, 10 mai 1936

c.p. ilustrată: Seminarul de Română de la Universitatea din Padova.

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu de la Universitatea din Bucurest, Fac. de Litere, Sem. de Estetică/ Inedită.

Leipzig, 10 mai 1936

/Domnului Profesor Tudor Vianu, București 3, str. Andrei Mureșanu, Rumănen. Recartată: Sinaia, strada Cuza-Vodă, nr. 8. Exp. Golopenția, Leipzig, C. 1, Schreberstr. 1 (Arnold)/ Inedită.

București, 14 mai 1936

/D-sale d-lui Tudor Vianu, prof. univ. Sinaia, str. Boerescu, 4 (vila Dr. Irimescu)/ Inedită.

1 Este vorba de proiectatul omagiu Ion Petrovici. Vezi răspunsul lui Tudor Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 142.

București, 15 mai 1936

Fără plic.
Inedită.

București, 22 mai 1936

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar,
str. Boerescu Vasile, 4, Vila Dr. Irimescu, Sinaia.
Exp. V. Iancu, București, Parcul Bonaparte, str.
Paris, 4, et. I/
Inedită.

București, 23 mai 1936

Fără plic.
Inedită.

[București,] Marți [26 mai 1936, d.p.]

/Domnului Profesor Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu,
4, Sinaia/
Inedită.

1 Alexandru Vianu, *Idei noi despre libertate*, în *Libertatea*, an. IV,
nr. 11, 5 iunie 1936, p. 161—163.

[Sibiu,] 27 mai [1936]

c.p./D-lui Prof. Tudor Vianu, str. V. Boerescu, 4,
Sinaia/
Inedită.

București, 27 mai 1936

c.p./D-sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar,
Sinaia, str. Vasile Boerescu, 4, vila Dr. Irimescu/
Inedită.

[Cluj, 28 mai 1936, d.p.]

c.p./Domnului Tudor Vianu, prof. univ., str. V.
Boerescu, 4, Sinaia/
Inedită.

București, 29.5.1936

/D-sale d-ului Prof. Tudor Vianu, 4, str. Vas. Boerescu,
Sinaia/
Inedită.

1 *Generație și creație. Contribuții la critica timpului*, București, Ed. Alcalay, 1936.

2 Viggo Bröndal (1887–1942), lingvist danez, profesor la Universitatea din Copenhaga, prieten al României, pe care a vizitat-o de mai multe ori. În aprilie 1936 a conferențiat în București, invitat de Al. Rosetti, și la Cluj, Cf. *Scrisori către Al. Rosetti*, ediție îngrijită, cu prefață, note și indice de Al. Rosetti, București, Ed. Minerva, 1979, p. 374–375.

3 Mihai Ralea.

4 Ioana Ralea.

[București,] 31.V.36

c.p./D-Sale domnului Prof. Tudor Vianu, Loco, str.
Andrei Mureșanu, nr. 33 (Parcul Filipescu)/
Inedită.

[București,] Joi [4 iunie 1936,d.p.]

c.p./D-Sale d-ului Profesor Tudor Vianu, str. Vasile
Boerescu, 4, Sinaia/
Inedită.

[București,] 8 iunie 1936

c.p. /D-lui Tudor Vianu, prof. universitar, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia/
Inedită.

București, 17/VI/1936

c.p. /Domniei Sale domnului Prof. Tudor Vianu,
str. Boerescu, 4 (Vila Dr. Irimescu), Sinaia/
Inedită.

[București,] Marți [17 iunie 1936, d.p.]

c.p. /D-Sale d-lui Profesor Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia/
Inedită.

[Hamburg.] 19 iunie 1936

c.p. ilustrată: Teil-Ansicht der Konditorei Dietrich Menke, Hamburg.

/D-lui Tudor Vianu — secțiune de aur, accent divin —
str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Rumänien/
Ion Barbu, *Poezii*, ediție îngrijită de Romulus Vulpescu, Ed. Albatros, 1970, p. 124.

1 Cofetăria Dietrich Menke, cafenea, ceainărie, cofetărie (germ.).

2 În 1936, Ion Barbu a luat parte la Congresul matematic de la Oslo, unde a ținut o comunicare. În drum spre Oslo, a poposit la Göttingen, invitat de Societatea Matematică pentru a ține o conferință, și la Hamburg, invitat de Universitate, pentru a ține o serie de prelegeri (notă Romulus Vulpescu).

3 Profesor invitat.

[Hamburg, 23 iunie 1936, d.p.]

c.p. ilustrată cu o imagine din Hamburg.
/Preaînvățatului Tudor Vianu, spirit tantecular, str.
Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Rumänien/
Luceafărul, an. VIII, nr. 8, 10 aprilie 1965, p. 4.
Ion Barbu, *Poezii*, ed. cit., p. 125 (greșit datată).

1 Firma unui celebru cabaret hamburghez. Fostă patroană, galantă celebră a secolului al XVIII-lea, a murit în 1783, la doi ani după moartea lui Lessing (1729—1781), autor al *Dramaturgiei din Hamburg*.

2 În colecția Alexandru Rosetti, în manuscrisul autograf I.B., *Poemele lui Don Miguel*: Hure Huss.

3 Hure în germană înscamnă prostituată.

4 Aceeași poezie în colecția Adrian Rogoz poartă: Sădit adânc în...

5 Preoți și precotese ai zeiței Cybela.

6 În manuscrisul din colecția Al. Rosetti: Dansează-in... (Notele aparțin lui Romulus Vulpescu.)

350

[București,] Duminică {29 iunie 1936}

Fără plic.

Inedită.

351

Berlin, 30 Juni 1936

c.p. ilustrată: „Kakadu“, die grösste Bar Berlins
/D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia,
Rumänien/
Ion Barbu, *Poezii*, ed. cit., p. 126.

1 Cabaretul „Kakadu“ din Berlin era o curiozitate locală frecventată în Germania epocii: „Mesele sînt așezate printre palmieri. Papagalii își depun energic excrementele în farfuriile clienților. Snobii sînt mulțumiți: au impresia că se află pe insula Tahiti [. . .] Mehring ciocănește cu cuțitul de pahar, e timpul să plecăm. Și papagalul repetă enervat «Plata! Plata!» (Ilya Ehrenburg, *Oameni, ani, viață*, cap. 29, București, E.L.U., p. 342.)

2 Joc de cuvinte intraductibil: *chique* (mușiță, strepede; , figurat: cârpă de om) — *chic* (drăguț, agreabil); *Mochou* = *Moșu*.
{Notele aparțin lui Romulus Vulpescu.}

352

[Paris, 3 Juillet 1936, d.p.]

c.p. /M. T. Vianu, Professeur à l'Université, 33, str. Andrei Mureșanu, Bucarest, Roumanie. *Pe verso*: Lalo, 7, r. Mirabeau, Paris, XVIe/ Inedită.

1 Charles Lalo a publicat o recenzie la tratatul de estetică al lui Tudor Vianu în *Revue philosophique*, an. 61, nr. 9—10, septembre—octobre 1936, p. 260.

353

[Oberhof,] ce 4.7.1936

/Monsieur le Prof. Tudor Vianu, Bucarest (Rumänien), str. Andrei Mureșanu, 33. Abs. Dessoir, Berlin W 30/ Geo Șerban, *Secolul 20*, nr. 5, 1972, p. 42.

1 *Estetica*, vol. 2.

354

[Cottbus, 11 iulie 1936, d.p.]

c.p. /D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Rumänien/
Inedită.

349

Laesc, Duminică, 13 iulie [1936]

/Mr. Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Roumanie. *Pe verso* : D. Barbilian, Hotel Westminster, Oslo, Norvège/

Emil Manu, *Steaua*, an. XIX, nr. 9, septembrie 1968, p. 122.

Ion Barbu, *Poezii*, ed. cit., p. 127.

1 Citat din poezia *Palinur*, publicată de Tudor Vianu în 1917 în *Vieața nouă*. Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 1, p. 12. Palinur era legendarul pilot al lui Eneas.

356

[Oslo, 18 iulie 1936, d.p.]

c.p. ilustrată: Norge. Raumabanen — Isterdalen med Dronningen, Kongen og Bispen tilv.

/D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, no. 4, Sinaia, Rumänien/

Inedită.

357

[Laerdal,] 19 iulie 1936

c.p. ilustrată: Laerdal, Sogn.

/D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Roumania/

Inedită.

358

Sognefiord, Balestrand, 20 iulie 1936

c.p. /Domnului Tudor Vianu (pentru *Alecu*), str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Roumania/

Ion Barbu în corespondență, ediție îngrijită de Gerda Barbilian și Nicolae Scurtu, Ed. Minerva, 1982, p. 250.

350

[Bergen,] 22 iulie 1936

c.p. ilustrată: Bergen, Fleibaneñ
/D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia,
Roumania/
Inedită.

360

București, 22.7.1936

/D-sale d-lui Prof. Tudorel Vianu, 4, str. Vas. Boerescu,
Sinaia, jud. Prahova/
Plic cu antetul Fundației.
Inedită.

1 Generalul N. Condiescu (vezi nota 1, scrisoarea 289).

361

[Sogne,] 25 iulie 1936

c.p. ilustrată: Naeröfjorden. Sogn.
/D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia,
Roumania/
Inedită.

362

București, 26.7.1936

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, la d-l ing. Budișteanu,
19, str. Basarabia, în oraș/
Inedită.

1 În acea zi, Alexandru Vianu se stinsese din viață la București, în urma operării pripite a unui furuncul la cap.

[Stockholm,] 28 iulie 1936

c.p. ilustrată: Stockholm, Stadshuset.

/D-lui Tudor Vianu— filolog în orele sale — str.
Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Rumänien/

Inedită.

364

[Stockholm,] 28 iulie 1936

c.p. ilustrată. Stockholm. Utsikt från Stadshusets torn.

/D-lui Tudor Vianu (pentru *Alecu Vianu*), str. Vasile
Boerescu, 4, Sinaia, Rumania/

Inedită.

365

28.VII.1936, Sinaia

/Domniei Sale domnului Prof. Tudor Vianu, personal/
Inedită.

366

Galați, 29.VII.36

/D-na și Tudor Vianu, Profesor universitar, 33, str.
Andrei Mureșanu, București/

Inedită.

367

[București,] 30 iulie 1936

/D-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar,
str. Vasile Boerescu, 24, Sinaia/

Inedită.

352

Carmen Sylva, 31.7.1936

/Domnului Prof. Tudor Vianu, Sinaia, Vila
Dr. Irimescu/
Inedită.

Petroșani, 31 iulie 1936

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, conferențiar
universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București III.
Exp. V. Iancu, Petroșani (jud. Prahova)/
Inedită.

București, 31.VII.36

/Domnului Tudor Vianu, Vila Dr. Irimescu, str. Vasile
Boerescu, 4, Sinaia/
Scrisoarea și plicul poartă chenar negru, de doliu.
Inedită.

Copenhaga, 1 august 1936

c.p. ilustrată: Aussicht über Kopenhagen.
/D-lui Tudor Vianu (manifestare a lui Bachus), str.
Vasile Boerescu, 4, Sinaia, Rumänien/
Ion Barbu, *Poezii*, ed. cit., p. 129.

1 Cu mulți ani în urmă (engl.).

2 *The Cash of Amontillado* (*Balerca de Amontillado*), năvelă publicată
de Edgar Allan Poe în 1846: în timpul Carnavalului, la Florența, un nobil
din familia Montrésor se răzbună pentru jignirile suferite zidindu-și de viu

dușmanul, pe nobilul Fortunato, în catacombele palatului, unde îl atrăsese sub pretextul degustării unui butoișă cu vin rar, de Amontillado.

3 Joc de cuvinte: Amontillado — *amont* (în susul apei); *aval* (în josul apei) și *avalzer* (fr.), a înghiți. (Notele aparțin lui Romulus Vulpescu.)

372

2 august 1936, Helsingör,

c.p. ilustrată: Kronborg. Søndre Voldgrav.

/D-lui Tudor Vianu, strada Vasile Boerescu, 4, Sinaia
Rumâniën/

Inedită.

1 *Sund* este un cuvânt ce apare în poezia lui Barbu, *Increat*. T. Vianu, în cartea sa *Ion Barbu*, apărută în 1935, îl explică astfel: „Cuvânt creat de Barbu, cu înțelesul de *strâmtoare, loc îngust de trecere*, prin generalizarea numelui propriu *Sund*, una din strâmtoarele care, împreună cu Skagerat și Kategat, desparte Marea Nordului de Marea Baltică” (Ed. Cultura Națională, p. 91).

373.

Sinaia, 8.VIII.1936

/Domnului Tudor Vianu, Profesor Universitar, Villa
Dr. Irimescu, Loco/. Plic cu antetul scrisorii.

Inedită.

374

[București,] 18.VIII.36

/Domnului Profesor Tudor Vianu, 4, str. Vasile
Boerescu, Sinaia/. Scrisoarea și plicul poartă chenar
negru, de doliu.

Inedită.

354

375

[Neuzauche, Cottbus,] 19V.III. 1936

c.p. ilustrată. Hochwaldpartie im Spreewald.
/D-lui Tudor Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia,
Rumänien/
Inedită.

376

Buziaș, 21/VIII/936

/Domniei Sale, domnului Profesor Tudor Vianu (Villa
d-lui Dr. Irimescu), str. Boerescu, 4, Sinaia. Exp. E.
Papu. Polonă, 62 bis, București III/
Inedită.

377

[București,] 22.8.36

/D-Sale d-lui Prof. Tudorel Vianu, 4, str. Vas. Boerescu,
Sinaia/
Inedită.

378

București, în 24 august 1936

/Domnului Tudor Vianu, Vila dr. Irimescu, 4, strada
Vasile Boerescu, Sinaia/
Inedită.

379

București, 10.9.1936

/D-Sale d-lui Prof. Tudorel Vianu, 4, str. Vas. Boerescu,
Sinaia/
Plic cu antetul Fundației.
Inedită.

355

30 sept. 36, Paris

/Monsieur le Professeur Vianu, Membre correspondant
de l'Académie Roumaine, str. Andrei Mureșanu, 33,
Bucarest, Roumanie/
Inedită.

Cérilly Allier, le 2 Octobre 1936

/Monsieur le professeur T. Vianu, Professeur à la
Faculté des Lettres de Bucarest, Membre correspondant
de l'Académie Roumaine, Societatea Română de
Filosofie, Bulevardul Ferdinand, 47, Bucarest (Rou-
manie)/
Plic cu antetul scrisorii.
Inedită.

Paris, le 7 Octobre 1936

/Monsieur le Professeur T. Vianu, Societatea Română
de Filosofie, Bulevardul Ferdinand, 47, București, IV,
Roumanie/
Inedită.

9 oct. 1936, Butoiești-Mehedinți

/Domnului Profesor Theodor Vianu, str. Andrei
Mureșanu, 33, București III/
Inedită.

Paris, le 15 Octobre 1936

/Monsieur le Professeur T. Vianu, Faculté des Lettres,
 Université de Bucarest, Roumanie/
 Inedită.

Cluj, 16 oct. 936

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar,
 București, 3, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu
 Rusu, Cluj, Bolintineanu, 3 A/
 Inedită.

Cluj, 27 oct. 936

/D-sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar
 București, 3, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu
 Rusu, Cluj, Bolintineanu, 3 A/
 Inedită.

Ascona, 3.XI.936

/Roumanie, Herrn Prof. Dr. Tudor Vianu, Bucarest
 (III), str. Andrei Mureșanu, 33. Abs. Dr. Dessoir,
 Berlin W 30/
 Inedită.

[București,] 5 noiembrie 1936

Fără plic.
Inedită.

1 Sărbătorirea profesorului D. Gusti, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de învățământ și lansarea volumului omagial din *Arhiva pentru știința și reforma socială* cu contribuții românești a avut loc la Fundația Universitară la data de 11 ianuarie 1937, când Tudor Vianu a ținut și el o cuvântare.

389

[Siena,] 22 n-bre 1936

c.p. ilustrată: Siena, Piazza del Palio
/Signor Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33,
Bucarest, sec. III, Romania/
Inedită.

390

Cluj, 23 nov. 1936

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, București, 3, str.
Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu Rusu, Cluj, Bolin-
tineanu, 3 A/
Inedită.

391

[Lcipzig,] 29 noiembrie 1936

/Domnului Profesor Tudor Vianu, București 3, str.
Andrei Mureșanu, 33, Rumänien/
Inedită.

358

[Paris,] 26 Décembre 1936

/Monsieur le Professeur T. Vianu, Membre de l'Académie Roumaine, str. Andrei Mureșanu, 33, Bucarest (Roumanie).

Pe verso : Prof. A. Lalande (Sorbonne), 95, boulevard Jourdan, Paris, XVIe/

Inedită.

Berlin, den 4.1.1937

/Herrn Prof. Dr. Tudor Vianu, Bucarest (Rumänien), str. Andrei Mureșanu, 33. Abs. Dr. Dessoir, Berlin W 30/

Inedită.

1 Recenzia lui N. Bagdasar a apărut în *Zeitschrift für Aesthetik*, 1938, p. 172—175: *Tudor Vianu : Aesthetik*.

Vienă, 8/I/937

c.p. /Domniei Șale domnului Profesor Tudor Vianu, str. Mureșanu, 33, Bukarest, Rumänien/

Inedită.

1 Scrisoarea de recomandare a lui Tudor Vianu din 12 ianuarie 1937 este publicată în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 154.

[Sibiu,] 13 ian. 937

/D-lui Tudor Vianu, conf. universitar, Buc., str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Al. Dima, Manejului, 8, Sibiu/

Inedită.

Iași, 25 ianuarie 1937

c.p. /D-lui Profesor Tudor Vianu, strada Andrei Mureșanu, 33, Parcul Filipescu, București/
Inedită.

397

Viena, 25/I/1937

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, strada Andrei Mureșanu, 31, Bukarest, Rumänien. Exp. Edgar Papu, bei Frau Teml, Obere Augartenstrasse 40, Wien II/
Inedită.

398

Paris, le 29 Janvier 1937

/Monsieur Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33, București, Roumanie/
Inedită.

399

Paris, 3 Février 1937

c.p./Prof. T. Vianu, Université, Bucarest, Roumanie.
Pe verso : Em. Bréhier, 40, Rue de l'Yvette, Paris, XVIe/
Geo Șerban, *Secolul* 20, nr. 5, 1972, p. 42.

1 Comunicarea fusese scrisă pentru cel de-al IX-lea Congres de Filosofie de la Paris (Congresul Descartes), 1–6 august 1937 și a apărut în Actele Congresului, Paris, 1937, p. 16–23 (vezi și *Opere*, vol. 8, p. 128–136).

[Sibiu,] 8.II.937

/D-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar, Bucu-
rești, str. Andrei Mureșianu, 33. Exp. Al. Dima,
Manejului, 8, Sibiu/
Inedită.

401

Paris, 10 Février 1937

/Monsieur T. Vianu, Professeur à l'Université, str.
Andrei Mureșanu, 33, Bucarest III (Roumanie).
Pe verso: Prof. A. Lalande, 95, boulevard Jourdan,
Paris — XIV/
Inedită.

402

Beograd, 11.2.1937

/Mr. Prof. Dr. Tudor Vianu, Bucarest, Romania, str.
Andrei Mureșanu, 33/
Plic cu antetul scrisorii.
Inedită.

403

Paris, 26 Février 1937

/Monsieur T. Vianu, Professeur à l'Université —
Bucarest, Roumanie/
Inedită.

361

Oradea, 13.III.1937

/Domnului Profesor Tudor Vianu, București, str.
Andrei Mureșanu, 33/
Plic cu antetul scrisorii.
Inedită.

1 M. Samarineanu era directorul revistei și Editurii *Familia* din Oradea. El se oferise să editeze volumul *Filosofie și poezie* al lui Tudor Vianu, ce va apărea, de altfel, în mai 1937.

2 Tudor Vianu a trimis articolul *În jurul peisajului eminescian*, tipărit în *Familia*, an. VI, seria 3, nr. 3—4, martie-aprilie 1937, p. 31—34.

405

[București,] 16 martie 1937

/D-Sale domnului Tudor Vianu, prof. universitar, — în oraș, S. III, 33, str. Andrei Mureșanu, Parcul Filipescu/
Inedită.

1 Alexandru Vianu, *Libertate și cultură*. Cu un cuvânt înainte de Tudor Vianu, București, Editura „Tiparul Universitar“, 1937.

406

Grenoble, le 18 Mars 1937

c.p. /Monsieur le Professeur Tudor Vianu, str. Andrei
Mureșanu, 33, Bucarest III (Roumanie)/
Inedită.

407

Iași, 28 martie 1937

/Domnului Profesor Tudor Vianu, strada Andrei
Mureșanu, 33, Parcul Filipescu, București. Exp. Al.
Claudian, Lățescu, 9, Iași/
Inedită.

362

408

Braşov, 3 aprilie 1937

/D-Sale d-lui Profesor Tudor Vianu, str. Andrei Mureşanu, 33, 3 Bucureşti. Exp. Octav Şuluţiu, Lunca Plăeşului, 6, Braşov/
Inedită.

409

Oradea, 6 april 1937

Fără plic.
Inedită.

1 Vezi nota 1, scrisoarea 404.

410

[Bucureşti,] 7 aprilie 1937

Fără plic.
Inedită.

1 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, nota 2 a scrisorii 166, p. 557:

411

Braşov, 8 aprilie 1937

/D-Sale d-lui Profesor Tudor Vianu, str. Andrei Mureşanu, 33, 3 Bucureşti. Exp. Octav Şuluţiu, Lunca Plăeşului, 6, Braşov/
Inedită.

412

Grenoble, le 12 Avril 1937

Fără plic.
Inedită.

413

[Bucureşti,] 18.IV.37

Fără plic.
Inedită.

363

[Berlin,] 21.IV.937

/D-Sale d-Jui Prof. Tudor Vianu, Bucarest, Rumänien,
str. Andrei Mureşanu, 33. Exp. Al. Dima, Berlin, N 4,
Auguststr. 1, Tr. I/
Inedită.

8.6.37, Paris

Fără plic.
Inedită.

I Tudor Vianu, *Ion Barbu*, Bucureşti, „Cultura Naţională“, 1935.

Paris, 22 Juin 1937

/Prof. T. Vianu, str. Andrei Mureşanu, 33, Bucarest,
Roumanie. *Pe verso* : Em. Bréhier, 40, rue de l'Yvette,
Paris, XVIe/
Inedită.

[Paris,] 27.6.37

/Domniei Sale domnului Tudor Vianu, 33, str. Andrei
Mureşanu, Bucarest, Roumanie. Exp. Pius Servien, 26,
rue des Plantes/
Inedită.

Sinaia, luni, ora 3 d.a.
[28 iunie 1937, d.p.]

/Domnului Profesor Tudor-Vianu, Preşedintele Comisiei
de Bacalaureat, Liceul Papiu-Ilarian, Tg. Mureş/
Inedită.

Martți — ora 2 d.a.
[Sinaia, 29 iunie 1937]

/Domnului Profesor Tudor Vianu, Președintele Comisiei
de Bacalaureat, Liceul Al. Papiu-Ilarian, Târgul
Mureș/
Inedită.

1 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 158.

420

Berlin, 11 iulie 1937

Wohlgeb. Herrn Prof. Tudor Vianu, str. Andrei
Mureșanu, 33, București, Rumänien. Abs. Al. Dima,
Berlin, N 4, Auguststr. 1.1/
Inedită.

421

București, 24.7.1937

/D-Sale d-lui Prof. Tudor Vianu, 33, str. Andrei
Mureșanu, București (3)/.
Plic cu antetul Fundației.
Inedită.

422

București, 21/VIII/937

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, Villa
d-lui Dr. Irimescu, Sinaia. Exp. Edgar Papu, Str.
Polonă, 62 bis, București III/
Inedită.

1 Tudor Vianu participase la Paris la cel de-al IX-lea Congres Internațional de Filosofie (Congresul Descartes) — vezi nota 1, scrisoarea 399 —

și la cel de-al II-lea Congres Internațional de Estetică și Știința Artei, prilej cu care ținuse comunicarea *Sur l'idée de perfection dans l'art*, publicată în *Actele Congresului*, Paris, 1937, p. 119—123; vezi și *Opere*, vol. 7, p. 428—432.

423

Paris, 30.VIII.37

c.p. ilustrată: Paris, Vue générale du Louvre.
/M. le Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu,
Bucarest III, Roumanie/
Inedită.

424

Beograd, den 1. September 1937

c.p. /Herrn Universitatprofessor Dr. Tudor Vianu,
Rumanija, Bucarest, Rumunska, str. Andrei Mureșanu, 33/
Plic cu antetul Societatii „Philosophia“.
Inedită.

425

Vittel, 6 sept. 37

/Monsieur le Prof esseur Vianu, str. Andrei Mureșanu,
33, București — Roumanie. *Pe verso*: Prof. Segond,
36 bis, boulevard du Roi René, Aix en Provence,
France/
Inedită.

366

Firenze, 10.9.37

c.p. ilustrată: Firenze. Interno della Loggia dei Lauri.
/D-sale d-lui Prof. Tudorel Vianu, 33, str. Andrei
Mureșanu, București, Romania/
Inedită.

Paris, le 13 Septembre 1937

Fără plic.
Inedită.

I Deșpre V. Nedelcovici, esteticiană franceză, membră a „Asociației pentru Studiul Artelor și Cercetări referitoare la Știința Artei“, secretară de redacție la *Revue d'Art et d'Esthétique* și despre viitoarea participare a lui Tudor Vianu la *Vocabularul de Estetică și Știință a Artei*, vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, nota 1, scrisoarea 165, p. 556.

[Varsovie,] 1.X.37

c.p. /Monsieur le Professeur Tudor Vianu, Bucarest,
str. Andrei Mureșanu, 33, Rumunia/
Inedită.

Paris, le 3 Octobre 1937

Fără plic.
Inedită.

Beograd, 18 Oktober 1937

c.p. /Mr. Professor Dr. Tudor Vianu, Roumanie,
Bucarest, Rumunija, str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

[București,] 20.10.37

Carte de vizită.

/Domnici Sale domnului Profesor Tudor Vianu, str.
Andrei Mureșanu, 33, Loco — personal. *Pe verso*:
Mircea M. Vulcănescu, 16, str. Popa Soare/
Inedită.

Paris, le 7 Novembre 1937

/Monsieur Tudor Vianu, Professeur à l'Université de
Bucarest, 33, strada Andrei Mureșanu, Bucarest
(Roumanie). *Pe verso*: Association pour l'Étude des
Arts et les Recherches Relatives à la Science de l'Art,
Institut d'Art et d'Archéologie, 3, rue Michelet,
Paris 6e/
Inedită.

8 decembrie 1937, Berlin

c.p. ilustrată: Berlin, Kaiser-Friedrich-Museum.
/D-nei și d-lui Prof. T. Vianu, 33, str. Andrei Mureșanu,
București (s.III), Rumänien/
Inedită.

434

Paris, le 23 Décembre 1937

/Monsieur Tudor Vianu, Professeur à l'Université de
Bucarest, 33, strada Andrei Mureșanu, Bucarest
(Roumanie)/
Inedită.

435

Paris, le 29 Décembre 1937

Fără plic.
Inedită.

436

Paris, 30 Décembre 1937

/Monsieur Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33,
Bucarest, Roumanie/
Inedită.

437

[Tg. Ocna, 31 decembrie 1937, d.p.]

/Domnului Profesor Tudor Vianu, str. Andrei Mure-
șanu, 33, București/
Inedită.

438

[Sibiu,] 7 ianuarie 1938

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar,
București, str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

369

1 Reproducem mai jos planul tezei de doctorat al lui Al. Dima, trimis în anexă la scrisoare:

„Conceptul de artă populară

1. Introducere: Obiectul, dificultățile și metoda cercetării.
2. Conceptul de artă populară între conceptele înrudite (artă cultă, artă primitivă, artă infantilă, artă schizofrenică).

Partea întâi

Structura fenomenului artistic popular ca element definitoriu al conceptului :

1. *Caractere generale ale artei populare :*

- a) relația strânsă a artei populare cu sufletul creatorilor și purtătorilor ei.
- b) generalizarea fenomenului artistic popular în viața socială.
- c) asocierea artelor în cazul fenomenului popular.
- d) arta populară în funcție de utilitatea individuală și socială.

2. *Conținutul artei populare : valorile de fond și motivele ei :*

- a) accentuarea fondului față de formă.
- b) selecționarea motivelor de către colectivitate.
- c) dominarea motivelor magice și religioase.
- d) uniformitatea motivelor în cadrul mai multor arte, ale aceleiași arte, în timp și spațiu, monotonia artei populare și variațiile ei individuale.
- e) structura motivelor: conținut și formă; complexe de motive.
- f) tipuri de motive: tipologia lui Karl Spiesz, Konrad Hahn, naturalistă funcțională.
- g) simbolismul motivelor artei populare.

3. *Forma artei populare*

- a) factorii determinanți ai menținerii formei: tradiția națională și familiară.
- b) problema spațiului în arta populară: evitarea ei, construcție în plan, funcțiunea magică și religioasă determinantă a ordonării în plan. Spațiul și timpul la primitivi în arta populară: perspectivă de valoare și cea optică. Procedeele perspectivei de valoare: schimbarea perspectivei, eliminarea elementelor secundare, transparența, tipismul.
- c) culorile artei populare: valorile lor magice și religioase.
- d) funcțiunile realiste și poetice ale stilului popular.
- e) raportul către fond și formă.

4. *Materialele artei populare.*

Calitatea și mijloacele de alegere a lor.

5. *Clasificarea artei populare :*

- a) Tipologiile artei: realism, idealism, naturalism și abstractism, impresionism și expresionism etc.
- b) motivarea tipologiei dualiste și locul artei populare în cadrul ei (criteriul *economic* : H. Kühn, *metafizica* : Werringer, Picard, psihologie : *Verwoeren*).
- c) arta populară ca tip abstract, idealist, realist, intelectual etc.
- d) tendințe naturaliste în arta populară.

6. *Arta populară și ideea de stil.*

7. *Arta populară și valoarea estetică.*

Elogiul estetic al artei populare, priviri istorice.

Negarea valorii ei estetice.

Funcțiunile anestetice ale artei populare.

Arta populară ca « instrument » sau « semn ».

8. Concluzii.

Partea a doua

Procesul creațiunii artei populare ca element definitoriu al conceptului

1. *Factorii creațiunii artistice populare :*

- a) soluția individualistă și cea colectivă (formele lor).
- b) colectivitatea creatoare a artei populare, fixarea sociologică a conceptului « popor » = comunitatea primitivă (teoria lui Hans Naumann, școala prof. Iulius Schwitering).
- c) individ și comunitate ca factor creator de artă populară: în diviziuni specializați ca artiști în popor.
- d) arta populară ca artă a comunității manifestată prin individualitate.

2. *Unități sociale creatoare de artă populară :*

- a) satul și arta țărănească.
- b) alte unități sociale de diferite niveluri culturale: elite, clase mijlocii, comunități profesionale etc. creatoare de artă populară.

3. *Condiția psihologică a creației populare :*

- a) mentalitatea primitivă la baza artei populare (exemplificări din diferite arte).

- b) critica acestei teorii: elemente raționale în mentalitatea populară (psihologia țăranului după G. Koch), influența mentalității logice, a mentalității profesionale, sociale, confesionale, psihologia națională și regională.
4. *Procesul creator și modalitățile lui în cazul artei populare, primitive, infantile, culte :*
- a) procese creatoare complete, inhibite, continui.
b) arta populară ca « *nomen actionis* », socotită curent, ci nu « operă ».
5. *Alte condițiuni ale creației populare :*
- a) determinismul economic al artei populare (E. Grosse, K. Bücher, Riegl, Wolff).
b) critica teoriei marxiste aplicată la arta populară.
c) arta populară în lanțul celorlalte condiționări: cosmologice, biologice, psihologice și istorice.
6. *Încheiere :* valoarea definitorie a elementelor creației pentru conceptul de artă populară.

Partea a treia

Receptarea ca element definitoriu al conceptului.

1. *Întemcierea conceptului prin receptare sau circulație.*
2. *Problema circulației artei populare.*
- a) *Obiectele circulației și originea lor* ,
(artă primitivă, artă cultă din diferite epoci și la diferite popoare: teoria lui «gesunkenes Kulturgut» (H. Naumann) și a lui «gehobenes Primitivgut» (Wolfram).
- b) *Procesul dinamic al circulației.*
1. înfățișarea lui prin scheme grafice.
2. momentele procesului și determinantele lui (momentul distructiv și constructiv).
3. condițiunea sociologică a procesului (convertirea individualului în general, concretului în abstract etc.).
4. condițiile psihologice: rolul asociației (exemplificări din domeniul cântecului popular și al plasticii populare de origine cultă).

c) *Concluziuni finale* :

1. definirea prin circulație, notă esențială.
2. arta populară ca artă.
3. impreciziunile organice ale conceptului.

1938, ian. 8

Al. Dima"

439

Paris, 20 ianuarie 1938

c.p. /M^h Tudor Vianu, Membre de l'Académie Roumaine, strada Andrei Mureșanu, no. 33 (Parcul Filipescu), Bucarest (Roumanie). Exp. : Alex. Cludian, Regina Family Hôtel, 11 bis, Rue de Mazagran, Paris X^e/
Inedită.

440

Paris, le 12 Février 1938

/Monsieur Tudor Vianu, Professeur à l'Université de Bucarest, strada Andrei Mureșanu, Bucarest (Roumanie). *Pe verso* : Association pour l'Étude des Arts et les Recherches Relatives à la Science de l'Art, Institut d'Art et d'Archéologie, 3, rue Michelet, Paris, 6e/
Inedită.

1 Reproducem mai jos notele lui Étienne Souriau :

„Sur l'article « admiration »

L'article solide et précis de M. Vianu paraît éclairer très bien le mot d'admiration; et je n'y voudrais proposer aucunes modifications. Peut-être pourrait-on penser à deux brèves additions.

Remarque 1 — Il peut être à propos d'observer que certains esthéticiens font de l'admiration le sentiment esthétique par excellence. Cette tendance est assez souvent celle des esthéticiens objectivistes. Telle était, par

373

exemple, l'opinion de Paul Souriau. Il montrait (cf. Notamment *Beauté Rationnelle*) la différence qu'il y a entre les choses que nous aimons et les choses que nous admirons; et cette opposition lui semblait démontrer que le jugement de valeur impliqué dans l'admiration a des caractères plus impersonnels et plus objectifs que ceux qu'impliquent les sentiments du beau, du joli, du sublime etc. ...

Remarque II — Ce que dit M. T. Vianu sur l'admiration des objets sans véritable grandeur, alors reportée sur le mérite de l'artiste, est sans doute fort juste; mais ne serait peut-être plus valable lorsqu'il s'agit de la beauté naturelle. Une goutte de rosée irisée au soleil du matin, les jeux de la lumière dans une feuille translucide, l'élégance des contours d'une toute petite fleur sauvage, peuvent provoquer un vif et tout à fait direct sentiment d'admiration. Et certains émerveillements semblables, éprouvés dans l'enfance, marquent une empreinte très précise sur la sensibilité esthétique. De même encore les premières grandes admirations artistiques d'adolescence. Peut-être peut-on dire que l'admiration, beaucoup plus indéfinie et générique en soi que les sentiments du beau, du joli, du tragique, du sublime etc. ... mais beaucoup plus intense, plus *dirigée*, plus précise en ses occasions singulières et en ses objets, joue un rôle de premier plan dans la formation pratique d'un idéal artistique concret.

Étienne Souriau

„Despre articolul «admirație»

Articolul solid și precis al d-lui Vianu pare să lumineze foarte bine cuvântul *admirație*, și n-aș vrea să propun nici o modificare. Poate însă ne-am putea gândi la două scurte adăugiri.

Observația I — Poate fi potrivit să remarcăm că unii esteticieni fac din admirație sentimentul estetic prin excelență. Această tendință este destul de des aceea a esteticienilor obiectiviști. Aceasta era, de pildă, părerea lui Paul Souriau. El arăta (cf. mai ales *Frumusețe rațională*) diferența care există între lucrurile pe care le iubim și lucrurile pe care le admirăm; și i se părea că această opoziție demonstrează că judecata de valoare implicată în admirație are proprietăți mai impersonale și mai obiective decât aceea pe care le implică sentimentele frumosului, agreabilului, sublimului etc. ...

Observația II — Ceea ce spune d-l T. Vianu despre admirația obiectelor fără o adevărată măreție, reportată atunci asupra meritului artistului, este, fără îndoială, foarte just; dar n-ar mai fi poate valabil când este vorba de frumusețea naturală. O picătură de rouă irizată de soare dimineța,

jocurile de lumină într-o frunză translucidă, eleganța conturilor unei minuscule flori sălbatice pot stârni un viu și cu totul direct sentiment de admirație. Iar anumite asemenea uimiri, încercate în copilărie, lasă o amprentă foarte precisă asupra sensibilității estetice. De asemenea cu primele mari admirații artistice de adolescență. Poate se poate afirma că admirația cu mult mai nedeslușită și generică în sine decât sentimentele frumosului, agreabilului, tragicului, sublimului etc. . . . dar cu mult mai intensă, mai *direcționată*, mai precisă în ocaziile ei singulare și în obiectele ei, joacă un rol de prim-plan în formarea practică a unui ideal artistic concret.

Étienne Souriau"

2 Vezi răspunsul lui T. Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 165.

441

București, 20 februarie 1938

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu,
str. Andrei Mureșan, 33, București III/
Inedită.

442

[Roma,] 23 martie 1938

c.p. ilustrată: Roma, Mausoleo di Adriano.
/Signor Tudor Vianu, strada Andrei Mureșanu, 33.
București (Romania)/
Inedită.

443

Freiburg, în 26 martie 1938

/D-lui Prof. Univ. Tudor Vianu, București, str. Andrei
Mureșanu, nr. 33 (Parcul Filipescu), Rumänien. *Pe
verso* : Ștefan Teodorescu, Freiburg, Schlierbergstr. 15/
Inedită.

375

[Taormina,] 10 aprilie 1938

/Domnului Profesor Tudor Vianu, strada Andrei
Mureșanu, 33, Bucurest (Romania)/
Inedită.

1 La 30 martie 1938, se alcătuieste guvernul condus de Miron Cristea și în cadrul căruia Mihai Ralea devenise ministrul muncii (funcție în care avea să rămână până la 4 iulie 1940). Ministrul educației naționale, cultelor și artelor, până la 19 iunie 1938, era episcopul N. Colan.

445

Paris, le 7 Mai 1938

/Monsieur Tudor Vianu, Professeur à l'Université de
Bucarest, 33, strada Andrei Mureșanu, Bucares t
(Roumanie)/
Inedită.

446

[Sibiu,] 14 mai 1938

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei
Mureșanu, 33/
Inedită.

447

23.V.1938, Sinaia

/D-Sale domnului prof. Tudor Vianu, str. Andrei
Mureșanu, 33, București III. Exp. C. Noica, Vila
Wendy, Sinaia/
Inedită.

376

Paris, 4 iunie 1938

/Monsieur Tudor Vianu, Profesor universitar, str. Andrei Mureșanu, no. 33, Bucarest III, Roumanie. Exp. E. Cioran, 13, rue du Sommerard, Hôtel Marignan, Paris, V^e/
Inedită,

1 Poeziile semnalate sunt cuprinse în primul volum al *Operele* lui Alexandru Macedonski, în ediția îngrijită de Tudor Vianu la Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939, vol. I, p. 328, 329, 342, 345, 360, la secțiunea *Poezii în limba franceză din reviste și inedite*.

Berlin, 9 iunie 1938

Herrn Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, nr. 33, Bukarest III, Rumänien. *Pe verso*: St. Zissulescu, Berlin, N. 4., Oranienburgerstr, 32/
Inedită.

[București,] Vineri, 10 iunie 1938

Fără plic.
Inedită.

1 Tu, cămătarule! (germ.)

Paris, 14 iunie 1938

/Monsieur Tudor Vianu, Profesor universitar, str. Andrei Mureșanu, no. 55, Bucarest III, Roumanie. Exp. E. Cioran, 13, rue du Sommerard, Hôtel Marignan, Paris V^e/
Inedită.

București, 6.7.1938

Fără plic.
Inedită.

1 Dan Barbilian (Miguel Barbilos, după pseudonimul folosit în Germania) îi trimite din călătorie câteva cărți poștale (publicate în *Scrisori către Al. Rosetti* (1916—1968), ediție îngrijită, cu prefață, note și indice de Al. Rosetti. Postfață de Vasile Nicolescu, București, Editura Minerva 1979, p. 36—37). Volumul nu cuprinde însă aceste texte în versuri, considerate probabil de editor prea licențioase pentru a fi încredințate tiparului.

453

[Düsseldorf,] 9.7.1938

c.p. ilustrată: Düsseldorf. Stadtfähne am Rathans.
/D-lui Tudor Vianu (Vila Dr. Irimescu), str. Vasile Boerescu (numărul 4 sau 5), Sinaia, Rumänien/
Inedită.

454

[Amsterdam,] 15.7.1938

c.p. ilustrată: Rembrandt van Rijn, Die Judenbrant.
/D-lui Tudor Vianu, Vila Dr. Irimescu, str. V. Boerescu, 4—6, Sinaia, Rumänien/
Inedită.

455

Roma, 16.VII.1938

c.p. ilustrată: Roma, Via dell'Impero.
/Domniei Sale domnului Prof. Tudor Vianu, str. Boerescu, 4 (Vila Irimescu), Sinaia, Romania/
Inedită.

378

București, 19.7.1938

/D-Sale d-lui Prof. Tudorel Vianu, 4, str. Vas. Boerescu, Sinaia, J. Prahova/
Plic cu antetul Fundației.
Inedită.

1 Al. Macedonski, *Opere*, vol. 1, ediție critică, cu studii introductive, note și variante de Tudor Vianu, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1939.

2 Vezi și Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 168, către Ana Al. Macedonski.

Bad Kissingen, în 30 iulie 1938

/D-lui Tudor Vianu, Prof. Univ. București, str. Andrei Mureșanu, no. 33, Rumänien. *Pe verso*: Ștefan Teodorescu, bei Dr. Mitscherlich, Villa Mitscherlich, Bad Kissingen/
Inedită.

1 Arnold Gehlen (n. 1904), filosof și sociolog german. Profesor de filosofie la Leipzig (1934-38), Königsberg (1938), Viena (1940-44). Profesor de sociologie la Facultatea de Științe administrative de la Speyer și apoi la Facultatea Tehnică din Aachen. Studii privitoare la filosofia libertății în idealismul german, mai ales la Fichte și de antropologie filosofică. *Theorie der Willensfreiheit* (1933); *Der Mensch. Seine Natur und seine Stellung in der Welt* (1940); *Urmensch und Spätkultur* (1956); *Anthropologische Forschung* (1961); *Studien zur Anthropologie und Soziologie* (1963); *Moral. und Hypermoral* (1969).

Petroșani, 30 iulie 1938

/Domnici-Sale domnului Tudor Vianu, conferențiar universitar, str. Vasile Boerescu, Sinaia/
Inedită.

1 Vezi răspunsul în Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 169.

Montreux, 31 iulie 938

c.p. ilustrată: Château de Chillon
/Domnului prof. Tudor Vianu, vila dr. S. Irimescu,
Sinaia, Roumanie/
Inedită.

460

Heidelberg, 4 august 938

c.p. ilustrată: Heidelberg. Abendstimmung.
/Domnului Prof. Tudor Vianu, Vila dr. Irimescu,
Sinaia, Rumänien/
Inedită.

461

Villa Sandu, Câmpulung-Muşcel, 6 aug. 1938

/D-Sale D-lui Prof. Tudorel Vianu, 4, str. Vas. Boerescu,
Sinaia, J. Prahova/
Inedită.

462

7.8.938, Buc.

c.p. /D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, Sinaia, 4, str.
Vasile Boerescu/
Inedită.

463

Roma, 21/VIII. 1938

/Prof. T. Vianu, str. Vasile Boerescu, 4, Sinaia
(Romania)/
Plic cu antetul Academiei.
Inedită.

380

Paris, 27 august 1938

/Monsieur Tudor Vianu, 4, str. Vasile Boerescu, Sinaia (Roumanie). *Pe verso*: Bazil Munteanu, 17, rue Dr. Jacquemaire-Clémenceau, Paris XV/
Inedită.

1 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 167.

Tudor Vianu îi mulțumea pentru cartea sa *Panorama de la littérature roumaine contemporaine*, Paris, Ed. du Sagittaire, 1938.

2 N. Iorga, *O prezentare a literaturii românești*, în *Cuget clar*, an. III, nr. 5, 12 august 1938, p. 66 (cf. doamna E. Bazil Munteanu, în volumul *Correspondențe*, p. 461, nota 3). Semnalarea articolului lui Iorga îi fusese făcută lui Bazil Munteanu de G. T. Kirileanu la 17 august 1938 (*ibidem*, p. 459, scrisoarea I). Despre raporturile între Bazil Munteanu și N. Iorga în acea perioadă, vezi scrisorile I, II, III ale lui N. Iorga și primele redactori ale răspunsurilor lui Bazil Munteanu, p. 453—457.

465

Paris, 21 septembrie 1938

Fără plic.

Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, p. 558—561.

466

Sebeș-Alba, 25 septembrie 1938

/D-Sale d-lui Tudor Vianu, conferențiar universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. Victor Iancu, str. Episcop N. Ivan, 36, Cluj/
Inedită.

1 Ca absolvent al unei facultăți, Victor Iancu beneficia de dreptul de a-și satisface serviciul militar în termen redus și de a deveni ofițer în rezervă.

467

[Sibiu,] 11 octombrie [1938, d.p.]

Fără plic.

Inedită.

381

[București,] 24 oct. 1938

Fără plic.

E. Lovinescu, *Scrisori și documente*, ediție îngrijită, prefață, note și indice de Nicolae Scurtu, Editura Minerva, 1981, p. 301.

1 Se referă la Ioana Postelnicu. E. Lovinescu o denumise așa deoarece primul roman al scriitoarei se intitulează *Bogdana* (notă N. Scurtu).

469

Cluj, 13 noiembrie, 1938

/Domniei Sale domnului Tudor Vianu, conferențiar universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București/
Inedită.

470

[Paris], 22.XI.1938

/D-sale domnului Tudor Vianu, 33, strada Andrei Mureșanu, 33 (din Dorobanți), Bucarest, Roumanie.
Pe verso : Rodica și Eugen Ionescu, 10, rue Dupuytsen, Paris VIe/
Inedită.

471

București, 5 dec. 1938

/Domnului Tudor Vianu — personal, str. Andrei Mureșanu, 33, Loco/
Inedită.

1 Tudor Vianu, *Portretul lui Macedonski*, în *Universul literar*, an. 47, nr. 42, 3 decembrie 1938, p. 1—3.

382

Petroșani, 30 decembrie 1938

/D-Sale domnului Tudor Vianu, conferențiar universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. V. Iancu, Cluj, str. Bolintineanu, 24/
Inedită.

1 Vezi nota 1, scrisoarea anterioară.

473

Paris, le 4 Janvier 1939

/Monsieur Vianu, Andrei Mureșanu, Bucarest, Roumanic/
Plic cu antetul Asociației.
Inedită.

1 „Asociația pentru studiul artelor“, care avea ca președinte de onoare pe Paul Valéry și ca președinte pe Victor Basch mai număra între membrii săi pe Henri Foncillon, Charles Picard, Mario Roques, Etienne Souriau, Charles Lalo, Raymond Bayer, Jacques-Emile Blanche, Léon Brunschvicg, Alfred Cortot, Benedetto Croce, Max Dessoir, Matila C. Ghyka, André Lalande, Louis Lavelle, Le Corbusier, André Lhote, Louis Réau, Jules Romains, Pius Servien, Emil Utitz, J. Vendryes, Lionello Venturi.

474

[Paris,] 13.I.1939

/D-Sale domnului Tudor Vianu, 33, strada Andrei Mureșanu, 33 (prin Dorobanți), Bucarest, Roumanie.
Pe verso : E. Ionesco, 28, rue Censier, Paris V^e/
Inedită.

1 Despre Alphonse Dupront, istoric francez, director al Institutului de studii franceze în România (1932–1940), vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, nota 3 a scrisorii 293, p. 612.

Cluj, 20 ianuarie 1939

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. V. Iancu, str. Bolintincanu, 24, Cluj/
Inedită.

1 Petre Andrei (vezi aici nota 7 a scrisorii 83) a fost ministrul Educației Naționale între 5 decembrie 1938 și 3 iulie 1940.

[Sibiu,] 1939, ian. 24

/D-Sale d-lui Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33, București, III. Exp. Al. Dima, Sibiu, Haller 6/
Inedită.

Paris, 3. II.939

/D-Sale domnului Tudor Vianu, 33, strada Andrei Mureșanu, 33, Bucarest, Roumanie. *Pe verso* : Eugen Ionescu, 28, rue Censier, Ve Paris/
Inedită.

[Sibiu,] 5.II.939

Fără plic.
Inedită.

București, 8 februarie 1939

/D-Sale d-lui Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu,
33, Loco/
Inedită.

1 *Zalmoxis. Revue des études religieuses* a continuat să apară până în 1942.

București, 6 martie 1939

/Domnului Tudor Vianu, prof. universitar, strada
Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

1 Tudor Vianu a colaborat cu articolul *Forma juridică și forma artistică*, în *Forme*, an. I, nr. 4, martie 1939, p. 105–106.

București, 7 martie 1939

/Personal domnului Tudor Vianu, profesor universitar,
str. Andrei Mureșanu, nr. 33, parcul Bonaparte, Loco.
Pe verso: A. M. Str. Polonă, 78, Loco/
Inedită.

București, 27 martie 1939

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, 33,
str. Andrei Mureșanu, 33 (Parcul Filipescu) — Loco/
Inedită.

Paris, 5.4.39

/D-lui Tudor Vianu, Profesor universitar, 33, str. Andrei Mureșanu, Bucarest III, Roumanie/ Plic cu antet: École Roumaine en France, Fontenay-aux-Roses (Seine).
Inedită.

Cluj, 15 aprilie 1939

/Domniei Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. V. Iancu, str. Bolintineanu, 4, Cluj/
Inedită.

1. Zacharias Werner (1768—1823), scriitor romantic german, autorul dramei *24 februarie*, considerată drept originea unui gen de o largă dezvoltare în sec. XIX: tragedia destinului (Schicksalstragödie).

[München, 28 aprilie 1939, d.p.]

/D-Sale d-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei Mureșanu, 33, Rumänien/
Inedită.

[București], Duminică, 14 mai 1939

/D-lui Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33, Loco III/
Inedită.

[München], 19 mai [1939, d.p.]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei Mureșanu, 33, Rumänien/
Inedită.

București, 28 mai 1939

/Domnului Profesor Th. Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33, Loco III/
Inedită.

! La 20 ianuarie 1939, Tudor Vianu își deschidea cursul de estetică și critică literară la Facultatea de Filosofie și Litere din București cu o prelegere despre Mihail Dragomirescu. Textul a apărut într-o broșură: Tudor Vianu, *Mihail Dragomirescu*, București, „Tiparul Universitar”, 1939. Este reprodus în *Opere*, vol. 3, p. 5–23.

[Paris, 8.VI.1939]

c.p. ilustrată: Paris. Place de l'Opéra.
/Domnului Tudor Vianu, Bd. Carol, 59, etaj III,
Scara C, București, Roumanie/
Inedită.

Paris, 8 iunie 1939

/Monsieur Tudor Vianu, 33, str. Andrei Mureșanu,
Bucarest (Roumanie)/
Inedită.

Sinaia, 30 iunie [1939]

Fără plic.
Inedită.

492

Dejani, 19/VIII.939

/D-Sale domnului Profesor Tudor Vianu, str. Alex. Scarlat Stan, 14, Poiana Țapului (Zamora). Exp. Ion Frunzetti, Echipa monografică, Com. Dejani, Oficiul Vaida-Recea (Jud. Făgăraș)/
Plicul conține, pe patru coli mari, și traducerea integrală a poemului lui Arthur Rimbaud *Le Bateau ivre*.
Inedită.

1 Vezi răspunsul, în Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 180.

493

Iași, 13 septembrie 1939

/Domnului Profesor Tudor Vianu, strada Andrei Mureșanu, 33, Parcul Filipescu, București/
Plicul și scrisoarea poartă chenar negru, de doliu.
Inedită.

494

[Sibiu,] 29 octombrie 1939

/Domnului Tudor Vianu, 33, str. Andrei Mureșanu/
Inedită.

495

Cluj, 30 oct. 1939

/D-Sale d-lui Prof. Tudor Vianu, București 3, str.
Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu Rusu, Cluj, str.
Mârzescu, 25/
Inedită.

496

[București,] 31.X.1939

c.p./Domnului Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33,
Loco/
Inedită.

497

[București,] 2 noiembrie 1939

Fără plic.
Inedită.

498

[Sibiu,] 4 noiembrie [1939, d.p.]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei
Mureșanu, 33].
Inedită.

389

București, 11 noiembrie 1939

/Domnului Profesor Th. Vianu, str. Andrei Mureșanu,
33, Loco/
Inedită.

1 Cu acel prilej Tudor Vianu a citit studiul *Titu Maiorescu — estetician și critic literar*, publicat în *Viața românească*, an. XXXII, nr. 4, aprilie 1940, p. 13—26, Textul este reprodus în *Opere*, vol. 2, p. 333—350.

500

[București,] 17.XI.1939

/D-Sale domnului Tudor Vianu/
Inedită.

1 Ion Pillat, *Umbra timpului*, București, 1940.

501

[Cluj,] 4 dec. 1939

Fără plic.
Inedită.

502

Cluj, 17 dec. 1939

/D-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar,
București, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Liviu Rusu,
Cluj, Mărzescu, 25/
Inedită.

390

București, 11 ian. 1940

/D-Sale domnului Tudor Vianu, Profesor universitar,
Loco, str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

! Tudor Vianu va trimite articolul *Sentimentul spațiului în poezia lui Nichifor Crainic*, publicat în *Gândirea*, 19, nr. 4, aprilie 1940, p. 229–231.

[București,] Vineri, 12 ianuarie 1940

/Personal domnului Tudor Vianu, Profesor universitar,
str. Andrei Mureșanu, nr. 33, Loco.
Exp. Ana Macedonski, str. Vasile Lascăr, 184, Loco/
Inedită.

! Este vorba de cel de-al doilea volum al *Operele* lui Alexandru Macedonski, publicat de Tudor Vianu la Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, în 1939, cuprinzând teatrul lui Macedonski și prefațat de o *Introducere* (p. VII–XXIX). Tudor Vianu omagiase pe văduva poetului în *Prefața* la primul volum: „Înceind lucrările care m-au menținut într-un îndelung contact cu opera lui Alexandru Macedonski, țin să exprim călduroasele mele mulțumiri aceleia care a fost tovarășa lui de viață, veneratei Doamne Ana Macedonski. În timpul celor aproape douăzeci de ani de la moartea poetului, Doamna Ana Macedonski a păstrat cu mare grijă manuscrisele acestuia și n-a încetat să adune documentele cu privire la viața și opera lui. Prețioasa arhivă care nu o dată mi-a fost de ajutor în timpul alcătuirii acestei ediții este rodul prevederii și hărniciei aceleia care după ce a fost statornica tovarășă a anilor de luptă și suferință ai poetului, a rămas paznica neostenită a amintirii și gloriei lui. Fie ca opera de restituție literară care se încearcă astăzi în favoarea ilustrului său soț să-i aducă mulțumirea și mângâierea la care devotamentul său are atâtea drepturi.”

Cluj, 14 ianuarie 1940

/D-sale d-lui Tudor Vianu, profesor universitar,
str. Andrei Mureșanu, 33, București, Exp.: V. Iancu,
str. Bolintineanu, 24, Cluj/
Inedită.

1 A trimis articolul *Principiile unei Universități muncitorești ca problemă sociologică*, publicat în *Țară nouă*, an. 2, nr. 38, februarie 1940.

2 La 4 decembrie 1939, Tudor Vianu ținuse la Cluj o conferință cu titlul *Structura metaforei*.

[București], 15.I.1940

/D-sale domnului Profesor Tudor Vianu, str. Andrei
Mureșanu, 33, Loco. Exp.: M. Celarianu, Șos. Iancului,
52, Buc./
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 187 și notele respective.

București, 16 ianuar 1940

/D-sale d-lui T. Vianu, profesor universitar, Loco, 33,
str. Andrei Mureșanu. Exp. F. Aderca, str. Sf. Constantin,
31 A, Loco/
Inedită.

1 Tudor Vianu a notat, pe marginea scrisorii: „Îmi pare rău că n-am păstrat în colecțiile mele articolele injurioase cu care semnatarul acestei scrisori m-a urmărit în presă. T.V.”

Cluj, 17 ianuarie 1940

/Plic cu antetul scrisorii. D-Sale domnului Tudor Vianu, prof. universitar, 33, str. Andrei Mureșanu, 33, București/
Inedită.

Paris, 22 ianuarie 1940

/Domnului Tudor Vianu, 33, strada Andrei Mureșanu, 33, Bucarest 3, Roumanie/
Inedită.

5.IV.1940, Sinaia
Vila Wendy

/D-Sale domnului prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33, București, III. Exp. C. Noica, Vila Wendy, Sinaia/
Inedită.

1 Constantin Noica, *Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou*, București, 1940.

Iași, 6 aprilie 1940

/Domnului Profesor Tudor Vianu, strada Andrei Mureșanu, 33, Parcul Filipescu, București. Exp. Al. Cludian, str. Căpitan Tomida, 4, Iași/
Inedită.

1 Alexandru Cludian, *Cunoaștere și suflet*, Iași, 1940.

[București, 10 iunie 1940, d.p.]

/D-sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar și literat, str. Andrei Mureșanu, 33. În oraș/
Inedită.

[București,] 19 iunie 1940

/D-sale d-lui Tudor Vianu, profesor universitar și om de litere, Loco, 33, Andrei Mureșanu. Exp. F. Aderca, str. Sf. Constantin, 31 A, Loco/
Inedită.

București, 27 iul. 1940

/Domniei Sale domnului Conferențiar Tudor Vianu, 33, str. Andrei Mureșanu, Loco/
Inedită.

1. Adresa aceasta reflectă începutul prigoanei antisemite, așa cum se va aplica ea în a doua jumătate a anului 1940 în învățământul românesc. Nota care urmează a putut fi redactată pe de o parte pe baza unor documente ce se păstrează în ciornă în arhiva familiei Vianu, iar pe de alta, grație unei cercetări întreprinse de profesorul Vasile Lungu în diferite fonduri de arhivă publice, cercetare în vederea pregătirii unei teze de doctorat, vizând aspecte ale biografiei lui Tudor Vianu.

Ministerul Educațiunii Naționale trimisese deja o adresă (cu nr. 124.606/1940) fiecărei instituții de învățământ superior din țară, cerând alcătuirea de către decanat a unor tabele nominale cu toate cadrele didactice, personalul administrativ și de îngrijire, precum și strângerea unor declarații din partea universitarilor care erau bănuși a nu fi români. În guvernul lui I. Gigurtu (4 iulie — 4 septembrie 1940), ministrul Educațiunii Naționale era D. Caracostea. La 18 iulie 1940, C. Rădulescu-Motru, decanul Facultății

de Filosofie și Litere, trimitea o notă confidențială (cu nr. 1759) rectorului Universității din București, precizând că din cercetarea statelor personale ale salariaților Facultății rezulta că numai asistenta Anita Belciugățeanu este evreică (Arhivele Statului, Fond M.E.N., mapă-nr. 1011/1940; conținutul celor două adrese ne-a fost împărtășit de Vasile Lungu). Ancheta aceasta precede, așadar, apariția legilor rasiale de la 9 august și 6 octombrie 1940.

Tudor Vianu, convocat în biroul Rectorului la 29 iulie 1940, completează o declarație tip, a cărei copie se păstrează în arhiva familiei și al cărei conținut îl reproducem mai jos:

„Declarație

La cererea onor. Ministerului Educațiunii Naționale cu nr. 124.606/940,

Declar:

Subsemnatul Vianu Tudor

s u n t de naționalitate român
de religie creștin-ortodox
de origine etnică român.

De asemenea declar că părinții mei:

Tatăl: Dr. Alexandru Vianu
este de origine etnică creștin și român din părinți evrei
(Vainberg)

Mama: Florica Al. Vianu
este de origine etnică română și creștină, născută Leibovici.

Tatăl meu a dobândit naturalizarea în 1878, în urma războiului din 1877—1878, la care a luat parte ca voluntar. A făcut de asemeni războiul din 1913 și a fost invalid din războiul 1916—1918.

S e m n ă t u r a: T. Vianu
Calitatea: Conferențiar universitar
Adresa: Str. Andrei Mureșanu, 33
Dată astăzi, 29 iulie 1940

D-lui Decan al Facultății de Filosofie și Litere“

A doua zi, 30 iulie 1940, Decanatul Facultății de Filosofie și Litere alcătuiește un tabel nominal conform adresei nr. 124.606 menționate, cuprinzând numele celor 24 de profesori ai Facultății, tabel unde în dreptul numelui lui Tudor Vianu se poate citi: „numele și prenumele — Tudor Vianu; calitatea — conferențiar; naționalitatea — română; religia — ortodoxă; ori-

ginea etnică — română; originea etnică a părinților, tata — evreu, mama — evreu.”

La 9 august 1940, Carol II semnează Decretul-Lege nr. 2650/1940, care stabilește noua situație juridică a evreilor din România. Criteriile conform cărora un cetățean român este socotit evreu sunt stabilite ca fiind următoarele:

- a) cei de religie mozaică;
- b) cei născuți din părinți de religie mozaică;
- c) creștinii născuți din părinți de religie mozaică nebotezați;
- d) creștinii născuți din mamă creștină și tată de religie mozaică, nebotezat;
- e) cei născuți din mamă de religie mozaică, afară din căsătorie;
- f) femeile intrând în aliniatele premergătoare, căsătorite cu creștini, dacă au trecut la creștinism cel mai târziu un an înainte de înființarea Partidului Națiunii [22 iunie 1940].“

Totodată, Decretul-Lege împarte pe evrei în trei categorii:

„Categoría 1 este alcătuită din evreii veniți în România după 30 decembrie 1918.

Categoria a 2-a în înțelesul acestui decret cu putere de lege este alcătuită din:

a) cei ce au căpătat naturalizarea, prin lege individuală sau dispozițiune legală individuală, până la 30 Decembrie 1918;

b) cei ce au dobândit naturalizarea, în mod colectiv, în temeiul art. 7, pag. 2, lit. c. din Constituția modificată la 1879, servind Țara sub Drapel, în timpul războiului pentru independență;

c) cei ce, locuind în Dobrogea, au dobândit naturalizarea în temeiul art. 133 adițional al Constituției din 1879, art. 4 al legii din 9 martie 1880, în temeiul legal din 19 aprilie 1909, din 14 aprilie 1910 și 3 martie 1912;

d) cei ce au luptat, în linia de foc, în războaiele României, pentru România, cu excepția celor căzuți individual prizonieri, celor dispăruți sau trecuți în teritoriul ocupat;

e) cei răniți, decorați, citați cu ordin pentru acte de bravură în timpul războiului;

f) urmașii celor morți în războaiele României și urmașii celor cuprinși în alineatele precedente.

Categoria a 3-a este alcătuită din evreii care nu fac parte din categoriile 1 și a 2-a.“

Scopul acestei împărțiri era interdicția pentru evreii din categoriile 1 și a 3-a de a ocupa diverse posturi, printre care pe acela de funcționari publici.

Monstruoziitatea legilor rasiale nu mai este de subliniat astăzi. Modul în care s-a alunecat de aici la barbaria absolută este deja un capitol de istorie. Caracterul aleatoriu al oricărei excluзии din sânul societății civile a fost demonstrat o dată în plus. Nu este însă poate lipsit de interes că Tudor Vianu nu putea fi încadrat în rândurile evreilor în definiția pe care o dădea acest Decret-Lege. Părinții săi se creștinaseră înainte de venirea sa pe lume, iar el însuși fusese botezat. (Vezi, pentru informații suplimentare despre familia în care s-a născut Tudor Vianu, articolul lui Ion Vianu, intitulat *Amințiri despre familia mea*, în revista 22, II, nr. 36, 15–22 septembrie 1991, p. 12.)

Făcându-se releul aplicării acestui Decret-Lege, Ministrul Educațiunii Naționale emite în august 1940 următoarea circulară (cu nr. 137.123/1940) către toate instituțiile de învățământ superior:

„Domnule Director,

Prin Decretul Lege nr. 2650/1940, publicat în Monitorul Oficial nr. 183 din 9 august 1940, stabilindu-se în mod precis acei care sunt socotiți evrei precum și clasarea acestora în 3 categorii corespunzătoare unor anumite drepturi, avem onoarea a vă comunica cele ce urmează ca o completare a ordinelor noastre anterioare nr. 106.944/1940.

Veți trece sau menține pe tabelul cuprinzând personalul evreiesc (didactic, administrativ și de serviciu) numai pe acei care se găsesc într-una din următoarele situațiuni:

1. Acei care la data de 9 august erau de religie mozaică.
2. Acei care, deși la data de mai sus se găseau creștini, sunt totuși născuți din părinți de religie mozaică.
3. Creștinii născuți din părinți de religie mozaică, chiar în cazul când părinții s-au botezat în religia creștină ulterior nașterii copiilor creștini.
4. Creștinii născuți din mamă creștină și tată de religie mozaică, chiar dacă tatăl s-ar fi botezat ulterior copiilor creștini.
5. Acei născuți din mamă de religie mozaică, afară din căsătorie, chiar dacă mama s-ar fi creștinat ulterior nașterii copiilor.
6. Femeile intrând în punctele 1–5 (inclusiv) de mai sus, căsătorite cu creștini, dacă ele au trecut la creștinism după data de 22 iunie 1939 (un an înainte de înființarea Partidului Națiunii). În cazul când aceștia s-au creștinat înainte de 22 iunie 1939, nu vor fi considerate evreice.
7. Evreii de sânge atei sunt socotiți evrei.
8. Acei care la data de 9 august 1940 făceau parte din comunități religioase evreiești.” (Arhivele Statului, Fond M.E.N., mapă nr. 1011/1940, document comunicat de Vasile Lungu.)

După 4 septembrie 1940, data intrării legionarilor în guvern, în urma raportului lui Traian Brăileanu, ministrul Educației Naționale, Cultelor și Artelor, Ion Antonescu semna la 8 octombrie un Decret-Lege privitor la reglementarea situației evreilor în învățământ. Decretul prevede, la articolul 3, că „acei născuți din ambii părinți evrei sau numai din tată evreu, indiferent de religie, nu pot funcționa în calitate de personal didactic și administrativ și nu sunt admiși ca elevi în școlile românești de orice grad și categorie, de stat sau particulare și nici în școlile celorlalte unități etnice creștine”.

Totodată, articolul 4 introducea unele rezerve:

„Restricțiunile prevăzute de articolul precedent nu se aplică:

a) Urmașilor direcți ai voluntarilor, invalizilor și morților din Războiul pentru Independență din 1877, dacă actualmente sunt creștini;

b) Invalizilor din războiul de întregire a neamului;

c) Celor care au luptat în armata română și au fost decorați pentru fapte de arme săvârșite pe câmpul de luptă;

d) Urmașilor direcți ai celor prevăzuți la punctele b și c de mai sus, dacă la data de 9 august 1930 erau creștini.”

Articolul 5 prevedea că „Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor va pune în disponibilitate și va îndepărta din școală pe toți aceia care intră în prevederile art. 3 din prezentul Decret-Lege.

În București, se înființează, printr-o hotărâre a Ministerului Educației Naționale, Cultelor și Artelor, o comisie pentru revizuirea membrilor corpului didactic universitar, prezidată de P. P. Panaitescu, rectorul Universității din București. La 22 octombrie 1940, acesta comunică ministrului său, prin adresa nr. 6688, că „La Facultățile de Litere, Științe și Medicină există unele cazuri asupra cărora urmează să hotărâți. În acest scop am întocmit un tablou la care am anexat și actele ce ni s-au prezentat” (Arhivele Statului, Fond M.E.N., mapa nr. 1011/1940, document comunicat de Vasile Lungu).

În acest șir de demersuri trebuie să fi intrat și scrisoarea lui Tudor Vianu, nedatată, către Decanul Facultății de Filosofie și Litere, însoțită de o declarație, documente ce se păstrează în ciornă în arhiva familiei și pe care le reproducem mai jos:

„Domnule Decan,

În legătură cu aplicarea noului Decret-Lege privitor la reglementarea situației evreilor în învățământ, am onoarea a vă face alăturata *Declarație*, însoțită de copiile fotografice ale actelor originale care o sprijină și din care se poate constata că subsemnatul face parte din mai multe categorii exceptate de amintitul Decret-Lege.

Rugându-vă să îndrumați alăturata declarație, împreună cu actele însoțitoare, către organele în drept, primiți, vă rog, D-le Decan, asigurarea deosebitei mele considerații.

Tudor Vianu

Conferențiar universitar definitiv

D-Sale Domnului Decan al Facultății de Filosofie și Litere, București.“

„D e c l a r a ț i e

Subsemnatul, Tudor Vianu, Conferențiar definitiv de Estetică și Critică Literară la Facultatea de Filosofie și Litere din București, declar că sunt român și creștin, născut din părinți români și creștini înaintea nașterii mele. Tatăl meu, Medic-Colonel Dr. Vianu Alexandru, astăzi decedat, a luat parte la cele trei războaie ale României moderne, fiind *voluntar* în Războiul Independenței și *invalid* din Războiul Întregirii, în timpul căruia *s-a distins pentru fapte săvârșite pe câmpul de luptă*.

În sprijinul acestor declarații, anexez, în copii fotografice, următoarele acte:

A. Acte privitoare la starea mea civilă.

1. Extract după actul de naștere no. 650/1897, eliberat de Primăria Orașului Giurgiu, din care se constată că ambii mei părinți au fost de religie creștin-ortodoxă și de națiune română.

2. Certificat de botez, eliberat de Parohia Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Giurgiu, sub no. 22 din 1 martie 1898, din care se constată că am fost botezat în religia creștin-ortodoxă în ziua de 1 martie 1898, adică în vârstă de 2 (două) luni.

B. Acte privitoare la statul de serviciu militar al tatălui meu.

3. Certificatul Ministerului de Război (Direcția 6 Sanitară), cu no.09945 din 10 dec. 1917, din care se constată că tatăl meu a luat parte efectiv la campania din 1877—1878, ca subchirurg al ambulanțelor din Plevna și Vidin, dobândind medaliile: Crucea Treceții Dunării, Apărătorii Independenței și Comemorativă rusă.

4. Certificatul Consiliului de Revizie pentru recrutare al capitalei (București), sub no. 264 din 7 sept. 1879, din care se constată că tatăl meu a fost *voluntar* în timpul războiului din 1877—1878. În acest act tatăl meu figurează sub vechiul său nume, preschimbat apoi prin împlinirea formelor legale, după cum se vede din Decizia Ministerială publicată în *Monitorul Oastei* din 16 februarie 1884 (pg. 90—91).

5. Brevetul Ministerului de Război no. 3856 din 6 martie 1920, prin care se acordă tatălui meu Ordinul « Steaua României » cu *spade*, în gradul de Ofițer pentru « destoinicia și devotamentul cu care a condus serviciul sanitar al Diviziei XV-a în timpul luptelor din 1916 ».

6. Brevetul Ministerului de Război no. 4330 din 15 dec. 1919, prin-care se acordă tatălui meu « Crucea Comemorativă » a războiului 1916—1918, cu baretele *Dobrogea*.

7. Certificatul Oficiului Național I.O.V. cu no. 16852 din 23 februarie 1923, din care se constată că tatăl meu a fost *invalid* din războiul Întregirii, clasat pentru boală agravată în timpul și din cauza serviciului militar în război.

8. Brevetul Ministerului de Război no. 4189 din 15 noiembrie 1923, prin-care se acordă tatălui meu, care făcea parte din Oficiul Național I.O.V., medalia « Victoria » a marelui război.

9. Adeverința « Asociației generale a Invalizilor din războiul României Mari », eliberată la 1 oct. 1940, din care se constată că tatăl meu, ofițer invalid de război, a făcut parte din amintita Asociație și din comitetul ei central.

Tudor Vianu“

La 18 noiembrie 1940, Tudor Vianu completează o fișă tip, cu datele autobiografice, trecând informații privitoare la activitatea sa științifică, didactică, precizând titlurile dobândite și recompensele primite. Pe prima pagină, sus, P. P. Panaitescu notează: „Comisia apreciază că un evreu nu poate fi un educator al tineretului. Legea îl așează între excepțiile ei. Comisia roagă totuși forurile superioare să hotărască asupra acestui caz. D-l Vianu ar putea fi utilizat în altă instituție de stat“ (Arhivele Statului, Fond. M.E.N., mapa nr. 1011/1940, document comunicat de Vasile Lungu).

La 7 decembrie 1940, Ministerul Educației Naționale trimite lui Tudor Vianu adresa publicată în acest volum, prin care îl înștiințează că își păstrează postul ocupat, făcând parte dintre excepțiile la Decretul-Lege respectiv.

513 tres

București, 7 dec. 1940

Plic cu antet./D-Sale Domnului Conferențiar Tudor Vianu, Str. Andrei Mureșanu, 33, București. Personal/Inedită .

[București] 1 ianuar 1941

/D-sale domnului Profesor Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33. În oraș/
Inedită.

1 Perpessicius, *Dictando divers. 1925—1933*, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1940.

Sibiu, 2 ianuarie 1941

/D-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București/
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 188 și notele respective. Vezi și scrisoarea 189.

[București,] 1 noiembrie 1941

/Domnului Profesor Tudor Vianu de la Facultatea de Litere din București, str. Andrei Mureșanu, 33, București/
Inedită.

1 *Arta prozatorilor români*, București, ed. Contemporană, 1941.

Sibiu, 3 nov. 1941

/D-sale d-lui Tudor Vianu, Conferențiar la Facultatea de Litere, București — La Universitate. Exp. D. Popovici, prof. univ., Sibiu, Piața Unirii, 6/
Inedită.

Braşov, 9 nov. 1941

/D-sale d-lui Profesor univ. Tudor Vianu, str. Andrei Mureşanu, 33 – 3 Bucureşti, 3/
Inedită.

[Bucureşti,] din noiembrie 1941

/D-niei Sale domnului Profesor universitar Tudor Vianu, str. Andrei Mureşanu, no. 33. — Trimite H. Papadaf-Bengescu, Bul. Ardeal, 65/
Inedită.

[Sibiu,] 10 iunie 1942

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, Bucureşti, str. Andrei Mureşanu, 33/
Inedită.

1 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 194.

2 Vezi referatul publicat în Al. Dima, *Titluri şi lucrări*, Sibiu, 1942.

Bucureşti, 28.6.42

Fără plic.
Inedită.

Sibiu, la 30 iunie 1942

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Andrei Mureşanu, 33, Bucureşti. Prin bunăvoinţă. Exp. Victor Ūancu, str. Budai-Deleanu, 9, Sibiu/
Inedită.

4.10.42

c.p. militară.

/Domnul Profesor Tudor Vianu, 35, str. Andrei Mureșanu (lângă Piața Conf. Balcanice), București, Rumănien. Exp. Med. Cpt. Ion Biberi, Serv. Triaj No. 4, Of. poștal militar nr. 4/
Inedită.

524

Vichy, 5.XI.1942

Fără plic.

Inedită.

1 Călătoria și reflecțiile lui Eugen Ionescu fuseseră poate inspirate și de numărul special de curând apărut din revista *Cahiers du Sud* (tome XX, no. 249, août-oct. 1942), intitulat *Le Génie d'Oc et l'homme méditerranéen*, care cuprindea, pe lângă traduceri în franceza modernă din poemele trubadurilor, și importante articole despre civilizația occitană semnate de René Nelli, André Chastel, Joe Bousquet.

525

Paris, 15 nov. 1942

Fără plic.

Inedită.

526

Paris, 30 dec. 1942

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, Profesor universitar, București, str. Andrei Mureșanu, 33. Prin amabilitate/
Inedită.

[Viena, 9 martie 1943, d.p.]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33,
București, Rumänien/
Inedită.

Sibiu, 21 martie 1943

/D-sale domnului Prof. univ. Tudor Vianu, București
str. A. Mureșanu, 33/
Inedită.

Sibiu, 18 aprilie 1943

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor univ.
sitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. Victor
Iancu, str. Budai-Deleanu, 9, Sibiu/
Inedită.

1 Tudor Vianu fusese operat de o peritonită.

2 Vezi răspunsul în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 197.

[Cassis,] 8 Juin 1943

C.p. ilustrată: Cassis, La Côte d'Azur.
/Madame, Mademoiselle et Messieurs Tudor Vianu,
str. Andrei Mureșanu, 33 (din Piața Confederației
Balcanice), Bucarest, Roumanie.
Inedită.

Villa Sandu, le 3 sept. 43

Fără plic.
Inedită.

[Sibiu,] 24 sepembrie 1943

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei
Mureșanu, 33/
Inedită.

Sibiu, 3 octombrie 1943

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor uni-
versitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București.
Exp. V. Iancu, str. Budai-Deleanu, 9, Sibiu/
Inedită.

1 Este vorba de Liviu Rusu.

2 D. D. Roșca.

3 Victor Iancu, „Între două lumi“ de M. Ralea, în *Saeculum*, an. I,
nr. 5, sept.-oct. 1943, p. 79—85.

Vichy, 23.XII.1943

/Domnului Tudor Vianu, profesor universitar, 33,
strada Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. E.
Ionescu — secretar principal cultural — Legația
Română — Vichy/
Inedită.

1 Lucian Blaga, *Despre permanența preistoriei*, în *Saeculum*, an. I,
nr. 5, sept.-oct. 1943, p. 3—17.

535

Sibiu, 22 ianuarie 1944

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. V. Iancu, str. Budai-Deleanu, 9, Sibiu/
Inedită.

536

Vichy, 20.II.1944

Fără plic.
Inedită.

537

București, sâmbătă, 29. IV.44

/Prof. Tudor Vianu (în mână) (strict confidențial)/
Inedită.

538

Lugoj, 1 mai 1944

C.p.
/Domnului Tudor Vianu, Profesor Universitar, str. Alexandru Stan, nr. 14, Poiana Țapului (Zamora) (Județul Prahova). Exp. Raul Teodorescu, str. Dr. Valeriu Braniște, 37, la avocat Dr. Petru Maior, Lugoj/
Inedită.

406

[București,] 5. V. 1944

/Domniei-Sale domnului Profesor Tudor Vianu, str. Al. Stan, nr. 14, Poiana Țapului (Jud. Prahova). Exp. George Dumitrescu, str. Vasile Lascăr, 149, București/
Inedită.

540

București 1.VI.944

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, Poiana Țapului—Zamora, Jud. Prahova. Exp. Edgar Papu, str. Polonă, 62 bis, București III/
Inedită.

541

București, 22.VI.944

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, Poiana Țapului — Zamora (Strada Stan) — Județul Prahova. Exp. Edgar Papu, str. Polonă, 62 bis, București, III/
Inedită.

4 Este vorba de numirea lui Tudor Vianu ca profesor titular la Catedra de estetică și critică literară de la Facultatea de Litere din București.

542

Bușteni, 30 iunie 1944

/D-sale d-lui Profesor T. Vianu, Poiana Țapului/
Inedită.

407

Zlatna, 2 iulie 1944

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Scarlat Stan, Poiana Țapului, Zamora. Exp. V. Iancu, Zlatna-Alba/

Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 203.

544

Zărnești-Argeș, 7 iulie 1944

/Domniei Sale domnului prof. Tudor Vianu, strada Alex. Stan, 14, Poiana Țapului (Zamora), jud. Prahova. Exp. Dumitru Panaitescu-Perpessicius, comuna Zărnești – jud. Argeș, prin gara Merișani/

1 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 202.

2 Vezi *Noaptea de decembrie*, de Alexandru Macedonski.

545

Rădești, 7 iulie 1944

Fără plic.
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 207.

546

Viena, 7 iulie [1944]

/Prof. Tudor Vianu, comuna Zamora, Jud. Prahova, Rumăniën. Exp. Prof. Al. Dima, Wien I, Biberstr. 3/II/

Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 205.

Villa Sandu, 10 iulie 1944

/D-sale d-lui Prof. Tudorel Vianu, 14, str. Al. Sc. Stan-
Poiana Țapului, Zamora, jud. Prahova/
Inedită.

Villa Sandu, 20 iulie 1944

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, 14, str. Alex.
Șcarlat Stan, Poiana Țapului, Zamora, jud. Prahova/
Inedită.

- 1 Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, *Istoria literaturii române moderne*, vol. I, București, Casa Școalelor, 1944.
2. Constantin Vișoianu.

[Brătulești,] 23. VII. 1944

C.p.

/D-lui Prof. Tudor Vianu, str. Alex. Stan, Poiana
Țapului (Zamora), jud. Prahova. Exp. D. Botez,
Brătulești, Of. Periș jud. Ilfov/
Inedită.

Zărnești, 24 iulie 1944

C.p.

/Domnului prof. Tudor Vianu, str. Alex. Stan, 14,
Poiana Țapului (Zamora), jud. Prahova. Exp. Panai-
tescu-Perpessicius, Zărnești, jud. Argeș/
Inedită.

[Tamaș,] 26 iulie 1944

/D-lui Prof. Tudor Vianu, 14, str. Alex. Scarlat Stan, com. Poiana Țapului (Zamora), jud. Prahova. Exp. Tudor Teodorescu-Braniște, com. Tamaș, no. 119 (La D-na Aneta Dinu). Prin Of. Buftea, jud. Ilfov/
Inedită.

552

[București,] 27.VII.944

Fără plic.
Inedită.

553

Lugoj, 1 august 944

Fără plic.
Inedită.

1 Publicată în *Democrația*, an. I, nr. 3, 22 octombrie 1944, p. 5.
Vezi *Opere*, vol. 9, p. 361—367.

554

Zlatna, 5 august 1944

/Domniei-Sale domnului Tudor Vianu, profesor universitar, str. Al. Stan, 14, Poiana Țapului (Zamora), jud. Prahova. Exp. V. Iancu, str. Budai-Deleanu, 9, Sibiu/
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu, în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 205.

[Vălenii de Munte, 14 aug. 1944, d.p.]

C.p.

Domnului Tudor Vianu, Profesor universitar, București,
33, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Cpt. Magistrat
Al. Colorian, Judecător Curtea Marțială C.S.T. —
Vălenii de Munte/
Inedită.

556

Sibiu, 16 august 1944

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, strada
Alexandru Scarlat Stan, Poiana Țapului (Zamora),
județul Prahova. Exp. Prof. Alex. Claudian, comuna
Galeș, prin Sibiu, la d-l Ion Sasu/
Inedită.

557

Sibiu, 18 august 1944

/D-sale d-lui Prof. Tudor Vianu, str. Alex. Scarlat
Stan Lti., nr. 14, Poiana Țapului (Zamora), jud. Prahova.
Exp. Al. Dima, Sibiu, Haller, 6/
Inedită.

558

Sinaia, 21 august 1944

/Domnului Tudor Vianu, profesor universitar, Poiana
Țapului (Zamora). Exp. Prof. Ion Zamfirescu, str.
Principatele Unite, 8, Sinaia/
Inedită.

559

[București,] 3 noiembrie 44

Fără plic.
Inedită.

560

[București,] 7.XII.1944

/Domniei Sale domnului Profesor Tudor Vianu, Andrei
Mureșanu, 33, în mână/
Inedită.

561

[București,] 9.XII.1944

Fără plic.
Inedită.

562

[București,] 12/12/1944

Fără plic.
Inedită.

563

[Sibiu,] 15 decembrie 1944

/D-sale d-lui Prof. univ. Tudor Vianu, București,
str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

1 Al. Dima, *Domeniul esteticii. Privire sintetică introductivă*, București,
Fundația Regele Mihai I, 1947.

564

[Câmpulung (Mușcel), 22 dec. 1944, d.p.]

/Domniei Sale domnului Prof. Tudor Vianu, 33, str.
Andrei Mureșanu, București. Exp. Ovidiu Drimba,
Tinca-Bihor/
Inedită.

565

București, 26 ianuarie 1945

Fără plic.
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu, în *Opere*, vol. 1, scrisoarea 209 și notele respective.

566

[Sibiu, cca 1 martie 1945]

D-lui Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33,
București, tr. 5, dincolo de seminarul pedagogic „Titu
Maiorescu“/
Inedită.

567

Sibiu, 9 martie 1945

Fără plic.
Inedită.

1 *Trilogia culturii* apăruse la București în august 1944, la Fundația regală pentru literatură și artă.

2 Pasajul este subliniat pe margine cu creionul. În dreptul lui, Tudor Vianu a notat: „S-a trimis câte 5, împreună cu alte cărți. Librăriile sunt datoare.“

- 3 Va apărea în aceeași Fundație în 1946.
- 4 Piesa *Arca lui Noe* a fost tipărită la Sibiu în decembrie 1944.
- 5 Piesa *Anton Pann* o va termina în aprilie 1945.
- 6 *Discobolul. Aforisme și însemnări*, București, Editura „Publicom”, 1945.

568

Homorăciu, 9 martie 1945

/D-sale domnului Profesor universitar Tudor Vianu, literat, Membru al Academiei Române, str. Andrei Mureșanu, 33, București/
Inedită.

1 Este vorba de volumul de interviuri al lui Ion Biberi, *Lumea de mâine*, apărut la Editura Forum în 1945, care conținea și un interviu cu Tudor Vianu (vezi *Opere*, vol. 14, p. 410–417).

569

[București,] 6 mai 1945

/D-lui Profesor Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

570

Paris, 19 sept. 1945

Fără plic.
Inedită.

1 Pavel Dan, *Le Père Urcan*, traduit du roumain par Gabrielle Cabrini et Eugène Ionesco, Marseille, Jean Vigneau éditeur, 1945.

2 *Ames en peine*, nouvelles traduites du roumain, présentées par Mario Roques, Paris, Jean Vigneau éditeur, 1946. Textul prefeței este reprodus și în volumul *Pour un cinquantenaire scientifique. Mario Roques et les études roumaines*, Paris, Institut universitaire roumain Charles Ier, 1953, p. 215–220.

București [noiembrie 1945]

Fără plic.

H. Zalis, *Dialog cu Tudor Vianu*, în *Gazeta literară*, an. 13, nr. 11, 12 martie 1966, p. 6; G. Călinescu, *Scrisori și documente*, ediție îngrijită și note de Nicolae Scurtu, Editura Minerva, București, 1979, p. 126—127.

1 *Amintirea lui E. Lovinescu*, în *Lumea*, an. 1, nr. 2, nov. 1945, republicat și în Tudor Vianu, *Opere*, vol. 1, p. 227—223.

2 Vezi schimbul de scrisori între Tudor Vianu și Eugen Lovinescu, *Opere*, vol. 14, p. 38—41 și vol. 1, p. 479—482.

3 *Șun sau Calea neturburată, mit mongol*, București, Ed. Gorjan, 1943.

4 *Comentarii la „Șun”. Problemă de istorie literară*, în *Vremea*, 2 iulie, 1944.

5 *O carte de duhovnic*, în *Informația zilei*, an. 3, nr. 533, 1 iulie 1943, p. 1 (notă N. Scurtu).

572

Paris, în 19 ianuarie 1946

Fără plic.

Inedită.

573

Cluj, în 21 ianuarie 1946

/D-sale domnului Profesor universitar Tudor Vianu, strada Andrei Mureșanu, 33, București. Exp. Henri Jacquier, profesor, 24, strada Donat, Cluj/
Inedită.

1 Vezi scrisoarea lui Tudor Vianu, în *Opere*, vol. 14, scris. 211 și notele respective.

415

[București,] 4 [aprilie] 1946

/Monsieur Tudor Vianu, Ambassadeur de Roumanie
à Belgrade, Hôtel Majestic — Belgrade/
Inedită.

1 Elena Vianu și-a datat scrisoarea „4 martie 1946“. Socotim *lapsus calami*.

2 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, scrisoarea 214.

3 Elena Dragoșescu (m. 1946), sora dr. Ștefan Irimescu (tatăl Elenei Vianu). Lică era soțul, iar Mitică Voinov era cumnatul ei.

4 Vezi Tudor Vianu, *Opere*, vol. 14, nota 1, scrisoarea 214.

5 *Figuri și forme literare*, București, Casa Școalelor, 1946.

575

[București, 10 aprilie 1946]

Fără plic.
Inedită.

576

Paris, 27 iunie 1946

Fără plic.
Inedită.

577

Măști, 6.8.946,
Breaza de Sus

/À Son Excellence, Mr. Tudor Vianu, envoyé extra-
ordinaire et ambassadeur de Roumanie, Hôtel Majestic,
Belgrade, Yougoslavie. Exp. Șerban Cioculescu, Breaza
de Sus, 229, str. Plt. Dumitrescu/
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu, în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 220.

578

[Abbazia, cca 15 august 1946]

/Domnului Tudor Vianu, Ambasadorul României la
Belgrad/
Inedită.

579

[Băile Herculane,] 6 sept. 1946

C.p.

/Monsieur l'Ambassadeur Tudor Vianu, Hôtel Majestic,
Belgrade, Jugoslavia/
Inedită.

580

Veneția, 16.9.1946

/Domniei Sale domnului Prof. univ. T. Vianu, Ministrul
României, Belgrad — prin amabilitatea d-lui Vrânceanu.
Exp. E. Drăguțescu, Academia di Romania, Valle
Giulia, Roma/
Inedită.

581

București, 19.1.47

/Monsieur l'Ambassadeur T. Vianu, Ambassade Royale
de Roumanie, Belgrade, Yougoslavie/
Inedită.

582

Haarlem, le 26 Janvier 1947

/Son Excellence le Prof. Tudor Vianu, Ambassadeur
de la Roumanie, Belgrade (Yougoslavie). Exp. Prof.
H. J. Pos, Wilhelminastraat 30, Haarlem (Hollande)/
Inedită.

417

Paris, 28.I.947

Fără plic.
Inedită.

584

Belgrad, 22 mai 1947

Fără plic.
Inedită.

585

București, 27.5.47

Fără plic.
Inedită.

586

1947, Crăciun [Sibiu, 27 decembrie, d.p.]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, 33, str. Andrei
Mureșanu. Exp. Al. Dima, Sibiu, Haller, 6/
Inedită.

1 Vezi opinia lui Tudor Vianu, în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 224.

587

[Paris, 9 februarie 1948, d.p.]

[Monsieur Tudor Vianu, 33, strada Andrei Mureșanu,
Bucarest, Roumanie/
Inedită.

1 Mihai Ralea, *Explication de l'homme*, Paris, Presses Universitaires
de France, 1949, apărută fără indicația traducătorului.

[Iași,] 14.II. [1948]

C p.

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, str. Andrei Mureșanu, 33. Exp. Al. Dima, str. Lătescu, 7, Iași/
Inedită.

1 Vezi răspunsul lui Tudor Vianu, în *Opere*, vol. 14, scrisoarea 224.

589

Iași, 28.II. [1948]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, București, 33, str. Andrei Mureșanu, 33/
Inedită.

1 Este vorba de aceeași scrisoare 224.

590

[București,] 13.4.1948

/D-lui Profesor Tudor Vianu, Sala Odobescu, Facultatea de Litere. *Pe verso*: D. Barbilian/ Scrisoarea este inedită. Poezia a fost publicată în *Revista literară*, an. III, nr. 9, duminică, 13 aprilie 1947, p. 5; în *Ramuri*, an. II, nr. 8, 15 august 1965, p. 7; și în volumul Ion Barbu, *Poezii*, ediție îngrijită de Romulus Vulpescu, București, Editura Albatros, 1970, p. 82.

1 Numărul 9, care conținea și poezia ce urmează.

2 *Soborul țărilor* ar fi trebuit să formeze, după planul din 1929 al lui Mateiu Caragiale, al treilea roman al ciclului său (primul, *Craii de Curtea Veche*, apărut în 1926 și 1928 în *Gândirea*, în volum în 1929; al doilea, *Sub pecetea tainei*, publicat fragmentar în *Gândirea*, în 1930 și 1933, rămas neîncheiat). El a rămas în stadiu de proiect. Monografia despre contele von Hoditz a fost un alt proiect, gândit în 1935, dar nedus la îndeplinire.

3 Vezi și scrisoarea din 26 noiembrie 1946 a lui Ion Barbu către Oscar Lemnaru (*Ion Barbu în corespondență*, ediție îngrijită de Gerda Barbilian și Nicolae Scurtu, București, Editura Minerva, 1982, p. 183): „Visez la un club de cercetări și interpretări allaniene. În orice caz, unul știu că voi întemeia sigur, dacă nu mor: Clubul Mateiu Caragiale (mai bine: Clubul Curtea Veche).”

4. Este desigur vorba despre povestirea lui Edgar Allan Poe.
5. Reprod ucem mai jos poezia, în versiunea trimisă lui Tudor Vianu:

Protocol al unui club Mateiu Caragiale

Președintelui de onoare

Al. Rosetti

„Vis al galeșei Floride și-al ostrôavelor Antile“
Orchidee ! nu ești însăși arta marelui Mateiu,
Cu a selbelor cădere în corole și manșile
Sau cu Anzii albi în funduri ca o moarte de Protei ?

— Neajunsă, precum lancea unor iaduri vegetale,
Sub sărutul muștei Mimă somptuos ca un manșon,
Locuiește cetluită somnurile-i seminale
În o rouă de poleiuri : Rașelica Nachmansohn.

— O ! veghiat din Jițul Naibei al Pământurilor Nalte,
De atlas tulip în creștet încheiat cu cap de mort,
„Mult“ poesc, cioplirea unei rare și pierdute dalte
Pașadia își despoaie înnoptat semețu-i port.

— O ! scuipat de învezita tuse a spumelor putride,
Cocoțat pe naufragii, nefiresc ca într-un ochian,
Impuini! cămara nopții cu oracole stupide
Gore freamută în jiletcă de râios bătrăcian.

— Cântec, lebadă străpunsă, sol al harfelor eline,
Strămutat pe mândre prapuri de năierii tăi vikingi
Până adânc în moleșala quintelor manueline,
Alter ego, o ! Pantazi, ce atlanticele învingi,

*Liniștit rapsod al stelei ninsă în umbra străvezie,
Răsunând ca din legendă, ca din pânzele dintâi,
Liric pur ! inchipuirea te petrece în vecie
Drept la racla ta de ape cu atolii căpătăi.*

*„Vis al galeșei Floride și-al ostroavelor Antile“,
Cupă împede ! ești numai arta marelui Mateiu.
Inima rămâne această moartă, între reci feștile
Luminând pe Curtea Vechie, la pangar, într-un bordei.*

*Nu străina frumusețe, bunul plac și veresia,
Însă schimnica împăcată și făcliile ce ard !
Trupul scade sub velințe, sufletul e în Rusia,
La un orb mormânt de raze, prins, în Cavalerul Guard.*

*— Ce închide orchideea, ce ne sunt acele Indii :
Mările creole unde băntuia piratul Kidd ?
Covsimiind o plecăciune insulelor hiacintii,
Cartea Crailor la fila cea mai turbure o deschid.*

*Acolò, ca de cutremur saltă slova mateină
Sub lucrarea Corcodușii, „aspra floare de maidan“.
În vis mut gabrovenimea cumpănește, în ruină :
Sveltă, surla Judecății lasă o umbră pe cadran.*

* * *

*— Dreaptă pravilă, dar zumzet de vestiri răsăritene,
Fiinta noastră se clădește cu scriptura ta, Mateiu !
Prim și ultim Caragiali, ca o holdă de antene
Te alegem viu din vântul despletitelor idei.*

*Iată : arșă în aur roșu și în a smalțului rigoare,
Slava netedă și rară — stricta glorie — o ții.
Neamurile iau aminte. Și pe Crai va să coboare,
Greu, colanul Sfintei Ana al măreței-Împărății.*

591

[20 aprilie 1948, d.p.]

/Mr. Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu,
Bucarest, Rumania/
Inedită.

592

[Iași, cca 1 iunie 1948]

/D-lui Prof. Tudor Vianu, str. Andrei Mureșanu, 33
București/
Inedită.

593

[Washington, poate iunie 1948]

Fără plic.
Inedită.

594

Bucharest, 6. VII. 1948

Fără plic.
Inedită.

595

Bucharest, 14. VII. 1948

Fără plic.
Inedită.

422

[București,] 1 august 1948

Plic cu antetul Institutului Social Român.
/Domnului Prof. T. Vianu, Poiana Țapului—Zamora
str. Alex. Scarlat Stan, 14 (județul Prahova)/
Inedită.

București, 9 aug. 1948

/D-sale domnului Prof. Tudor Vianu, str. Al. Scarlat
Stan, 14, Poiana Țapului, Zamora (Jud. Prahova).
Exp. V. Lipatti, 12, Ana Ipătescu, București (s.3)/
Inedită.

București, 17.VIII.948

/D-sale domnului Profesor Tudor Vianu. Aleea Alexandru
Scarlat Stan, 14, Zamora, Poiana Țapului (Prahova).
Exp. Ion Frunzetti, str. Slătincanu, 19, București/
Inedită.

[București,] Marți, 6 iunie 1949

/Domnului prof. univ. Tudor Vianu, str. Andrei
Mureșanu, în oraș/
Inedită.

LISTA ALFABETICĂ A EMITENȚILOR *

A

Aderea, Felix : 507 — București, 16 ianuar 1940 ; 513 — [București], 19 iunie 1940 (scrisoare comună cu M. Celarianu)

B

Bagdasar, Nicolaie : 334 — București, 14 mai 1936 ; 497 — [București], 2 noiembrie 1939

Barbilian, Dan (Ion Barbu) 348 — [Hamburg], 19 iunie 1936 ; 349 — [Hamburg], 23 iunie 1936 ; 351 — [Berlin], 30 Juni 1936 ; 354 — [Cottbus, 11 iulie 1936] ; 355 — Vaporul Kong Dag, 13 iulie [1936] ; 356 — [Oslo, 18 iulie 1936] ; 357 — [Laerdal], 19 iulie 1936 ; 358 (către Alecu Vianu) — Sognefiord, Balestrand, 20 iulie 1938 ; 359 — [Bergen], 22 iulie 1936 ; 361 — [Sogne], 25 iulie 1936 ; 363 — [Stockholm], 28 iulie 1936 ; 364 (către Alecu Vianu) — [Stockholm], 29 iulie 1936 ; 371 — Copenhaga, 1 august 1936 ; 372 — Helsingör, 2 august 1936 ; 375 — [Neuzauche, Cotbus], 19 VIII 1936 ; 450 — [București], 10 iunie 1938 ; 453 — [Düsseldorf], 9. 7. 1938 ; 454 — [Amsterdam], 15. 7. 1938 ; 590 — [București], 13. 4. 1948.

Bassarabescu, Ion A. : 516 — [București], 1 noiembrie 1941 ; 568 — Homorociu, 9 martie 1945

Bayer, Raymond : 435 — Paris, le 29 Décembre 1937 ; 436 — Paris, 30 Décembre 1937

Biberi, Ion : 523 — 4. 10. 42

* Alcătuită de Nadia Lovinescu. Cifrele culese cu alfine indică numărul scrisorii.

- Blaga, Lucian** : 567 — Sibiu, 9 martie 1945
Boitoș, Olimpiu : 528 — Sibiu, 21 martie 1943
Botez, Demostene : 521 — București, 26. 6. 42 ; 549 — Brătulești, 23. VII. 1944
Bréhier, Émile : 399 — Paris, 3 Février 1937 ; 403 — Paris, 26 Février 1937 ; 416 — Paris, 22 Juin 1937
Brezțanu, Barbu : 560 — [București], 7. XII. 944
Brunschvicg, Léon : 380 — Paris, 30 sept. 1936
Bucuța Emanoil : 337 — București, 23 mai 1936 ; 388 — [București], noiembrie. 936
Budișteanu, Victoria *vezi* Victoria Șerbescu

C

- Cantacuzino, Gh.** : 542 — [Bușteni, 30 iunie 1944]
Călinescu, George : 561 — [București], 9. XII. 1944 ; 571 — București [noiembrie 1945]
Celarianu, Mihail : 650 — [București], 15. I. 1940 ; 513 — [București], 19 iunie 1940 (scrisoare comună cu F. Aderca)
Chevalier, Jacques : 381 — Grenoble, 2 Octobre 1936 ; 406 — Grenoble, le 18 Mars 1937 ; 412 — Grenoble, le 12 Avril 1937
Chinez, Ion : 341 — [Cluj, 28 mai 1936] ; 501 — [Cluj], 4 dec. 1939 ; 508 — Cluj, 17 ianuarie 1940
Cioculescu, Șerban : 462 — Buc., 7. 8. 938 ; 552 — [București], 27. VII. 1944 ; 577 — Breaza de Sus, 6. 8. 946
Cioran, Emil : 448 — Paris, 4 iunie 1938 ; 451 — Paris, 14 iunie 1938
Ciorănescu, Alexandru : 483 — Paris, 5. 4. 39
Claudian, Alexandru : 329 — Iași, 16 aprilie 1936 ; 396 — Iași, 25 ianuarie 1937 ; 407 — Iași, 28 martie 1937 ; 439 — Paris, 20 ianuarie 1938 ; 493 — Iași, 13 septembrie 1939 ; 511 — Iași, 6 aprilie 1940 ; 556 — Sibiu, 16 august 1944
Claudian, Zoe *vezi* Alexandru Claudian, scris. 329 — Iași, 16 aprilie 1936
Colorian, Alexandru : 555 — [Vălenii de Munte, 14 aug. 1944]

D

- Delavrancea, Cella** : 389 — [Siena], 22 n-bre 1936
Dessoir, Max : 353 — [Oberhof], ce 4. 7. 1936 ; 387 — Berlin,

3. XI. 936 ; 393 — Berlin, den 4. I. 1937
- Dima, Alexandru : 323 — [Sibiu], 31 ianuarie [1936] ; 325 — [Sibiu], 8. III [1936] ; 330 — [Sibiu], 2 mai [1936] ; 331 — [Sibiu], 8 mai 1936 ; 339 — [Sibiu], 27 mai [1936] ; 395 — [Sibiu], 13 ian. 1937 ; 400 — [Sibiu], 8. II. 937 ; 411 — [Berlin], 21. IV. 937 ; 420 — Berlin, 11 iulie 1937 ; 438 — [Sibiu], 7 ianuarie 1938 ; 446 — [Sibiu], 14 mai 1938 ; 467 — [Sibiu], 11 octombrie [1938] ; 476 — [Sibiu], 1939, ian. 24 ; 478 — [Sibiu], 5. II. 939 ; 485 — [München, 28 aprilie 1939] ; 487 — [München], 19 mai [1939] ; 494 — [Sibiu], 29 octombrie 1939 ; 498 — [Sibiu], 4 noiembrie [1939] ; 520 — [Sibiu], 10 iunie 1942 ; 527 — [Viena, 9 martie 1943], 532 — [Sibiu], 24 septembrie 1943 ; 546 — Viena, 7 iulie [1944] ; 557 — Sibiu, 18 august 1944 ; 563 — [Sibiu], 15 decembrie 1944 ; 566 — Sibiu, cca 1 martie 1945 ; 586 — [Sibiu, 27 decembrie] 1947 ; 588 — [Iași], 14. II. [1948] ; 589 — Iași, 28. II. [1948] ; 592 — [Iași, cca 1 iunie 1948]
- Drăguțescu, Eugen : 580 — Veneția, 16. 9. 946
- Drimba, Ovidiu : 564 — [Câmpulung (Muscel), 22 dec. 1944]
- Dumitrescu, George : 539 — [București], 5. V. 1944

E

- Eftimiu, Victor : 562 — [București], 12. 12. 1944
- Eliade, Mircea : 479 — București, 8 februarie 939

F

- Florescu, Arta : 584 — Belgrad, 22 mai 1947
- Frunzetti, Ion : 437 — Tg. Ocna, 31 decembrie 937 ; 492 — Dejani, 19. VIII. 1939 ; 594 — Bucharest, 6. VII. 1948 ; 595 — Bucharest, 14. VII. 1948 ; 598 — București, 17. VIII. 948

G

- Georgescu-Tistu, Nicolaie : 545 — Rădești, 7 iulie 1944
- Golopenția, Anton : 319 — Leipzig, 12 ianuarie 1936 ; 320 — Leipzig, 20 ianuarie, 1936 ; 326 — [Leipzig], 11 martie

- 1936 ; 333 — Leipzig, 10 mai 1936 ; 391 — [Leipzig], 29 noiembrie 1936 ; 559 — [București], 3 noiembrie 1944
Gusti, Dimitrie : 368 — Carmen Sylva, 31. 7. 1936 ; 596 — [București], 1 august 1948.

H

- Herescu, N. I. : 489 — [Paris, 8. VI. 1939]
Herovanu, Eugen : 480 — București, 6 martie 1939
Herseni, Traian : 343 — [București], 31. V. 1936

I

- Iancu, Victor : 335 — București, 15 mai 1936 ; 336 — București, 22 mai 1936 ; 340 — București, 27 mai 1936 ; 369 — Petroșani, 31 iulie 1936 ; 458 — Petroșani, 30 iulie 1938, 466 — Sebeș-Alba, 25 septembrie 1938 ; 469 — Cluj, 13 noiembrie 1938 ; 472 — Petroșani, 30 decembrie 1938 ; 475 — Cluj, 20 ianuarie 1939 ; 484 — Cluj, 15 aprilie 1939 ; 505 — Cluj, 14 ianuarie 1940 ; 515 — Sibiu, 2 ianuarie 1941 ; 522 — Sibiu, la 30 iunie 1942 ; 529 — Sibiu, 18 aprilie 1943 ; 533 — Sibiu, 3 octombrie 1943 ; 535 — Sibiu, 22 ianuarie 1944 ; 543 — Zlatna, 2 iulie 1944 ; 554 Zlatna, 5 august 1944
Ianulescu, Constanța (Tanți) : 370 — București, 31. VII. 36
Ionescu, Eugen : 470 — [Paris], 22. XI. 938 ; 474 — [Paris], 13. I. 1939 ; 477 — Paris, 3. II. 939 ; 509 — Paris, 22 ianuarie 1940 ; 524 — Vichy, 5. XI. 1942 ; 530 — [Cassis], 8 iunie 1943 ; 534 — Vichy, 23. XII. 1943 ; 536 — Vichy, 20. II. 1944 ; 570 — Paris, 19 sept. 1945 ; 576 — Paris, 27 iunie 1946 ; 583 — Paris, 28. I. 946 ; 587 — [Paris, februarie 1948]
Ionescu, Rodica *vezi* Eugen Ionescu, scris, 470 — [Paris], 22 XI. 938 (finalul către Elena Vianu) ; 530 — [Cassis], 8 iunie 1940

J

- Jacquier, Henri : 573 — Cluj, în 21 ianuarie 1946

D

- Lalande, André : 384 — Paris, 15 Octobre 1936 ; 392 — [Paris], 26 Décembre 1936 ; 401 — 10 Février 1937
Lalo, Charles : 352 — [Paris, 3 Juillet 1936] ; 423 — Paris, 30. VIII. 37 ; 473 — Paris, le 4 Janvier 1939
Lambrino, Scarlat : 441 — București, 20 februarie 1938
Liebert, Arthur : 402 — Beograd, 11. 2. 1937 ; 424 — Beograd, den 1 September 1937 ; 430 — Beograd, 18 Oktober 1937
Lipatti, Valentin : 595 — Bucharest, 14. VII. 1948 (scrisoare comună cu Ion Frunzetti), 597 — București, 9 aug. 1948
Lovinescu, Eugen : 468 — [București] 24 oct. 938

M

- Macedonski, Ana Al. : 410 — [București], 7 aprilie 1937 ; 471 — București, 5 dec. 1938 ; 481 — București, 7 martie 1939 ; 504 — [București], 12 ianuarie 1940
Ministerul Educației Naționale : 513 tres — [București], 7 dec. 1940
Munteanu, Basil : 464 — Paris, 27 august 1938 ; 465 — Paris, 21 septembrie 1938 ; 490 — Paris, 8 iunie 1939

N

- Nedelcovici, V. : 427 — Paris, le 13 Septembre 1937 ; 429 — Paris, le 3 Octobre 1937 ; 432 — Paris, le 7 Novembre 1937 ; 434 — Paris, le 23 Décembre 1937 ; 440 — Paris, le 12 Février 1938 ; 445 — Paris, le 7 Mai 1938
Nicolescu, Miron : 373 — Sinaia, 8. VIII. 1936
Noica, Constantin : 365 — Sinaia, 28. VII. 1936 ; 447 — Sinaia, 23. V. 1938 ; 510 — Sinaia, 5. IV. 1940

O

- Orestano, Francesco : 463 — Roma, 21. VIII. 1938
Ortiz, Ramiro : 332 — Padova, 10 mai 1936

P

- Papadat-Bengescu, Hortensia : **519** — [București], din noiembrie 1941
- Papu, Edgar : **322** — Viena, 31. I. 1936 ; **328** — 23. III. 1936 ; **346** — București, 17. VI. 936 ; **376** — Buziaș, 21.VIII. 936 ; **394** — Viena, 8. I. 937 ; **397** — Viena, 25 I. 937 ; **422** — București, 21. VIII. 937 ; **455** — Roma, 16. VII. 1938 ; **540** — 1. VI. 944 ; **541** — București, 22. VI. 944
- Perpessicius : **345** — [București], 8 iunie 1936 ; **486** — [București], 14 mai 1939 ; **512** — [București, 10 iunie 1940] ; **514** — [București], 1 ianuar 1941 ; **544** — Zărnești-Arges, 7 iulie 1944 ; **550** — Zărnești, 24 iulie 1944 ; **599** — [București], 6 iunie 1949
- Petrovici, Ion : **367** — [București], 30 iulie 1936 ; **442** — [Roma], 23 martie 1938 ; **444** — [Taormina], 10 aprilie 1938 ; **503** — București, 11 ian. 1940
- Pillat, Ion : **433** — Berlin, 8 decembrie 1937 ; **500** — [București], 17. XI. 1939
- Pippidi, Dionisie M. : **482** — București, 27 martie 1939
- Popovici, Dumitru : **517** — Sibiu, 3 nov. 1941
- Pos, H.J. : **582** — Haarlem, le 26 Janvier, 1947
- Protopopescu, Dragoș : **366** — Galați, 29. VII. 36 ; **537** — București, 29. IV. 44

R

- Ralea, Mihai : **591** — [20 aprilie, 1948] ; **593** — [Washington, poate iunie 1948]
- Rădulescu-Motru, Constantin : **383** — Butoiești, 9 oct. 1936 ; **488** — București, 23 mai 1939 ; **499** — București, 11 noiembrie 1939
- Rectorul Universității din București* : **513 bis** — [București] 27 iul. 1940
- Rey, Abel : **382** — Paris, 7 Octobre 1936 ; **398** — Paris, le 29 Janvier 1937
- Rosetti, Alexandru : **342** — București, 29. 5. 1936 ; **360** — București, 22. 7. 1936 ; **362** — București, 26. 7. 1936 ; **377** — [București], 22. 8. 36 ; **379** — București, 10. 9. 1936 ; **421** — București, 24. 7. 1937 ; **426** — Firenze, 10. 9. 37 ; **452** — București, 6. 7. 1938 ; **456** — București, 19. 7. 1938 ; **461** —

Câmpulung-Muscel, 6 aug. 1938; 531 — [Câmpulung], 3 sept. 943; 547 — [Câmpulung], 10 iulie 1944; 548 — [Câmpulung], 20 iulie 1944; 581 — București, 19. I. 47; 585 — București, 27. V. 47

Rosetti, Maria *vezi* Alexandru Rosetti scris. 426 — Firenze, 10. 9. 37

Rusu, Liviu: 321 — Cluj, 25 ianuarie 1936; 324 — Cluj, 10 februarie 1936; 327 — Cluj, 19 martie 1936; 385 — Cluj, 16 oct. 936; 386 — Cluj, 27 oct. 936; 390 — Cluj, 23 nov. 936; 495 — Cluj, 30 oct. 939; 502 — Cluj, 17 dec. 939

S

Sadoveanu, Ion Marin: 378 — București, 24 august 936; 459 — Montreux, 31 iulie 938; 460 — Heidelberg, 4 august 938

Samarineanu, M.: 404 — Oradea, 13. III. 1937; 409 — Oradea, 6 aprilie 1937

Segond, Joseph: 425 — Vittel, 6 sept. 37

Servien, Pius: 415 — Paris, 3. 6. 37; 417 — [Paris], 27. 6. 37

Slăvescu, Victor: 405 — [București], 16 martie 1937

Sperber, Alfred Margul *vezi* scris. 594 de la Ion Frunzetti — Bucharest, 6. VII. 1948

Stamatiad, Alexandru T.: 496 — [București], 31. X. 1939

Ș

Șerbescu, Victoria (din prima căsătorie Victoria Budișteanu): 374 — [București], 18. VIII. 36; 579 — [Băile Herculane], 6 sept. 1946

Șuluțiu, Octav: 408 — Brașov, 3 aprilie 1937; 411 — Brașov, 8 aprilie 1937; 518 — Brașov, 9 nov. 1941

T

Tatarkiewicz, L. (W.): 428 — [Varșovie], 1.X.37

Teodorescu, Raul: 538 — Lugoj, 1 mai 1944; 553 — Lugoj, 1 august 944

Teodorescu, Ștefan: 443 — Freiburg, în 26 martie 1938; 457 — Bad Kissingen, în 30 iulie 1938

Teodorescu-Braniște, Tudor : 551 — [Tamas], 26 iulie 1944
Tutoveanu, George : 565 — București, 26 ianuarie 1945

U

Ureche, Ion : 525 — Paris, 15 nov. 1942 ; 526 — Paris, 30 dec.
1942 ; 572 — Paris, în 19 ianuarie 1946

V

Vianu, Alexandru (Aleeu) : 338 — [București], [26 mai 1936] ;
344 — [București], [4 iunie 1936] ; 347 — [București], [17
iunie 1936] ; 350 — [București], [29 iunie 1936]
Vianu, Elena : 418 — Sinaia, [28 iunie 1937] ; 419 — [Sinaia,
29 iunie 1937] ; 491 — Sinaia, 30 iunie [1939] ; 574 —
[București], 4 (aprilie) 1946 ; 575 — [București] (10 aprilie
1946) ; 578 — [Abbazia, cca 15 august 1946]
Voiculescu, Marioara : 569 — [București], 9 mai 1945
Voiculescu, Vasile : 413 — [București], 18. IV. 37
Vulcănescu, Mircea : 431 — [București], 20. 10. 37

Z

Zamfirescu, Ion : 558 — Sinaia, 15 august 1944
Zissulescu, Șt. : 449 — Berlin, 9 iunie 1938

A

- Acterian, Haig : 274
 Aderca, Felix : 191, **192, 199,**
 392, 394
 Aderca, Maria (Sanda Me-
 vilă) : 290
 Adrian (profesor de limbi
 moderne la Universitatea
 din Giessen în 1859) : 333,
 339, 340, 341
 Alecsandri, Vasile : 70
 Alexandrescu-Vianu, Maria
vezi Vianu-Alexandrescu,
 Maria
 Amzăr, D.C. : 275
 Andrei, Petre : 162, 182, 183,
 185, 384
 Anouilh, Jean : 271
 Antonescu, Ion : 398
 Arghezi, Tudor (Ion Teodo-
 rescu) : 145, 229, 230, 236,
 276, 277, 278, 281, 283, 285,
 296, 303, 306, 415
 Aristotel : 323

B

- Bacon de Verulam, Francis :
 108

- Bacovia, George (G. Vasiliu) :
 212
 Bagdasar, Nicolaie : 20, 29,
 59, 60, 67, 68, 72, 84, **184—**
185, 359
 Balmuș, Constantin : 247, 296
 Banu, Constantin : 63
 Banuș, Maria : 283
 Barbilian, Dan (Ion Barbu) :
 30, **32—33,** 35, **37—40,** **41—**
42, **48—49,** 50—51, 93, 95,
134—135, 137, 137, 142, 201,
 224, 225, 301, **312—313,** 335,
 347, 348, 350, 353, 354, 364,
 378, 419, 420
 Barbilian, Gerda : 350, 420
 Barbu, Ion *vezi* Barbilian,
 Dan
 Basch, Victor : 104, 105, 199,
 112, 119, 383
 Bassarabescu, Ion A. : **203,**
268
 Bataille, Georges : 234
 Baudelaire, Charles : 147, 148
 Bäumlér, Alfred : 122, 132
 Bayer, Raymond : 104, 105,
112—113, **114—115,** 119, 383
 Bădărău, Dan : 85, 197, 241,
 256, 258, 259
 Bădăuță, Alexandru : 97

* Alcătuit de Nadia Lovinescu.

- Bădescu, Lucian : 276, 277, 284
- Bârsănescu, Ștefan : 197, 253
- Beaca, Constantin : 297
- Beauvoir, Simone de : 271
- Becker : 272
- Belciugățeanu, Anita : 395
- Bellu, Pavel : 300
- Belperron, Pierre : 213
- Benda, Julien : 271
- Bentoiu, Aurelian : 86, 89
- Bergson, Henri : 73, 144
- Bernstein, Paul : 135
- Beutler, Heinz : 5
- Bianu, Ioan : 243
- Biberi, Ion : 211, 403, 414
- Bibescu, Martha : 90
- Biemel, Walter : 301, 302
- Bilianu, Lili : 28, 53
- Birnbaum (cancelar-reprezentant al guvernului la Universitatea din Giessen în 1859) : 338, 339, 340, 342
- Blaga, Lucian : 8, 15, 31, 132, 220, 229, 230, 232—235, 267, 277, 278, 405, 413, 414
- Blanc, J. : 234
- Blanche, Jacques Émile : 393
- Blanchot, Maurice : 234, 271
- Blazian, Henri : 290
- Blecher, M. : 276
- Boehm, (inginer din București) : 24
- Bogdan, Virgil : 292
- Boisselot, de la revista *La Vie intellectuelle* : 160
- Boitoș, Olimpiu : 221—222, 222
- Boncour, Jean Paul : 283
- Bosch, Hieronymus (Hieronymus Van Acken sau Aken) : 137
- Botez, Constantin (Sake) : 197, 220
- Botez, Demostene : 208, 243—249, 409
- Botez, Octav : 264
- Botta, Dan : 275
- Botta, Emil : 289
- Bousquet, Joë : 403
- Brasilach, Robert : 273
- Braun, Helene : 37
- Brăileanu, Traian : 398
- Breda, Hermann Leo van : 301, 302
- Bréhier, Émile : 74, 80—81, 93—94, 360, 364
- Bremond, Henri : 172
- Brezianu, Barbu : 262
- Bröndal, Viggo : 28, 346
- Broșteanu, Aurel D. : 86, 87, 89
- Brucăr, Ion : 20
- Brunschvicg, Léon : 54, 383
- Bücher, Karl : 372
- Bucur, poet m. înainte de 1940 : 299
- Bucuța, Emanoil : 23—24, 63
- Budișteanu, Victoria vezi Șerbescu, Victoria
- Buhr (femeie galantă din sec. XVIII la Hamburg) : 33, 348
- Bușilă, Constantin : 63
- Byck, Jacques : 224, 225, 322

C

- Cabrini, Gabrielle : 236, 414
- Camus, Albert : 234, 271
- Cancel, Petru : 70
- Cancicov, Mircea : 168
- Cantacuzino, Gh. ; 240
- Cantacuzino, Ion : 275
- Caracostea, Dumitru : 394

- Caragiale, Ion Luca : 247, 276, 324
- Caragiale, Mateiu : 131, 276, 313, 419, 420, 421
- Caraiion, Ion : 309
- Carbuccia, Horace de : 273
- Carducci, Giosuè : 170
- Carol I de Hohenzollern, rege al României : 90
- Cassian, Nina : 312
- Cassirer Ernst : 19, 108
- Cayrol, Jean : 272
- Călinescu, George : 139, 192, 235, 252, 258, 262—263, 264, 266, 278, 279—281, 296, 415
- Călugăreanu, George : 95
- Celarianu, Mihail : 88, 191—192, 192, 199, 392
- Cernătescu (din cercul Elenei Văcărescu) : 277, 278, 279
- Chastel, André : 403
- Chevalier, Jacques : 55—56, 83—84, 90—91
- Chinezul, Ion : 9, 18, 27, 151, 158, 186—187, 190, 193
- Chopin, Frédéric : 47
- Cicero, Marcus Tullius : 73
- Ciuculescu, Șerban : 143, 222, 235, 244, 247, 251, 252, 274, 295—297, 409, 416
- Cioran, Emil M. : 130—131, 135—136, 218, 235, 274, 293, 377
- Ciorănescu, Alexandru : 172
- Ciucurencu, Alexandru : 290
- Claudel, Paul : 283
- Claudian, Alexandru : 16, 20, 71—72, 84—85, 118, 131, 195—198, 226, 255—257, 258, 362, 373, 393, 411
- Claudian, dr. I. : 198
- Claudian, Zoe : 85, 181, 198, 257
- Cocteau, Jean : 155
- Coculescu, Nicolae : 95
- Colan, Nicolae *vezi* Nicolae Colan
- Colorian, Alexandru : 255, 411
- Comarnescu, Petru : 13, 66, 195, 275
- Comte, Auguste : 12, 19
- Condiescu, Nicolae M. : 40, 168, 169, 351
- Condurachi, Emil : 318, 322
- Constantinescu, M. G. : 170
- Constantinescu, Pompiliu : 225
- Coresi, diaconul : 182
- Corneille, Pierre : 323
- Cortot, Alfred : 383
- Costin, Alexandru : 63
- Coșbuc, George : 129
- Crainic, Nichifor (Ion Dobre) : 182, 188, 274, 391
- Creangă, Ion : 205, 247
- Crébillon-tatăl, Prosper Jolyot de : 323
- Cristescu, Dorothea : 263
- Croce, Benedetto : 383
- Crommelynck, Fernand : 269
- Cunescu, Stavri : 191

D

- Dan, Pavel : 9, 236, 276, 277, 278, 303, 414
- D'Annunzio, Gabriele : 31
- Dante Alighieri : 88
- Dard (de la Institutul Francez din București) : 289
- Delavrancea, Cella : 64
- Deleanu, Costin : 274, 293
- Demetrius, Lucia : 276, 289
- Deneș, Ivan : 326, 327
- Densusianu, Ovid : 70
- Descartes, René : 42, 66, 67

- Des Ombiaux, Maurice : 147
 Dessoir, Max : 7, 9, 10, 13,
 14, 36—37, 59, 60, 61, 62—
 63, 67—68, 357, 359, 383
 Deurer (rectorul Universită-
 ții din Giessen în 1859) :
 338—341
 Deutz (general francez cola-
 boraționist) : 273
 Diaconu, Ion : 70
 Dilthey, Wilhelm : 12, 121
 Dima, Alexandru : 9, 11, 17—
 18, 25—26, 69—71, 75—76,
 92, 97—98, 116—118, 129,
 151—152, 163—164, 167, 174,
 176, 181—182, 185, 207—208,
 209, 210, 219—220, 222 225—
 227, 242, 246, 256, 257, 257—
 259, 263—264, 266—267,
 307—309, 310, 311—312, 314,
 337, 343, 359, 361, 364, 365,
 370, 373 384, 402, 408, 411,
 412, 418, 419
 Dosoftei, Mitropolitul : 283
 Dragomirescu, d-na (soția lui
 M. Dragomirescu) : 252
 Dragomirescu, Mihail : 158,
 164, 176, 177, 182, 252, 387
 Dragu (de la Paris) : 277, 279
 Drăganu, Nicolae : 162, 188
 Drăgoșescu, Elena (Lenica) :
 289, 416
 Drăgoșescu, Lică : 289, 292,
 416
 Drăguțescu, Eugen : 298, 417
 Driesch, Hans : 15
 Drimba, Ovidiu : 264—265,
 413
 Dumitrescu, George : 237,
 237—239, 407
 Dumitriu, Anton : 300
 Dumortier, J. : 120
 Dupront, Alphonse : 161, 363
- E**
- Eftîmiu, Victor : 263, 281
 Egmont, Lamoral : 149
 Ehrenburg, Ilya Grigorievici :
 348
 Eliade, Mircea : 168—169, 229,
 233, 234, 235, 274, 275, 293
 Elian, Alexandru : 275
 Eluard, Paul (Eugène) : 272
 Eminescu, Mihai : 81, 82, 87,
 145, 175, 205, 230, 247, 283,
 285, 286, 306, 313, 362, 363
 Emmanuel, Pierre : 272
 Erasm din Rotterdam (Eras-
 mus Desiderius Rotterdamus):
 172
 Eschil : 120
- F**
- Făcoaru, I : 201
 Ferdinand I de Hohenzollern,
 rege al României : 90
 Fichte, Johann Gottlieb : 195,
 379
 Fidezzoni, Luigi : 143
 Florescu, Arta : 305
 Florian, Mircea : 311, 323
 Focillon, Henri : 383
 Franasovici, Richard : 282
 France, Anatole (Anatole
 François Thibaut) : 196
 Freyer, Hans : 5, 23
 Frunzetti, Constanța : 291,
 317, 326, 327, 330
 Frunzetti, Ion : 115—116, 180,

G

- Gabrea, Iosif : 237
Galaction, Gala (Grigore Pișculescu) : 306
Gallimard, Michel : 272
Gamillscheg, Ernst : 59
Garbo, Greta (Greta Lorisa Gustafson) : 42
Gaulle, Charles de : 273
Gehlen, Arnold : 139, 379
Georgescu-Tistu, Nicolae : 133, 245
Gheorghiu (lector la Paris în 1946) : 283
Ghyka, Matila : 383
Gigurtu, Ion : 394
Gilkin, Iwan : 146—149
Godeanu, Elvira : 289
Goga, Octavian : 82
Golescu, Dinicu (Constantin) : 198
Golopenția, Anton : 5—7, 12—13, 19—20, 23, 66, 261—262, 337, 338, 344
Gonciarov, Ivan Aleksandrovici : 319
Graur, Alexandru : 300, 318
Gregh, Fernand : 283
Grillparzer, Franz : 336
Grosse, Ernst : 372
Grube, August Wilhelm : 71
Gulian, Emil : 275, 292
Gusti, Dimitrie : 5, 6, 7, 9, 12, 23, 45, 71, 72, 85, 92, 129, 163, 164, 167, 174, 320—321, 358

- Hahn, Konrad : 92, 370
Hartmann, Nicolai : 122, 123, 139
Hechter, Pierre : 274
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich : 122, 144, 327
Heidegger, Martin : 122, 139, 234
Heine, Heinrich : 137
Herder, Johann Gottfried : 70
Herescu, N. I. : 76, 177, 214, 216
Herovanu, Eugen : 169—170
Herseni, Traian : 29, 63
Hildebrand, Dietrich von : 15
Hiotu, Constantin : 277
Hitler, Adolf : 61, 150, 161, 201
Hoffmann (profesor de botanică la Universitatea din Giessen în 1859) : 338—341
Hölderlin, Johann Christian Friedrich : 317
Homer : 119, 120
Hugo, Victor Marie : 34, 155
Humpel, Emilia (n. Maioreșcu) : 253

I

- Iancu, Victor : 21, 22—23, 26, 45—46, 140—141, 149—151, 153—154, 156—158, 161—163, 172—173, 190—191, 202—203, 209—211, 220, 221, 222—223, 226, 227—228, 230—232, 241—242, 253—254, 256—259, 264, 266, 308, 345, 353, 381, 383, 384, 386, 392, 402, 404, 405, 406, 408, 410

Ianulescu, Constanța (Tantzi, n. Vianu) : 34, 46—48

Ibrăileanu, Garabet : 205, 308, 310, 311

Ibsen, Henrik : 323, 336

Ihering, Rudolf von : 5

Iliescu, Ionel : 290

Ionas, (profetul) : 149

Ionescu, Eugen : 154—155, 160—161, 165—166, 193—194, 212—213, 223—224, 229—230, 232—236, 269—279, 282, 285, 290, 292—295, 303—304, 309—310, 382, 383, 384, 403, 405, 414

Ionescu, Marie France : 270, 274, 293

Ionescu, Rodica : 155, 194, 223—224, 230, 270, 271, 274, 278, 292, 293, 294, 382

Ionescu, Nae : 156, 234, 235, 274

Iordan, Iorgu : 247, 287, 306

Iorga, Nicolae : 146, 233, 381

Irimescu, Elena (n. Guțulescu) : 97, 289, 292

Irimescu, Maria Monica (c. Neumann-Grigg) : 97

Irimescu, Ștefan : 21, 97, 292, 416

J

Jacobson, Roman : 306

Jacquier, Henri : 286—287, 300, 415

Jebeleanu, Eugen : 275

K

Kafka, Franz : 271

Kainz, Friedrich : 8, 15, 69, 220, 226, 336

Kant, Immanuel : 121, 144, 195, 211

Kierkegaard, Sören : 234

Kirileanu, Gheorghe T. : 381

Kirițescu, Constantin : 100

Klages, Ludwig : 15

Klipstein (profesor de mineralogie la Universitatea din Giessen în 1859) : 338—341

Koch (decanul Facultății de Litere din Berlin în 1938) : 132

Kopp, Hermann (profesor de chimie la Universitatea din Giessen în 1859) : 338—341

Korch, G. : 372

Krüger, Felix : 5

Kühn, Herbert : 371

L

Lahovari, Paul : 286

Lalande, André : 58, 66—67, 77—78, 359, 361, 383

Lalo, Charles : 35—36, 109—101, 104, 105, 111, 112, 119, 159—160, 215, 219, 349, 383

Lambrino, Scarlat : 63

La Tour du Pin, Patrice : 272

Lavelle, Louis : 216, 383

Le Corbusier (Edouard Jean-neret-Gris) : 383

Lefèvre, Henri : 328, 329

Lehnert (secretarul Universității din Berlin în 1859) : 340, 342

Lemnar, Oscar : 420

Lenau, Nikolaus (Franz Ni-embsch Edler von Strehle-nau) : 286

Lessing, Gotthold Ephraim : 33, 348

Leuckart (profesor de zoologie la Universitatea din Giessen în 1859) : 338—341
 Lévy, Paul : 71
 Lévy-Bruhl, Lucien : 70, 76
 Lhote, André : 383
 Liddell, Henry George : 120
 Liebert, Arthur : 79—80, 101—102, 107—108
 Lipatti, Valentin : 316, 317—320, 321—323, 326, 328, 423
 Lovinescu, Eugen : 152, 203, 235, 278, 280, 282, 287, 415
 Lungu, Vasile : 394, 395, 397, 398, 400
 Lupaș, Ion : 191
 Lupașcu, Ștefan : 306
 Luquet, G. H. : 129
 Lușa, dr. : 68
 Luther, Martin : 173
 Luzio, Alessandro : 143

M

Macedonski, Alexandru : 31, 88, 131, 132, 133, 135, 158, 146, 147, 148, 154, 155, 157, 176, 177, 178, 186, 189, 190, 192, 243, 244, 377, 379, 382, 391, 408
 Macedonski, Ana, (n. Ralleț-Slătineanu) : 88, 139, 155—156, 170—171, 189—190, 379, 385, 391
 Maioreșcu, Ion : 253
 Maioreșcu, Titu : 12, 185, 186, 247, 252, 253, 338, 340, 341, 342, 390
 Maioreșcu, Veronica : 253
 Mancaș, Mircea : 210, 226, 259, 266
 Manolescu, Mircea : 300, 303
 Manoliu, Petru : 275

Manu, Emil : 350
 Marc-Aureliu (Marcus Aurelius Antoninus Augustus) : 248
 Marcel, Gabriel : 272
 Marcu, Alexandru : 31
 Maria, regina Iugoslaviei : 30
 Marinescu, Constantin : 219, 282, 284
 Marinescu, I. M. : 208, 248
 Martinescu, Pericle : 282
 Marx, Karl : 329
 Masoff, Ioan : 290
 Masson, Loys : 283
 Mărgineanu (de la revista *Gând românesc*) : 187
 Mehring, Franz : 348
 Meier, John : 70
 Menke, Dietrich (cofetărie la Hamburg) : 32, 347
 Meyer-Lübke, Wilhelm : 226
 Mezincescu, Eduard : 275
 Michaux, Henri : 272
 Mihai Viteazul, domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei : 201
 Milhau, Jean : 328
 Miron Cristea : 376
 Mironescu, Alexandru V. (Codin) : 24, 32
 * Mironescu, Radu : 32
 Misch, Georg : 227
 Mohor, Maria : 290
 Moșil, Elena : 290
 Moșil, Grigore : 290
 Montaigne, Michel Eyquem de : 262
 Mouloudji (scriitor supranaturalist francez) : 271
 Mounier, Emmanuel : 160, 161, 165
 Movilă, Sanda vezi Aderca, Maria

Munteanu, Basil : 143, **145—149**, 177—178, 278, 284 286, **361**

Musceleanu, Christache : 95

Mussolini, Benito : 18

N

Nadeau, Maurice : 272

Nandriș, Grigore : 219

Naumann, Hans : 70, 76, 371, 372

Nedelcovici, V. : **103—105**, **106—107**, **108—109**, **110—112**, **119**, **125—129**, 367

Negulescu, Petre P. : 142

Nelli, René : 403

Nerval, Gérard (Gérard Labrunie) : 327

Newman, John Henry : 172

Nicolae Colan : 376

Nicolescu, G. C. : 322

Nicolescu, Miron : **49**

Nicolescu, Vasile : 378

Niculescu, Petre : 317

Nietzsche, Friedrich : 101, 107, 234

Noica, Constantin : 20, 31, **43**, **130**, **195**, 233, 234, 235, 274, 275, 376, 393

O

Omar Khayyam : 149

O'Neill, Eugene Gladstone : 323

Oprescu, George : 129, 303

Orestano, Francesco : 120, **143—144**

Orghidan, Ion : 318

Ortega y Gasset, José : 234

Ortiz, Ramiro : **18—19**

Oțetea, Andrei' : 220, 300

P

Panaitescu, Petre P. : 200, 398, 400

Pann, Anton : 267, 414

Papadat-Bengescu, Hortensia : **206—207**, 276, 402

Papahagi, Tache : 70

Papilian, Victor : 9

Papu, Edgar : 8, **15—16**, **31**,

51, **69**, **72—73**, **99—100**, **138**,

196, 235, 236, **239**, **240**, 275,

322, 343, 355, 360, 365, 407

Parain, Brice : 224, 225

Parrot, Louis : 272

Pauker, Ana : 306

Pauker, Guy : 306

Paulhan, Jean : 271

Pavelcu, Vasile : 266

Păltânea, Pompiliu : 277, 278

Pătrășcanu, d-nax : 290, 306

Pătrășcanu, Lucrețiu : 306

Pâclișeanu, Zenovie : 222

Pârvan, Vasile : 235

Peltz, Isac : 276

Perpessicius (Dimitrie S. Panaitescu) : **30—31**, 32, 142 **175—176**, **198—199**, **201—202**, **242—245**, **249**, **330—331**, 401, 408, 409

Pétain, Philippe : 273

Petrarca, Francesco : 239, 240

Petrașincu, Dan : 28

Petrescu, Camil : 124, 190, 235, 245, 277, 301

Petrovici, Ion : **44**, 54, 55—58, 66, 67, 73, 74, 78, 80, 83, 84, 90, 91, 101, 102, 116,

- 117, 120, 124—125, 142, 144,
188—189, 197, 218, 344
- Picard, Charles : 371, 383
- Pillat, Ion : 110, 186, 390
- Pillat, Maria : 110
- Pippidi, Dionisie M. : 171—172
- Pirandello, Luigi : 323
- Platon : 171
- Poe, Edgar Allan : 41, 48,
353, 420
- Polihroniade, Mihail : 274
- Ponge, Francis : 272
- Popa, Grigore : 197
- Popa, Nicolaie I. : 322
- Popa, Victor Ion : 290
- Popescu, Mihai : 289
- Popovici, Dumitru : 204, 401
- Portocală, Radu : 199
- Pos, H. J. : 301—303, 417
- Posescu, Alexandru : 71
- Postelnicu, Ioana : 152, 382
- * Poulopol, E.A. : 237
- Prodan, Paul : 28
- Protopopescu, Dragoș : 32, 43,
236
- Q**
- Queneau, Raymond : 272
- Quintilian (Marcus Fabius
Quintilianus) : 73
- R**
- Ralea, Catinca : 315
- Ralea, Ioana (Fetița) : 28, 142,
289, 292, 315, 346
- Ralea, Mihai : 28, 52, 142,
161, 162, 164, 167, 168, 169,
183, 184, 185, 191, 192, 199,
208, 209, 213, 228, 230, 231,
232, 235, 237, 250, 257, 274,
277, 278, 285, 289, 290, 292,
296, 297, 300, 306, 309, 310,
313—314, 315, 346, 376, 418
- Raymond, Marcel : 147
- Rădulescu-Motru, Constantin :
36, 37, 57, 62, 63, 67, 68,
164, 167, 168, 174, 176—177,
185—186, 394
- Réau, Louis : 383
- Rebreanu, Liviu, 276, 278
- Reich, Emil : 8, 15, 336
- Rembrandt (Harmensz van
Rijn) : 378
- Renan, Ernest : 248
- Renaudet, Augustin : 172
- Rey, Abel : 56—57, 73—74
- Riegl, Alois : 372
- Riezler, Kurt : 19
- Rimbaud, Arthur : 38, 180,
388
- Rodenbach, Georges : 147
- Rogoz, Adrian : 348
- Rollinat, Maurice : 148
- Romains, Jules : 383
- Romanescu, Marcel : 50
- Ronsard, Pierre de : 262
- Roques, Mario : 276, 283, 383,
414
- Rosetti, Alexandru : 27—28,
29, 40, 52, 53—54, 99, 102—
103, 134, 136—137, 138—139,
142, 167, 168, 169, 174, 181,
224—225, 243, 244, 245, 246—
247, 247—248, 250, 287, 300—
301, 303, 305—307, 315, 322,
346, 348, 378, 420
- Rosetti, Maria (Mița) : 53,
103, 136, 142, 301, 305
- Roșca, D. D. : 228, 405
- Rupp (referent la Facultatea
de Litere din Berlin în
1938) : 132

Russo, Aleeu : 70
Rusu, Liviu : 7, 9—11, 13—
14, 59—61, 64—65, 157, 162,
182—184, 187—188, 208, 209,
210, 228, 258, 336, 337, 342,
357, 358, 389, 390, 405

S

Sadoveanu, Ion Marin : 28,
52—53, 136, 141, 169, 224,
225

Sadoveanu, Mihail : 197

Samarineanu, Mihai : 81—82,
87—88, 90, 151, 362

Sartre, Jean-Paul : 271

Sassu (din Braşov) : 86, 87,
89

Savonarola, Girolamo : 149

Sân-Giorgiu, Ion : 61

Scaliger, Jules César (Giulio
Cesare Scaligero) : 323

Schäfer (profesor de istorie
la Universitatea din Giessen
în 1859) : 338—342

Schilling (profesor de filoso-
fie la Universitatea din
Giessen în 1859) : 338, 339,
341

Schlosser, Julius von : 8, 337

Schmid (profesor de filosofie
la Universitatea din Gies-
sen în 1859) : 338—341

Schmidt, Julian : 173

Schopenhauer, Arthur : 71

Schwarz (secretar al Univer-
sităţii din Giessen în 1859) :
338, 339

Schwietering, Julius : 371

Scott, Robert : 120

Scurtu, Nicolae : 350, 382, 415,
420

Sebastian, Mihail : 274, 275,
276, 292

Segond, Joseph Louis Paul :
102, 366

Servien, Pius (Şerban Cocu-
lescu) : 93, 94—95, 364, 383

Shakespeare, William : 48,
262, 300

Shaw, George Bernard : 323

Simenon, Georges : 272

Simonescu, Dan : 296

Slăvescu, Victor : 82—83

Sombart, Werner : 10

Sotiriu (profesor din Bucu-
reşti) : 289

Souriau, Étienne : 109, 110,
111, 119, 373, 374, 375, 383

Souriau, Paul : 374

Spamer, Adolf : 76

Spann, Othmar : 15

Sperber, Alfred Margul : 317

Spiesz, Karl : 370

Spitzer, Leo : 300

Spranger, Eduard : 5, 13, 15,
19, 23

Stahl, Friedrich (profesor de
economie naţională la Uni-
versitatea din Giessen în
1859) : 338—341

Stamatiad, Alexandru T. : 184

Stamatu, Horia : 274, 293

Stanciu, V. V. : 284

Sterian, Paul : 274

Stern, William : 15, 226

Stoica, Vasile : 283, 285

* Stoicescu, Constantin : 200

Stoilov, Simion : 301

Streinu, Vladimir : 235, 247,
275, 409

Strzygowski, Josef : 8, 336

Suchianu, Dumitru I. : 290

S

- Șahighian, Ecaterina (n. Nițulescu) : 269
 Șerban, Geo : 349, 360
 Șerbescu, Victoria (Viki, n. Vianu ; numele din prima căsătorie : Budișteanu) : 41, 49—50, 298
 Șora, Mihail : 295
 Ștefănescu-Goangă, Petre : 231
 Șuluțiu, Octav : 9, 85—87, 89—90, 204—205, 363

T

- Tardieu, Jean : 272
 Tassovats (medic din Belgrad) : 297
 Tatarkiewics, Władysław (Ladislas) : 105—106
 Tătărăscu, Gheorghe : 283
 Teodorescu, Raul : 237, 238, 251—253, 406
 Teodorescu, Ștefan : 120—124, 139—140, 375, 379
 Teodorescu-Braniște, Tudor : 247, 250—251, 410
 Tertulian, Nicolae : 323
 Theodorescu, Cicerone : 123, 275
 Tito (Josip Broz) : 288
 Tolu, Nicolae : 277, 278
 Torouțiu, I. E. : 306
 Touchard, Pierre Aimé : 160
 Tréville sau Troisvilles, Joseph Henri : 328
 Tudor, D. : 314
 Tutoveanu, George (George Ionescu) : 265

U

- Umpfenbach (profesor 'de matematică la Universitatea din Giessen în 1859) : 338, 339, 340, 341
 Ureche, Ion : 214—216, 216—219, 277, 282—286
 Utitz, Emil : 383

V

- Valéry, Paul : 283, 383
 Văcărescu, Elena : 277, 278, 279, 283, 284, 285
 Vendryes, Joseph : 383
 Ventura, Maria : 283, 286
 Venturi, Lionello : 383
 Verhaeren, Émile : 147
 Verona, Arthur : 290
 Verworn, Max : 371
 Vianu, Alexandru (tatăl) : 47, 395, 399
 Vianu, Alexandru (fratele) : 24—25, 29—30, 32, 34, 39, 42—47, 49, 50, 51, 83, 84, 86, 89, 166, 275, 345, 350, 351, 352, 363
 Vianu, Elena (n. Irimescu) : 25, 34, 40, 47, 49, 95—97, 155, 179, 288—291, 291—292, 297—298, 326, 416
 Vianu, Florica (mama) : 395
 Vianu, Ion (Ionel) : 16, 34, 47, 96, 97, 142, 179, 232, 240, 269, 288—291, 298, 303, 397
 Vianu-Alexandrescu, Maria (Măriuca, Duța) : 269, 288—292, 297, 298
 Vigneau, Jean : 276, 303, 414
 Vischer, Friedrich Theodor : 71

Vișoianu, Constantin : 248,
275, 277, 278, 307, 409
Voiculescu, Marioara : 268—
269
Voiculescu, Vasile : 31, 91
Voinov, Dimitrie (Mitică) :
289, 416
Voitec, Ștefan : 284, 289
Volkelt, Johannes : 323
Voltaire (François Marie
Arouet) : 323
Vorländer, Karl : 108
Voronca, Ilarie : 230, 236, 276,
278
Vulcănescu, Mircea : 46, 108,
274, 275, 368
Vullers, Ioannes Augustus
(profesor de limbi orientale
la Universitatea din Gies-
sen în 1859) : 338—341
Vulpe, Anatol : 292
Vulpescu, Romulus : 35, 347,
348, 349, 354, 419

W

Wallér, Max : 147
Wallon, Henri : 307
Werner, Zacharias : 173, 386
Wolff, Christian : 372
Wolfram (estetician german) :
372
Worringer, Wilhelm : 371

Y

Yonnel, Jean : 286

Z

Zalis, Henri : 415
Zamfirescu, Duiliu : 9
Zamfirescu, Ion : 234, 260—
261, 411
Zarifopol, Paul : 235
Zissulescu, Ștefan : 132—134,
377
Zschokke, Heinrich : 132, 133,
134, 153, 154

SUMARUL

319. De la Anton Golopenția, Leipzig, 12 ianuarie 936	5
320. De la Anton Golopenția, Leipzig, 20 ianuarie 936	6
321. De la Liviu Rusu, Cluj, 25 ianuarie 936	7
322. De la Edgar Papu, Viena, 31. I. 936	8
323. De la Al. Dima, [Sibiu], 31 ian. [1936, d.p.]	9
324. De la Liviu Rusu, Cluj, 10 feb. 936	9
325. De la Al. Dima, [Sibiu], 8 III [1936]	11
326. De la Anton Golopenția, [Leipzig], 11 martie 936	12
327. De la Liviu Rusu, Cluj, 19 martie 936	13
328. De la Edgar Papu, Viena, 23. III. 936	15
329. De la Al. Claudian, Iași, joi, 16 aprilie 1936	16
330. De la Al. Dima, Sibiu, 2 mai 1936 [d.p.]	17
331. De la Al. Dima, [Sibiu], 8 mai [1936, d.p.]	17
332. De la Ramiro Ortiz, Padova, 10 mai 1936	18
333. De la Anton Golopenția, Leipzig, 10 mai 1936	19
334. De la N. Bagdasar, București, 14 mai 1936	20
335. De la Victor Iancu, București, 15 mai 1936	21
336. De la Victor Iancu, București, 22 mai 1936	22
337. De la Emanoil Bucuța, București, 23 mai 1936	23
338. De la Alecu Vianu, [București], Marți [26 mai 1936, d.p.]	24
339. De la Al. Dima, [Sibiu], 27 mai [1936]	25
340. De la Victor Iancu, București, 27 mai 1936	26
341. De la Ion Chinezu, [Cluj, 28 mai 1936, d.p.]	27
342. De la Al. Rosetti, București, 29. 5. 1936	27
343. De la Traian Herseni, [București], 31. V. 36	29
344. De la Alecu Vianu, [București], Joi 14 iunie [1936, d.p.]	29
345. De la Perpessicius, [București], 8 iunie 1936	30
346. De la Edgar Papu, București, 17. VI. 936	31
347. De la Alecu Vianu, [București], Marți [17 iunie 1936, d.p.]	32
348. De la Dan Barbilian, [Hamburg], 19 iunie 1936	32
349. De la Dan Barbilian, [Hamburg], [23 iunie 1936, d.p.]	33
350. De la Alecu Vianu, [București], Duminică [29 iunie 1936]	34

351. De la Dan Barbilian, [Berlin], 30 Juni 1936	35
352. De la Charles Lalo, [Paris, 3 Juillet 1936, d.p.]	35
353. De la Max Dessoir, [Oberhof], 4. 7. 1936	36
354. De la Dan Barbilian, [Cottbus, 11 iulie 1936, d.p.]	37
355. De la Dan Barbilian, Vaporul Kong Dag, Duminică, 13 iulie [1936]	37
356. De la Dan Barbilian, [Oslo, 18 iulie 1936, d.p.]	38
357. De la Dan Barbilian, [Laerdal], 19 iulie 1936	39
358. De la Dan Barbilian (către Alecu Vianu), Sognefiord, Balestrand, 20 iulie 1936	39
359. De la Dan Barbilian, [Bergen], 22 iulie 1936	40
360. De la Al. Rosetti, București, 22. 7. 1936	40
361. De la Dan Barbilian, [Sogre], 25 iulie 1936	41
362. De la Al. Rosetti, București, 26. 7. 1936	41
363. De la Dan Barbilian, [Stockholm], 28 iulie 1936	42
364. De la Dan Barbilian (către Alecu Vianu), [Stockholm], 29 iulie 1936	42
365. De la Constantin Noica, 28. VII. 1936, Sinaia	43
366. De la Dragoș Protopopescu, Galați, 29. VII. 36	43
367. De la Ion Petrovici, [București], 30 iulie 1936	44
368. De la Dimitrie Gusti, Carmen Sylva, 31. VII. 1936	45
369. De la Victor Iancu, Petroșani, 31 iulie 1936	45
370. De la Constanța Ianulescu, București, 31. VII. 36	46
371. De la Dan Barbilian, Copenhaga, 1 august 1936	48
372. De la Dan Barbilian, 2 august 1936, Helsingör	48
373. De la Miron Nicolescu, Sinaia, 8. VIII. 1936	49
374. De la Victoria Budișteanu, [București], 18. VIII. 36	49
375. De la Dan Barbilian, [Neuzauche, Cottbus], 19. VIII. 1936	50
376. De la Edgar Papu, Buziaș, 21. VIII. 936	51
377. De la Alexandru Rosetti, [București], 22. 8. 36	52
378. De la Ion Marin Sadoveanu, București, în 24 august 936	52
379. De la Al. Rosetti, București, 10. 9. 1936	53
380. De la Léon Brunschvicg, 30 sept. 36, Paris	54
381. De la Jacques Chevalier, Grenoble, le 2 Octobre 1936	55
382. De la Abel Rey, Paris; le 7 Octobre 1936	56
383. De la C. Rădulescu-Motru, 9 oct. 1936, Butoiești	57
384. De la André Lalande, Paris, le 15 Octobre 1936	58
385. De la Liviu Rusu, Cluj, 16 oct. 936	59
386. De la Liviu Rusu, Cluj, 27 oct. 936	60
387. De la Max Dessoir, Berlin, 3. XI. 936	62
388. De la Emanoil Bucuța, [București], noiembrie 936	63
389. De la Cella Delavrancea, [Siena], 22 n-bre 1936	64
390. De la Liviu Rusu, Cluj, 23 nov. 936	64

391. De la Anton Golopenția, [Leipzig], 29 noiembrie 1936 .	66
392. De la André Lalande, [Paris], 26 Décembre 1936 .	66
393. De la Max Dessoir, Berlin, den 4 I 1937 .	67
394. De la Edgar Papu, Viena 8. I. 1937 .	69
395. De la Al. Dima, [Sibiu], 13 ian. 1937 .	69
396. De la Al. Claudian, [Iași, 25 ianuarie 1937]	71
397. De la Edgar Papu, Viena, 25. I. 1937 .	72
398. De la Abel Rey, Paris, le 29 Janvier 1937 .	73
399. De la Émile Bréhier, Paris, 3 Février 1937 .	74
400. De la Al. Dima, [Sibiu], 8. II. 1937 .	75
401. De la André Lalande, Paris, 10 Février 1937 .	77
402. De la Arthur Liebert, Beograd, 11. 2. 1937 .	79
403. De la Émile Bréhier, 26 Février 1937, Paris .	80
404. De la M. Samarineanu, Oradea, 13. III. 1937 .	81
405. De la Victor Slăvescu, [București], 16 martie 1937 .	82
406. De la Jacques Chevalier, Grenoble, le 18 Mars 1937 .	83
407. De la Al. Claudian, Iași, 28 martie 1937 .	84
408. De la Octav Șuluțiu, Brașov, 3 aprilie 1937 .	85
409. De la M. Samarineanu, Oradea, 6 aprilie 1937 .	87
410. De la Ana Al. Macedonski, [București], 7 aprilie 1937	88
411. De la Octav Șuluțiu, Brașov, 8 aprilie 1937 .	89
412. De la Jacques Chevalier, Grenoble, le 12 Avril 1937 .	90
413. De la Vasile Voiculescu, [București], 18. IV. 37 .	91
414. De la Al. Dima, [Berlin], 21. IV. 1937 .	92
415. De la Pius Servien, 8. 6. 37, Paris .	93
416. De la Émile Bréhier, Paris, 27 Juin 1937 .	93
417. De la Pius Servien, [Paris], 27. 6. 37 .	94
418. De la Elena Vianu, Sinaia, luni [28 iunie 1937, d.p.] .	95
419. De la Elena Vianu, Marți [Sinaia, 29 iunie 1937] .	96
420. De la Al. Dima, Berlin, 11 iulie 1937 .	97
421. De la Al. Rosetti, București, 24. 7. 1937 .	99
422. De la Edgar Papu, București, 21. VIII. 1937 .	99
423. De la Charles Lalo, Paris, 30. VIII. 37 .	100
424. De la Arthur Liebert, Beograd, den 1 September 1937 .	101
425. De la J. Segond, Vittel, 6 sept. 37 .	102
426. De la Al. Rosetti, Firenze, 10. 9. 37 .	102
427. De la V. Nedelcovici, Paris, le 13 Septembre 1937 .	103
428. De la L. Tatarkiewicz, [Varșovia], 1. X. 37 .	105
429. De la V. Nedelcovici, Paris, le 3 Octobre 1937 .	106
430. De la Arthur Liebert, Beograd, 18 Oktober 1937 .	107
431. De la Mircea Vulcănescu, [București], 20. 10. 37 .	108
432. De la V. Nedelcovici, Paris, le 7 Novembre 1937 .	108
433. De la Ion Pillat, 8 decembrie 1937, Berlin .	110

434.	De la V. Nedelcovici, Paris, le 23 Décembre 1937	110
435.	De la Raymond Bayer, Paris, le 29 Décembre 1937	112
436.	De la Raymond Bayer, Paris, 30 Décembre 1937	114
437.	De la Ion Frunzetti, [Tg. Ocna, 31 decembrie 1937, d.p.]	115
438.	De la Al. Dima, [Sibiu], 7 ianuarie 1938	116
439.	De la Al. Claudian, Paris, 20 ianuarie 1938	118
440.	De la V. Nedelcovici, Paris, le 12 Février 1938	119
441.	De la Scarlet Lambrino, București, 20 februarie 1938	119
442.	De la Ion Petrovici, [Roma], 23 martie 1938	120
443.	De la Ștefan Teodorescu, Freiburg, în 26 martie 1938	120
444.	De la Ion Petrovici, [Taormina], 10 aprilie 1938	124
445.	De la V. Nedelcovici, Paris, le 7 Mai 1938	125
446.	De la Al. Dima, [Sibiu], 14 mai 1938	129
447.	De la Constantin Noica: 23. V. 1938, Sinaia	130
448.	De la Emil Cioran, Paris, 4 iunie 1938	130
449.	De la Șt. Zissulescu, Berlin, 9 iunie 1938	132
450.	De la Dan Barbilian, [București], Vineri, 10 iunie 1938	134
451.	De la Emil Cioran, Paris, 14 iunie 1938	135
452.	De la Al. Rosetti, București, 6. 7. 1938	136
453.	De la Dan Barbilian, [Düsseldorf], 9. 7. 1938	137
454.	De la Dan Barbilian, [Amsterdam], 15. 7. 1938	137
455.	De la Edgar Papu, Roma, 16. VII. 1938	138
456.	De la Al. Rosetti, București, 19. 7. 1938	138
457.	De la Ștefan Teodorescu, Bad Kissingen, în 30 iulie 1938	139
458.	De la Victor Iancu, Petroșani, 30 iulie 1938	140
459.	De la Ion Marin Sadoveanu, Montreux, 31 iulie 938	141
460.	De la Ion Marin Sadoveanu, Heidelberg, 4 august 938	141
461.	De la Al. Rosetti, Câmpulung, 6 aug. 1938	142
462.	De la Șerban Cioculescu, 7. 8. 1938, Buc.	143
463.	De la Francesco Orestano, Roma, 21. VIII. 1938	143
464.	De la Basil Munteanu, Paris, 27 august 1938	145
465.	De la Basil Munteanu, Paris, 21 septembrie 1938	146
466.	De la Victor Iancu, Sebeș-Alba, 25 septembrie 1938	149
467.	De la Al. Dima, [Sibiu], 11 octombrie [1938, d.p.]	151
468.	De la E. Lovinescu, [București], 24 oct. 938	152
469.	De la Victor Iancu, Cluj, 13 noiembrie 1938	153
470.	De la Eugen Ionescu, [Paris], 22. XI. 938	154
471.	De la Ana Al. Macedonski, București, 5 dec. 1938	155
472.	De la Victor Iancu, Petroșani, 30 decembrie 1938	156
473.	De la Charles Lalo, Paris, le 4 Janvier 1939	159
474.	De la Eugen Ionescu, [Paris], 13. I. 1939	160
475.	De la Victor Iancu, Cluj, 20 ianuarie 1939	161
476.	De la Al. Dima, [Sibiu], 1939, ian. 24	163

477. De la Eugen Ionescu, Paris, 3. II. 939	165
478. De la Al. Dima, [Sibiu], 5. II. 939	167
479. De la Mircea Eliade, București, 8 februarie 939	168
480. De la E. Herovanu, București, 6 martie 1939	169
481. De la Ana Al. Macedonski, București, 7 martie 1939	170
482. De la D. M. Pippidi, București, 27 martie 1939	171
483. De la Al. Ciorănescu, Paris, 5. 4. 39	172
484. De la Victor Iancu, Cluj, 15 aprilie 1939	172
485. De la Al. Dima, [München, 28 aprilie 1939, d.p.]	174
486. De la Perpessicius, [București], Duminică, 14 mai 1939	175
487. De la Al. Dima, [München], 19 mai [1939, d.p.]	176
488. De la C. Rădulescu-Motru, București, 28 mai 1939	176
489. De la N. I. Herescu, [Paris, 6. VI. 1939]	177
490. De la Basil Munteanu, Paris, 8 iunie 1939	177
491. De la Elena Vianu, Sinaia, 30 iunie [1939]	179
492. De la Ion Frunzetti, Dejani, 19. VIII. 939	180
493. De la Al. Claudian, Iași, 13 septembrie 1939	181
494. De la Al. Dima, [Sibiu], 29 octombrie 1939	181
495. De la Liviu Rusu, Cluj, 30 oct. 939	182
496. De la Al. T. Stamatiad, [București], 31. X. 1939	184
497. De la N. Bagdasar, [București], 2 noiembrie 1939	184
498. De la Al. Dima, [Sibiu], 4 noiembrie [1939, d.p.]	185
499. De la C. Rădulescu-Motru, 11 noiembrie 1939, București	185
500. De la Ion Pillat, [București], 17. XI. 1939	186
501. De la Ion Chinezu, [Cluj], 4 dec. 1939	186
502. De la Liviu Rusu, Cluj, 17 dec. 939	187
503. De la Ion Petrovici, București, 11 ian. 1940	188
504. De la Ana Al. Macedonski, [București], Vineri, 12 ianuarie 1940	189
505. De la Victor Iancu, Cluj, 14 ianuarie 1940	190
506. De la M. Celarianu, [București], 15. I. 1940	191
507. De la Felix Aderca, București, 16 ianuar 1940	192
508. De la Ion Chinezu, Cluj, 17 ianuarie 1940	193
509. De la Eugen Ionescu, Paris, 22 ianuarie 1940	193
510. De la Constantin Noica, 5. IV. 1940, Sinaia	195
511. De la Al. Claudian, Iași, 6 aprilie 1940	195
512. De la Perpessicius, [București, 10 iunie 1940, d.p.]	198
513. De la Felix Aderca și Mihail Celarianu, [București], 19 iunie 1940	199
513 bis. De la Rectorul Universității din București, 27 iul. 1940	200

513	tres. De la Ministerul Educației Naționale, [București], 7 dec. 1940	200
514.	De la Perpessicius, [București], 1 ianuar 1941	201
515.	De la Victor Iancu, Sibiu, 2 ianuarie 1941	202
516.	De la I. A. Bassarabescu, [București], 1 noiembrie 1941	203
517.	De la Dumitru Popovici, Sibiu, 3 nov. 1941	204
518.	De la Octav Șuluțiu, Brașov, 9 nov. 1941	204
519.	De la Hortensia Papadat-Bengescu, [București], din no- iembrie 1941	206
520.	De la Al. Dima, [Sibiu], 10 iunie 1942	207
521.	De la Demostene Botez, București, 28. 6. 42	208
522.	De la Victor Iancu, Sibiu, la 30 iunie 1942	209
523.	De la Ion Biberi, [București], 4. 10. 42	211
524.	De la Eugen Ionescu, Vichy, 5. XI. 1942	212
525.	De la Ion Ureche, Paris, 15 nov. 1942	214
526.	De la Ion Ureche, Paris, 30 dec. 1942	216
527.	De la Al. Dima, [Viena, 9 martie 1943, d.p.]	219
528.	De la Olimpiu Boitoș, Sibiu, 21 martie 1943	221
529.	De la Victor Iancu, Sibiu, 18 aprilie 1943	222
530.	De la Rodica și Eugen Ionescu, [Cassis], 8 Juin 1943	223
531.	De la Al. Rosetti, [Câmpulung], la 3 sept. 43	224
532.	De la Al. Dima, [Sibiu], 24 septembrie 1943	225
533.	De la Victor Iancu, Sibiu, 3 octombrie 1943	227
534.	De la Eugen Ionescu, Vichy, 23. XII. 1943	229
535.	De la Victor Iancu, Sibiu, 22 ianuarie 1944	230
536.	De la Eugen Ionescu, Vichy, 20. II. 1944	232
537.	De la Dragoș Protopopescu, București, sâmbătă, 29. IV. 44	236
538.	De la Raul Teodorescu, Lugoj, 1 mai 1944	237
539.	De la George Dumitrescu, [București], 5. V. 1944	237
540.	De la Edgar Papu, București, 1. VI. 944	239
541.	De la Edgar Papu, București, 22. VI. 944	240
542.	De la Gh. Cantacuzino, Bușteni, 30 iunie 1944	240
543.	De la Victor Iancu, Zlatna, 2 iulie 1944	241
544.	De la Perpessicius, Zărnești-Argeș, 7 iulie 1944	242
545.	De la N. Georgescu-Tistiu, Rădești, 7 iulie 1944	245
546.	De la Al. Dima, Viena 7 iulie [1944]	246
547.	De la Al. Rosetti, [Câmpulung], 10 iulie 1944	246
548.	De la Al. Rosetti, [Câmpulung], 20 iulie 1944	247
549.	De la Demostene Botez, Brătulești. 23. VII. 1944	248
550.	De la Perpessicius, Zărnești, 24 iulie 1944	249
551.	De la Tudor Teodorescu-Braniște, [Tamaș], 26 iulie 1944	250
552.	De la Șerban Cioculescu, [București], 27. VII. 1944	251

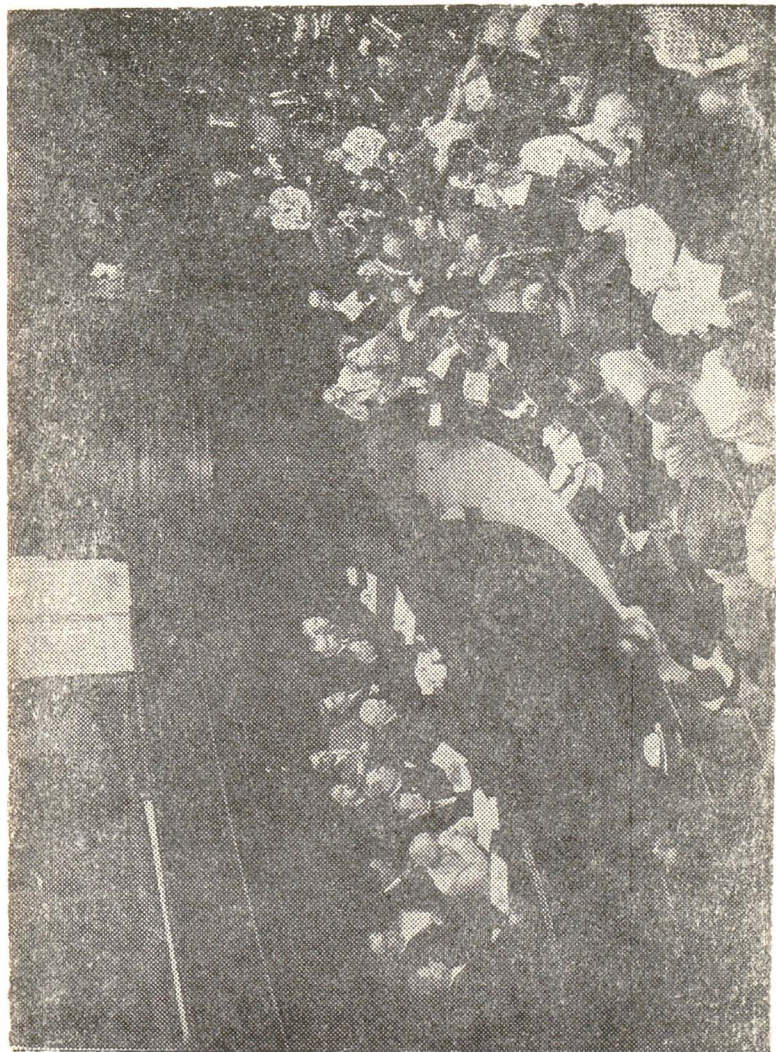
553. De la Raul Teodorescu, Lugoj, 1 august 1944	251
554. De la Victor Iancu, Zlatna, 5 august 1944	253
555. De la Al. Colorian, [Vălenii de Munte, 14 aug. 1944, d.p.]	255
556. De la Al. Claudiu, Sibiu, 16 august 1944	255
557. De la Al. Dima, Sibiu, 18 august 1944	257
558. De la Ion Zamfirescu, Sinaia, 15 august 1944	260
559. De la Anton Golopenția, [București], 3 noiembrie 1944	261
560. De la Barbu Brezianu, [București], 7. XII. 1944	262
561. De la G. Călinescu, [București], 9. XII 1944	262
562. De la Victor Eftimiu, [București], 12. 12. 1944	263
563. De la Al. Dima, [Sibiu], 15 decembrie 1944	263
564. De la Ovidiu Drimba, [Câmpulung (Muscel), 22 dec. 1944, d.p.]	264
565. De la G. Tutoveanu, București, 26 ianuarie 1945	265
566. De la Al. Dima, Sibiu, cca 1 martie 1945	266
567. De la Lucian Blaga, Sibiu, 9 martie 1945	267
568. De la I. A. Bassarabescu, Homorăciu, 9 martie 1945	268
569. De la Marioara Voiculescu, [București], 6 mai 1945	268
570. De la Eugen Ionescu, Paris, 19 sept. 1945	268
571. De la G. Călinescu, București, [noiembrie 1945]	279
572. De la Ion Ureche, Paris, în 19 ianuarie 1946	282
573. De la Henri Jacquier, Cluj, în 21 ianuarie 1946	286
574. De la Elena Vianu, [București], 4 (aprilie) 1946	288
575. De la Elena Vianu, [București], Miercuri dimineața (10 aprilie 1946)	291
576. De la Eugen Ionescu, Paris, 27 iunie 1946	292
577. De la Șerban Cioculescu, Breaza de Sus, Marți 6. 8. 1946	295
578. De la Elena Vianu, [Abbazia, cca 15 august 1946]	297
579. De la Victoria Șerbescu, [Băile Herculane], 6 sept. 1946	298
580. De la Eugen Drăguțescu, Veneția 16. 9. 1946	298
581. De la Al. Rosetti, București, 19. I. 47	300
582. De la H. J. Pos, le 26 Janvier 1947, Haarlem	301
583. De la Eugen Ionescu, Paris, 28. I. 1947	303
584. De la Arta Florescu, Belgrad, 22 mai 1947	305
585. De la Al. Rosetti, București, 27. 5. 47	305
586. De la Al. Dima, 1947, Crăciun [Sibiu, 27 decembrie, d.p.]	307

587. De la Eugen Ionescu, [Paris, februarie 1948, d.p.]	309
588. De la Al. Dima, [Iași], 14. II [1948]	310
589. De la Al. Dima, Iași, 28. II [1948]	311
590. De la Ion Barbu, [București], 13. 4. 1948	312
591. De la Mihai Ralea, [20 aprilie 1948, d.p.]	313
592. De la Al. Dima, [Iași, cca 1 iunie 1948]	314
593. De la Mihai Ralea, [Washington, poate iunie 1948]	315
594. De la Ion Frunzetti, Bucharest, 6. VII. 1948	315
595. De la Ion Frunzetti și Valentin Lipatti, Bucharest, 14. VII. 1948	317
596. De la Dimitrie Gusti, [București], 1 august 1948	320
597. De la Valentin Lipatti, București, 9 aug. 1948	321
598. De la Ion Frunzetti, București, 17. VIII. 948	324
599. De la Perpessicius, [București], Marți, 6 iunie 1949	330
<i>Note</i>	331
<i>Lista alfabetică a emitenților</i>	425
<i>Indice de nume</i>	432

Lector : MARGARETA FERARU

Tehnoredactor : VASILE CIUCĂ

Tipărit la Romcart S.A. — Cd. 798

Congresul de filosofie Descartes, Paris, august 1937, în Amfiteatrul mare al Sorbonei. Tudor Vianu în prezidiu.

Victoria și Sebastian Șcr-
bescu, Veneția, mai 1937.

În iulie 1930, vila Dr. Iri-
mescu, Sinaia. De la stânga
la dreapta : Alexandru Ianu-
lescu, Alecu Vianu, Constanța
Ianulescu, Elena și Tudor
Vianu.

Tudor și Elena Vianu cu
Alexandru Ianulescu la Si-
naia (1935—1936)

Cu Ion Petrovici.

Dan Barbilian, 9 mai 1933.

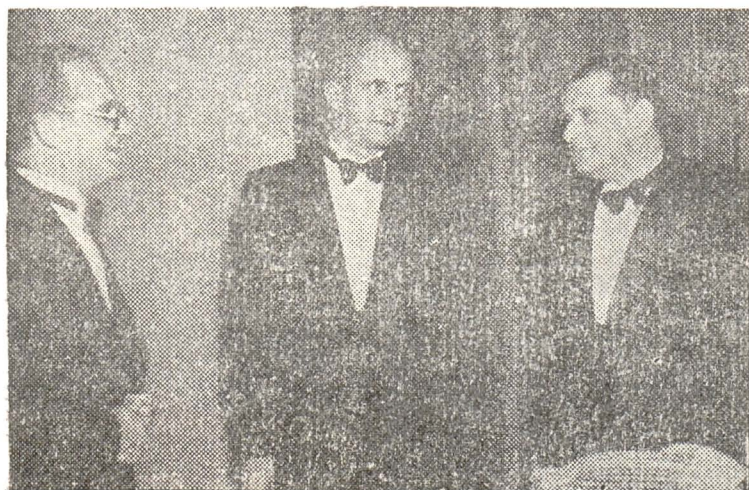
La inaugurarea bustului lui
Panait Istrati (1937) (Bellu)

Al. Colorian (1939).

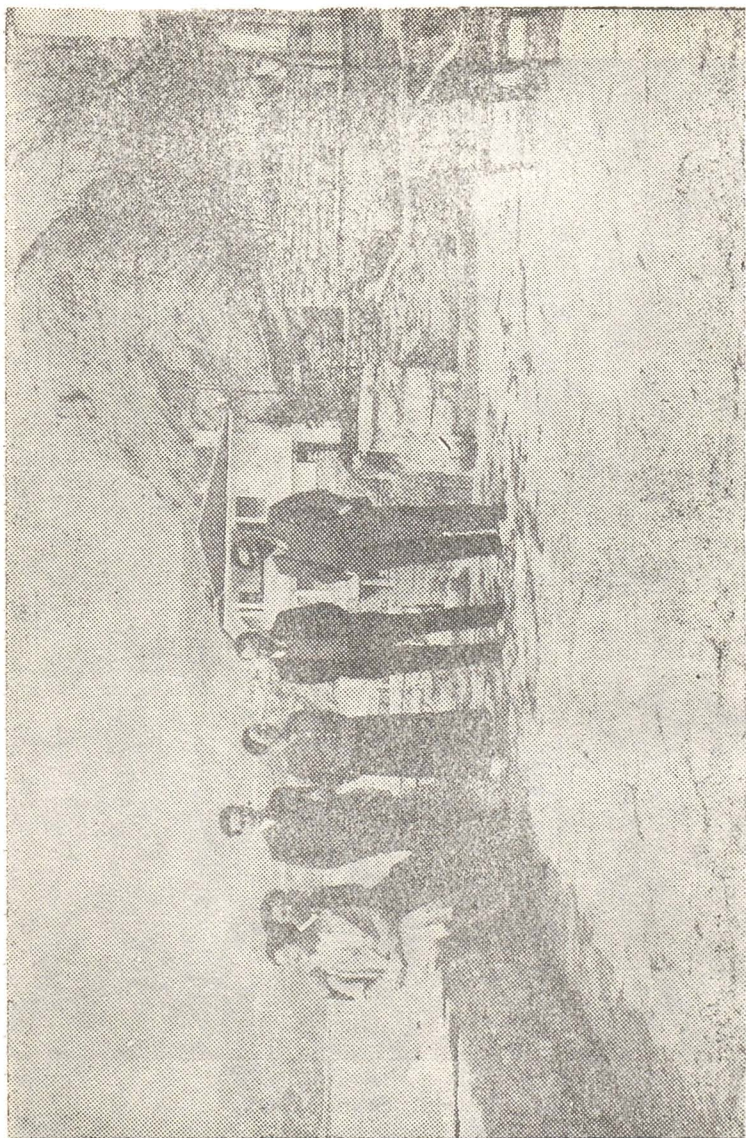
E. Lovinescu (nedată).

Cu scriitorul italian Massimo Bontempelli, la un banchet oferit în onoarea acestuia (decembrie 1938).

Mihai Ralea (nedatată).

Cu Ion Pillat (extrema dreaptă) și Elena Vianu, pe terasa vilei Pillat de la Balcie (martie 1938).

Maria Al. Rosetti, după un pastel de Milița Pătrașcu, 1939.

Dr. Ștefan Irimescu, Bucu-
rești, 10 martie 1912.

La Bistrița, în concentrare,
11 septembrie 1939.

Basil Munteanu, cca 1940 (cliseu din colecția doamnei Emmanuella Munteanu, Paris).

D. M. Pippidi (cca 1940).

În timpul unei vizite oficiale la uzinele din Reșița (1939—1940)
În primul rând, de la stânga la dreapta : Sașa Stoianovici, Stavri
Cunescu, Tudor Vianu, Mihai Ralea, George Strat.

<https://biblioteca-digitala.ro>

La depunerea jurământului Frontului Studențesc, Facultatea de Litere din București, ianuarie 1940.

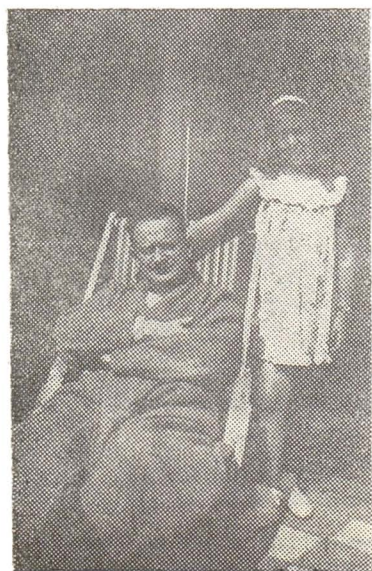

Conferință despre L. N. Tolstoi, cu prilejul comemorării a 55 de ani de la moartea sa, București, 13 decembrie 1945.

Dimitrie Gusti. Pe spatele fotografiei dedicația: „Lui Tudor Vianu, în amintirea scumpă a lucrărilor făcute împreună, cu aceeași veche, bună și fidelă prietenie. Dimitrie Gusti, din str. Leonard 20, București, 1 octombrie 1950.”

Cu dr. Ștefan Irimescu și Ion
Vianu (cca 1942).

Cu Maria Vianu (probabil
1950).

Cu Ion Vianu, Abbazia, iu-
nie 1946.

Elena Vianu, 1946.

Ion și Maria Vianu, Abbazia,
iunie 1946.

Elena și Maria Vianu, Bled, august 1946.

Ion Frunzetti, Belgrad, 1946 (cliseu din
colecția familiei Frunzetti).

Tudor Vianu la începutul anilor 1950.

ISBN 973-21-0379-5

ISBN 973-21-0237-3

2 000 LEI

<https://biblioteca-digitala.ro>